UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Apologia Libri De Reditibvs Ecclesiasticis

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1574

urn:nbn:de:hbz:466:1-40048

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 2139 1

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manet in bibliotheca.

TAMEVRINI
in
Eccl. praecept.
SVARRI
de
restituend. & dedicatione
E III
30.6.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

G. IV
16.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manet in bibliotheca:

TAMEVRIM
in
Eccl: Magist:
NAVARRE:
de
[illegible]

E III
306:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manet in ei

TAMBVI
in
Eccli
XLVAR
de
redditibus e
E·II
30.6

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

APOLOGIA
LIBRI DE REDITIBVS ECCLESIASTICIS,

A MARTINO AB AZPILCVETA DOCTORE NAVARRO,

Super c. vltimo XVI. q. I. sermone primùm Hispano compositi, & ab eodem posteà Latinitate donati: aduersus N. in nonnullis ei contradicentem, eodem doctore Martino ab Azpilcueta auctore,

AD

PIVM V. PONTIF. OPT. MAX.

Cui nunc accessit eiusdem APOLOGIAE *Propugnaculum.*

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini Architypographi Regij.
M. D. LXXIIII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manet in ev

TAMBVI
in
Sacrilegi
NAVAR
de
restitutione rer
E·II
30:6

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

DILECTE fili, Salutem & Apostolicam Ben. &c. Dudum à fe: re: Paulo PP. III. Prædecessore nostro, emanarunt litteræ tenoris subsequentis; Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedrá Iuris canonici in Vniuersitate studij Colimbrien. actu regenti, Paulus PP. III. Dilecte fili Salutem & Apostolicam Ben. &c. Cùm (sicut Nobis exponi fecisti) tu, vt aliis iuxta traditum tibi à Deo talentũ, prodesse posses; nonnullas lecturas super voluminibus Decreti & Decretalium, non sine maximis laboribus & vigiliis ad laudem diuini nominis: cuius ope litterariæ rei, & Christianæ reipub. consuluisse & profecisse credis, scribendo composueris & cõpilaueris; eásque de proximo, tuis propriis expensis, in lucem edere & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatũ, vt tibi, quòd lecturæ huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint, vt tu tuarũ vigiliarum effectu lęteris, cõcedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos, volentes te specialis gratiæ fauore prosequi; huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi, quòd ad septẽnium, à die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, cõputãdum; nullus alius per vniuersum orbẽ Christianum constitutus, lecturas ipsas, vel earũ aliquã partẽ imprimere aut imprimi facere; vel impressas in sua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere seu mutuo aut ex dono, vel alias donare possit; auctoritate Apostolica, tenore prẽsentium, de speciali gratia indulgemus: Districtius inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excõmunicationis pœna, eo ipso si contra factum fuerit, incurrẽda, omnibus & singulis cuiuscunq; status, gradus, ordinis, & cõditionis existẽtibus, & quauis etiam Apostolica auctoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem constitutis; nec lecturas huiusmodi, vel earũ aliquã partem, absq; tuo expresso cõsensu & licentia, septennio prædicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut vendere seu donare præsumant. Non obstantib. cõstitutionib. & ordinationib. Apostolicis, ac quarũcunq; prouinciarũ & locorum statutis & consuetudinib. etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuile-

giis, indultis, & litteris Apostolicis quibusuis Prouinciis, & illarum personis ac Vniuersitatibus & Collegiis, etiam per Nos & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & alias quomodolibet concessis, confirmatis, & etiã iteratis vicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis eorúmque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum; non autem per clausulas generales id importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes; illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expresse derogamus; cæterisque contrariis quibuscumque. Dat. Romæ. Apud Sanctum Petrũ, sub annulo Piscatoris. Die VIII. Ianuarij. M.D. XXXXIII. Pontificatus nostri anno nono. L. De Torres. Et deinde. Cùm, sicut Nobis nuper exponi fecisti, tu, qui (sicut asseris) rogeris à multis, vt opera tua tam prius edita, quàm nondum edita, quæ super Iure Pontificio, & super pertinentibus ad declarationem illius habes composita, typis excudi faceres; idque facere proponas (vita comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te præsente, quò correctiora, auctiora, & pientiora prodeant: Nobis humiliter supplicari fecisti, vt in præmissis oportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ fauore prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica authoritate tenore præsentium, Declaramus, intentionem Nostram esse, vt dicti Pauli Prædecessoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in aliis Commentariis, libris, & tractatibus, quæ tu edideris super his quæ pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationem. Non obstantibus omnibus supradictis, quæ idem Paulus Prædecessor in dictis præinsertis litteris voluit non obstare. Dat. Romæ Apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris. Die XVIII. Maij. M. D. LXXI. Pontificatus nostri anno sexto.

P. Tarus.
B. De Castro.

PRIVI-

TAMRVI in Eccliesen XAVAR de redditibus et rei E·II 30·6

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

PRIVILEGIO DEL REY CATHOLICO.

POR quãto por parte de vos el doctor Martin de Azpilcueta, Nauarro, Cathedratico Iubilado, nos fue fecha relaciõ, q̃ vos auiades fecho vn Libro, intitulado Tractado de las Rentas Ecclesiasticas, sobre el Cap. final. XVI. q. I. el qual era muy vtil y puechoso: y nos supplicastes os dessemos licẽtia y facultad, para q̃ lo pudiessedes imprimir y vender, mãdando q̃ por el tiempo q̃ nuestra merced y volũtad fuesse, otra persona alguna no lo pudiesse imprimir ni vẽder, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por su mandado se hizieron las diligencias, que la Pragmatica por nos nueuamente fecha sobre la Impression de los Libros, dispone: fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra Cedula en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Y por la presente vos damos licentia y facultad, para que por tiempo de seys años primeros siguientes, que corran y se cuenten des del dia de la fecha desta nuestra Cedula en adelante, vos o la persona que vuestro poder ouiere, podais imprimir y vender el dicho Libro, que de suso se haze mencion. Y mandamos que durante el dicho tiempo, qualquier Impressor destos nuestros reynos y Señorios que vos quisieredes y señaladedes, imprima el dicho Libro: y que otra persona alguna no la pueda imprimir ni vender, sin vuestra licentia, So pena que el que lo imprimiere ò vendiere, aya perdido y pierda todos y qualesquier Libros y moldes que del ouiere, imprimiere, o vendiere: con que primiero que se venda el dicho Libro, le ayais de traer y presentar ante los del nuestro Consejo, iuntamente con el Original que en el se vio, que va rubricando y firmado al cabo del de Pedro del Marmol nuestro Scriuano de camera, de los que residen en el nuestro Consejo: para que se vea si la dicha Impression esta conforme al Original: y se os tasse el precio que por cada volumen ouieredes de auer. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidentes y Oydores de las nuestras Audiencias: Alcaldes, Alguaziles de la nuestra Casa y Corte y Chancillierias: y a todos los Corregidores, Assistentes, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios: y otros Iuezes y Iusticias qualesquier de todas las Ciudades, Villas, y lugares de los nuestros Reynos y Señorios, assi a los que agora son, como a los que seran de aqui adelante: QVE vos guarden y cumplan esta nuestra

Cedula y merced, que assi vos hazemos: y contra el tenor y forma della vos no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar: So pena de la nuestra merced, y de diez mill marauedis para la nuestra Camara. Fecha en el bosque de Segouia, a XXIII. dias del mes de Septiembre, de Mill y quinientos y sesenta y seys años.

Yo el Rey.

Por mandado de su Magestad,
Pedro de Hoyo.

PRIVILEGE DV TRES-CHRESTIEN ROY DE FRANCE.

CHARLES par la grace de Dieu Roy de France, Au Preuost de Paris, Bailly de Rouen, Seneschaulx de Lyõ, Tholoze, Bourdeaulx, Poictou, ou leurs Lieutenans, & à tous nos Bailliz, Seneschaulx, Preuosts, Iuges, ou leurs Lieutenãs: & autres nos Bailliz, Seneschaulx, Preuosts, Iuges, ou leurs Lieutenans, & autres nos Iusticiers & Officiers qu'il appertiendra, salut & dilection. Receuë auons l'humble supplicatiõ à nous faicte de la part de nostre trescher & tresamé bon frere le Roy Catholicque des Espaignes, en faueur de nostre cher & bon amy le docteur Martin de Azpilcueta Nauarro, Commandeur de l'ordre de Ronchesuaux: contenant que ledict Docteur a faict imprimer & mectre en lumiere vn liure intitulé, *Le Manual de Confessores y penitentes*; & vn autre aussi intitulé, *Tractado de alabanza y murmuration, sobre el Capitulo, Inter verba.* XL. *quæst.* III. & vn autre aussi inutilé, *Tractado de las rentas Ecclesiasticas, sobre el cap. final.* XVI. *q.*I. en langue Castellana: & autres en langue Latine sur le Decret, & quelques Commentaires *Sobre el titulo de Rescriptis, de Restitutione spoliatorum, y de Præbendis. en las Decretales*. Et doubte que aucuns de nos subgectz, ou de la nation Espaignolle, voulsissent faire imprimer lesdictz Liures en nostre Royau-

Royaume: & auſſi que les Imprimeurs d'iceluy noſtredict Royaume, ou autres, voulſiſſent par maligne & mauuaiſe intention ſemer en ſeſdictz œuures quelque mauuaiſe & reprouuee doctrine, s'il ne luy eſtoit par nous ſur ce pourueu : NOVS a ces cauſes inclinás, & voullás en ceſt endroict gratifier à la requeſte, ainſi que dict eſt, à nous faicte pour ledict Docteur, auós inhibé & defendu, inhibons & defendons par ces preſentes, à tous Libraires & Imprimeurs de noſtredict Royaume, & autres noz ſubgectz, ſoit de la nation de France ou d'Eſpaigne, reſidens en ceſtuy noſtre Royaume : Que les deſſuſdictz Liures cy deſſus intitulez & declairez, ilz n'ayét, durant le temps de dix ans prochainement venant, enſuiuans, & conſecutifz, à imprimer, ne faire imprimer, mectre ne expoſer en vente, ſans le ſceu, congé, & conſentement dudict Docteur. Sur peine de confiſcation des Liures qui s'en trouueront imprimez, contre noſdictz preſentes defenſes, & d'amende arbitraire. Si vous mandons, commandons, & expreſſement enioignons, & a vng chaſcun de vous, ſi comme à luy appartiendra : Que celles noz preſentes inhibitiós & defenſes vous faictes lire, publier, & enregiſtrer. En procedant alencontre des tranſgreſſeurs & contreuenans à icelles, ſi aucuns s'en trouuent, par les peines y contenues, & autremét, ſelon l'exigence des cas. Car tel eſt noſtre plaiſir. Non obſtant quelconques lettres, mandemens, ou defenſes à ce contraires. Et pource que de ces preſentes lon pourra auoir à faire en pluſieurs & diuers lieux: Nous voulons que au Vidimus d'icelles, deuement collationé, foy ſoit adiouſtee, comme au preſent Original. Donné à Sainct Maur des foſſez, le XXVII. iour de Iuing. L'an de grace Mil cinq cens ſoixante ſix : & de noſtre Regne, le ſixieme.

Par le Roy, la Royne ſa mere preſente.

De laubeſpine.

manet in ei
TAMBVI
in
Eccles
NAVAR
de
E·II
30·6

APPROBATIO.

In hac Apologia nihil continetur quod vel religionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel bonos mores offendat.

D. Henricus Dunghen, canonicus Cathedralis ecclesię Antuerpiensis, S. T. doctor.

SVMMA PRIVILEGII BELGICI.

PHILIPPI II. Hispaniarum regi Catholici priuilegio sancitum est, ne quis hunc librum, cui titulus est, *Apologia libri de reditibus Ecclesiasticis, à Martino ab Azpilcueta Doctore Nauarro, &c.* citra Christophori Plantini voluntatem imprimat, aut alibi impressum importet, venalémvē habeat, ad octennium, sub pœna confiscationis librorum: vt latiùs patet in litteris datis in consilio priuato penultima Iulij M. D. LXXII. In consilio Brabantiæ XII. Septemb. M. D. LXXII.

Subsign.

I. de Witte.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PIENTISSIMO PIO V. PONTIFICI OPT. MAX. D. N. S.

MARTINVS AB AZPILCVETA DOCTOR NAVARRVS, IN ISTA eius mira pietate perseuerantiam.

CVM, *beatissime Pater, ab extremis Hispaniarum finibus, nempe, Vlyssipone, ad prosequendam illustrissimi earum Primatis Archipræsulis Toletani causæ defensionem, iussu Regio susceptam, in vrbem appulissem; ausus fui dedicare S. V. quendã meum de reditibus Ecclesiasticis libellum: primùm quidem sermone patrio (quò vtilior esset orbi, cui scribebatur) cõpositum, ipsíque Regi omnium sæcularium Monarcharum Catholicissimo & potentissimo dicatum. deinde (cùm sui lectione plerisque eruditis & piis viris, se rem totius orbis Christiani clero vtilẽ fore persuasisset) Latinitate donatum. Non, quòd non agnoscerem auctoris & operis humilitatẽ, obscuritatẽ & indignitatem; & Sanctitatis V. sublimitatẽ, splendorem, et gloriã: non tantùm eã, qua isthæc in terris*

Monarchia omnes eam assequentes illustrat; sed etiam illam, qua eandem vicissim ista V. Beatitudinis noua vita, noui mores, nouissima & admiranda eius administratio, tam diu & tot ætatibus inaudita & desiderata, huicq; nostro sæculo turbulento adeò necessaria, ornant. Ac proinde non viderẽ longè humilius et inferius esse, quàm quòd supremo reip. Christianæ principi dedicandum esset. Sed partim, quòd non videbatur alienum, vt quod Hispano scriptũ sermone, Hispanorum regi, eidẽq; reditibus Ecclesiasticis quàm maximè secundum S. V. affluenti, dicatum fuerat: Latino donatum, summo Latinorũ regi, eidemq; supremo omnium Ecclesiasticorum redituum administratori, dicaretur. Partim, quòd vrbem ingressus, desiderabã de exigua penu mea litteraria S. Vestræ nonnihil offerre, & nõ erat id temporis aliud de potioribus aliquot, quæ ob inopiam otij sub lituris habeo; ab eis exertum, & manu extrema dolatum. Partim verò, quòd non essem inscius, multa in eo contineri, quæ cum V. Sanctitatis ardenti ad inueniendam in omnibus veritatem amore, & emunctissimo ad iudicandum de inuentis iudicio, & animo beneficiarium splendorem Ecclesiæ suæ restituendi cupientissi-

TAMBVT in Eccliam SAVAR de Tedlabab E.II 30.6

pientißimo, conueniunt. Neque dubitarem, beneficiarius qui ea omnia accuratè perpenderent, complacitura. Licet enim per ea viæ aliquot tortuosæ disponendi de reditibus suis obstruãtur; aperiuntur tamen aliæ multæ directæ id faciẽdi, nullibi tam latè, nec in tãtum eorum fauorẽ probatæ, ac explicatæ. Cùm autẽ, beatißime Pater, postea quidam vir, genere, litteris, & munere clarus, mihiq; iam inde à triginta annis, & amplius amicus (cuius nomen obseruantiæ causa taceo) obtulerit eidem Sanctitati V. alium librum eodem titulo insignitum, cui sanè Doctores duo, excellente sanè doctrina præditi, qui ante triginta annos mei feruentißimi auditores esse cœperunt, multisq; annis postea fuerunt, pro sua profunda eruditione, et egregia in me beneuolentia generosaq; gratitudine tersius quàm ego respõdissent; nisi eos ipse ab ea re iustis ex causis reuocassem: meq; ipsum multa quæ taceo, ab hoc aliquot diebus retraxerunt, retraxissentq; perpetuò, nisi me in id cõpulissent amor quarundã veritatum, quas sarctas tectas perstare plurimũ è repub. Christ. esse arbitror; & obligatio cõseruãdæ existimationis, quã de aliquantulis donis apud me in proximorum vtilitatẽ à Deo depositis,

non-

nõnulli habent; quam ni hoc facerẽ, labefactatum iri iudicabant: ex quo nostris, qualibus qualibus, scriptis et respõsis decresceret auctoritas. Quæ profectò res me mouit, vt hanc Apologiã, quæ præfatum libellũ defenderet, scriberem; & Sãctitati V. veluti quandam illius appendicẽ, cõsecrarem. Sperans certò fore, vt quæ ille ad obscurandã & impugnandam veritatem, non sine rei Ecclesiasticæ damno, scripsit; per occasionẽ, eã longè splendidiorem & munitiorem reddãt, iuxta illud Innocentij* prædecessoris Beatitudinis Vestræ Sãctissimi. veritas sæpius exagitata, magis resplẽdet. Quare humillimus etiã atq; etiam supplico eidẽ S. V. vt qua animi serenitate ac frõtis hilaritate illũ suscepit, suaq; benedictione dignatus fuit; eadẽ quoque hãc suscipere: et eò ampliore benedictione prosequi, quò easdẽ veritates longè altius fundatas, & complures alias sapiẽtiæ canonicæ cognitioni apprimè necessarias, continet, non dedignetur. Christum autem redemptorem nostrum opt. max. quàm obnixissimè rogo, vt te suum vnicum & summũ Vicarium, sæculo nostro adeò vtilem & necessariũ, quamdiutissimè seruet incolumem. Amen.

*c. Graue. 34. q. 9.

AD

CAVSAS ob quas, Christiane lector, hanc Apologiam composuerim, ex epistola eius nũcupatoria facilè colligas. Causa verò, ob quam in ea componenda non seruaui ordinem, quo meũ libellũ N. aduersarius impugnauit, est; quòd mea sentẽtia, salua saniore, ipse sine congrua methodo & ordine illum impugnauit. Ideóq; consultius duxi, eius serie omissa, sequi eam quã in libello meo seruaui. Quod tamen citra tædium, & magnã confusionẽ nequeo facere, nisi vel summatim admoneã ea, quæ in ipso scripseram. Quare, ita illa repetam (admonẽdo omnia, quæ præfatus N. opponit, & quæ ipse respõdeo) vt qui hanc Apologiã habuerit, dilucidè, & sine vlla confusione ibi dicta, & hic addita intelligat, vnà cum omnibus, quæ libellus aduersarius ad vtriusque argumentum pertinentia cõtinet. Quàm breuiter autem & modestè potero illi respõdebo, defendẽdo mea vera, eiúsq; falsa confutando: Salua, qua in eũ sum, sempérque curabo esse, obseruantia & pace, saluáque in primis Sũmi Pontificis, ac deinde cuiusque alterius rectiùs sentientis censura; in gloriam D. N. IESV CHRISTI; cuius de patrimonio in fauorem pauperum disputamus; optantes ei perplacere. Qui vtinã gloriosissima illa eius matre Virgine mediatrice, dignetur nos sua luce illustrare: simul omnibus annuere, vt eius gratia semper ei grati viuamus, & moriamur, eiusdem gloria potituri æternũ, Amen.

A nimia verò & inutili allegatione textuum, glossarum, dictorúmque authorum agglomeratione abstinebo. tum, quia id remoratur & fastidit lectorem, eruditioribúsque nauseam parit. tum, ne liber vltra modum

dum Apologiæ excrescat: & dum vrceus instituitur, rota currente, amphora exeat. Tum, quòd Iurisconsulti recentiores hoc nomine malè apud eruditissimos grauissimósque viros, præsertim Romanos, audimus. Tū, quòd longè satius duco, sempérque duxi, paucis, eisdémq; firmis illustribus & antiquis, remotis infirmis, vulgaribus, & obscuris fundare asserenda; quàm multis magna ex parte parùm firmis & alienis, vel ad gloriā potiùs quàm persuasionem conflatis. Tum, quòd olim dedecori erat in consessu Senatuum (quos Galli Parlamenta vocant) tacito textu, si suppeteret, citare glossam; & doctorem, tacita glossa; & recentiores ac obscuriores, dum suppeterent antiquiores & illustriores. Tum denique, quòd aliquando nocet allegare infirma, & obscuros auctores ad confirmandum id, quod probaueris textu expresso, vel efficaciter inducto; aut ratione irrefragabili: dum videri potest lectori, non satis confidere illis præmissis; consideranti, te ad infirma confugere. Quamobrē enitar quoad eius fieri poterit (præter morem eorum, qui numero magis quàm sententiarum ponderi deferunt) confirmare quæ dixero, textibus, glossis, classicis & receptioribus (quorum copia ferè vbique est, & auctoritas illustrior) auctoribus, ad recentiorum accumulationes; cùm argumenta vtriusque partis æquè vel quasi vrgentia videbuntur, & aliàs cùm res postulauerit, debita cum obseruantia recurrendo: presertim cùm ab eis primùm & speciatim res ipsa rectè tangitur.

AD

TAMBVI in Eccl. Pan. NAVAR de Testibus et rel. E.II 30.6

AD LECTOREM, ET CLERVM CHRISTIANVM,

SIMONIS MAGNI RAMLOTÆI BELGÆ I. V. DOCTORIS, CARMEN.

SI curæ tibi Christiane Lector,
In sortémque Dei vocate Clere,
Sancta est relligio, fidésque auita,
Et doctrina sacra probata lege:
Horas si bene collocare auebis,
Seu disponere tempus otiosum;
Si tristes animi cauere morsus,
Sanctæ iugiter & vacare vitæ,
Qua non absimili Patres beati
Diam pro meritis tulere palmam:
Volue hunc Apologeticum libellum, &
Quos passim Latio, simúlque Ibero
Scriptos eloquio, vsque & vsque libros,
Ne terræ infoderet datum talentum,
Vir notæ nimium eruditionis,
Illustris quoque iure sanctitatis,
(Vt rorem è teneris apis recentem
Herbis manè legit, fauósque fingit.)
Diuini simul atque de medulla
Arcanísque adytis, fretóque iuris
Humani tibi iam dedit NAVARRVS,
Extremæ HESPERIAE iubar, solíque
Multis nominibus decus Nauarri.
Hic (raram vt sileam hospitalitatem,
Virtutésque alias, Deique cultum)
Si fortasse animi requiris, atque
Dotes ingenij, profectò, vincet,

Aequa-

Aequabitue Dynos & Hostienses,
Baldos, Hippolytos, Fabros, Socinos,
Abbates etiam, Innocentiósque,
Sylvestros, Deciósque, Bartholósque,
Azones, Butrios, Cynos, Felinos,
Et turbam reliquam vetustiorum.
Vt (ne singula persequi laborem)
Non mirum mihi, si illud exhibetur
Viuenti decus, atque sentienti,
Post manes, tumulúmque, quale pauci,
Et molles cineres, habent virorum.
Hinc illum meritò colunt Iberi,
Belgæ, Sauromatæ, Getæ, Britanni,
Galli ac Ausonij, Scythæ, Poloni,
Germani atque Arabes, Scoti atque Dani:
Eius ROMA *etiam beata pleno*
Laudes ore canit, NAVARRVS, *aiens,*
Dignus qui Pyliam quater senectam
Traducat; Priamíue, Nestorísue
Auctus præcipuo repentè honore
Longæuos superet beatus annos.

APOLOGIA

manet in ei
TAMRVI in Sacrilegi NAVAR de redditibus ecc
E·II 30:6

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

APOLOGIA LIBRI DE REDITIBVS BENEFICIORVM ECCLESIASTICORVM MARTINI AB AZPILCVETA, DOCTORIS NAVARRI:

Quo docetur quibus vsibus sunt impendendi, & quibus personis dandi, aut relinquendi, super

CAP. QVICQVID. 16. q. 1.

IN primis moneo, me in præfato libro pro fundamento tractandorum, desumpsisse verba principij cap. vltimi 16. q. 1. cum tribus annotationibus ei additis, & tribus quæstionibus propositis, in hanc quæ sequitur formam.

Verba cap. fin. 16. q. 1.

Quoniam quicquid habent clerici, pauperum est, & domus illorum omnibus debent esse communes: susceptioni peregrinorum, & hospitum inuigilare debent; maximè curãdum est illis, vt de decimis, & oblationibus, cœnobiis, & xenodochiis, qualẽ voluerint, & potuerint, sustentationem impendãt.

SVMMARIVM.

Auctor huius cap. an fuerit Hieronymus. num. 1.

Bona clericorum, bona sunt pauperum. num. 2.

Liberalitas CHRISTIANA *erga pauperes, maxima totius mũdi nationum. num. 3.*

Corona clericorum & monachorum quid significat. num. 4.

PRIMO annoto, quòd licèt principium huius capituli, in quod comminiscimur, Gratianus tribuat
1 Hieronymo ad Damasum, in nulla tamen epistolarum illius ad Damasum scriptum inuenitur, nec in ea quam scripsit ad Nepotianum, licèt aliquibus id visum fuerit eò, (vt nobis videtur) quòd pagina penultima, hæc dicat: Ecclesiam fraudare sacrilegiũ est, accepisse quod pauperibus erogandũ sit, & esurientibus plurimis vel cautũ esse velle, vel timidũ, aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. Sed illa & contenta in hoc cap. non sunt eadem. At bona ecclesiastica esse pauperũ habet glossa Hieronymi super illud Esaiæ 3. Rapina pauperum in domo vestra, Secundum Thom. 2. sec. q. 185. ar. 7. arg. 2. qui tamen non ponit ea verba, licet eorum sententia inde colligatur. Idem etiã Thom. in eod. art. arg. 3. ait Beatũ

Hieronymum ad Damasum Papam sic scripsisse. Clericos illos conuenit stipendiis ecclesiæ sustentari, quibus parentum, & propinquorũ bona non suffragantur: qui autem bonis parentum & opibus propriis sustentari possunt, si quod pauperum est arripiunt, sacrilegium committunt, & incurrũt. Attamen in nulla epistolarum Hieronymi ad Damasum, ea verba inueniuntur. Quamuis in §. fin. huius cap. & in c. Clericos 1. q. 2. inueniãtur tributa Hieronymo à Gratiano. Innocentius etiam Papa iij. decidit vnam quæstionem in c. Cum Apostolica, de his quæ fiunt à prælat. sine consens. cap. aiens Hieronymum scribere ad Damasum in hæc verba, Si aliquando fuerunt à lucis malè detenta, quæ diuini iuris esse noscuntur, & in vsus transierunt monachorũ, episcopo loci præbente consensum, constabunt eis perpetua firmitate subnixa. Quæ tamen verba in nulla epistolarum Hieronymi ad Damasum inuenies, licèt ea posuerit Gratianus in d. cap. §. 1. Quare oportet dicere Innocentium, & Thomã cum alia magna turba doctorum, auctoritate Gratiani, non viso archetypo & originali epistola, fuisse quoad prędicta tua ductos: vel certè deesse in epistolis Hieronymi, quæ nunc extant, aliquam maximi ponderis epistolam. Vtcumq; tamen res habeat, satis est nobis ad comuniscendum in hoc capitulum, quod multis sæculis iam inde à Gratiano ab omnibus canonum peritis sit pro authentico habitum, iuxta ea quæ scripsit post alios Cardinal. Alexand. in rubr. & tit. 1. huius celeberrimi libri.

2 II. Annoto, hic probari, bona clericorum esse bona pauperum, concordat idem Hieronymus, supra, relatus, & citatus à Thoma vbi suprà super Esaiã cap. 3. & Augustinus in c. Quod autem 23. q. 7. ibi. Nõ sunt illa nostra, sed pauperum, quorum procurationẽ quodam modo gerimus, & Ambrosius in c. Conuenior. ead. caus. q. 8. ibi. Quamquã omnia, quæ in ea sunt, sint pauperum. Idem August. in c. fin. 12. q. 1. & Clemens ante eum lib. 2. cap. 9. & 39. de constit. Apost. & alia ratione dicuntur clericorum, & alia pauperum, & alia Dei & D. N. IESV CHRISTI, vt dicetur infrà eadem quæst. Monit. 24.

III. Annoto, quòd ad declarãdum hoc capitulũ cum notabili proximo, & nonnulla loca nostri Manualis confessariorum, & pænitentium, & ad satisfaciẽdum multis aliis, extra contenta in illo quęsitis. In gloriam item misericordiæ, liberalitatisque Christianæ, omnes alias mundi nationum erga diuinum cultum, & pauperes excellentis: Simul & ad augendũ amorem diuinum, desideriũmque cælestium & æternorum, diminuendúmque proprium, terrenorúmque atque transitoriorum in animis nostris, qui ad significandum nos id procurare, coronas capitibus alij aliis maiores gestamus. c. Duo sunt genera. 12. q. 1. & glo. solemn. Clem. 2. de vit. & honest. clerico. verb. Tonsuram, profundiùs quàm vnquam tractabimus hoc elogium clarissimi sanctissimíq; doctoris Hieronymi per tres quæstiones: quas frequenter, tum in cathedra, tum extra illam, in variis variorum regnorum academiis, primùm Tholosæ, & Cathurci in Galliis, deinde Salmãticæ, & Conymbricę in Hispaniis, & aliis etiã locis decidimus quadraginta quinque annis, à quibus interpretati sumus canones sacrosanctæ ecclesiæ

ecclesiæ Romanę. Cuius cēsurę quicquid dicetur subiicimus, vt iam priùs in epistola ad lectorem submisimus. Supplicātes item, vt ibidem satis supplicauimus, gloriosissimæ virgini matri, vt nobis impetret lucem & gratiā à filio suo theoanthropo D.N. IESV CHRISTO, rerúmque ecclesiasticarum vero domino, quò intelligam⁹, & faciamus de illis, quod eius diuina & humana voluntas requirit, & per suam sanctā ecclesiam ordinauit: pérque præfatum Hieronymum doctorem sanctissimum, cui nos commendamus, in hoc capitulo significauit.

QVÆSTIO I.

An mortaliter peccēt beneficiarij ecclesiastici superfluè aut profanè reditus suorū beneficiorum impendentes?

QVÆSTIO II.

An non tantùm peccēt, sed etiam ad restituēdum eos sint obligati?

QVÆSTIO III.

An possint de illis testari?

SVMMARIVM.

Verbum Reditus, scribendum cum simplici d. num. 1.

SECVNDO moneo, quòd præfatus N. tum tacitè tū expressè (veluti præludens) multa, vt aliquibus videtur, tacuit, aut dixit, rhetoricè, incautè, aut falsè, in duabus primis sui libri partibus; antequam ad principalem disputationē (quam in tertia parte aggreditur) peruenirет. Primò quidē, quatenus tacitè videtur impugnare orthographiam, qua vtor in titulo mei libri, & per totum illum, scribendo
1 verbū, Reditus, per simplex d. Quoniam ipse in titulo sui libri, & per totum illum scribit cum duplici. A quo abstinuisse consultius fuisset. Tum, quia ipsemet sub finē 2. part. admonet orthographiā verbi, Redit⁹, doceri ab Andrea Tiraquel. in tract. de retract. consanguinitatis, an sit scribēdum duplici, an simplici d. ex Ouidio, & Martiali: & palā est, Tiraquellum in loco ab eo citato probare, scribendum esse cum simplici d. Tum quia non deest cui dederit occasionem putādi, quòd id fecerit, vt libello meo etiam in tituli orthographia contradiceret. Qua enim alia de causa id fecisse, aiunt, nisi fortè quòd donec ad eum vsque locū calcographus peruenisset, putauit illud à verbo, reddo, deriuari, ideóque scribendū esse per duplex dd. vt multi malè scribunt, & me scribentē simplici peiùs reprehenderunt. Et cùm posteà incidisset in Tiraquellum docentem contrarium, maluit vt calcographi perseuerarent in errore, quàm fateri se per ignorantiam, vel incogitantiam errasse: præmonito in medio libri lectore, se veram illius dictionis orthographiam non ignorare. Tum quia maius operæpretium fecisset, si admonuisset lectorem verbum, Reditus, non à Reddo, sed à Redeo deriuari; ideóque primam syllabam breuiare, vt in illo Ouid. de Ponto, At reditus iam quisque suos amat, &c. & in illo eiusdem lib. 1. de art. amandi, Turpe thori reditu census augere paternos. Reditúmque, ideo dici à Redeo, quòd quotannis è fundo, vel prædio, ad eius domum redeat.

SVMMARIVM.

Alternatiuam proferens, cuius altera pars est vera, non est carpendus. num. 1.

Elogium verum quod probatur alicuius dictis, tribui potest etiam si non concipiatur ab eo eisdem verbis. num. 2.

Fide digni viri dicto credens, non peccat. num. 3.

III. Moneo, quòd præfatus N. rhetoricè quidem, ſed non rectè videtur me pungere circa primam annotationem primi moniti, quatenus ait, nullatenus eſſe credendum, Sanctum Thomã, & tantam aliorum doctorum turbam auctoritate Gratiani ductos, credidiſſe præfatum capitulũ vlt. 16. q. 1. cõtinere verba Hieronymi ad Damaſum, ſi res ita non haberet. Quod ait me ſignificare. Tum quia ego id non aſſero ſimpliciter, ſed alternatiuè, eos auctoritate Gratiani archetypo epiſtolæ Hieronymi ad Damaſum non viſo ductos fuiſſe, vel aliquã epiſtolam nõ parui momenti Hieronymi ad Damaſum deſiderari in libris epiſtolarum Hieronymi quos nũc habemus. Quorum poſterius ipſe quoq; concedit. Et
1 alternatiuam proferenti ſufficit, vt eius altera pars ſit vera. c. In alternatiuis de reg. iur. lib. 6. & l. Plerũque. ff. de iur. dot. Tum quia veriſimilis eſt etiam pars prior præfatæ alternatiuæ. Quoniam frequentiſſimum eſt Gratiano ſanctorum dicta decerpenti, ſenſum eorum potiùs quàm verba deſumere. Frequenter enim vnum capitulũ componit, ex multis locis eiuſdem auctoris additis, detractis, vel mutatis aliquot verbis, vt etiam diximus in c. Cùm miniſter. 23. q. 5. quod tribuitur Auguſtino ſuper Exod. apud quem tamen neque ſenſus eius inuenitur in eodem loco ſcriptus, neque in diuerſis eiſdem omnino verbis. Tum quia
2 neq; Thomæ, neque aliis doctoribus vitio verti debet, adſcribere Hieronymo aliquod elogium in ſe verũ, quod per eius ſcripta probatur, & à tanto auctore, quantus eſt Gratianus, ei tribuitur, cùm ſine vllo mendacio poſſit appellari eius, ſaltẽ putatiuè, eo quòd iuſtè putatur eſſe illius, & eius dictis conſonans. Tum quia paſſim, ſine vl- 3
lo vitio multa elogia tribuimus Platoni, Ariſtoteli, Innocentio & Azoni, & aliis auctoribus humanis, imò & diuinis, etiam Euangeliſtis, per alia verba, vel eadem, aliter coniuncta, idem tamen ſignificantia, vt palam eſt. Tum quia non peccat, qui iuſto viri fide digni teſtimonio, putat aliquid eſſe, vel aliter ſe habere, quã ſit, vel ſe habeat; iuxta gloſ. celeberrimam l. Titio fundus. ff. de condit. & demonſt. & ea quæ ſuper illa congerit Feli. in c. Cùm contingat, de reſcript. in princip.

SVMMARIVM.

N. arte rhetorica captauit beneuolẽtiam falſa ſuggerendo. num. 1.

Conſuetudo teſtandi ad libitum de reditibus eccleſiaſticis, nullibi eſt, ſaltem valida. num. 2.

IIII. Moneo, quòd præfatus N. rhe- 1
toricè quidem, ſed parum candidè, in epiſtola nuncupatoria, in qua ſummã rei de qua agitur proponit, ilico lectoris animum ſibi benignum, mihi verò auerſum reddit, affirmando opinionẽ meam, quæ communis eſt, quámque plerique omnes probant, eſſe quidem ſaluberrimam, ſed ab omni vſu & cõſuetudine ſeiunctam, cuius contrariũ nos in præfato libello q. 1. nu. 76. & q. 2. nu. 25. & q. 3. nu. 14. monſtrauimus; probando id quod etiam infrà ead. q. monit. 50. & q. 3. monit. 1. probabimus efficaciter, nullam talem conſuetudinem eſſe; neque ſi eſſet, poſſe valere. Quia quę talis foret, eſſet con- 2
traria legi naturali, & diuinæ, & conſequenter inualida. c. Mala. c. Fruſtra. 8. diſt. & c. fin. de conſuet. talem autem conſuetudinem eſſe cõtra legem naturalẽ in dicto præfato libello probauimus, & in hoc poſteà monſtrabimus infrà ead. q. monit. 21. & 39.

SVM-

SVMMARIVM.

Auctor Salmanticensem cathedram canonum primariam regebat, cùm nondum N. eos audire cœpisset. num. 1.

Auctor putat non fuisse animum N. minuendi nomen eius. num. 2.

Laus in debitum finem relata sanctè quæri potest. num. 2.

Puteum quis iustè aperit in suo, cum aliena iactura non intenta. num. 3.

V. Moneo, quòd non desunt qui suspicentur, eundem N. rhetoricè quidem, sed parum candidè per sui libri editionem voluisse nomen suum, cum mei iactura augere pugnãdo, & si posset vincẽdo me Romæ, quæ totius orbis Christiani caput est, summo Christi vicario agonotheta; me, inquam, núc circiter octogenarium, qui quando in Salmanticensi, cum primis omnium totius Europę academiarum catholica, frequenti & celebri, primæ functionis canonum sacrorum cathe-
1 dram, competitoribus magno certamine superatis, quæsitam, magna cum laude regebam: nondum ipse puer sacram eorum & legum facultatem discere cœpisset; quique nunquã postea gratia Deo, studia litterarum remisi. Quod eo argumẽto coniiciunt, quòd nullam aliam vident causam cur suum librum, eodem titulo quo meus inscriptus erat, inscriptum, eidémque, cui meus dedicatus fuerat, dedicarit. Idque in eadem vrbe me præsente, quem iure putabat cito abfuturum, &
2 ideo me absente id potuisse facere. His tamen ipse parũ assentior. Tum, quòd licèt putem suam laudem in finẽ aliquem relatã voluisse per hoc augere, quod ei licuit, vt etiam ego in cõmentario de finibus humanorum actuum in c. Cùm minister. 23. q. 5. nuper postea quàm ille suum librum edidit, composui, latè trado, licèt forsitan per accidens, & per quandam consequentiam id contingeret, quod non attenditur. l. Si quis nec causam, cùm latè ibi à Neotericis citatis. ff. de reb. cred. Nullatenus tamen arbitror id eum in iacturam mei nominis voluisse, quod non licuit arg. l. Fluminum, §. fin. & l. Proculus. ff. de damno infect. quatenus habent eum, qui puteũ in suo fundo fodit, licèt per consequentiam abscindat venas, per quas 3
in puteũ vicini aqua deriuabatur, quæ ob id fluere in illum desinit, malè quidem facere, si malo animo, vt noceat vicino, fodit, non tamen si solo bono, vt sibi prosit.

SVMMARIVM.

Auctoritatẽ externis bonis augeri. num. 1.

Auctori cõsultum, ne nudus externis, cum ornato eisdem in arenam descendat; & quibus se ornare posset. num. 2.

Bona externa vix esse nostra. num. 3.

Auctorem audiuit totum vnum annũ canones docentẽ Emanuel Acosta insignis doctor, quem insigniter laudat aduersarius, cùm gymnasta magno salario ius ciuile interpretaretur. num. 4.

Auctor protestatur obseruaturum se semper merito aduersarium. num. 5.

VI. Moneo, quòd non desunt, qui suspicati fuerint eundem N. rhetoricè quidem, sed parum amicè ob prædictam causam de industria, vt faciliùs 1
me triumpharet, descendisse in arenam omnibus suis titulis armatum, licet etiam sine illis spectatoribus esset notissimus: me verò eisdem parũ notum ferè nudũ eis proposuisse. Quoniã tam ex sacris litteris, quàm ethnicis probè nouit, plurimum ad persuadendum valere nobilitatem, dignitatem, & opes dicentis, iuxta illud Eccles. 13. Diues loquutus est, & omnes

nes tacuerunt: & verbum illius vsque ad nubes perducent. Pauper loquutus est, & dicunt, quis est hic? & si offenderit, subuertent illum. Quò item tēdit illud Satyrici, Plurima sunt, quæ non audent homines pertusa dicere lena. Quare aiunt me incōsultè actu-
2 rum, & ex loco iniquo repugnaturum, si me defensurus, ab illo Pauli exemplo, 2. Corinth. cap. 11. mea cognomenta, gentis, & munerum, vt ille, non admonuero: cùm in tota Celtiberia, Castella, & Lusitania, palam sit ornari me posse ex illustrissimæ Roncæuallis ordinis militia, quæ nunquā vlli de sanguine infecto prognato patuit: ex primariæ itē functionis, quas rexi Salmanticæ, & Conymbricæ cathedris: ex comitatus etiam dignitate, qui mihi amplissimo cum salario ad me vsque inaudito, iam pridem rude donato, seu iubilato contigit, iuxta Regiæ maiestatis priuilegia. Necnon ex vtriusque parentis familia prognata ex duobus palatiorum Celtiberiæ siue Nauarræ, quæ Solariega vocant, videlicet Azpilcueta, & Iaureguizar siue Baztan: quæ licet diuitiis parum splēdeant, longè tamen ante Carolum Magnum in Nauarrorum regni exordio in saltu Pyrenæi montis, qua parte Vascones Celtas diuidit à Celtiberis erecta in hunc diem, (gratiæ Deo) nulla vllius damnatæ sectæ sanguine contaminata, Catholica perseuerant. Quorum alterum alteri hoc solo nomine præstat, quòd alterum est vnum ex duodecim, quæ prædicto Regno nascenti regendo fuēre destinata. Alij autem de ipsius animi candore aliud senserunt; quibus ipse lubenter assen-
3 tior. Tum quòd licet me cognomentis externis (quæ ex philosophia etiam ethnica ambo didicimus vix esse nostra) nudarit, mihique prætulerit aliquos, qui me præceptore, licet indigno, in suis scriptis gloriantur, & in his vnum, scilicet Emanuelem Acosta virum planè doctissimum, qui me 4
totum annum trigesimum nonum supra millesimum quingētesimum, postea quàm primus omnium Salmanticæ, centuriam paradoxorum iuris Cæsarei defenderat, & postquàm doctor eiusdem iuris fuit effectus, cathedramque cum grandi salario obtinuit Conymbricæ audiuit; quotidie in circulis mecum perdoctè ac perplacidè disputando. Quamuis enim, inquam, meis me nudet externis, postponatque meis discipulis: vestit me tamen internis longè profectò potioribus, quàm mea nuditas meretur: ob quod gratias plurimas ei ago, seruaturus illam, quæ ante triginta annos inter nos Salmanticæ inita fuit, amicitiam: eúmque pro eius egregia pie- 5
tate, & eruditione, pro clarissimo sui generis cognomento, & munere, cui præest, debita reuerētia ex animo venerabor: salua in omnibus doctrinæ veritate, quę inuicta semper, & victrix perseueret. Amen.

SVMMARIVM.

Præcepta non posse seruari ab eo, qui consilia mentaliter non seruat, durè dictum. num. 1.

Legem mentaliter seruare, quid? num. 2.

Obligatus ad volendum facere, tenetur facere si potest. num. 3.

Consilia seruare secūdùm præparationem animi, & seruare mētaliter longè differunt. num. 4.

Consilia pro tempore, quo ad sui obseruātiam ligant, præcepta fiunt. num. 5.

Consiliorum contraria volens, sine contemptu eorum, non peccat. num. 6.

VII. Mo-

VII. Moneo, quòd præfatus N. tangens ea, quæ de paupertate clericorum voluntaria in annot. 3. prædicta insinuaui, parum cautè aliqua scripsit. Nam primo bis ait in prima parte cap.
1 1. nu. 3. teneri omnes Christianos ad seruãda mẽtaliter IESV CHRISTI D. N. consilia, semel quidem in principio, & iterum in medio, per illa verba. Consiliis CHRISTI, adeò sunt cõnexa præcepta, vt seruari nullo modo possint, nisi mentaliter seruentur
2 consilia. Quæ profecto conclusio, vt verba sonant, falsa est. Tum, quia seruare mentaliter legem, est velle facere quod illa dictat: sicut infringere legẽ mentaliter, est nolle facere id, quod illa dictat. arg. eorum quæ habentur in c. Qui bona. 17. q. 1. de proposito, & voto mentali: & quæ tangunturde simonia mentali in c. fin. de simon. At nemo tenetur de lege communi ad
3 volendum id, quod CHRISTI consilia consulunt. Tum quia non tenetur quis plus ad volendum facere aliquid, quàm ad faciendum; nec plus ad volendum viuere vitam cælibem, vel pauperem, vel ingredi religionem, vel renunciare bonis temporalibus, & alia similia facere, quàm ad faciendum ea: cùm exterioris actus bonitas, vel malitia ex interiori ei correspondente pendeat: & bonitas, & malitia interioris ex obiecto, & proportione ipsius ad actum. arg. c. Dixi. & c. Magna, de pænit. dist. 1. & tradit Thom. 1. sec. q. 20. art. 1. & 2. Nec prodest illi, quod dicit Thomas ab eo citatus in 2. sec. q. 184. art. 3. & q. 124. art. 1. ad 3. quia longè aliud est teneri quem ad seruan-
4 da præfata consilia secundum præparationem animi, quod aiunt præfatus Thom. & August. ab eo citati: & aliud teneri quem ad seruãda ea mentaliter; quod nunquàm illi dixerunt, & est falsum. Seruare siquidem consilia secundum præparationem animi, est, esse paratum ad seruandum ea occurrente casu, in quo necessarium est ad salutem animæ id facere, vt etiam ipse ait: quod sine vllo actu mentali volendi contingit. Tum quia eo casu non solum consilia, sed etiam quodlibet aliud de se indifferens, quod iustè fieri posset, faciendum est: ad quod tamen volendum mentaliter, prius nemo tenetur. Seruare autem illa mentaliter, est, velle id quod ea consulunt, ad quod nemo tenetur, nisi præfata necessitas accedat. Tum, quia velle consilia seruare quando de
5 necessitate salutis animæ, oportet ea seruare; est, velle seruare illa, quando, & pro tempore quo fiunt præcepta: & ita non est velle seruare mentaliter consilia, quatenus sunt consilia, sed quatenus præcepta. Tum quia nec S. Thom. quem ipse citat in 2. sec. q. 124. art. 1. ad 3. neque vllus alius ait, peccare quem, non producendo mentalem voluntatem subeundi martyrij: neque qui sine contemptu producit voluntatem nõ subeundi illud quatenus est consilium. Absit autem, vt puter lector, meæ intentionis esse, virum egregia pietate insignem, vllius impietatis notare: cùm ex eis, quæ illam conclusionem præcedunt & consequuntur, appareat, eum catholicum sensum habuisse. Solum enim volui admonere, ne quis verbis illius conclusionis concipiat,
6 peccare Christianos, qui mentaliter nolunt esse religiosi, nec renunciare bonis, neque ire ad loca, in quibus pij ab impiis ob pietatem occiduntur. Imo neque eos, qui sine consiliorum contemptu, volunt mentaliter con-

trariũ eius, quod consulunt: & nolunt esse religiosi, neque pauperes, neque ad suum statum decentem necessaria erogare pauperibus: nec alia similia supererogationis bona facere.

SVMMARIVM.

Apostolos non habuisse dominium in speciali, esse contrarium extrauag. Cùm inter, incautè dixit aduersarius. nu. 1.

VIII. Moneo, quòd præfatus N. incautè ait circa prædictam paupertatẽ, in eod. cap. 1. nu. 4. quòd dicere; Apostolos non habuisse dominium in speciali, & particulari, est contrarium extrauag. Cùm inter nonnullos, Io. xxij. tit. de verb. signif. quia per eam non damnatur dicens, Apostolos non habuisse dominium in particulari, sed dicens, quòd Christus, & Apostoli nõ habuerunt dominium in particulari, neque in communi: quod non est cõtrarium, vt palam est. Neque aliquid amplius habet extrauag. Quia quorundam, eiusdem Io. xxij. eod. tit. quę præfatę extrauag. verba repetit.

SVMMARIVM.

Apostoli si vouerunt omnia necessaria ad perfectũ statum, vouerunt & paupertatem, contra aduersarium. num. 1.

Status perfectionis duplex, alter ad alios, alter ad se perficiendum. num. 2.

IX. Moneo, præfatum N. etiam parum cautè dicere circa eandem paupertatem, quòd præsupposito dicto Thom. in 2. sec. q. 84. art. 4. s. Quòd Apostoli vouerunt omnia, quę ad statum perfectionis pertinent, non infertur, quòd vouerunt paupertatem. Tum quia ipsemet Thom. in eadem 2. sec. q. 186. art. 3. ait, Paupertatẽ esse necessariam ad statum perfectionis, & in ead. q. art. 6. probat non sufficere illam, per quam actu relinquũtur omnia bona temporalia, sed oportere vt voueatur, & cadat sub obligationem, nunquam illa sibi quæsiturum. Si ergo Apostoli vouerunt illa, quæ pertinent ad statum perfectionis, vt ipse ait post Thom. in 2. sec. q. 84. art. 4. necessariò sequitur eos vouisse paupertatem. Nec prodest respondere, quòd duplex est status perfectionis. Alter, eorum quo perficiũt, in quo sunt Episcopi: alter perficiendorũ, in quo sunt religiosi, vt idem Thom. declarat post Dionysium in eadẽ 2. sec. q. 184. art. 4. Tum quia cùm primùm delecti fuerunt à Christo Apostoli, & cùm illi cœperunt eum sequi, & reliquerunt sua, non fuerunt facti episcopi, nec presbyteri. Tum quia status episcoporum non requirit paupertatem, nec bonorum temporalium renunciationem, vt ipsemet Thom. probat in ead. 2. sec. q. 185. art. 6. per textum in c. Episcopus. 12. q. 1. & ita Thom. cùm in d. art. 4. q. 84. dixit Apostolos vouisse omnia, quæ pertinent ad statum perfectionis, intelligendus est, de votis necessariis ad statum perfectionis perficiendorum, in quẽ tunc assumpti fuerunt: & ita consequẽter, quòd paupertatẽ, continentiam & obedientiam vouerunt, quæ sunt tria necessaria ad perfectionis statum, vt efficaci ratione, & auctoritate irrefragabili probat idem Thom. in d. 2. sec. q. 186. art. 6.

SVMMARIVM.

Votum solemne paupertatis tollit habilitatem quærẽdi dominium rerum temporalium, non autem administrandi ea. num. 1.

Religiosus habens beneficium ecclesiasticum, tam latè potest impendere de suis reditibus, quã sæcularis de suis. nu. 2.

X. Moneo, quòd præfatus N. etiam circa eandem paupertatem malè infert,

fert, ex eo quòd Apostolis fuerũt aliqua donata, & ab eis pauperibus, vel aliis piis operibus erogata, non fecis-
1 se illos votum paupertatis. Quia votum quàmlibet sollemne paupertatis, licèt tollat capacitatem quærendi dominium temporalium sibi in particulari, c. Non dicatis. 12. q. 1. c. Cùm ad monasterium, de stat. monach. non tollit tamen capacitatem quærẽdi illud ecclesiæ vniuersali, vel particulari, cui est præfectus vel adstrictus. c. Cùm olim, de priuil. cũ ei annot. per Innoc. & c. In præsentia, de probat. cum ei annot. per omnes: nec facultatem administrandi ea etiam per se, de iusta ecclesiæ licentia, quam per titulos beneficiarios præstat, vel hominis. s. superioris, quæ etiam tacita sufficit: vt ait Card. Alex. in d. c. Non dicatis, 12. q. 1. vt passim Abbates, Priores, & alij beneficiarij regulares administrãt, iuxta c. Monachi, de stat. monach. & Clem. 2. de vit. & honest.
2 cleric. vbi singulariter Card. cui nemo in hoc cõtradicit, ait: Regularem clericum tam latè posse disponere de fructibus sui beneficij regularis, quàm clericus sæcularis de fructibus sui beneficij sæcularis: quod sine vllo proprietatis vitio facit. Imo, saltem ante Concilium nuperrimum Tridentinũ, etiam monachus simplex de licentia prælati, poterat tenere ac gubernare tota vita sua bona omnia, quæ secũ ad monasterium adduxit, c. Significante. qui cleri. vel vouen. & passim hodie monachi etiam simplices, & etiam extra claustra degentes tam cõtractibus, quàm successionibus multorum bonorum, dominium suis quærunt monasteriis, multáq; de illis, vel illorum fructibus, iusta cum licentia Papæ, vel prelatorum suorum, operibus impendunt piis, & in suos honestos vsus cõsumunt: non obstante solemni, quod emiserunt, paupertatis voto. Et ita nullatenus infertur, Apostolos non vouisse paupertatem, ex eo quòd bona quæsierunt ecclesiæ, & ea in pauperes & alia pia opera impenderunt.

SVMMARIVM.

Paupertatis à voto, nec Apostoli per apostolatum, nec monachi per episcopatum absoluuntur. num. 1.

Monachus factus Episcopus, non testatur. num. 2.

Votum castitatis relaxari posse monacho, nõ autem votum paupertatis. num. 3.

Monachus incapax beneficiorũ temporalium, nõ autem spiritualium. num. 4.

XI. Moneo, quòd præfatus N. falsè ait in eod. cap. 1. nu. 6. Apostolos etiã si paupertatem vouissent, cùm adhuc essent discipuli, antequàm fierent magistri, & episcopi, simul ac euaserunt magistri, & episcopi, fuerunt ab illo 1
voto absoluti: quod consequitur à voto paupertatis hodie illos monachos, qui fiunt episcopi, esse absolutos. Quæ duo ambo sunt neganda, & perneganda. Primò quidem, quòd sunt nouitates periculosæ hoc sæculo, quo adeo laxantur religiones, & à nullo catholico, quem ipse legerim, affirmentur. Deinde, quòd satis reprobantur per illa verba Innoc. III. in c. Cùm ad monasterium. §. fin. de statu monachor. Abdicatio proprietatis, & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam, nec summus Pontifex possit licentiam indulgere. Tertiò, quòd Thom. cui cõcordant alij, qui ante & post illum scripserunt, determinat in 2. sec. q. 185. ar. 8. Monachum, per assumptionem ad episcopatum, non

absolui à tribus votis substantialibus suæ regulæ, præsertim paupertatis, ac continentiæ. per c. De monachis. 16.
1 q.1. & respondet ad dictum c.18.q. 1. quatenus probat, monachum à suę regulę iugo per episcopatum absolui, non esse intelligendum de obligatione votorum substantialium religionis, sed de quibusdam aliis statui episcopatus repugnantibus, &c. Quartò, quòd alioqui sequeretur monachum factum episcopum, posse testari de bonis quæsitis post episcopatus consequutionem: quod est contra prædi-
2 ctum celebre c. 1. quod incipit, Statutum. 18. q.1. & alia multa capitula quæstionis seq. quæ habent, bona per monachos post episcopatum quæsita, deberi ecclesiæ episcopali, & nō eius hæredibus, nec monasterio, vnde assumptus fuit. Quintò, quòd nulla ratione id suaderi potest, cùm monach°, licet non sit capax dominij bonorum temporalium, est tamen capax administrationis eorum: quæ est ratio, qua pridem in rubrica de statu monachorum in scriptis affirmauimus, posse quidem Papam aliquādo ex iusta cau-
3 sa dispensare cum monacho, super voto castitatis, iuxta glo. & commu. in d.c. Cùm ad monasterium. §. fin. contra Thom. 2. sec. q.88. art.11. & eius sequaces, nunquam autem super voto paupertatis: quia nulla potest ad id iusta causa succurrere; cùm omni necessitati, cui potest prouideri per aliquorum bonorum dominij acquisitionē, possit prouideri per administrationis eorum concessionem.

Non obstat his argumētum, quod pridem nos publicè disputādo in doctissimorum virorum theatro, his opposuimus; & mansit insolutum, nempe, Quòd abbates & alij beneficiarij regulares habēt dominium, & possessionē beneficiorum suorum, & agere possunt, vt quotidie agunt nomine proprio ad vendicandum sibi, & non ecclesiæ, dominium eorum: & ad adipiscēdum, retinendum vel recuperandum eorum possessionem; in quorum litibus æquè habent locum, tituli de caus. poss. & propriet. & de rei vendicat. ac in liubus clericorum sæcularium super beneficiis sęcularibus: imo simplex monachus vel monacha potest agere nomine proprio, & sine licentia sui superioris, super iure eligēdi sibi competenti, & iure alimentorum, & iure manendi in tali vel tali monasterio, si exinde iniustè eiiciatur. c. Cū dilecta. cum latè ibi notatis, per Feli. col. 13. vers. Monachus, de rescript.
Non, inquā, hoc obstat: quoniam re- 4
ligiosi per votum paupertatis non renunciant bonis spiritualibus, nec honoribus, qui pro eis debentur, qualia sunt iura prædicta, sed tantùm temporalibus, vt eleganter, de more, ait Thom. in 2. sec. q.186. art.7. ad 4. vbi Caiet. affirmat, per hoc posse monachos petere gradum doctoratus, qui est honor ob spiritualia debitus: quod prius affirmauit idem Thom. in opusculo 19. contra impugnantes religionem. c.2. col.7.

SVMMARIVM.

Dominus suarum vestium an esset Petrus post apostolatum? non est vana quæstio contra aduersarium. num.1.

Monachus & seruus in hoc pares. nu.2.

Petrus per apostolatum non fuit solutus à paupertate. num.2.

XII. Moneo, quòd præfatus N. malè arguit vanitatis in eodem cap. nu.9. Aluarum Pelagium doctrina solida virum, in hęc verba. Ex his vana mihi videtur illa quęstio Pelagij, An vestes 1
Petri,

Petri, quibus indui eũ Angelus iussit, essent Petri, quo ad dominiũ vel vsum tantum? Primò quidem, quia nullus vnquam doctorum arguit vanitatis, imo omnes laudauerunt glo. singularem. c. Non dicatis. 12. q. 1. quærentẽ, an vestis qua se quotidie vestit monachus, sit eius? & decidentem non esse, imo neque possessionem eius habere, nec nomine suo posse agere super illa, vel super alia re temporali, virtute vllius cõtractus vel delicti. Nec mirum quòd eam laudarint: quia vera, & rara est, probatúrque per l. Id vestimentum. ff. de pecul. quatenus habet, seruum nec esse dominum vestimenti quotidiani, neque illud suo nomine possidere. Quia qui ab alio possidetur, nihil possidere potest. l. Quod seruus. ff. de acquir. posses. & recepta est tam in praxi, quàm in theoria sentẽtia Innoc. in c. Cùm olim, de priuileg. quòd seruus, & monachus in hac re
2 coæquãtur. Deinde, ideo malè arguit Pelagium vanitatis: quia fundamenta quibus in id mouetur, vana sunt. Alterum scilicet est, quòd Apostoli non vouerunt paupertatem: quod ideo vanum est, quia contrarium esse verum constat, ex Augustino 7. lib. de ciuitate Dei, cap. 10. & ex aliis, quæ latè citat Pelagius lib. 2. de planctu Ecclesiæ, cap. 56. col. 7. Cõstat item ex eo, quod id necessariò consequitur, præsupposito quod ipsemet N. præsupponit ex Thoma in 2. sec. q. 88. art. 4. eos vouisse omnia ad statũ perfectionis pertinentia, vt suprà efficaciter probauimus: in qua re certè ipse cõfusè & inconstanter diuagatur. Alterum autẽ, s. quòd Petrus licet vouisset paupertatẽ cùm solùm esset discipulus, fuit tamẽ absolutus ab illa, simul ac fuit factus episcopus: quod suprà monstratum est esse falsum, & periculosum. Quare non de vanitate arguendus Pelagius, sed de soliditate eruditionis, ac veritate laudandus, quatenus grauiter, constanter, & doctè id diffinit, Petrũ paupertatem vouisse; ideóq; non fuisse dominum suarũ vestium, nec possidere quidem illas nomine proprio, sed Ecclesiæ, cuius caput vicariũ erat, cùm Angelus eum excitauit in carcere. Sicut verè dicimus S. D. N. Pium V. eius successorem (quæ gloria eius est) non esse dominum vllorum bonorum ecclesiasticorum, nec suarum vestium quidem, obstante iam voto paupertatis solemni, quod pridẽ emisit: esse tamen summum eorum omnium dispensatorem, & protectorem. Equidem conclusionem Pelagij prædictam, quæ antea fuit glossæ prædictæ singularis, & omnium communis, non solùm arbitror non esse vanam, sed veram, & valdè vtilem. Vt agnoscamus omnes religionem approbatam professi, quòd nullius rei tẽporalis, nec vestium quidẽ, quas vestim⁹, domini sumus, neque eas nomine nostro possidemus: quo eis eorúmq; reditibus cõformius nostris regulis vtamur, & pauperibus aliísque pietatis operibus fusius manus extendamus.

SVMMARIVM.

Dominium bonorum temporalium, esse necessarium prælatis omnibus, falsum. num. 1.

Quia sufficit administratio. num. 2.

Dominium immobilium rerum temporalium Ecclesiæ, penes prælatos eius esse, nullus Catholicus, vsque ad aduersarium dixit. num. 3.

XIII. Moneo, quòd præfatus N. in eod. cap. nu. 13. & 14. falsè ait, circa 1
eandem paupertatem, quòd episcopis & aliis, quibus est cura gregis cõmissa,

sit

sit necessarium habere bonorũ temporalium dominiũ. Quod profecto falsum, insolẽs, & inauditũ est. Tum, quòd prælatis omnibus habentibus collegiatas ecclesias regulares vel sæculares, est cura gregis commissa. c. Cùm ab ecclesiarũ prælatis. c. Quanto, de officio ordin. quorũ multi videlicet regulares, nec habẽt, nec habere possunt vllarum rerũ temporaliũ dominium: quales sunt prælati Dominicani, & Franciscani, ac alij aliorum ordinũ regularium superiores. c. Nimis, de excessib. prælator. c. Exiit, de verb. signif. lib. 6. Clement. Exiui, eod. tit. Authen. Ingressi. C. de sacros. eccles. c. In præsentia, de probat. Tum, quia Episcopi, & parochi ex monachis assumpti, nullatenus sunt capaces rerũ temporalium dominij, secũdum omnes. & probatur per c. 2. de testam. & Authent. Ingressi. C. de sacros. eccles. Tũ, quia sufficit episcopis, & aliis prelatis curã gregum habentibus, habere administrationem rerum ecclesiæ liberam, licèt non habeant vllum earum, nec aliarum rerum dominium per supra dicta, monito IX. Tũ quòd neq; decuriones, neq; alij administratores ciuitatis habent dominium rerum eius, & tamen sufficienter prouidere possunt necessitati, & vtilitati ciuitatis, per iustam illius bonorum administrationẽ: sicut & tutores, & curatores sufficienter prouident vtilitati & necessitati pupillorum, & minorũ, & eorum familiarium, etiã si sint Reges sine vllo dominio rerum eorum, vel regni. c. Grãdi, de supplen. neglig. prælat. lib. 6. & per totũ tit. de tutor. & curat. & de rebus eorum. C. & ff. Tum deniq; quòd contra omnia iura, tam Pontificia quàm Cesarea, videtur confundere dominium, cum potestate administrandi, & necessitatem habẽdi dominij, cum necessitate habendi administrationem: quod est contra iura, quæ ipsemet allegat. s. c. Videntes. c. Præcipimus. c. Expedit. 12. q. 1. & c. Quisquis episcopus. 12. q. 2. Per quæ, & alia multa infra monito XXIIII. citanda, cõstat solũ Christũ D. N. fuisse, & esse verum omniũ bonorum temporalium ecclesiasticorũ dominum: & episcopos solùm habere dispensationem, & administrationem eorum, non autem dominium. Nec memini legere apud vllum doctũ, & catholicum, præterquàm apud aduersarium, prælatos esse dominos eorum, saltem stabilium, licet quo ad fructus, qui ex eis percipiuntur, res cõtrouertatur: & sint qui dominium earũ pauperibus malè tribuant: quos etiam ipse efficaciter confutat, irresolutè tamen, & per parum pertinentia, rem confundendo, & dilatando.

SVMMARIVM.

Frãciscanos habere dominium rerũ temporaliu n donatarum, vt illis vescantur & induantur, dicere; est quiddam insolens. num. 1.

Seruus non est dominus eorum, quæ consumit, & vestit. num. 2.

Monachus & seruus in hoc æquantur, & vt hic domino, ita ille quærit monasterio. num. 2.

XIIII. Moneo, quòd præfatus N. malè ait circa eandẽ materiã in d. capitulo, & eisdem numeris, partim expressè, partim consequenter, Religiosos omnes etiam Franciscanos habere dominium panis, cùm eum dentibus terunt, cùm à fidelibus eis traditur, & cùm in mensa eis apponitur: vestium item ad vitam necessariarum, cùm eas deferunt. Quæ non videntur dicẽda, præsertim ferè irridendo illos, 1

qui

qui contrarium aiunt, vt ipse facit. Tum quia nullum cap. est in Decreto, Decretalibus, Sexto, nec Clementinis, quod hoc probet, nec significet: nec vlla glossa, nec vllus classicus doctor, qui hoc asserat: & insolentiæ, quo ad eius fieri potest, cauendæ sunt, iux. c. Cùm consuetudinis, de consuetud. vbi glos. dixit, non esse nouitates sine causa inducendas. arg. l. In rebus. ff. de constit. princip. cui Io. And. addit illũ Hippocrat. Aphorismum, Mutationes omnes periculosæ. Tum quòd ipsemet fatetur, seruũ non habere dominiũ vestium quotidianarum, nec aliarum rerum quas vsu cõsumit, vt necessarium est ei confiteri per d. l. Id vestimentum. ff. de pecul. & l. Quod seruus. ff. de acquir. possess. & certum est, neque ipse sine religionum Christianarum (quæ approbatæ sunt) ruina negare potest, paupertatem, quam Christus consuluit, Matthæi 19. & quam omnes approbatarum religionum professores vouent, esse tantam in speciali, quãta est seruorum: imo maiorem, vt habet cõtextus cap. Exiit. §. Porro, & §. Ad hæc, de verb. sig. & quòd quicquid acquirit & habet religiosus, perinde acquirit suo monasterio, vel ordini suo, vel ecclesiæ cui præest, ac seruus domino suo. per c. Cùm olim. & notata ibi per Innoc. ab omnibus receptum, de priuil. per c. 1. 18. q. 1. & totã quæst. 2. Tum, quòd ratio diuersitatis, quã ipse significat esse inter monachũ & seruũ, nullum colorẽ habet, cùm ait; Ideo seruos nõ esse dominos rerũ, quas cõsumunt, quia illæ possunt esse dominorũ suorũ, & pro eis habere: religiosos tamẽ nõ habere prælatos, qui possunt esse plus domini quàm ipsi. Hæc enim ratio multa falsa, & periculosa præsupponit. Primum, seruũ esse pauperiorem religioso in speciali. Secundũ, religiosum nõ habere vllũ cui acquirat. Tertiũ, quòd hæc consequitur, religiosum nulli acquirere, cùm sibi nõ acquirat: nec secundum eũ sit alius, cui acquirat. Quartum, falsum esse illud, quod omnes catholici doctores docẽt, nempe, quòd quicquid acquirit monachus ordinis nõ mendicantis, suo acquirit monasterio. c. In præsentia, cũ ei annotatis, de probat. & quòd monachus in hoc nõ equiparatur seruo: & alia multa, quæ ista cõsequũtur, & quæ religionibus approbatis incommoda sunt, & iniuria: quæ breuitatis gratia speciatim non infero, & efficaciter cõfutãtur per ea quæ leguntur & notãtur in c. 2. de testam. & in c. Cùm olim, de priuil. & in c. In præsentia, de probat. & in Authent. Ingressi. C. de sacros. eccles. & in c. Nõ dicatis. 12. q. 1. & in c. 1. 18. q. 1. c. Quàm sit, & c. Abbates ead. caus. q. 2. & nouissime in d. c. Exiit. Vnde & Sotus, quẽ ipse tãtopere imitatur, exerte affirmat, Frãciscanos nõ habere dominium rerũ quas comedũt & vestiunt, lib. 4. de Iust. & iur. q. 1. art. 1. sub finẽ, monstrans eruditè ius & facultatẽ vtendi longè generalius esse dominio.

SVMMARIVM.

Extrauagãs Cum inter nõnullos. incautè ad hoc applicatur ab aduersario. nu. 1.

Fratres minores de obseruantia soli, & Cappuccini hodie temporalium incapaces in communi. num. 2.

Vsum & facultatem vtendi lege humana inuentam, aliud esse à lege & facultate vtendi lege naturali. num. 3.

XV. Moneo, quòd præfatus N. parum cautè inducit extrauag. Cũ inter nonnullos Io. XXII. de verb. signific.

ad

ad confirmanda prædicta. Tum, quia illa non damnat dicentem, Apostolos nihil habuisse post Apostolatum in speciali: sed solum dicentē, quòd nec CHRISTVS, nec Apostoli habuerunt aliquid in speciali, neque in communi. Quæ longissimè differunt, cū semper licuerit religiosis ordinum nō mendicantium habere bona in communi, & non in speciali. Imo hodie
2 post conciliū Trident. sess. 25. cap. 3. de regular. omnes religiosi etiam ordinum mendicantium, exceptis Franciscanis, qui vulgo Capuccini, & de obseruantia vocantur, possunt habere etiam immobilia in communi, non tamen in speciali, vt in cap. 1. & 2. eiusdem tit. cauetur. Et, vt illa extrauagās pro ipso faceret, oportebat, vt damnaret etiam dicētem, quòd nihil habuerunt proprium in communi, vt cuiuis erudito palam est. Tum, quia præfata extrauag. non damnat dicentē, quòd Christus, & Apostoli non habuerunt aliquid quo ad dominium, vel vsum fructum, prout hæc à iure humano accipiuntur: sed dicentem quòd nullatenus habuerint, extendendo verbum, habere, etiā quo ad simplex factum naturale, iux. l. stipulatio ista habere, licere. §. Hæc quoq; ff. de verb. oblig. ibi, Habere dupliciter dicitur, & c. quorū altero modo seruus dicitur habere peculiū, vestimenta & alia, quæ manibus tenet. Et religiosi etiam Franciscani etiam singulatim dicuntur habere breuiaria, vestes, libros, & id genus alia. Imo & epistolas, & alias res alienas custodiendas, videndas, vel aliò exportandas: inuentas item, & habentes alias cum voluntate domini, aut sine illa, absque vllo dominio, vsufructu, vel iure vtendi humana le-
3 ge inuento, sed per solam detentionem naturalem, quam aliqui asininam solent appellare, iuxta verum intellectum. c. Exiit. §. Porro, de verb. sign. lib. 6. & Clement. Exiui. §. Cupientes, eod. tit. & d. l. Stipulatio. §. Hæc quoque, ad quem reducenda est extrauag. Quia quorumdam, Io. XXII. vt latè demonstrat Aluarus Pelagius lib. 2. de planctu Eccles. cap. 58. cui eo magis credendum est, quòd auctori eius Io. XXII. fuit charior, & maioris habitus, meliúsque nouit intentionem eius, quam testatur fuisse prædictam, & eam esse debuisse, efficacissimè probat: subdens tamen suam sententiam debitæ censuræ, sicut & ego meam submitto eidem.

SVMMARIVM.

Ridiculum esse dicere, Monachum non esse dominum eorum, quæ edit & vestit, malè sit aduersarius. num. 1.

XVI. Moneo, quòd præfatus N. nō
1 rectè ibidē significat esse ridiculū dicere, quòd panis, quē monachus dētibus terit, non est eius, & quòd nō habet in eo dominium: cū oporteat eum cōfiteri, panē quē dētibus terit seruus, non esse illius: nec hordeum, quod mandit equus, esse equi. Omitto hic alia quædam, quę non satis dolata tradit, confundendo vsum & ius vtendi iure humano inducta, cum vsu & facultate ac iure iustè vtendi naturali: quæ longè distant; cùm palam sit posse quem iustè vti re aliena, & iustè eā consumere de voluntate domini, sine dominio & possessione, vsufructu & vsu iure humano inuentis: sicut in statu innocentiæ, si diu ille durasset, vsi fuissent homines iustè iustitia naturali, sine huiusmodi iuribus iure humano inuentis. c. Quo iure 8. dist. c. Ius naturale 1. dist. l. 1. §. Ius naturale ff. de iust. & iur. Quæ solidissimè fundat

dat præfatus Aluarus Pelagius, vbi supra lib.2. cap.56. 59. & 60.

SVMMARIVM.

Religioso ab aliquo posse auferri violenter panes ei donatos, si non sunt sui, malè infertur ab aduersario. num.1.

Bona, quæ nullius sunt, posse occupari à quibusuis, de quibus intelligendum est. num.2.

XVII. Moneo, quòd præfatus N. in eod. cap.1. partis 1. nu.11. etiam circa eandem paupertatem, malè infert, posse quem violenter auferre à religioso panes, quos in eleemosynam à fidelibus datos portat ad monasterium, si dicamus eum non esse dominum illorum, nec in eis habere vsum fructum, neque vsum: ea ratione motus, quòd ea, quæ in nullius bonis sunt, occupantis fiunt. §. Singulorum. Inst. de rerum diuis. & l.3. ff. de acquir. rerum dominio. Quæ illatio mala est, & ratio inepta. Nã datur instantia in seruo, qui nihil prædictorum iurium, nec etiam possessionem habet in rebus domini sui, quas detinet. l. Quod seruus, ff. de acquir. possessi. l. Id vestimentum ff. de peculio l.1. §. Siquis ver. Quod seruus, ff. de vi & vi armat. Qui tamen auferret eas ab eo violenter, eo quòd nec dominium, neque vsumfructum, neq; vsum, neque possessionem in eis habeat vllam, malè faceret, vt in d. vers. Quod seruus, probatur. Datur etiam instantia in depositario, qui nullum tale ius habet in re apud eum deposita; tamẽ qui ab eo inuito eam auferret, malè faceret d.l.1.§. Quod autem. Et si replicetur, seruum nomine domini, possidere, & etiam depositarium nomine deponentis: responderi potest, etiam religiosum nomine sui monasterij, vel ordinis possidere, per c. Cùm olim, & dicta Innoc. per omnes ibi recepta de priuil. Et si triplicetur, Verũ esse præfatum dictum saltẽ in religioso Franciscano, Cappuccino, vel de obseruantia, cuius ordo, & monasterium sunt incapacia bonorum etiam in cõmuni, per c.3. de regular. Concilij Trident. respondebitur, eam possidere illam nomine S. Sedis Apostol. cui huiusmodi religiosi acquirunt, iuxta decret. Exiit, de verb. signif. lib.6. § Porro. Vel si teneamus illam decretalem sublatam esse quo ad hoc per extrauag. Quia quorundam, Io.XXII. de verb. signif. respondebitur, quòd secundum illam extrauag. ordo S. Francisci & monasteria eius fuerunt capacia bonorum in communi, sicut per concil. Trident. facti sunt capaces omnes ordines, quàmlibet mendicantes, exceptis Frãciscanis prędictis, per prę-fatum cap.3. de regular. At si quis vrgeat, ordinẽ & monasteria præfatorũ Franciscanorum nunc non esse capacia: & ita nunc saltem quo ad prædictos Franciscanos dicendum, esse verum id quod ipse ait, nempe illa; quæ dantur eis in eleemosynam, non fieri eorum quibus dantur, quia neq; ordinis, neque monasterij sui nomine illorum dominium, vel possessionẽ habere possunt. Ei qui sic vrserit, respõdebitur, quòd illæ res oblatę & donatę in eleemosynã prędictis fratribus, fiũt Sanctę Sedi Apost. & eas eius nomine possident, vel tenent: tenendo determinationem præfati c. Exiit, de verb. signifi. §. Porro lib.6. esse resuscitatam per præfatum cõcilium Trid. Et si teneamus contrarium, dicemus teneri eas, & possideri ab eis nomine Dei & D. N. IESV CHRISTI, cui dominium illarum rerum per eos specialiter largitione fideliũ quæritur, sicut

ſicut & omnium aliorum bonorum eccleſiaſticorum. Itaque, licet deficiãt alij, quibus quærantur, non tamen deeſt Deus, cui quæruntur, & cuius ſunt bona, quæ ob eius amorem, ad cultus ſui, ſuorúmque pauperum ſuſtentationem donantur à fidelibus, vt infrà monito XXIIII. latiùs dicetur. quòd verò inepta ſit ratio eius, qua in id dicẽdum mouetur, videlicet, poſſe violenter auferri à monachis, vel fratribus panes, & alia eis in eleemoſynã data, ſi non eſſent eorum domini, patet: quia ratio eius eſt hæc quòd, Quę
2 nullius hominis ſunt, occupantis fiũt. §. Singulorum, de rerum diuiſ. & l. 3. ff. de acquir. rer. dominio: cuius ineptitudo ex eo apparet, quòd bona nullius duplicia ſunt. Altera, quæ nullius hominis puri, nec hominum, neque Dei per diſpoſitionem humanã ſunt: qualis eſt aër, ſolis ſplendor, mare, lapillique in littore maris inuẽti, de quibus intelliguntur iura præcitata. Altera ſunt bona nullius, quæ licet nullius hominis puri neque hominum ſunt, ſunt tamen Dei ſpecialì hominis cenſura, ſiue diſpoſitione quæſita: de quibus intelliguntur §. Sacræ & §. Religioſum, Inſtit. de rerum diuiſion. vt colligitur ex glo. recepta per omnes in d. §. ſingulorum verb. Nullius, & in d. l. 3. ff. de acquir. rer. dominio ſuper eod. verb. & ita licet panes quos religioſus Franciſcanus in eleemoſynam acceptos ad monaſterium portat, in nullius hominis puri bonis ſint, nõ tamen fiunt occupãtis; & ab eo violẽter auferẽtis: quia ſunt hominum in communi, tenẽdo penes ipſos Frãciſcanos eſſe dominiũ in communi, vel penes S. Sedem Apoſt. iuxta prædictum §. Porrò. vel penes Deum, cenſura vel diſpoſitione hominis ei applicata.

SVMMARIVM.

Dominium rerum Eccleſiæ penes quem ſit confusè tractatum hic, & inſolenter alibi. num. 1.

XVIII. Moneo, quòd præfatus N. in eadem prima parte cap. 1. nu. 15. nimis confusè tractat, penes quem ſit 1
dominium rerum eccleſiæ ſtabilium. Tum, quia refutatis aliorum opinionibus, non exprimit ſuam ibi, neque in cap. 1. part. 4. quo remittit, vt index eius libri in verb. Dominium, indicat. Nam ibi non tractat de dominio bonorum eccleſię ſtabilium, ſed de reditibus eorum: niſi velit inſinuare id, quod infrà in fin. cap. 4. huius partis expreſſit, nempe, Proprietatem bonorum eccleſiæ eſſe eiuſdẽ conditionis, cuius ſunt reditus & fructus ipſorum: quod notoriè falſum eſt, vt palàm colligitur ex c. Sine exceptione 12. q. 2. & c. Nulli de reb. eccleſ. non alienan. & aliis multis iuribus, quæ ipſemet citat in c. 2. huius partis. Per illa enim prohibetur alienatio bonorum eccleſiæ, ſine iuſta cauſa & ſolemnitate: cùm tamen alienatio fructuum, & redituũ eorum paſſim fiat, & fieri poſſit abſq; illis, c. Veſtra, de locat. & c. Querelã, ne prælat. vic. ſuas. Neque memini legere vllum Catholicum doctorẽ, qui hoc dixerit ante ipſum: quin & expreſsè Dominicus Sotus, quem tantopere ipſe imitatur, longè aliud aſſerit in lib. 10. q. 4. art. 3. col. 2. in 2. & 3. concluſ. de iuſt. & iur. Verum tamen eſt, quòd in 4. parte, cap. 6. apertius euomuit ſuam ſuper hoc opinionem inſolentem, & poſt Concilium Trident. periculoſam, vt efficaciter probabitur infra monito XXIIII.

SVMMA-

SVMMARIVM.

Opinionum varietate confundit veritatem disputandam aduersarius. num. 1.

XIX. Moneo, prætermissis omnibus, quæ tribus aliis capitulis primæ partis tractat: quia omnia videntur argumento libri extraria; & videri possunt ad ostentandum ingenium, & ante acta quę penes se diu habebat recondita, scribi:
1 præmoneo inquam, quòd nimium sit moratus in sui libri parte secunda, narrando per tota octo capitula viginti sex opiniones, super nostris tribus quæstionibus supra positis. Tum, quòd exceptis tribus, aut ad summum quatuor, reliquæ non sunt opiniones separatæ, sed conclusiones appendices, & corollaria illarum in controuersiam specialioribus rationibus vocata. Tum, quia tot opinionũ propositio retrahit lectorem ab intendendo animo in huius rei veritatem, & intendentem valdè confundit: quod alienũ ab eo qui vult eam rectè docere oportet esse. arg. c. Oportet. 8. q. 1. & c. Sit rector. 43. dist.

SVMMARIVM.

Sacrorum species tres, & rerum sacrarum quatuor. num. 1.

S. Thomas sapientiæ, & sanctitatis pelagus, dux cum primis auctoris. num. 2.

Bonorum ecclesiasticorum, quædam principaliter deputata ministris, quædã aliis piis. num. 3.

Bona ecclesiastica iterum duplicis generis. num. 4.

XX. Moneo, quòd tres sunt species sacrorum, scilicet personæ sacrę, loca sacra, & res sacræ: & quatuor species rerum sacrarum. Prima, Sacramentorum. Secũda, vasorum ea continentiũ. Tertia, ornamentorum ministrorum. Quarta, bonorum ad prædicta sustentanda deputatorum, secundũ Thom. 2. sec. q. 99. art. 3. Addo etiam, quòd in præfato libello responsurus ad primam de tribus quæstionibus, supra monito primo nu. 8. propositis, præmisi ex eod. Thoma Aquinate, sapientiæ sanctitatisque pelago, nostro cum 2
primis duce, atque patrono, Quodlib. 6. art. 12. & 2. sec. q. 185. art. 4. bona ecclesiastica quæ sunt præfatæ quartę speciei sacrorũ esse duplicis generis. Quędã principaliter applicata ecclesiæ ministris, & minus principaliter pauperi- 3
bus, operibusque piis: Altera applicata principaliter ecclesiis, pauperibus, aliisue operibus piis, & secundario ministris, qualia sunt bona hospitalium, & fabricarum ecclesiarũ; de quibus Clemen. Quia contingit. §. Vt autem, de relig. domib. innouato in Cõcilio Trident. sess. 7. cap. 19. & sess. 25. c. 8. de reformat. modò in titulos beneficiarios non conferantur. Nam cùm in eos conferuntur, fiunt primi generis arg. glos. receptæ. Clem. Per litteras, de præb. verb. Prouideri. Quibus addidimus, quòd horum omnium bonorum, quæ omnia sunt sacra, quartæ speciei rerum sacrarum, vt trad. ipsemet Thomas in d. q. 99. art. 3. 4
duo sunt genera, vt infrà in monito xx. dicemus. Primi generis sunt immobilia, & mobilia quæsita beneficiis, & hospitalibus, & aliis piis locis, antequàm beneficiariis, & ministris conferantur: de quibus totus titulus de reb. eccles. non alien. & 12. q. 1. & l. Lex quæ tutores. C. de administ. tutor. Secundi generis sunt reditus illorum annui, de quibus c. Vestra, de locat. & c. 2. Ne prælati vices suas.

SVMMARIVM.

Clerici tria genera bonorum habent, scilicet, Patrimonialia ecclesiastica, & quasi patrimo-

patrimonialia. num.1.

Quantum ea differant. num.2.

XXI. Moneo, etiam nos in loco pro-
1 ximè citato præmisisse, quòd clerici sæculares beneficiarij tria genera bonorum possunt habere, puta, patrimonialia, quasi patrimonialia, & ecclesiastica. Patrimonialia sunt, quæ per successionem, aut per suam industriã & alias artes, aut per donationes, & vltimas voluntates, & alios contractus, eo modo quo laici, sibi quærunt, iuxta c. Episcopus. 12. q. 1. c. Cùm dilectus, de iure patronat. c. Manifesta. & c. Sint manifestæ, 12. q. 1. Alia quasi patrimonialia, quæ diffiniri possunt, esse bona quæsita ratione clericalis ordinis vel officij, alia ratione, quàm iuris spiritualis percipiendi reditus ecclesiasticos, quatenus sunt ecclesiastici: qualia sunt ea, quæ clerici lucrifaciunt sacrificando, & agendo capellanos, vicarios temporarios, prædicatores, confessarios, aut alios spirituales actus exercendo: de quibus Innoc. & Host. in d. c. Quia nos. & Panor. in c. Cùm in officiis, de testam. & vterque Card. in summa. 12. q. 5. & Perus. in rub. de testam. col. 30. Alia sunt ecclesiastica, quę diffiniri possunt, esse bona deputata ad sustentanda sacra, ex mente Thom. in 2. sec. q. 99. art. 3. vbi ait, omnia illa esse, vt prædictum est, sacra quartæ speciei rerum sacrarum: & sunt duplicis generis. Altera sunt stabilia, seu immobilia; & mobilia, quæ non sunt annui reditus,
2 sed bona, vnde illi redeunt. Altera sunt ipsi reditus eorum, quibus fit illa sustentatio; inter quæ magna differentia est, vt dicemus infrà monito XXIIII. & sequen.

SVMMARIVM.

Bona patrimonialia clericorum æquè libera esse illis ac sua laicis. num.1.

Bona quæsita ecclesiis, antequàm conferantur beneficiariis, non sunt eorum dispositioni subiecta. num.2.

Et idem de bonis principalius ad sustentanda pia, quàm ministris deputatis, nisi, &c. num.2.

Bona quasi patrimonialia annumeranda potius patrimonialibus quàm ecclesiasticis. num.3.

Etiam quæsita per actus ecclesiasticos, ad quos beneficia obligant. num.3.

XXII. Moneo, me ibidem etiã premisisse, quòd inter omnes, nemine discrepante, conuenit, non esse quæstioni nostræ locum, in reditibus bonorum patrimonialium clericorum secularium beneficiariorum, eo quòd 1
certum est, eos posse disponere de illis, perinde ac laici de suis, c. Episcopi. 12. q. 1. & c. Quia nos, de testam. c. Fixum. 12. q. 5. Inter omnes etiam conuenit, quæstioni præfatæ non esse locum, in bonis ecclesiasticis primi generis, scilicet stabilibus, seu immobilibus, & mobilibus, quæ non sunt reditus, sed quæ inuenimus quæsita, & applicata nostris beneficiis, quando ea nobis conferuntur. Quoniam palam est nos peccare mortaliter, obliga- 2
rique ad restituendum, si ea sine causa, & solẽnitate debita alienauerimus, c. Sine exceptione 12. q. 2. & per totam quæst. & per totum titulum de reb. eccles. non alien. Inter omnes etiam conuenit, non esse eis locum in reditibus bonorum deputatorum principalius in hospitalia, & alia opera pia. d. Clemen. Quia contingit, de relig. domib. renouata per Concil. Trident. vbi suprà, nisi per statuta fundationis, aut erectionis eorum, aut iustam consuetudinem deberent in titulos beneficiarios conferri. Quod dicimus propter præfatam gloss. Clemen. Per litte-

litteras, de præb. in verb. prouideri: quatenus insinuat, hospitale, quod in titulum beneficialem cōfertur, esse beneficium ecclesiasticum: & consequenter eum cui confertur ante omnia esse de illius bonis alēdum, iuxta text. sing. c. De his, de eccles. ædific. Quoniam palam est, peccare eum qui de huiusmodi reditibus destinatis principalius ad sustentandum pauperes, vel ad alia opera pia, quàm ministros, cùm non dantur in titulum beneficialem notabilem quantitatem in vsus siue bonos, siue malos, alios ab his, in quos deputata fuerunt, impendit: obligatúmque esse iuxta sententiam omnium doctorum ad restituendum per d. Clemen. Quia contingit, §. Vt autem, de relig. domib. & manifestius in Concil. Trident. sess. 25. cap. 8. de reformat. & facit l. 1. & l. Legatam, ff. de administ. rer. ad ciuit. pertin. Dubium autem est, an sit locus in bonis quasi patrimonialibus, quæ suprà diffiniuimus: quia Innoc. in d. c. Quia nos, de testam. & in
3 c. Quoniam, ne prælati vic. suas. ea exequat reditibus ecclesiasticis, qui redeūt ex bonis beneficiorum. Nobis tamen iustius videtur æquare illa bonis patrimonialibus. Tum, quia hęc est frequētior sentētia, quam tenet Cyn. in Auth. Licentiam. C. de episcop. & cleric. & Panor. in c. Cùm esses, nu. 26. & in c. Cùm in officiis, de testam. quē sequitur vterque Card. in summa. 12. q. 5. & Perus. in rub. de testam. col. 31. Tum, quia illa quæruntur eis vt merces quædam, & compensatio laborum, & eorum quæ per alios actus, quos possent facere tempore, quo illos ecclesiasticos faciunt, sibi acquirere possunt; vt ait Innoc. in d. c. Quoniam, ne præl. vic. suas. & ita conferuntur sine onere vllo expresso aut tacito distribuendi superflua pauperibus; quod onus bona ecclesiastica habent, vt infrà XXVII. monito dicetur. Quod etiam procedit in illis, quæ quæruntur per eos actus, ad quos eos sua beneficia obligāt; quale est illud, quod curio, seu curatus administrando sacramenta suis parochianis lucrifacit: quale item id quod quęrit beneficiarius cuiuspiam loci, ex eo quòd aliquis reliquit certi vel incerti numeri missas beneficiario illius loci; quales sunt, quas Hispani vocant Trētenarios, quamuis eius personam minimè nosset; licet Archiepiscopus Panormitanus contra senserit in c. Cùm in officiis. nu. 8. de testam. & licet id expressè probarint Card. S. Sixti, & Card. Alexand. in summa. 12. q. 5. sed non iustè. Tum, quia diffinitio bonorum quasi patrimonialium suprà posita, æquè conuenit eis ac aliis quæsitis per actus, ad quos sua beneficia vel officia non obligant eos. Tum, quia non lucrifaciūt eos de bonis suorum beneficiorum, quibus inest onus supradictum dandi ea, quæ supersunt pauperibus; de quo in dicto monit. XXVIII. latè dicetur. Eius denique conditionis, eadem vel maiori ratione erit omne id, quod beneficiarij suo labore personaliq; opera, etiam spiritualibus impēsis, vel eorū intuitu lucrantur ex aliis quàm de suorum beneficiorum bonis, vt affirmauit Barbat. in q. 3. primæ part. de præst. Card. col. penult. ea ratione, quòd id in stipendium laboris eorū datur. Quę tamē ratio parū firma est, eo quòd etiā omnes alij reditus ob eam causam eis tribuuntur. Beneficiū enim datur propter officium, c. fin. de rescript. lib. 6. & reditus eius sunt stipendium, iuxta glos. l. Stipendia. C. de exec. rei iud. & text. in c. Si officia 59. dist. & c. Quid proderit. 61. dist. Ratio verò firma est,

quia id tribuitur eis ſine onere vllo expreſſo, aut tacito dandi ſuperflua pauperibus: quod tamẽ habent omnia beneficiorum bona, vt in d. libello probatum fuit, ead. q. nu.17. & ſeq. & probabitur infrà monito XXVIII. Eſt igitur huic queſtioni locus in reditibus, & fructibus bonorum, & iurium principaliter ad beneficiariorum ſuſtentationem, & minus principaliter ad pauperum, & piorum operum ſubuentionem deputatorum, nondum quæſitis tẽpore, quo illis beneficia conferũtur.

SVMMARIVM.

Cardinalatus eſt beneficium eccleſiaſticũ. num.1.

Papatus eſt beneficiũ eccleſiaſticum.nu.1.

Bona ex penſionibus quæſita, an cenſeantur patrimonialia vel eccleſiaſtica.nu.2.

Bona quæſita ex penſionibus temporarius, quæ in ſubſidium impenſarum dantur Cardinalibus à Papa cenſentur patrimonialia. num.2.

Bona, vt cenſeantur eccleſiaſtica, non ſufficit vt dentur eccleſiaſticis, ab eccleſiaſticis, de bonis eccleſiaſticis. num.3.

Reditus tituli Cardinalatus, ſunt bona eccleſiaſtica. num.4.

Bona quæſita ratione actuum eccleſiaſticorum etiam de reditibus eccleſiaſticis alia ratione quàm iuris perpetui percipiendi reditus eccleſiaſticos, non cẽſentur bona eccleſiaſtica. num.5.

XXIII. Moneo, ex dictis in monito proximo inferri ſolutionem quæſtionis mihi propoſitæ à quodam magni nominis, pietatis & eruditionis Illuſtriſſ. Cardinali, multis nominibus mihi maximè ſuſpiciendo, videlicet, An quæſita ex ſtipendiis quæ dantur à S. Sede Apoſtolica aliquot Cardinalibus in ſubſidium expenſarum, quò ſe decentius ſuſtentent, ſint cenſenda bona patrimonialia libera, an eccleſiaſtica, oneri de quo in monito XXVIII. loquemur, ſubiecta. Ad cenſendum enim quòd ſunt eccleſiaſtica, facit primo, quòd ea tribuuntur à perſona eccleſiaſtica, ſcilicet, Papa, & de reditibus bonorum eccleſiaſticorum ipſius Papatus, & perſonis eccleſiaſticis, videlicet Cardinalibus. Secundo, quòd Cardi- 1
nalatus eſt beneficium eccleſiaſticum: quia conuenit ei tota diffinitio beneficij eccleſiaſtici, quam nos exquiſitè declarauimus in rub. de præb. & ſummatim repetemus infrà monito ſeq. & efficaciter probatur per c. 2. de cler. non reſiden. quatenus habet, Cardinalem quẽdam priuatum fuiſſe à Synodo ſuo titulo Cardinalatus, eo quòd non reſidebat; & glo. ibi, & Clarius Panor. ſub fin. aiunt, priuationem illam non fuiſſe ab officio, ſed à dignitate & beneficio. Quod ipſum ſentit idem Panor. in c. Bonæ, primo de poſt. præl. & in c. Eccleſia veſtra, de elect. dum poſt Hoſt. & alios tractat, An Cardinalatus, & epiſcopatus ſint beneficia impatibilia, & an cadant ſub c. De multa, de preb. & expreſſe determinant moderni in tract. de benefic. par.1. q.2. Sicut & Papatus dicitur beneficium per tex. ſing. in c.1. de maled. Et cùm præd. ſtipendia dentur ratione Cardinalatuũ videntur eſſe reditus beneficiorum. Ad hæc, quòd quæſita ex penſionibus, quę de more ſuper beneficiis eccleſiaſticis Papa conſtituit, cenſentur eccleſiaſtica, vt infra monit. LXXX. trademus. Sed verius videtur contrarium, ſcilicet, ea eſſe cenſenda patrimonialia, vel quaſi, & conſequenter ab onere prædicto libera. Tum, quia omnia quaſi patrimo- 2
nialia ſunt huiuſmodi, vt in monito proximo dictum eſt, & præfata quæſita per pręfata Cardinalium ſtipendia ſunt quaſi patrimonialia; quippe quibus cõuenit

uenit diffinitio bonorum quasi patrimonialium in monito proximo posita: quia sunt bona quæsita ratione actuum pertinẽtium ad personas ecclesiasticas, ea ratione, qua ecclesiasticę sunt, & non ratione iuris percipiendi reditus bonorum ecclesiasticorum. Tum, quia nil
3 obstat primum argumentum in oppositum factum, scilicet, quòd tribuuntur à persona ecclesiastica personis ecclesiasticis, & de bonis ecclesiasticis: quia id non sufficit, vt aliqua bona dicantur ecclesiastica. Nam etiam mercedes & salaria, quæ dantur ab ecclesiis, & ab ecclesiasticis personis, syndicis, procuratoribus, famulis earum, clericis eis inseruientibus, cantoribus, architectis, latomis, pictoribus, & aliis id genus operariis ecclesiasticis, tribuũtur à personis ecclesiasticis, & personis ecclesiasticis, & de bonis ecclesiasticis; & tamẽ non sunt bona ecclesiastica. Tum, quia nihil obstat etiam secundum, scilicet, quòd Cardinalatus est beneficium: quia prædicta stipendia, quæ subsidia impensarum vulgo dicuntur, non debentur ratione tituli Cardinalatus, & eo quòd Cardinalatus sit beneficium, quia nõ cuilibet Cardinali dan-
4 tur, sed solum illis, quibus Papa vult conferre: & ideo licet reditus, qui Cardinali debentur ratione tituli sui, dicantur bona ecclesiastica, salaria tamen & subsidia impensarum, quæ aliquando Cardinalibus tribuuntur alia ratione quàm sui tituli, non sunt beneficia ec-
5 clesiastica. Tum, quia nil obstat etiam, quòd tribuũtur ratione actuum ecclesiasticorum, & ecclesiasticis personis propriorum: quia nec hoc sufficit, vt dicantur bona ecclesiastica. Nam etiam ea, quæ dantur clericis ratione precum, & orationum, ratione concionum, confessionum, administrationis sacramentorum, & aliorum huiusmodi actuum, tribuuntur ratione actuum ecclesiasticorum, quæ tamen secundum receptam sententiam, non dicuntur bona ecclesiastica, quæ sunt res sacræ, saltem quartæ speciei, vt in monit. præced. dictũ est; hoc est, res deputatæ ad sustentandum ministros ecclesiæ & pauperes, quę sunt primi generis quartæ speciei rerum sacrarum, & reditus earum, quæ sunt secundi generis quartæ speciei earundem. Ad hoc enim, vt aliqua bona dicantur ecclesiastica, & sacra oneri præfato subiecta, oportet quòd sint deputata ad sustentandum sacra, vel reditus eorum, qua ratione sunt reditus eorum: & non sufficit quòd percipiantur alia ratione, puta, eleemosynæ, vel salarij, vel stipendij iusti, vel remunerationis, vel alia huiusmodi, quæ non sit ius spirituale illos percipiendi perpetuum, in se soli ecclesiasticæ personæ conferibile, vt ex duobus monitis supra proximis colligitur; quale non sunt stipendia præfata, nec aliæ pensiones, quæ dantur laicis, vel clericis ratione aliquorum obsequiorum præstitorum, vel præstandorum. Tum denique, quòd stipendium, seu subsidium impensarum, quod Papa tribuit alicui episcopo, quẽ aliquò legat, non est annumerandum bonis ecclesiasticis, siue sacris quartæ speciei, supra monit. proximo diffinitis.

SVMMARIVM.

Bonorum ecclesiasticorum verum dominũ esse Christum Deum irrefragabiliter tenendum. num. 1.

Opinio communis, in quam consensus omnium catholicorum concurrit, periculose in materia fidei, & morum relinquitur. num. 2.

Auctoritas summorum Pontificum necessario obseruanda. num.3.

Bona omnia sacra sunt Dei, & omnia sacrorum sustentationi deputata sunt sacra; & qui ea furatur, aut rapit, sacrilegus. num.4.

Bona cur, & quo sensu dicuntur nullius, cũ sint Dei. num.5.

Papa non est verus rerum ecclesiæ dominus, & consequenter nec alius prælatus: & ratio quare aliquando eas alienant. num.6. & num.10.

Procurator Cæsaris bona eius non alienat, nisi &c. num.7.

Bona ecclesiastica sunt Dei, quo ad verum dominium; ecclesiæ & prælatorum, quo ad administrationem; pauperum & piorum, quo ad sustentationem. num.8. & 11.

Bona omnia ecclesiæ sacra, licet consecrata benedictione alia sacratiora, & quo sensu aliqua non sint in hominum commercio. num.9.

Beneficiarios non esse vsuarios, nec vsufructuarios, sed maiore facultate quàm illi, & minore quàm hi. num.12.

Bona donata Deo, fieri eius iure naturali, perinde ac alterius donata illi. num.13.

Bona Ecclesiastica esse Dei, & non vllius hominis Concilio Tridentino diffinitum. num.14.

XXIIII. Moneo, quòd præfatus N. non solum nimis confuse tractat in prima sui libri parte, cap.1. nn.15. penes quem sit dominiũ rerum ecclesiasticarum, vt diximus suprà monito XVIII. Sed etiam noue ac false affirmat in 4. par. cap.6. quòd non solum redituum bonorum ecclesiasticorum, sed eorundem etiam stabilium siue immobilium, verum dominium est penes beneficiarios. Quæ falsa & insolens conclusio est: quia imo est solius Dei
1 & D.N. IESV CHRISTI. Quod irrefragabiliter esse tenendũ probo. Primo, quòd cõmunis opinio id habet: & nemo catholicorũ, quos ego legerim, vsq; ad præfatũ N. affirmauit, dominiũ saltẽ stabiliũ siue immobiliũ, & mobilium ecclesiæ vsibus deputatorum esse penes beneficiatios & ab opinione cõmuni, in quam præsertim omniũ doctorũ catholicorũ consensus cõcurrit, non est recedendũ. c. De quibus.20. dist. & doctrina solẽnis Io. And. in c.1. de consti. Imò in materia morum & fidei, qualis est ista, nõ potest id sine periculo fieri, iuxta text. Irrefragabiles, in 2
c. Ecclesiasticarũ, & c. In his. 11. dist. quod multis & validis rationibus cõfirmat Alfons. Castrensis in lib.1. cap.5. cõtra omnes hæreses. Secundo, quòd 3
summi Pontifices, quorũ auctoritas est irrefragabilis. c. si Romanorũ 19. dict. c. Hæc est fides. 24. q.1. asserũt, illa esse patrimonium Christi, in c. Cùm secundum, de præb. & in c. Cùm ex eo, de elect. lib.6. esseq; pecunias CHRISTI c.1. 12. q.2. Tertio, quòd omnia sacra 4
sunt solius Dei. l. Inter stipulantem. §. Sacra, de verb. oblig. §. Nullius, & §. Sacræ. Instit. de rerũ diuisione. At omnia bona ecclesiastica sunt sacra quartæ speciei sacrorũ, secundũ Thomã receptũ in 2. sec. q.99. art.3. quod etiã fatetur ipsemet N. in quarta parte sui libri cap.5. col. penul. & probatur efficaciter; eo quòd, qui ea furatur, aut rapit, dicitur sacrilegus. c. Prædia. & c. Qui abstulerit, & c. Nulli. 12. q.2. Pro- 5
batur itẽ, eo quòd ratio cur bona sacra dicũtur esse nullius, est; quia solius Dei sunt. d. §. Nullius, Instit. de rer. diuis. Non quidem ita nullius, vt occupantis fiant. iuxta l.3. in princip. ff. de acquir. rerum domin. sed ita, vt nullius hominis puri, vel hominũ sint, sed Dei tantum, & D. N. IESV CHRISTI,

non

non quidem eo solo nomine, quo omnia sunt eius; iuxta illud, Domini est terra, & plenitudo eius. Psal. 23. & c. Quo iure. 8. dist. sed etiam eo quòd nemo alius est dominus eorum, & speciali hominis vel hominum censura, siue dispositione, sunt ei dicata, donata, vel alias quæsita, vt glossæ receptæ dixerunt in d. §. Nullius, & in d. l. 3.
6 Quarto, quòd ratio quare nulli prælati, etiam Papa, possunt sine causa iusta stabilia alienare, est; quia solus CHRISTVS, & nemo alius, est verus dominus eorũ. Et nemini facta est à CHRISTO facultas aliter alienandi ea, iuxta c. Nulli, de reb. eccles. non alien. & c. Non liceat Papæ. 12. q. 2. Quinto, quòd ratio, propter quam cum iusta causa id facere possunt per eadem iura, est; quia sunt procuratores, & administratores constituti ab eo ad administrandum ea, secundum mentem, & intentionem eius, immediate, vel mediate. Immediate quidem, vt Papa, & ecclesia vniuersalis: mediate, vt alij prælati, & beneficiarij ministerio Papę, vel ecclesiæ vniuersæ, constituti immediate, vel mediate: quia causa iusta interueniente, videtur ipse Dominus IESVS consentire, & res agi iuxta men-
7 tem eiusdem. Sicut & procurator Cæsaris, sine ipsius consensu, & mente, res eius alienare non potest, & cum eo potest. l. 1. ff. de offic. procur. Cæsar. & l. Idem Iulianus. §. Constat, ff. de leg. 1. & cum iusta causa id faciendi contingit, videtur Cæsar id velle, per easdẽ ll. Sexto, quòd id concludit declaratio vera illius dicti Caietani 2. sec. q. 43. art. 8. videlicet. Idem esse dicere, bona ecclesiastica esse Dei, CHRISTI vel ecclesiæ: declarandum enim est, verum esse, quo ad administrationem, non
8 autem quo ad dominium. Nam verum dominium eorũ, est apud solum Christum, siue Deum, non autẽ apud alios prælatos & beneficiarios, etiam Papam, vt ipsemet Caiet. ibidẽ affirmat, & paulo post dicetur. Apud Papam vero, & Ecclesiam vniuersalem, vniuersale ministerium, & vniuersalis administrandi potestas eis immediate à Deo data: quæ ministerio Papæ, vel ecclesiæ vniuersalis distribuitur aliis prælatis, & ecclesiis particularibus, instituendo per se, vel per alios varia iura percipiendi illos, aut illos reditus ecclesiasticos, illorum aut illorum locorum, diœcesum, parochiarum & prędiorum, &c. & conferendo illa canonice: quæ iura, canones vocant beneficia ecclesiastica, siue sacerdotia. Quod nos in rub. de præb. exactius quàm alij scripsimus diffiniendo post Cald. in c. Postulasti, de rescrip. & Anchar. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. & alios ibi citatos, Beneficium ecclesiasticum esse ius spirituale consequenter percipiendi aliquos reditus ecclesiasticos, conferibile tantum à persona ecclesiastica personæ ecclesiasticæ, perpetuum in se, saltem quo ad accipientem. per canones, doctrinas, & iura ibi latè citata. Septimò, quòd non obstat prædictis argumentum N. scilicet, Quòd bona ecclesiastica, quæ non sunt consecrata speciali benedictione, sunt in hominum commercio: quia vendi & emi possunt præfato c. Sine exceptione. & præfato c. Nulli. licet alia quæ speciali benedictione consecrantur; veluti sacra vasa, sacræ vestes sint extra præfatum commercium, iuxta regulam, Semel Deo dicatum, de reg. iur. lib. 6. & l. Inter stipulantem. §. Sacram. ff. de verb. oblig. Non, inquam, hoc obstat. Tum, quia omnia bona ecclesiastica sunt sacra, vt prædictum est, sal-9

tem quartæ ſpeciei ſacrorum, etiã ipſomet N. confitente, licet non æqualiter ſacra: quia non omnia ſunt conſecrata benedictione ſpeciali, de quibus agit titul. de conſec. eccleſ. vel altar. & c. Eccleſiis, cum multis aliis, de cõſec. diſt. 1. Tum, quia non ſolùm in hominũ commercio, vt alia profana, ſed ita vt ſolùm ex cauſa iuſta, & cum ſolemnitate interueniente, & non alias, debeant in commercium venire, per præfata iura, ſicut & bona Cæſaris, quæ extra commercium dicuntur. l. Idem Iulianus. §. Conſtat. ff. de legat. 1. poſſunt commutari de illius conſenſu, vt ibidem; & in l. 1. ff. de offic. proc. Cæſar dicitur: ita & bona CHRISTI, ſacra quartæ ſpeciei ſacrorũ, extra commercium quidem ſunt ſimpliciter, ſed ita, quòd de ipſius conſenſu cõmutari poſſunt: qui conſenſus interuenire creditur, eo ipſo, quòd adeſt cauſa iuſta id faciendi. arg. c. Aurum habet eccleſia. c. Gloria epiſcopi. 12. q. 2. Tum, quia eius argumẽtum ſolum probat, quòd cõſecrata per aliquam benedictionem, ſunt ſacratiora, & ſpecialiori ratione Dei, quàm alia ſacra, non cõſecrata per aliquam benedictionem; ſed non probat, quòd hæc non ſint ſacra, neque quòd non ſunt eius ſpeciali ratione. Quia ex eo quòd aliquid ſit ſacratius, vel ſpecialius, ſeu magis ſpecialiter alicuius, non conſequitur, quòd aliud, quod non eſt tam ſpecialiter eius & tam ſacrum, non ſit ſacrum, neque ſpecialiter eiuſdẽ: quia datur ſacrato ſacratius, ſicut bono melius. l. vbi autẽ non apparet, ff. de verb. oblig. & patet in Rege, qui aliqua habet bona, quæ ſunt ipſius, quo ad directum & vtile dominium; & alia, quæ ſunt eius, quo ad directum dominium tantùm. Hæc enim ſpecialiter pertinent ad eum, licet illa pertineant ſpecialius. arg. c. 1. de feud. c. Cæterum, de Iudic. & omnium, quæ in lib. feudorum leguntur, & notantur. Octauo, quòd neque ipſe Papa eſt verus dominus bo- 10
norum eccleſiaſticorum, per tex. in hoc optimum in c. Non liceat Papæ, 12. q. 2. vbi de hoc latiùs ſcribimus. Per quod ibi ſentit idem Archid. communiter receptus, & Panor. in d. c. Conſtitutus. Immo & Turrecrem. in c. Videntes, 12. q. 1. & Caiet. in 2. ſec. præfata q. 43. art. 8. Inferens ex hoc vnam grauem concluſionem, quæ apud eum videri poteſt, quod ipſum ait aduerſarius part. 1. cap. 1. nu. 22. cum aliis multis, quos refert, & ſequitur Dec. in d. c. Conſtitutus. & in c. Epiſcopus, de præb. Si ergo Papa non eſt dominus, à fortiori nullus alius à CHRISTO erit. ergo ſolus ipſe CHRISTVS eſt dominus verus eorum. Nono, quòd
ipſiſſima huius rei veritas eſt illa, quæ 11
colligitur ex dictis Innoc. frequentius recepti in c. Cùm ſuper, de cauſ. poſſeſ. & propriet. & efficaciter probatur per Panor. relatis aliis opinionibus in c. Cũ eſſes, de teſtam. nu. 29. & aliis locis citatis per Decium in d. c. Conſtitutus, de reſcript. nu. 5. Ex quibus omnibus colligitur, inquam, ipſiſſima veritas, videlicet, quòd iura quæ habent, illa eſſe CHRISTI vel Dei, intelligenda ſunt quo ad verum & perfectum dominiũ: & illa, quæ inſinuant eſſe eccleſiæ, prælatorum, aut beneficiariorum; intelligenda ſunt quoad gubernationem, vel adminiſtrationẽ illorum. Et ea, quæ habent illa eſſe pauperũ, eccleſiarũ, vel operum piorum, intelligenda ſunt quo ad eorum ſuſtentationem: ita quòd verus, & perfectus dominus eſt IESVS CHRISTVS. Gubernatores autẽ inſtar procuratorum, & tutorum cum facultate ſe de illis alẽdi beneficiarij. Pau-

peres

peres verò ecclesiæ & opera pia, creditores quidã quorum sustentationi eorũ reditus deductis oneribus debẽtur. De-
12 cimò, quòd vera & recepta est illa sentẽtia, quæ habet, aliquot doctores malè vocare beneficiarios vsuarios: malè itẽ alios vocare eosdem vsufructuarios; vt tangit glo. singul. vbi latè Panor. & Andre. Sicul. in c. fin. de pecul. cleric. eò quòd maior est eis facultas, quã vsuariis: quoniã ipsi possunt in suos, & alios pios vsus de omnibus reditibus beneficiorum disponere; cùm tamen vsuarij, qui ex re, in qua vsum habent, nihil capere possunt, præterquam in solũ vsum quotidianum. Inst. de vsu & habit. in princip. & minor quàm vsufructuariis: quia illi possunt donare, & relinquere in vita & in morte licitè suos fructus, quibuscunque voluerint. Inst. de vsufruct. in princ. & melius, inst. de vsu, & habit. §. 1. sine vllo paupertatis aut pietatis intuitu, ob solam amicitiam, cognationem, aut liberalitatem, beneficiarij verò minimè. Quod palam declarat post alios Concil. Tridẽt. sess. 25. cap. 1. de reformat. in hæc verba: Omnino verò eis (scilicet episcopis) interdicitur, ne ex reditibus ecclesiæ cõsanguineos familiarésue suos augere studeãt: cùm & Apostolorum canones prohibeãt, ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sint, his vt pauperibus distribuant. & paulò inferius. Quæ verò de episcopis dicta sunt, eadẽ non solùm in quibuscunq; beneficia ecclesiastica, tam sæcularia, quàm regularia obtinentibus pro gradus sui cõditione obseruari, sed etiã ad S. Rom. ecclesiæ Card. pertinere de-
13 cernit. Vndecimò, irrefragabiliter probatur, ea ratione, quòd donata & relicta legitimè ab eorũ dominis, fiunt eorum, quibus dantur, aut relinquuntur. l. Traditionibus. C. de pact. §. Per traditionẽ. Inst. de rer. diuis. At bona omnia ecclesiastica sunt legitimè ab his, quorũ erant, donata, oblata, vel relicta Deo vel CHRISTO, vel eius intuitu & nomine, ecclesiis, vel ministris eius, tãquam eius vicariis, procuratoribus, vel dispẽsatorib°, mediatis vel immediatis, quod idem est, arg. l. si procurator, ff. de acquir. rer. domin. ergo facta sunt eius. Immo cum priuilegio, per quod ante quæsitam possessionem, etiam quo ad dominium, quæruntur. l. fin. C. de sacros. eccles. Ergo sunt eius, & quidem iure diuino, & naturali, præsupposito rerum dominio iure gentium introducto, c. Ius gentium, 1. dist. Duodecimo tandem, quòd expressè cõcilium Trident. in loco præcitato per illa verba proximè relata, (Quæ sunt Dei) diffi- 14
nit, omnes ecclesiæ res esse Dei: & ita iam non videtur licere contrarium tenere, neq; opinari. arg. c. Maiores. 24. q. 1. & ita opinio communis videtur esse iam facta de fide necessario credẽda: & consequenter non debuit incautè N. contra determinationem ecclesiæ adeò claram, affirmare; verùm dominium illorum esse clericorum. Quod, vt prædixi, nemo Catholicorum, quem legerim, vsque ad eum fuit ausus affirmare, etiam ante prefatum Concilium, saltem quo ad dominium rerum stabilium, seu immobilium; neque mobilium vsibus ecclesiæ, à beneficiariorũ vsibus seiunctis deputatorum.

SVMMARIVM.

Sacrarum rerum quatuor species, & quæ: & quarta speciei duo genera, & alia alius sacratiores. num. 1.

Bonis secundi generis quartæ speciei vtendi facultas, liberior facultate vtendi bonis primi generis, sed non adeò, vt facultas vtendi patrimonialibus. num. 2.

XXV. Moneo, quòd licet dominium
1 verum & absolutum omnium bonorum ecclesiasticorum sit penes Deum, & D.N. IESVM CHRISTVM, vt in monito proximo probatum est, & ideo omnia illa sint sacra; & omnis irreuerentia, quæ fit per violationem eorum sit sacrilegium, vt diffinit Thom. in 2.sec. q. 99. art. 1. & efficaciter probatur per c. Prædia. c. Qui abstulerit, & alia citata in monito præced. nu. 4. Alia tamen aliis sunt sacratiora, vt idem Thom. probat ibi art. 3. dicens, quòd inter res sacras summum locum obtinent ipsa sacramenta, quibus homo sanctificatur; quorum præcipuum est Eucharistiæ sacramentum, quod continet ipsum CHRISTVM: & ideo sacrilegiũ, quod contra hoc sacramentum cõmittitur, grauissimum est inter omnia. Post sacramenta verò, secundum locum tenent vasa consecrata ad eorũ susceptionem, & ipsæ imagines sacrę, & reliquię sanctorum, in quibus quodàm modo personæ sanctorum honorantur, & dehonorantur: deinde quæ pertinent ad ornamenta ecclesiæ, & ministrorũ: deinde ea quæ sunt deputata ad sustentationem ministrorum, siue sint mobilia siue immobilia. Quicunque autẽ contra quodcunque prædictorum peccat, crimen sacrilegij incurrit. hæc ille. Ex quibus verbis colligitur esse quatuor species rerum ecclesiasticarum & sacrarum. Prima, sacramentorum. Secunda, vasorum ad susceptionem eorum consecratorum, & reliquiarum, &c. Tertia, ornamentorum ecclesiæ, & ministrorum. Quarta, bonorum ad sustentanda prædicta deputatorum: cui addimus. primò, quòd sicut res primæ speciei sunt magis sacræ, quàm res sacræ secundæ speciei; & res sacræ secundæ speciei magis quàm tertiæ: & res tertiæ magis quàm quartæ: ita facultas à Deo ministris eius facta ad vtendum rebus sacris primæ speciei, strictior est facultate vtendi rebus secundæ: & facultas vtendi rebus secundæ speciei, strictior facultate vtendi rebus tertiæ: & facultas vtendi rebus tertiæ, strictior facultate vtendi rebus quartæ. Secundò, quòd res quartæ speciei, s. deputatæ ad sustentandum omnia sacra, sunt, vt suprà dictum est, monito XXII. duplicis generis; Alterius enim generis sunt stabilia seu immobilia, de quorum numero sunt etiam iura percipiendi annuos reditus, Clemen. Exiui. §. Cúmque annui reditus, de verb. signif. & alia pretiosa mobilia. Alterius autem sunt fructus, seu reditus eorum, qui ex illis redeunt annuatim: & quòd quemadmodum illa, quæ sunt primi generis, sunt sacratiora, quàm quæ sunt secundi; ita facultas concessa ministris, à CHRISTO vero omnium sacrorum domino, vtendi eis, strictior est, quàm facultas concessa ab eodem vtendi bonis secundi generis. Quo fit, vt bona primi generis non possint alienari sine grandi causa, & solemnitate. c. Sine exceptione, cum multis aliis. 12. q. 2. & c. Nulli, de reb. eccles. non alien. Bona autem secundi generis, sic. c. Vestra, de locat. & c. Quoniam, ne prælati vic. suas. Tertiò, quòd licet facultas vtendi bonis secundi generis, scilicet, reditibus, facta sit beneficiariis liberior, quàm facultas vtendi bonis primi generis: non tamen est adeò libera sicut illa, quam habent vtendi bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus: quoniam hæc adeò libera est eis, ac laicis, vtendi suis reditibus laicis. arg. c. Fixum. 12. q. 5. & c. Quicumque, de testam. & ideo non possunt
2
eis

eis vti, nisi ad se, & suos, & pauperes sustentandos, vt infrà, monito XXVII. probabitur.

SVMMARIVM.

Bona beneficiarij præmortui, deuoluta in successorem, an sint primi generis, an secundi, quartæ speciei. num. 1.

XXVI. Moneo, quòd grandis est
1 quæstio, an reditus, de quibus beneficiarius, neque in vita, neque in morte quicquam disposuit, debeant collocari sub primo genere bonorum deputatorum ad sustentandum sacra, an sub secundo; esto, quòd iure perueniant ad successorem. Quę quęstio ideo est magni momenti, quòd si collocari debeāt sub primo genere, successor non potest ea suis vsibus impendere, plusquam alia immobilia sui beneficij. Si autem collocentur sub genere secundo, poterit eis vti ad se, suos, & pauperes sustentandos, perinde ac redituibus suo tempore ex bonis primi generis ad eū pertinentibus. Huius quæstionis resolutionem inseremus commentario, c. Non liceat Papæ. 12. q. 2. quò etiam remittemus aliquot alias, quæ sicut hæc pertinent ad spolia clericorum: de quibus, quia non poteram in hac apologia pro rei magnitudine, ne nimium excresceret, scribere, commentarium illum separatim compono.

SVMMARIVM.

Bona ecclesiastica subiecta esse oneri; & modo, vt superflua piis operibus erogentur. num. 1.

CHRISTIANI *ecclesiæ primitiuæ pretia bonorum dabant Apostolis ad sustentandos egenos. num. 2.*

Clericorum bona esse pauperum, vt intelligendum. num. 3.

Vicarium potestate sibi tradita vti debere, iuxta mentem tradentis. num. 4.

Christum non esse minus liberalem nunc, quando est ditissimus, quàm cùm esset pauperrimus. num. 5.

Bona non esse data ecclesiasticis, vt primogenia diuitibus instituantur; nec vt cognati augeantur. num. 6.

Onus, & modum inducunt dictiones Vt, Ad, Ob, Pro, In, Ne, &c. quæ adduntur dispositionibus, quibus bona data sunt ecclesiis. num. 7.

XXVII. Moneo, dixisse me in præ-
fato libello, q. 1. nu. 17. prædicta bo- 1
na ecclesiastica, quæ sunt sacra quartæ speciei rerum sacrarum, vt duobus proximis monitis dictum est, super quibus fundata sunt sacerdotia, seu beneficia quæ habemus, esse subiecta ei modo & oneri expresso, aut tacito; vt ea, quæ ministris eius sustentatis honestè superfuerint, insumantur in pauperes, & alia opera pia; cuius contrarium affirmat præfatus N. sed malè. Primo quidem, propter illas decem & sex rationes ibi positas, quarum potiores nerues summatim infrà tangemus. Secundò, quòd ipsemet N. sibi contrarius id satis fatetur in c. 1. par. 1. in hæc verba. Bonorum igitur ecclesiasticorum natura, ab initio nascentis ecclesię ab Apostolis constituta, & per manus ad posteros transmissa, duplicem vsum prospicere videtur, diuini scilicet cultus exhibitionem, & pauperum victum fidelium. Et Gregor. allegatus ibidem per ipsummet sic ait, in c. Quia tua fraternitas. 12. q. 1. Omne quod superest necessitatibus, in causis piis, ac religiosis, erogandum est, Domino magistro dicente, Omne quod superest date eleemosynam: quibus subdit N. hæc verba; Illud certissimum est, illa quæ necessaria non sunt, licet maximè ad ornatum diuini cultus & elegantiam pertineant, necessitatibus pauperum debere

debere cedere, vt beatus Ambroſ. probat, in canone, Aurum habet eccleſia 12.q.2. & diuus Hier. in c.Gloria epiſ-
2 copi ead. cauſ. & q. Hæc ille. Tertio, quòd licet ille negaſſet, & nemo contradiceret, probaretur tamen irrefragabiliter per Actorum cap.2.ſub finem, & c.5. & 6. Ex quibus palam colligitur, illos fideles primos vendidiſſe ſua bona, & dediſſe Apoſtolis tanquam CHRISTI, vicariis, & eius rem agentibus, pretia illorum, vt alerentur ex eis fideles egeni. Et certum eſt, eorum ſucceſſores cum eodem modo & onere retinuiſſe prædia, quæ poſtea ſeruarunt inuendita, vt futuris neceſſitatibus prouiderent. Id quod clare teſtatur Melchiades Papa in c. Futuram 12. q.1. & clarius Vrbanus in c. Videntes, ead. cauſ. & q. Ante quos idem ferme dixit Clemẽs in locis infrà citãdis. Quarto, probatur per c. Res eccleſiæ. 12. q.
3 1. quod ſic habet. Res eccleſiæ nõ quaſi propriæ, ſed vt communes Domino oblatæ cum timore non in alios, quàm in præfatos vſus, ſcilicet, pios ſunt fideliter diſpẽſandæ, & in c. Epiſcopus, ead. cauſ. & q. ibi, Epiſcopus, ſi contentus his, ſcilicet, victu & veſtitu minimè fuerit; conuertat autem res eccleſiæ in ſuos domeſticos vſus. &c. ſynodo prouinciæ pœnas perſoluat, & c. Præcipimus, ead. cauſ. & q. ibi, indigentibus omnia diſpenſentur, & in hoc prædicto c. fin. 16.q.1. dicitur, quòd, Quicquid habent clerici, pauperum eſt, hoc eſt; quicquid clerici habent, quatenus ſunt clerici, hoc eſt, de reditib⁹ eccleſię, deductis neceſſariis, pauperũ eſt, id eſt, dãdum eſt pauperibus, & piis operibus diuinum cultum & paupertatem reſpicientibus, & Auguſt. in c. Quod autẽ 23.q.7. de bonis eccleſiaſticis, ait. Non ſunt noſtra, ſed paupetum, quorum procurationem gerimus. Et Ambroſius in c. Conuenior, ead. cauſ. q. 8. ibi, Omnia mea ſunt pauperum, cui conſonat c. penul. & c. fin. 12.q.1. & alia, quæ ad hoc propoſitum in præfato libello citauimus. Quinto, quòd in c. Reuertimini. 16.q.1. Hieronymus ait, Deum 4
in pauperibus, ſi non accipiant eleemoſynas, defraudari; eo quòd decimæ, & primitiæ, ſunt Dei poſſeſſiones. Et in c. Decimæ, ead. cauſ. & q. decimæ dicuntur ab Auguſt. eſſe tributa egentium animarum; & quòd eas dare nolens tot animas videtur occidere, quot mortui fuerunt egeſtate, eſſéque illas rem à Deo pauperibus delegatam. Sexto, quòd bona prædicta ſunt bona CHRISTI, quo ad verum & perfectum dominium; prælati verò etiam Papa, & eccleſia etiam vniuerſalis, quidam œconomi, diſpenſatores, & procuratores eius, vt in mon. XXIIII. efficaciter & latè probatum & declaratum eſt. At conſtat iure diuino, & humano, vicarium procuratorem & diſpenſatorem, debere vti poteſtate ſibi tradita, ſecundum intentionem domini principalis illam ei tradentis. l.1. ff. de offic. procur. Cæſar c. fin. de præb. iuxta illud Pauli 1. ad Corinth.4. Sic nos exiſtimet homo, tanquã miniſtros, ac diſpẽſatores miniſteriorũ Dei: & illud. Hic iã quæritur inter diſpẽſatores, vt fidelis quis inueniatur: & iuxta illud eiuſdẽ 2.ad Corint.10. Poteſtatẽ dedit nobis Deus in ædificationẽ, nõ autem in deſtructionẽ: & iuxta illud c. Super litteris, de reſcrip. Quę ratio mouet delegantem, debet & mouere delegatum. At conſtat (confitente etiam ipſomet N. & D. Soto, cui innititur, in lib.10.q.4.art.4.de Iuſt. & iure) intentionem, & voluntatem CHRISTI, fuiſſe, ac eſſe, vt de bonis ſuis ſuperflua

perflua dentur pauperibus, vel aliis piis operibus. Credendum enim est, vt in præfato libello diximus, eum velle, vt tanta vel maior liberalitas exerceatur de bonis, quæ data sunt ei, posteaquàm viuit immortalis, quàm de his, quæ data fuerunt ei, dum esset mortalis. Nam qui cùm egeret, non cupiebat mortalia, qui regna daturus erat cælestia: vt habet hymnus Epiphaniæ, non cupiet postquàm habet, & dedit tanta cælestia. argumento à maiori. c. Cùm in cunctis, de elect. Authent. Multo magis, C. de sacros. eccles. Cùm ergo tunc voluisset, vt quod sibi supererat, se suisque ministris sustentatis, daretur pauperibus, credendum est nunc quoque velle, vt quod superest suis ministris honestè sustentatis, tribuatur eisdem: quãdoquidem non est illi vlla re opus, & ex præteritis præsumuntur futura. c. Ex studiis. & c. fin. de præsump. Ergo ex eius intentione illum modũ, & onus habent illa bona beneficiariorum. Septimò, quòd quæ non sunt verisimilia,
6 non sunt asserenda. c. Quia non est verisimile, de præsump. l. Non est verisimile, ff. quod met. caus. At non est verisimile, illos antiquos fideles, tam religiosos, tam humiles, modestos, & temperantes, qui sua bona ob amorem Dei, & animarum suarum salutem dederunt ecclesiis, ea mente illa dedisse, vt clerici sumptuosè comedamus, & bibamus, colendo gulã, quam illi oderunt; neque vt nos, & nostras domos, familias, parietes, lecticas, mulas, splendidè vestiamus, honorem humanum adorantes, cum ambitione & superbia, quas illi pro humilitate, & modestia contempserunt. Neque etiam, vt grandia primogenia, siue maioratus instituamus, vt cognatos nostros magnificemus; cùm illi noluissent illa donare suis, vt Deo donarent. Neque vt thesaurizemus in terris id, quod imitantes eos, thesaurizare debemus in cælis: sed vt ecclesiæ ministri primũ; deinde pauperes alãtur. Octauo, quòd beatus Clemens, Papa simul & martyr, discipulusque beati Petri in lib. 2. cap. 19. de constit. Apostol. ait, Decimas, & primitias, ad hoc fuisse datas ecclesiæ, in hæc verba: Homo Dei, s. Episcopus, quæ ex decimis, & primitiis secundùm mandatum Dei dantur, rectè dispenset orphanis, viduis, afflictis, & peregrinis egentibus, vt qui habet Deum harum rerum rationem reposcentem: & paulo pòst: Omnibus egentibus, cum iustitia tribuentes, ipsique his vtentes, sed non abutentes; comedentes de his, sed non soli vorantes, egenisq; impertientes. Et in lib. 8. cap. 39. per hæc verba: Etiam præcipio decimas offerri, ad victum reliquorum clericorum, virginũ, ac viduarum, & his, qui sunt paupertate oppressi. Et lib. 2. cap. 39. per hæc verba: Dabis episcopo iusta tua: te enim dare oportet, illum verò distribuere tanquam œconomum, & dispensatorem rerum ecclesiasticarum: quod clarius testimonium? Nono, quòd sexta synodus relata in c. Apostolica, 12. q. 2. de his ipsis reditibus agens, decernit, eos esse ad vtilitatem ministrorum, & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem. & Symmachus Papa in c. Indignæ, ead. caus. & q. maledicit eum, qui bona hæc malè impendit, eò quòd substantiam pauperum cõtra fas dispergit. & Concil. Antioch. in c. Episcopus. 12. q. 1. clarè habet, quòd quãuis episcopus de sui patrimonij reditibus, ad libitum disponere possit, non tamen de ecclesiasticis: quin & Concil. Trident. in sess. 25. cap. 1. de reformat. confirmãs id, quod antea dixit Bernardus,

dus, latè relatus à Dionysio Carthusiano in lib. contra pluralitatem beneficiorum. art.8. interdixit episcopis, & aliis beneficiariis etiam si Cardinales sint, ne suos cognatos, aut familiares de redituibus ecclesiæ augeant. Quod vtiq; non fecisset, si non intellexisset esse illã differentiam inter reditus patrimoniales, & laicos ex vna parte, & ecclesiasticos ex altera. Quod his inest onus prefatum vt impendantur in honestam ministrorum, & pauperum, ac aliorum operum piorum sustentationem, & consequenter, vt distribuantur superflua pauperibus, vel aliis piis operibus.

7 Decimo, quòd datum vel relictum alicui vt aliquid det alteri, dicitur donatum, vel relictum sub modo: eo quòd illa coniunctio, vt saltem cùm adiicitur dispositioni requirenti aliquid postea explendum, modum importat. iuxta l.2. C. de his, quæ sub condit. & l.2. & 3. de donat. quæ sub modo, & glos. c. Verum, de condit. apposit. & Bart. receptus in l. Quibus diebus. §. Termihus. ff. de condit. & demonst. dicens idem de illo, quod datur sub illa coniunctione, ne, pro, vt, non, vel sub præpositione, ad, & in, quoties adiicũtur alicui rei postea explicandæ: vt videre est apud eum, à nu. 3. vsq; ab 10. per l. Si tibi, & l.2. ff. de leg.3. & l. Libertas. §. 1. ff. de manumiss. testam. & l. Cum pater. §. Titio, de leg.2. & prædicto. §. Termilius, & l. ante penul. de leg.2. & l. Si quis pro redemptione. C. de donat. & l. Solemus, & l. fin. de oper. nou. nunciat. quæ duæ postremę agunt de dictione, in, quod ipsum est de dictione, ob, C. de cond. ob caus. per totum. At bona ecclesiæ donata sunt, aut relicta D. N. IESV CHRISTO, vel Ecclesiis, vel personis ecclesiasticis, tanquàm procuratoribus, & eius negotia gerẽtibus. Quod idem est, vt reditus eorum præbeantur vsibus præfatis, vel in eos, vel ad eos, vel pro eis; vel ne, pro vt non dentur aliis. Nam sexta synodus in c. Apostolica. 12. q.2. de his redituibus agens, decernit, eos esse ad vtilitatem ministrorum, & ob escam pauperum, & peregrinorum sustentationem. Pondera præpositiones, ad, & ob, quæ important modum, & onus, vt prædiximus, & in c. Peruenit. 16.q.7. Vetatur episcopis dare consanguineis, & ita ne dent consanguineis, quod importat modum. Sicut, vt, non; vt proximè dictum est. Quin & consilium Trident. in sessione 25. cap.1. de reform. interdixit episcopis, & aliis, etiam si Cardinales sint, ne suos cognatos aut familiares de redituibus ecclesiæ augeant. Pondera verbum, ne, quod inducit modum & onus; & in c. In sacris 16.q.1 sic habetur, in sacris canonibus prefixum est, vt decimæ, iuxta dispositionem episcopi distribuantur. Pondera verbum, vt. Piis autẽ operibus esse distribuẽdas habetur in c. Decimas, ead. caus. & quæst. ibi; Omne quod superest in causis piis ac religiosis erogandum est: vbi etiam pondera præpositionẽ in; & in c. In canonibus, ead. caus. & quæst. habetur, Episcopum positum ad per se vel aliũ dispẽsandum misericordiã pauperibus: vbi pondera verbum, ad; quod, vt dictũ est, inducit modum & verba principij. c. Decimas, ead. caus. & quæst. sunt hæc. Decimas, quas in vsum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrat, & verba medij, hæc alia. Has verò decimas sub manu CHRISTI fore censemus, vt ille, qui cæteris præest, omnibus iustè distribuat: in quibus pondera illa verba, in, &, vt, quæ modum important, vt prædiximus. Cùm

ergo

ergo hæ dictiones, ad, in, ob, ne, pro, vt, non, modum & onus importent, saltem cùm futuræ rei explicandæ adhibentur: cúmq; bona clericorum sint eius, ad in, vel ob vsum pietatis & pauperum, vel pro illo data, vel vt eis, & non aliis erogentur, manet probatum, ecclesiæ bona prædicto modo, & oneri subiecta esse.

SVMMARIVM.

Pauperum appellatione, in hac materia, omnia pia contineri. num. 1.

XXVIII. Moneo, dixisse me in præ-
1 fato libello, nu. 10. per pauperes in hoc proposito de dãdo superflua redituum ecclesiæ pauperibus, non solùm intelligi personas inopes, sed etiam ecclesias, & monasteria tam sæcularia, quàm regularia, & alia omnia loca & opera pia. Quod etiam præfatus N. fatetur, & colligitur ex Thom. 2. sec. q. 185. art. 7. in corpore, quæst. & ad secundum, & Quodlib. 6. art. 12. & probatur in c. De reditibus, & c. Quatuor. 12. q. 1. Ex quibus colligitur, quòd ea quæ supersunt, non debentur solis pauperibus; cùm etiam fabricis, ornamẽtis, & id genus aliis diuino cultui congruentibus, sint impertienda. Quod etiam rectè determinat Adrian. in 4. de restit. q. 12. col. 7.

SVMMARIVM.

Pia opera, quæ radicitus definita, & exemplis illustrata. num. 1.

Pia quædam in se coram Deo, quæ coram iudice sunt profana, & ecõtrario. nu. 2.

Pietatis virtutis opera, non dici pia in proposito. num. 3.

XXIX. Moneo, dixisse me in loco suprà, monit. proximo citato, neminẽ reperisse, qui radicit° diffinierit, quæ sint opera pia; tametsi per plurimos fuerit tactum, vt colligi potest ex Ludo. Romano, in Auth. similiter. C. ad l. Falcidiam, & aliis multis. Verum consideratis omnibus, breuiter definiri possent, esse illa, quæ fiunt principaliter ob cultum diuinum, vel misericordiam, immediate vel mediate: quia pietas in hoc proposito, non significat virtutem illam, qua patriam, parentes, & cognatos, colimus. De qua per Thomam à sec. q. 101. sed illam, quæ religio dicitur, qua scilicet, Deum colimus; vt accipit August. lib. 10. de ciuit. Dei cap. 4. & c. 1. 22. q. 2. c. Legi. 23. q. 8. & c. Quælibet 22. q. 2. Quibus duobus 1
postremis modis accipitur in nostro proposito, in quo de pietatis operibus agimus. Per illud autem verbum, cultum diuinum, in definitione positum, intelligo non solum illum, quem exhibemus Deo per virtutem religionis, seu latriæ; sed etiam eum, quem exhibemus per tres virtutes theologicas, fidem, spem, & charitatem, quibus colitur Deus, licet aliter, quàm per latriam, aut religionem, virtutum moralium primam, iuxta Thom. 2. sec. q. 81. art. 5. Quare opera pietatis dicuntur omnia, quæ propter cultum Dei potissimum, & principaliter aguntur, vt capellaniæ, beneficia, missæ, & alia officia diuina, & omne, quod ad ea principaliter pertinet. Talia etiam sunt septẽ opera misericordiæ spiritualia, quæ continentur in illo versiculo; Consule, castiga, dimitte, solare, fer, ora: intelligendo, per consule, etiam doce, vt in Manuali confessariorum, cap. 24. diximus: quia hæc sunt opera virtutis misericordiæ, qua opitulamur egenis rerum spiritualium. Talia sunt quoque septem opera misericordiæ corporalia, quæ continentur in illo versu. Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo: quos duos versus, vbi suprà declarauimus. Nec non id omne, quod principa-

cipaliter ad ea dirigitur: quia sunt opera eiusdem virtutis misericordiæ, qua opitulamur egenis rerum temporaliũ; quæ omnia, licet appellẽtur etiam opera charitatis, iuxta c. Inter opera charitatis, de sponsal. proprius tamen dicũtur opera misericordiæ, & pietatis: quoniam à virtute misericordiæ nascuntur, tanquam à matre: à charitate verò, tanquam ab auia; sicut ibidem declarauimus post Thom. 2. sec. q. 32. art. 1. Talia sunt etiã Academiæ institutæ ad docendum ignorantes, præsertim Theologiam, & Canones, stipendia pulpitorum, atque sermonum ad docẽdum, & consulendum: quandoquidem sunt opera misericordiæ spiritualia, vel ad ea pertinentia. Talia etiam sunt hospitalia, confraternitates constitutæ ad hospitandum, vestiendum, & curandum egenos, ad reficiendas domus inopum exustas, & ad captiuos redimẽdos: sunt enim opera misericordiæ. Ex qua radicali diffinitione sumi potest ratio illius glos. celebris. l. si quis Titio, ff. de leg. 2. quatenus asserit, quòd legatum illud, quod legatur ad animę salutẽ, est pium. Ratio enim est: quia est opus misericordiæ, eo quòd fit ad opitulandum animæ egenti, vel quæ putatur egere. Ex
2 eadem quoq; radice sumitur ratio eius, quod Baldus in Margarita, verb. Testator, ait de relinquente pro anima sua, & de relinquẽte filio spurio pauperi. Hinc etiam desumitur ratio, cur legatum alimentorum factum diuiti, in foro exteriori non iudicatur pium; etiam si legãs dicat apertè, se illud amore Dei, siue pro anima sua facere; iuxta gloss. receptam in l. Illud. C. de sacros. eccles. Ratio enim est, quia in eo foro præsumitur potius legatum ob amicitiam, cognationem, vel liberalitatem, quàm ob misericordiam; licet verè ob eam legetur. Econtrario verò iudicabitur piũ id legatum quod legatur pauperi, & si non exprimatur, quod ob misericordiam. Ex quo infertur nonnunquam ea, quæ apud Deum sunt opera pietatis, apud iudices iudicantur profana: & econuerso, quod est profanum in eius diuinæ maiestatis conspectu, pium inter gentes existimatur: cui consequens est, beneficiarium, vel quemlibet alium obligatum ad impendendum aliqua in opera pia, debere impendere in opera, quæ verè sunt pia coram Deo, & hominibus; quo vtrique foro satisfaciat, vel saltem coram Deo; vt in foro conscientiæ sit tutus. Neque arbitretur se satisfacere, eo quòd impẽdat in ea, quæ hominibus, qui facile decipi possunt, appareant talia. Ex eadem quoque re-
3 solutione infertur, non esse opera pia quo ad hoc propositum illa, quæ fiunt solum in honorem, gratiam, & amorẽ parentum, & cognatorum; si non fiant ob misericordiã ratione egestatis: quia licet sint opera illius virtutis, pietatis, qua parentes & iunctos sanguine colimus, vt probat l. Si quis à liberis, ff. de liber. agnosc. ibi; Cùm hæc res ex æquitate, charitateque sanguinis &cæt. adiuncto §. Item rescriptum, ibi ex officio pietatis, & tradit Thom. recep. 2. sec. q. 101. art. 1. non tamen sunt opera pietatis quæ dicitur religio, qua Deum colimus; neque illius, quæ dicitur misericordia, qua egenis opitulamur.

SVMMARIVM.

Beneficiarius potest se honestè alere de reditibus sui beneficij, etiam si habeat patrimonium, seruando illud, & eius reditus quibus voluerit. num. 1.

Beneficiarius potest adeò liberè disponere de his quæ reliquat, ex his quæ decenter impendere potest ac de patrimonialibus. num. 2.

Christi

Christi menti conformius, reliquare aliqua ex his quæ decēter insumi possunt in aliqua opera virtutum, quàm insumere omnia in voluptatem etiam honestam. num. 3.

Impensa minor fit in victu, cùm reliquiæ cedunt impendenti, &c. num. 4.

Abstinentia continentiæ nutrix. num. 5.

Monachus, cùm certum quid impendendū designatur, potest largiri eleemosynam de reliquatis. num. 6.

XXX. Moneo, dixisse me in præfa-
1 to libello. q. 1. nu. 9. quòd fere omnes sequuntur Innocen. in c. Indecorum, de ætat. & qualitat. dicentem, quod prius sensit glos. c. Ref. 12. q. 1. & pulchrè resoluit Card. consil. 110. quatenus ait, posse beneficiarium iustè impendere reditus sui beneficij in suos, suorúmque necessarios vsus; & in remunerationem de se bene meritorum, & in pauperum alimoniam: intelligendo tamen pauperes, non solùm eos, sed etiā alia opera pia; vt in monito XXVIII. diximus intelligēda. Omnes etiam fere sequuntur illud, quod idem Innoc. ait in c. Episcopus, de præb. scilicet, quòd beneficiarius, etiam si dives sit, & habeat ex patrimonio vel aliunde, quo se decenter sustentet; potest tamen licitè si vult sustentare se, de sui beneficij reditibus, & seruare patrimonium cū eius fructibus, quibus volet, cognatis vel extraneis. Quod magnifico, & multū amplio in fauorem beneficiariorum in dicta q. 1. nu. 59. & ampliaui antea
2 in Manuali. cap. 25. nu. 127. extēndo illud ad ea, quæ beneficiarius parcius viuendo, & fraudando genium suum seruat, & reliquat ex illa parte redituum sui beneficij, quam decenter potest impendere suæ personę vsibus, aiens; posse illos tam liberè disponere de illis, ac de reliquis suis bonis profanis patrimonialibus, per cōtractus, vel vltimas voluntates quæsitis: quæ ampliatio proculdubio defendenda est. Primo quidem, quia communis opinio non est deserenda absque textu, vel efficaci ratione id suadente. c. fin 20. dist. & Io. And. in c. 1. de const. receptus ab omnibus. Secundo, quia quæsita per industriā beneficiarij, sunt ei patrimonialia, vt in præfato lib. q. 1. n. 7. & suprà mon. XXI. & XXII. probauimus. & illa, quæ per parsimoniam reliquātur, per quādam industriam quæruntur. Tertio, quia per hoc non præiudicatur vllis pauperibus, vel aliis operibus piis, sed solùm genio, siue ventri, & sensualitati beneficiarij, quam expedit mortificare, iuxta illud ad Coloss. 3. Mortificate mēbra vestra, quæ sunt super terram: & illud 1. Petri. 3. Mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu. Quarto, quòd lōge cōformius est intentioni CHRI-
3 STI, abstinentiæ, sobrietatis, & modestiæ amantissimi, honestè aliqua reliquare, quæ in voluptatem etiam honestam insumi possunt in alia opera bona, puta, charitatis, beneficentiæ, vel aliarum virtutum, licet non sint misericordiæ; quàm suo genio etiam honestè profundere. argum. illius Hieronymi in c. Vtinam semper ieiunare possemus. 76. dist. & c. Episcopus. & c. Parsimoniam. 41. dist. Quinto, per ea, quibus in præfato libel. q. 1. nu. 82. probauimus; id multum conuenire ad seruandam castitatem, & modestiam, quæ sunt virtutes clericis maximè necessariæ. iuxta totā 41. dist. Sexto, quòd ferè omnes mi-
4 nus edunt, potant, vestiunt, & minorem familiam alunt, quando sciunt,

quòd ea quæ omittunt impẽdere in illis, seruare possunt in eleemosynas, & alia virtutũ opera; quã cùm cognoscunt, quòd non plus reliquũ sibi faciẽt, si se abstinuerint, quàm si se saturauerint. Et cõstat ad castitatem promouẽdam, abstinẽtiã cum sobrietate multũ conducere; iuxta illud Hymni horæ primæ. Carnis terat superbiam, potus cibique parcitas: & illud Anastasij. Abstinentia continentiæ nutrix est: citatũ à glos. Clem. Ne in agro, de stat. Monach. in princip. & quòd modestiæ, põpæq; mundanę contẽptum, multum iuuat parcus indumẽtorum & famulorum vsus. Septimò, quòd passim cernũtur, qui satis saturi & induti dicunt; Comedamus etiam hoc, & bibamus illud: & hoc aliud induamus; quando quidẽ neq; plus, neque minus soluturi sumus. Et multi viatores, qui obseruarẽt ieiunia diebus ab Ecclesia præceptis, ea non obseruant in magnis Galliarũ & Italiæ diuersoriis; quoniã tantũ oportet eos soluere incœnatos, quàm cœnatos: quin & multi religiosi sunt, qui minus carnis, & fructuum comederẽt, & minus vini biberent, paucioribũsq; indumẽtis, & calciamẽtis vterẽtur, & indumẽta, & calciamenta magis obseruarent; si propter id, paulo plus illis elargiretur, ad libros emendos, & ad consanguineos pauperes eleemosyna subleuandos, & alias reculas, quę eos consolarentur; quàm scientes, quòd non plus sibi accipient, quàm expendent. Octauò, quòd aliquando respondi-
6 mus; Monachum vel fratrem, quem conuentus mittit longius, aut ad diuturna negotia, quantitate certa pro quotidiana impensa assignata, eo pacto, quòd neque plus ea, neq; minus dabitur, siue multum siue parum expẽdat, posse de eo, quod ei supererit, parcius viuẽdo, eleemosynã elargiri: quia tacitè videtur ei facta in id facultas per prædicta, & proximè dicenda, licet ipse sit simplex monachus, qui eam absq; alia facultate facere nõ potest. iuxta glos. c. Non dicatis. 12. q. 1. & glos. Clem. 2. de vit. & honest. cleric. verb. Conuertendum. Postremò, quòd cõmuni omnium sensui videtur quadrare, quòd ea, quę dãtur alicui ad eius victũ, in dubio ita ei dari, vt liberã facultatẽ habeat disponẽdi de illis, sine alterius præiudicio; licet id faciat cũ solius suę voluptatis diminutione. Cõcludit tandẽ hoc firmiter extrauagans à S. D. N. Pio V. edita anno 1567. 3. Kal. Septẽb. quatenꝰ declarauit non esse annumerãda spoliis S. S. Apostolicæ reseruatis, ea quæ supersunt moriẽtibus clericis beneficiariis, vel pensionariis non habentibus beneficia, vel pẽsiones excedẽtes valorẽ
7 30. ducatorũ aur. de cam. secund. cõmun. æstim. cuius ratio firma est, hinc haurienda, quod quilibet clericus, quãlibet simplex, impendit, aut certè impendere potest honestè in sui sustẽtationem præfatum reditum 30. ducatorũ: & ita ea quæ reliquat ex illis, cẽsentur eis patrimonialia, vel quasi patrimonialia. Ex quo collige obiter, omnes clericos non habentes beneficia, vel pẽsiones valoris maioris, quã 30. ducatorum, nullatenus à testãdo, vel pro libito disponendo, prohiberi.

SVMMARIVM.

Rationes N. enerues sunt contra communem de reliquatis ex his, quæ honestè impendi possunt. num. 1.

XXXI. Moneo, quòd præfatus N. ampliationẽ nostrã in proximo monito firmiter probatam, pertinaciter
1 negat,

negat, non solùm contra me, sed etiã contra Sotum in lib. 10. q. 4. art. 3. de iust. & iur. & Reuerendissimum Episcopum Didacum à Couarrubias in c. Cũ in officiis, nu. 2. de testam. quos nos omnes ad id citat: & cõtra alios, quos in præfato libello, q. 1. nu. 59. citauimus, videlicet Io. Maiorem in 4. dist. 24. q. 17. & Adrianum in eod. 4. q. 12. & quodlib. 6. art. 2. quibus satis cõsonat Thom. in 2. sec. q. 185. art. 7. quatenẽ ait, Episcopũ disponere posse de reditibus sumptui suo decenti deputatis, perinde ac de reliquis patrimonialibus: cuius sententia, vt paulo post disseremus, non debet intelligi de parte sibi per diuisionem assignata, sed de illa, quę ad suos honestos sumptus est necessaria: cuius N. rationum nerui, enerues, verbísque profluí sunt sex. Primus, quòd Panor. id sentit in c. Cùm esses. nu. 27. de testam. Secundus, quòd non debet esse melioris conditionis iniquus, sordidus & auarus, quã æquus, liberalis, & splendidus: & quòd iniquus, auarus, & miser est, qui parcè viuendo reliquat, se necessariis defraudãdo. Tertius, quòd qui id facit, peccat mortaliter, fraudãdo se, & suos pro sua dignitate debitis alimentis. Quartus, quem postea iterum incogitanter repetit, quòd secundum opinionẽ Archidiaconi, clericus est solũ vsuarius, & quòd vsuarius solum potest habere id quod ipse vtitur, reliquo manente domino. Quintus, quòd qui clericus hoc allegaret, turpitudinẽ suam detegeret, nẽpe se miserè, auarè, & sordidè id seruasse. Sextus, quòd is cui ex eleemosynis acceptis superest, id debet in eleemosynã dare, vt per Card. Turrecrematã in c. Habebat. 12. q. 1. & in c. In singulis. 86. dist. Hæc autẽ, quibus nouus hic auctor nititur, nullatenus obstãt. Non primũ; quia esto, Panormitanus in d. c. Cùm esses. nu. 27. de testam. id sentiat, vt ipse ait; nõ tamẽ ex professo, sed veluti per tãsitũ facit, & id quod nos dicimus, tenẽt ex professo omnes supra eod. monito citati. Ad alia omnia eius argumẽta respondeo, quòd illa præsupponũt duo; quorum vtrumq; est falsum, & cõtra receptas sentẽtias. Alterũ, quòd omnis beneficiarius, qui parcè viuẽdo, suũ genium fraudat, peccat, & est miser, & auarus. Alterum, quòd nullus qui auarè aliquid acquirit, potest plus de illo disponere, quàm qui honestè noluit illud quærere. Quorum prius esse falsum in monito XXXII. proximè sequenti monstrabitur. Alterum verò, in monito subsequenti.

SVMMARIVM.

Beneficiarius bono fine reliquans aliqua, de his quæ decenter impendere potest, non peccat, imò meretur. num. 1.

Decentia status non est posita in puncto indiuisili, sed habet latitudinem, alia maiorem, alia minorem. num. 2.

Pius V. Pontifex Max. sanctissimũ, rarissimum, & admirabile parsimoniæ, modestiæ simplicis, & religiosæ mẽsæ, liberalitatisq; in pauperes exemplum. num. 3.

Mala suapte natura nullo fine bono fiunt bona. num. 4.

Bonum, quod ob finem bonum est tale, non est suapte natura malum. num. 4.

XXXII. Moneo, falsum esse, vt in monito præcedenti dixi, id quod ait præfatus N. part. 3. cap. 5. videlicet, omnes qui parcè viuendo suũque geniũ fraudando, reliquant aliqua ex his, quæ decẽter expendere possunt, peccare. Primò quidem, quia licet illi, qui fraudant ob auaritiam, vel ob alium malum finem, peccent: quia

cuius finis malus est, ipsum quoque malum est, c. Cùm minister. 23. q. 5. cum multis, quæ in commẽtario eius adieci, nuper hic Romæ composito. Illi item qui per indecentiam scandalizando alios id faciunt, contra c. Nihil cum scandalo, de præscript. licet, inquam, præfati præfato modo fraudando genium peccent, non tamen
1 peccant: imo egregiè bene merentur, qui id faciunt principaliter ob abstinentiam, sobrietatem, humilitatem, modestiam, vel alium bonum finem, intra cancellos decentiæ, neminem per indecentiam offendẽtes; licet minus principaliter intendant etiam aliqua reliquare, & reliquent. Quod fieri potest, & quotidie multi sanctio-
2 res faciunt: quoniam, secundùm omnes, & etiam ipsummet nouũ auctorem, decentia status non est posita in puncto indiuisibili; sed habet latitudinem maiorem, vel minorem, iuxta status magnitudinem, vel paruitatem. Frequenter enim contingit, vt qui decenter se alit, octingentis; iuxta strictius extremum suæ decentiæ, possit in se alendo decenter impendere mille, iuxta extremum latius suæ decentiæ: & ita consequenter sine vlla indecentia peccato, & auaritia, posset is quotannis reliquare ducenta. Deinde idem monstratur exemplo amplissimo iuxta ac sanctissimo & rarissimo S. D. N. Pij Papæ V. qui decẽter qui-
3 dem & honestè pro summa, qua gerit dignitate, posset mensæ suæ quotidianæ impendere plurima; tum in ferculis, vinis, & bellatiis, tum in cantoribus, quibus animum grauissimis negociis oppressum refocillaret, in aulæis, & tapetibus, auro, argento, & serico intextis, pro festorum varietate variatis, quibus cœnaculum ornaret. Posset & patribus purpuratis, Regum legatis, & aliis conuiuia eadémq; pro dignitate lauta, & splendida honestè facere: quæ tamen minimè facit. Imò maximo Christianorum omnium exemplo, adeò simplici mensa vtitur, vt nullus, vel rarus sit in eius curia mediocri beneficio ecclesiastico auctus, qui tã simplici vtatur. Oculatus enim testis, vt qui frequenter data opera ob hoc, eius beatitudini cœnanti (non enim solet prandere) astiti, affero vidisse me illum non solùm diebus profestis, sed etiam maximè festis, imò & die ipso S. Antonij abbatis, qui eius natalis, simul & consecrationis, siue coronationis anniuersarius est, duobus tantùm ouis in sartagine frixis, & aliquot ostis nescio quo herbarum iure, intra lancem madidis, & vnico potu vini aqua temperati, vix sex vnciarum, haustu contentum cœnatum fuisse. Cùm ante cœnam reuerendissimo eius Architriclino schalco maximo Francisco à Reynoso Reynosorum genere Illustr. prognato, ironicè prædixissem: Venio visurus quã opiparam & sybariticam cœnam, maximus Architiclinus, maximo omnium totius orbis Principi hero suo parauit; hoc die qui natalis, & consecrationis eius est anniuersarius. Quam, & alias eius cœnas nemo non laudat, nemo non miratur, & iure quidem: quia licet sint simplicissimę, & nulla dapum, bellariorum, calicum, parasitorum, diuitum aulęorum pendentium varietate ornatæ; splendent tamen composito eius in cœnaculum è cella exitu, & modesta manuum lotione, benedictione deuota, silentio graui, & perpetuo, lectione sacra sanctè prolata, omnium ministrorum incomparabili modestia, ceremoniarum tantæ mensæ

ſæ debitarum ad amuſſim obſeruãtia, gratiarúmque actione religioſiſſima, & ex cœnaculo in cellã receptu compoſitiſſimo. Neque vnquam, donec eum ita cœnantem vidi, ſatis intellexi illud, quod Conciliũ Carthaginenſe relatum in c. pen. 41. diſt. renouatum à Tridentino ſeſſ. 25. c. 1. de reform. ſignificat; nempe, dignitatis epiſcopalis auctoritatem, non tantùm quæri opiparaſybariticáque menſa, quãtum vitæ ac fidei meritis. Tertiò, quòd nõ tollet vim huius argumẽti, qui reſpõderit, præfatũ S. D. N. omnino quidem laudandum, & ſuper aſtra ferendũ, eo quòd genium ſuum ſic fraudat: quia non fraudat ob auaritiã, de quo fraudatore agit N. ſed vt ea, quæ reliquauerit, in pia opera diſtribuat: quod adeo quidem fateor eſſe verũ, vt eius cubiculi præfectus maximus idémq; Reuer. Alexander à Caſal, perſuetere, ac perilluſtri Caſalium familia, eodẽ ipſo die, poſt cœnam, certiorem me fecerit, quòd quia primo die ſui Pontificatus anno anniuerſario in conuiuio, quod patribus omnibus purpuratis exhibuit, impendit 1200. ſcuta: anno inſequenti, in quo idem nõ iterauit, totidem iuſſit diſtribui pauperibus: quin & alio anno duplicata impertiuit. Non tollit, inquã, vim præ-
4 fati argumenti, qui ſic reſponderit. Tum, quia ea quæ ſuapte natura ſunt mala, nullo fine bono fiunt bona. c. Non eſt putãda. 1. q. 1. cap. Denique. 14. q. 5. quod latè probamus in d. commento. c. Cùm miniſter. 23. q. 5. nu. Et conſequẽter non eſt de ſe, neque ſuapte natura mala illa genij fraudatio, ſi hoc bono fine fit bona; & per conſequens eadem ratione fiet bona, ſi ob virtutem abſtinentiæ, ſobrietatis, vel ob alium bonum, & aptum finem fiat: & per conſequutionem etiã ſi fiat ad hoc, vt aliqua opera charitatis, beneficentiæ, liberalitatis, & aliarum virtutum exerceat, etiã ſi non ſint eleemoſynæ, neque actus virtutis miſericordiæ: & conſequenter, falſum eſt omnes beneficiarios fraudantes genium parcè viuendo, peccare. Imò indubitatum eſt, bene mereri plurimos, qui principaliter ob abſtinentiam, ſobrietatem, ſtudioſitatem, beneficentiam, vel alia virtutum opera, & ſecũdario vt aliqua reliquẽt, parcè viuunt, & ſuum genium fraudant minus, quàm iuſtè poſſunt, impendentes de his, quæ decẽter ſecundùm decentiæ ſuæ laxius extremum, poterant impendere.

SVMMARIVM.

Auarè quærenti frequenter licet, quod non licet nolenti ſic quærere. num. 1.

Auaritia, quæ nõ eſt ſpeciali virtuti iuſtitiæ contraria, nec acquiſitionem impendit, nec ad reſtitutionem obligat. num. 2.

Intellectus illius dicti, ſtultus non debet eſſe melioris conditionis, quàm ſapiens. num. 3.

XXXIII. Moneo, falſum itẽ eſſe vt ſuprà monito XXXI. dixi, id quod præ- 1
fatus N. in eod. loco, videlicet par. 3. cap. 5. præſupponit, arguendo contra præfatã ampliationem poſitam ſuprà monito XXX. in fauorem beneficiorũ, ſcilicet, Nemini, qui aliquid auarè quærit, licere plus diſponere de illo, quàm illi, qui honeſtè vult illud quærere. Tum, quia qui ob auaritiã mercaturã exercet, & per eam quærit aliqua, ſine alterius vlla iniuria & iniuſtitia fit verus dominus eorum, & poteſt de illis rebus perinde ac de aliis ſuis ſanctè quæſitis diſponere. Sicut & qui in loco ſacro cõtrahendo aliqua quærit, peccat quidem; poteſt tamen

de illis perinde disponere, ac si cõtrahẽdo in loco profano id fecisset. iuxta glos. singul. communiter receptam, in c. Decet. §. fin. de immun. eccles. lib. 6. Tum, quia sola illa auaritia, quæ est contraria virtuti iustitiæ speciali, non
2 autem alia, quæ solùm iustitiæ virtuti generali liberalitati, vel aliis virtutibus opponitur, impedire potest disponendi facultatem inducendo restitutionis, siue resarciendæ iniuriæ obligationem, vt sentit Thom. receptus 2. sec. q. 118. art. 1. & 2. Quare qui beneficiarius, etiã si per auaritiã fraudãdo genium sine alicuius iniuria, & iniustitia, quæret aliquid de suis patrimonialibus, vel beneficij reditibus, posset de illo disponere, perinde ac de illo, quod per auaritiã contrahẽdo, & peccando aliàs iustè quæret: cùm tamen ille, qui talia noluit quærere, neque quęsiuit, ne quid inhonestũ faceret, non posset disponere de illo, quod non quæsiuit, sed potuit vt alij quęrere. Tum, quia nil iuuat aduersarium illa l. si à patre. §. Prædo. ff. de petit. hæredit. quam satis incautè ad hoc citat: cui etiam consonat c. 1. de postul. præl. & c. Eũ qui, de præb. lib. 6. quatenus probat, quòd nõ debet esse
3 melioris conditionis stultus quàm sapiens, neque malus, & inobediens: quia illud intelligitur, cùm vterq; idẽ vel simile facit; quod in casu proposito non contingit. In eo enim agimus de duobus, quorum alter quærit licet auarè; alter autem non quærit, neque auarè neque honestè.

SVMMARIVM.

Pauper ditatus iustè eleemosynis liberè ei factis, non tenetur ad eleemosynam lege iustitiæ, magis quàm alius dives. nu. 1. Eleemosyna vt plurimum liberius datur, quàm reditus beneficij. num. 2. Lege naturali ad pacta & onera tenemur. num. 3.

XXXIIII. Moneo, quòd præfatus N. arguẽdo contra nostram præfatã ampliationem, in monito xxx. positam, inaniter aut falsè ait in d. cap. 5. par. 3. pauperem teneri ad elargiendam eleemosynam de superfluo, per eleemosynam quæsito. Inane quidem, si intelligit, quòd tenetur vt alii diuites, quia de illo nemo dubitat; falsè verò si intelligit, quòd tenetur plusquàm illi. Tum, quia nulla ratio, neq; vlla lex ad id eum obligat: & sine lege vel efficaci ratione non est inducenda obligatio. c. Consuluisti. 2. q. 5. & c. 2. de translat. prælat. Tum, quòd liberè sine onere vllo vt plurimũ donatur eleemosyna pauperibus, vt in præfato libello. q. 2. nu. 28. diximus. Vnde pauper impendens voluptuosè, vel malè quæsita per eleemosynam, non tenetur restituere, vt Adrian. ait in 4. de rest. q. 12. col. 6. Tum, quòd hac ratione, in d. nu. 28. diximus, aliud esse
2 dicendũ de reditibus quæsitis per pauperem via eleemosynæ, & aliud de reditibus bonorũ ecclesiæ beneficiorũ quoniam eleemosyna sine vllo datur onere; bona verò prædicta cum onere tacito, vel expresso dandi superflua pauperibus, vt probatũ est suprà, monito xxvii. & ita tenetur ad illud lege iustitiæ naturali, nulla consuetu-
3 dine delebili, quę iubet pacta seruari, c. 1. de pactis, & l. 1. ff. eod. etiam tacita. l. Labeo. ff. eod. quæque iubet impleri onus iniunctum emoluméto ab eo, qui recepit illud. l. secundum naturam, ff. de reg. iur. Clem. 1. de cõsib. vnde habent originem. l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub modo. & l. 2.

C. de

C. de his, quæ sub condit. & demonstrat. & C. de condit. insert.

SVMMARIVM.

Beneficiarius etiam secundùm Archid. plusquàm vsuarius est, & minus quàm vsufructuarius. num. 1.

XXXV. Moneo, quòd præfatus N. etiam arguendo contra prefatam ampliationem, in d. cap. 5. 3. part. malè
1 significat Archidiaconum dixisse, beneficiarios esse tantùm vsuarios, tum quia id ibi nullibi dixit: tum quia, vt alia omittam, Aluarus Pelagius, acerrimus eius in hoc defensor, in præfato lib. de planct. eccles. 2. par. cap. 28. sequutus eum, ait id, quod diximus suprà monito XXIIII; Vsuarium in re in qua vsum habet, nil aliud habere quàm vsum quotidianum. Inst. de vsu & habit. in princip. adeo quidē, vt ius quod habet, neque locare alij, nec vendere, neque gratis concedere potest, vt ipse textus ibi habet. At secundum opinionem Archidiaconi, beneficiarius habetius administrandi bona omnia beneficij, locandi etiam & vendendi reditus, seq; ex illis alendi, & reliqua distribuēdi pauperibus, quos elegerit; vt suprà latè dictum est monito XXX. & sicut non sunt vsuarij tantùm, ita non sunt etiam vsufructuarij, saltem liberè & plenè: quia vt in d. lib. q. 1. nu. 70. diximus, vsufructuarius donare potest, & relinquere in vita, & in morte licitè suos fructus cuicunque voluerit. Inst. de vsufruct. in princip. & melius. Inst. de vsu & habit. §. 1. sine vllo paupertatis, aut pietatis intuitu, ob solam amicitiam, cognationem, aut liberalitatem. Beneficiarius verò, minimè: quod satis clarè probat post alios Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. de reformat.

SVMMARIVM.

Vsufructus causalis quid? & quòd is nullatenus pertinere potest ad beneficium, in bonis beneficij. num. 1.

XXXVI. Moneo, quòd sicut præfatus N. malè significauit in præfato cap. 5. 3. part. Archidiaconū tenuisse; beneficiarium esse tantùm vsuariū, vt in proximo monito dictū est: ita peius dixit in 4. part. cap. 5. quòd beneficiarius est vsufructuarius causalis. Quo- 1
niam ille dicitur vsufructuarius causalis, qui habet ius vtendi & fruendi aliqua re vnitū cum eius proprietate, eo quia est dominus eius, iuxta mentem Bart. & aliorum in l. Qui vsumfructum, ff. de verb. oblig. quam breuiter Ias. ibi. col. 5. declarat. At beneficiarius, quamuis haberet ius vtendi & fruendi rebus, & bonis sui beneficij, non tamen id haberet eo quòd sit dominus eorum, vt efficaciter, & latè probatum est monito XXIIII. demonstrando periculosum esse, affirmare post Concil. Trident. id quod ipse contra communem, imò & omnium Catholicorum sententiam, nouè somniauit, in d. cap. 5. videlicet, Verum dominium bonorum ecclesię esse penes beneficiarios.

SVMMARIVM.

Bona etiam immobilia comparata per beneficiarium ex reditibus beneficij, non fiunt ipso iure ecclesiæ, nisi nomine ipsius quærantur. num. 1.

Intellectus iurium, quibus significatur, comparata ex reditibus ecclesiæ fieri ipso iure eius. num. 2.

XXXVII. Moneo, quòd præfatus N. in 3. par. cap. 2. plixè multa extraria miscēdo, rigidioréq; se beneficiariis, quàm communis, & nos sumus, 1
exhibēdo, cōclūdit; omnia, quę beneficiarij quærunt de reditibus suorum

beneficiorum, queri ecclesiis eorum; & ita quæri, vt ipso iure dominium eorum transeat in illas; imo & possessio, adeo quidem, vt competat ecclesiis nõ solum hypotheca, sed etiam Saluianum interdictum: quia conclusio primo ex diametro est contraria alteri eius conclusioni, qua affirmat, beneficiarios, ita dominos esse suorum ecclesiasticorum redituum, ad dispensandum eos pro libito, ac sunt laici suorum sæcularium. Et ne dicas id dici ab eo arguendo contra suam conclusionem, considera, quòd id prosequitur per 25. folia; & tandem multis extraiis immixtis, affirmat id quod notamus, excepto illo de Saluiano interdicto, quod in medio reliquit. Deinde, quòd neque Archidiaconus, neque vllus alius, qui illum sequitur, etiam si lõge strictius, quàm N. loquatur, vnquam dixit, quòd vestes, libri, phialæ, scyphi, lances, cochlearia argentea, & alia supellectilia, & mobilia, quæ beneficiarij emunt in vsum suarũ personarũ, vel ad donãdũ quib.º oportet, in iustã remunerationẽ obsequiorũ, aut munerũ ab aliis acceptorũ, aut cõuertendũ ea in opera pia, fiãt iure ipso ecclesiarũ eorũ, ita quòd non possunt ea vendere, aut commutare plusquàm alia ecclesiarum suarũ vtensilia, in vsus proprios earundem comparata: imo neque domus, neque vineæ, prata, areæ, vel alia immobilia, quę emũt ad tradẽdũ, & postea in dotẽ, vel donationẽ propter nuptias, aliquibus pauperibus cognatis, vel aliis, aut capellę alicui in dotẽ, vel aliis piis operib.º fiãt ecclesiarũ; ita vt sine causã, & solẽnitate ab eis auelli nequeãt; obstante c. Sine exceptione. 12. q. 2. & c. Nulli, de reb. eccles. nõ alien. Tertio, quòd beneficiarius, licet non sit tam liber omnium redituum ecclesiasticorum dominus, ac laicus suorum; est tamen dominus astrictus, vel administrator eorum, ad se honestè alendum ex eis, & distribuendum reliqua pauperibus, quos ipse ad id elegerit; præsentibus, vel absentibus, præsentis temporis, vel futuri. Et ita ea solum, quæ ipse emit pro ecclesia sua, seu eius nomine, ipso iure fiunt eius irreuocabiliter, iuxta l. final. C. de Sacros. eccles. non autem alia, quæ emit ad vsum suum, vel alia opera pia, in quæ iustè potest ipse illa impendere. Ita quòd eadem omnino, & tanta facultas sit beneficiario in rebus emptis ex beneficij reditibus, quæ & quanta in ipsismet reditibus: & consequenter ita, & non plus, neque minus potest disponere de quæsitis ex eis, ac de ipsismet: nisi cùm illa emit, vel quærit ecclesiæ nomine, ac ea mẽte vt ilico fiant ipsius beneficij, vel ecclesiæ, iuxta præfatam l. final. C. de Sacros. eccles. quæ non extenditur ad ea quæ beneficiarius sibi emit: quia non transit per illam emptionem ipso iure in beneficiarium dominium rei emptæ nomine ipsius virtute solius contractus facti in vsum personæ suę, vel in fines præfatos. Oportet enim interuenire traditionem, per quam transeat in eum illius dominium, vel potestas disponendi de illa etiã ad pia, sicut poterat disponere de reditibus, ex quibus iam emit, iuxta l. Traditionibus. C. de pact. & §. Per traditionem. Instit. de rerum diuis. vt tangitur in fine huius monitij. Quarto, quòd non obstant illa multa, quæ ipse pro se adducit, puta c. Placuit. 12. q. 3. & c. Sacerdos. & c. Presbyteri. & c. Quicumque, 12. q. 4. & c. 1. & c. Inquirendum. & c. fin. de

pecul.

pecul. cleric. quæ verbosius ipse ad litteram recitando citat, nomina conciliorum quibus tribuuntur, nominãdo. Per quæ videtur probari, quòd nullus beneficiarius debet emere agros aliquos, vel prædia sibi, de reditibus sui beneficij; neq; nomẽ suum in instrumentis emptionũ inscribere: sed debet emere suæ ecclesiæ, & nomen eius in instrumento ponere. Ad quæ omnia respondeo; primum, mirari me quomodo N. qui verba illorũ adeò põderat, ausit dicere, beneficiarios esse adeò liberos dominos redituũ suorũ ecclesiasticorũ, ac laicos
2 suorũ sæcularium. Deinde, quòd sensus eorum naturalis, & germanus est; quòd beneficiarij nõ debẽt emere de reditibus ecclesiæ, quos ipsi non possunt conuertere in vsus suos, aliquid sibi, sed tãtum ipsi ecclesiæ; neque de reditibus, quos in suos vsus conuertere possunt, debent quærere sibi eo animo, vt illud fiat suum ad donandũ illud, cui voluerit pro libito; sed bene ad effectum vtẽdi eo ad sustentationẽ suam, & suorum, & pauperum; aut aliorum piorum, præsentium, vel absentium, præsentis temporis, vel futuri. Cautum tamen & pium esset, vt instrumentum emptionis rei immobilis fieret nomine ecclesiæ, si illud vult statim ei applicare, vel exprimere generaliter, vel specialiter finem illum pium in quem emit, & vult applicatum iri; si tamen simpliciter & absolutè sibi nomine suo emat, fiet suum per traditionem cum illo onere erogandi superflua pauperibus, cum quo reditus illi ex quibus emit, pertinent ad ipsum: quæ est quotidiana, & pia resolutio fundata in illa regula, quæ habet; subrogatum sapere naturam eius cui subrogatur. l. si eum. §. Qui iniuriarum. ff. Si quis caution. & c. Ecclesia, vt lit. penden. cum aliis, quæ probant frequẽter rem succedere loco pretii. Addo tandem textus irrefragabiles, in extrauag. Iulij III. Datũ Romæ anno 1549. relata ad litteram a nobis in Comment. c. Non liceat. 12. q. 2. & in extrauag. Pauli IIII. edita anno 1556. relata, vbi suprà. & in alia Pij IIII. edita anno 1560. relata ibidem: Per quas præfati summi Pontifices clarè declarant, omnia mobilia, immobilia, & se mouentia quæsita à beneficiariis de reditibus suorum beneficiorum, dici & esse spolia ecclesiasticorum debita Papæ, & non aliis. At constat, quòd si empta à beneficiariis, suo nomine & sibi, fierẽt ecclesiarum ipso iure, per l. fin. C. de Sacros. eccles. perinde ac empta nomine ecclesiarum, non censerentur spolia, quę mortuo beneficiario deberentur Papæ, vel alij habenti ius spoliorũ plusquã alia ecclesiis incorporata. Per ea, quę in diffinitione spoliorũ dicimus in d. c. Non liceat. Nec obstat, quod supra monito XXIIII. dictum est; Omniũ bonorũ ecclesiasticorum dominiũ esse penes CHRISTVM, & administrationem eorũ vniuersalẽ penes Papam; & particularem maioris partis eorum penes alios: & quòd reditus ecclesiastici sunt bona ecclesiastica; & consequenter ipsorum & bonorum emptorũ ex eis dominium est penes CHRISTVM; & sola administratio penes ministros eius & ecclesias ipsorum. Non inquam id obstat: quia vt in monito XXV. nu. 2. dictũ fuit, duo sunt genera bonorũ ecclesiasticorũ quartæ speciei. Altera sunt bona incorporata ecclesiis: altera reditus eorũ; & beneficiarij maiorem potestatem habent in his, quàm in illis.

Et licet ipso iure irreuocabiliter, quæratur CHRISTO, & eius ecclesiis ipsius nomine dominium, & administratio emptorum nomine ipsius: emptorum verò nomine beneficiariorũ, dominium & administratio non quæritur etiã reuocabiliter ante traditionem nec CHRISTO, nec ecclesiis, nec beneficiariis.

SVMMARIVM.

Beneficiarius vanè, vel profanè beneficij reditus impẽdens, peccat mortaliter. nu. 1.

Et asserere contrarium, est aliquibus quædam hæresis. num. 3.

Opinio cõmunis tenenda, nisi. &cæt. nu. 2.

Petrus Sotus magnum Dominicani ordinis ornamentum. num. 3.

Cardinalis Illustriß. Vermiensis, etiam ante purpurã nomine Hosius, toti orbi clarißimus, Petrum Sotum felicißimè contra Brentium defendit. num. 3.

Frater Michael Medina laudatus. num. 3.

Nouitates, præsertim relaxantes mores, vitandæ. num. 4.

Opinio N. apud omnes fere catholicos malè audit. num. 5.

Papa, licet nulli legi humanæ quo ad vim coactiuã subiiciatur, tamen non permittit sibi vsum opinionis N. num. 5.

Aliena quærens, sua perdit vt totum qui quærit totum. num. 6.

Materia superbiendi, ambiendi, &c. tollenda. num. 7.

Didacus à Leyua siue Couarruuias laudatus. num. 8.

Bona Ecclesiastica esse verè Christi, & ex mente eius subiecta oneri tribuendi superflua pauperibus. num. 9.

Dominicus Sotus palinodiam tacitè canere videtur. num. 10.

Ecclesiastici, etiam episcopi, mensa simplici, & apparatu paupere vtantur. nu. 11.

Beneficiarius, qui tribuit reditus diuiti, qui sibi beneficium procurauit, mortaliter peccat. num. 12.

Traditiones Apostolicæ perinde ac diuinæ seruandæ. num. 13.

Bona ecclesiastica esse Dei, esse danda pauperibus, & non diuitibus; ideóque non esse æquè libera atque laica, Concilium Trident. definit. num. 14.

Bonorum ecclesiasticorum impensa vana, & profana non ideo mala, quia prohibita; sed prohibita, quia mala. num. 14.

XXXVIII. Moneo, quòd in præfato libello nostro ad prędictam quę- 1
stionem primam affirmatiuè respondemus, id quod communis opinio sequuta mentem Innoc. in c. Indecorum, de ætat. & qualit. affirmat, scilicet, non solùm venialiter, sed etiam mortaliter peccare beneficiarium, qui vanè vel profanè beneficii sui reditus impendit. Circa quam conclusionem adeo præfatus N. & ego sumus con- 2
trarij, quòd ille ait; beneficiariũ adeò esse dominum sui beneficij redituum, ac aliorũ sui patrimonij; perinde quoque posse illos impendere in quoscũque volet vsus, ac alios sui patrimonij reditus: neque plus peccare in illis profanè, vanéue impendendis, quàm in istis: neque plus quàm laici in impendendis suis sæcularibus redituibus. Ego verò sequutus communem opinionem, quam præ cæteris asserit Archidiaconus in c. Statutum. §. Assessorem. col. penul. de rescrip. lib. 6. & in principio 44. distinct. & in c. Si episcopus. 12. q. 1. contra aio, Id adeo esse falsum, & contrarium catholicę (quę sacrosancta Romana est) ecclesiæ canonibus, quòd nullatenus esset scribendum, neque audiendum. Primo quidem, quòd à communi 2
sensu nõ est recedendum sine lege, vel efficaci ratione, per c. fin. 20. dist. & doctrinam Io. And. receptam in c. 1.

de

de constit. præsertim, quando est adeò vt hæc recepta; & adeò debili ratione fundata contraria ac insolens, vt nullus antiquorum Canonistarum, etiã
3 ipso N. confitente, id audire voluerit. Imò prefatus Archidiaconus in §. Assessorem, esse hæreticum in iure dixerit: cuius dictum, licet N. dicat in 4. part. sui lib. cap. 1. nu. 15. non esse intelligendum de vera hæresi; ait tamen intelligendum esse de dicto adeo à communi sensu & mente canonum alieno, vt nemo nisi qui ab eisdem canonibus apertè dissentire velit, eam sequi posset: quæ sunt verba eius. Alius tamen longè vtroque illorum, & me in sacris litteris eruditior, & grande ordinis Dominicani ornamentum; qui ob insignem pietatem, fuit à sacris confessionibus catholicissimi Imperatoris Caroli v. satis sensisse videri alicui potest, eam esse verè hæreticã. in lib. de Instit. sacerdot. 2. part. de vit. sacerd. lect. 3. tit. de bonis ecclesiasticis, in hæc grauissima verba. Primo omniũ cõstat, ex decursu totius ecclesiæ ab Apostolis, & ipso iure diuino, bona omnium ecclesiarũ, cùm Christi sint, meritò etiã pauperum esse: neq; vlla ratione, aut potestate humana fieri posse, vt licitè in alios vsus, quàm ecclesiasticos, & pauperum expendi possint. & paulo post. Et contrarium credimus esse errorem grauissimum, saltem contra bonos mores, & iustitiam; & quidni etiam contra scripturam? hæc ille: cuius dicta, eo maiore sunt apud omnes pios, & eruditos auctoritate, quo insigniorem ob pietatem, prudentiam & eruditionẽ, in suum confessariũ sibi præfatus Imperator delegit; & ad bellum in Lutheranos & rebelles Germaniæ suscipiendum, & administrandũ constantiorem hortatorem & consultorẽ habuit, & quo ipsius scripta contra infelicẽ Brentium felicius dignatus fuit defendere Illustr. & Reuerẽd. idemque piẽtissimus & eruditissimus Cardinalis Vermiensis, qui sub nomine, Hosius, etiam ante purpuram toti orbi christiano erat clarissimus. Non est 3
autem is Petrus Sotus, idem qui Dominicus Sotus supra citatus, vir eiusdem ordinis eruditissimus quidem, & piissimus; sed aliquo nomine illo inferior, qui longè postnos Salamanticæ cathedrã & doctoratum obtinuit; & cuius multas opiniones, quas contra receptas tentauit, habitáque quæ debebatur ei reuerẽtia, non sine complurium etiam ordinis sui & scholæ virorum doctissimorum consensu, in variis nostris opusculis refellimus. Quarum vna hæc est, vt patet in q. 1. & 2. præfati nostri libelli, cuius apologiam texim us, & antea in Manuali cap. 25. nu. 126. & sequen. Vna, inquam, earum quam N. defendere nititur: & magis quàm ille exerit, & amplificat; tanto mea sententia maiore beneficiariorũ animarũ damno, & decoris clericalis detrimẽto; quãto magis fulcit illos impios, qui ne decimæ clericis soluerentur, ea ratione multis persuaserunt, quòd illi eis tãquam sui patrimonij reditibus vterentur. Reuerendus item admodũ frater Michael Medina, magnũ totius pérque illustris Frãciscanorum ordinis ornamẽtum, lib. 7. de recta in Deum fide, omnium ordinis sui virorum (in quibus profectò cõplures sunt doctissimi, iuxta ac piẽtissimi) mentem complexus, prædictam nouam opinionem appellauit sacrilegã; & talẽ, quæ euangelicum opitulãdi pauperibus ministerium excludit; quę adulatoriis, & vanissi-

vanissimis quorundã sophistarum nugis, in scholas irrumpens, protrudere cœpit ab eis illam sanctorũ Auctorũ sentẽtiam; Bona clericorum esse bona pauperum: qua factum est, vt ecclesię ac toti Clero magni thesauri inuiderentur, & vt in electione episcoporũ non gregi, sed episcopis prouideatur; multique Principes hæretici bona ecclesiastica violenter inuaserint. hæc illius sententia. Secundò, confirmo
4 idem, eo quòd nouitates vitãdæ sunt, qua parte vitari possunt. l. In rebus, ff. de legib. & c. Cùm consuetudinis, de consuetud. cum ei annotat. & à communi non est recedendũ, nisi vrgẽte ad id textu, aut ratione, c. De quibus. 20. dist. & l. penul. C. de fidei cõmiss. & in dubio, securiora & tutiora sunt sequenda. c. Ad audientiã, de homicid. c. Si quis autẽ. de pænit. dist. 7. & non est præstanda materia laxandis moribus, in quod hoc sæculum adeò est propensum. c. Ex parte, de cõsuetud. l. Conuenire, ff. de pactis dotal. & in dubio, pro religione iudicãdum est. l. Sũt personæ, de relig. & sumpt. funer. At nostra sentẽtia est vetustior, imò & omnium ferè antiquorum, & communis etiam recentiorum, ipsomet N. fatente in cap. 1. secundæ partis nu. 1. Est item animabus longè salubrior ipsomet teste, in epistola nũcupatoria, & securior vt palam est, & moribus reformãdis longè aptior; vt ex Concil. Tridẽt. cap. 1. de reformat. sess. 25. colligitur, & pietati ac religioni fauorabilior: quippe quæ causam Christi, & pauperum defendit. Ergo potius amplectenda est, quàm opinio eius noua paucorum, parum tuta, & malè fida carinis; parum religiosa, & multum laxa; & quę plurimũ beneficiariorum mẽtes à cęlestibus in terrena demittit. Tertiò, quòd hęc nouitas omnibus fermè ecclesiæ Christianæ canonibus, vt posteà mõstrabitur, obuiat; & adeo quidẽ, quòd nullus antiquus canonistarum, vt dictũ est, eam tenuerit. Eadẽ nouitas adeò à cõmuni totius populi Christiani sensu abhorret, vt rari sint ex his, qui ex animo
5 sunt Christiani, & sacras sacrorũmq; doctorũ scripturas legerunt, qui non ægrè ferãt audire; quòd tã liberè possunt Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alij quiq; beneficiarij de omnibus suis reditib° ecclesiasticis in profanos vsus disponere, ac Reges, Reguli, Duces, Marchiones, Comites, & alij laici, de suis sæcularibus: cùm palam sit, nec etiam Papã, licet nulli humanæ legi saltẽ quoad vim coactiuã, subiiciatur. c. Proposuit, de cõcession. præben. id sibi permittere: neq; vllius Papæ testamẽtum, saltem ad profana, in hunc diem ab aliquo eius successore admissum. Quartò, quòd fugienda
6 sunt illa, quibus quis dũ quærit aliena, perdit sua. c. 1. sub fin. 13. q. 1. iuxta illud. Qui totum vult, totum perdit. At hæc nouitas efficit clericũ valdè odiosum: quin & adeo commouet aliquos Reges, Regulos, & alios laicos, qui decimas & primitias soluunt: quique vel quorum præcessores, vrbes, oppida, montes, valles, territoria, iurisdictiones, & alia prædia plurima, ecclesiæ donarunt, vt eius ministri primùm, deinde pauperes sustentarentur: adeò, inquã, hæc nouitas horum aliquos commouet, vt sint quos pænitere incipiat, ea illi donasse, & velle si possent ea reuocare. Quod vt multis in locis tentatum est, ita in pluribus tentatum iri, timeri possit; si hac opinione inflatus clerus superbierit, & quærens aliena,

aliena, sua perdendi periculo expo-
7 suerit. Quintò, quòd hæc eadem nouitas, est occasio præsentissima clero thesaurizandi, pauperes despiciendi, cognatos ditandi, nimium cupiendi, superbiendi, ambiendi, per fas & nefas sacerdotia quærendi; imo & luxuriandi apparatu saltem & vestitu, & vtinam non venere, ac luxu: & denique auertendi mentes à cęlestibus desideriis, in quæ vt Deus eas conuertat, nunquam non rogat & flagitat Ecclesia vniuersa: quas occasiones fugiendas esse satis probant principium c. 42. dist. & c. Cùm iam dudum, de præb. & principium extrauag. Execrabilis Io. XXII. & præfatum cap. 1. de reformat. Concil. Trident. sess. 25. Sextò, quòd licet vtcumque audiri possit, & colorem habeat opinio Cardinalis Zabarellæ in clem.
8 Gratiæ, de rescript. nu. 12. & in clem. Quia contingit, de religios. domib. nu. 10. & in cap. fin. de peculio clerie. videlicet; Beneficiarios reditus ecclesiasticos suos profanè impendentes, non teneri quidem ad restitutionem, sed mortaliter peccare; vt eam nouissimè audiuit D. Didacus à Leyua siue Couarruuias, meus olim discipulus dilectissimus, meíq; veluti filius quidam diligentissimus; nunc autem eruditissimus doctor, & scriptor celeberrimus, idémq; pater valdè Illustris, & episcopus Segobiensis, in c. Cùm in officiis, de testam. qui tamen pro sua, quę maxima est modestia, dedit ad me mandata, quibus me certiorem fecit, mea, quę adeò communis est, sententiam, se opere seruaturum: & apud eũ, qui satis dominũ timet, sententiã, quã ipse scripsit, satis accedere ad nostram; cùm timor peccati mortalis magis debeat hominem deterrere à peccato, quàm onus restitutionis. Hęc, inquã, opinio licet vtcunque audiri possit, & colorem habeat; & eam, vt in libello quem defendo. q. 2. nu. 1. assero, nisi adeo conscientia reclamasset, tenuissẽ. At hæc alia noua, quæ habet beneficiariũ nihilo plus peccare impendendo reditus ecclesiasticos vanè vel profanè, quàm reditus sui patrimonij: quódq; reditus Regum, Regulorum, Ducum, Marchionum, Comitum, & aliorum laicorũ profani ex vna parte, & reditus ecclesiastici Papæ, Patriarcharum, Primatũ, Archipræsulũ, Prę-sulum, & aliorum beneficiariorum ex altera, sint in hoc pares; nihílque reditus ecclesiastici differãt in hoc à reditibus profanis patrimonialibus, tanquam omnino libera sit illorũ, ac horum dispẽsatio, grauissimus profectò error est, quoad mores & iustitiam; & quoad doctrinã hęresis, vel proximus ei; vt grauissimè censuit præfatus Petrus Sotus in loco præcitato; & ante illũ Archidiaconus communiter receptus in præfato c. Statum. §. Assessorẽ, col. penult. de rescript. lib. 6. & indignissimũ, quòd sanctissimo illi & canonũ ecclesiæ obseruantissimo Thomæ Aquinati tribuatur; & planè contrarium Cõcilio Trident. in cap. 1. de reformat. sess. 25. cuius hac de re fragmentum inseruimus, monit. XXIIII. Septimò, quòd omnia prædicta bona ecclesiastica, sunt bona Christi quoad verũ dominium: quod per duodecim fundamenta irrefragabiliter probauimus in præfato monit. XXIIII. non solùm ea generali ratione, qua omnia sunt eius. Psal. 23. & c. Quo iure. 8. dist. sed etiam speciali censura, & dispositione hominis, qua omnia sacra & donata ei, sunt eius; ita vt dicantur nullius, scilicet, hominis vel hominũ.

§. Nul-

§. Nullius. Inst. de rerum diuisi. vt ibi latè probatur & declaratur. At constat per allegata supra monito XXVII. per tredecim fundamenta, quòd voluntas eiusdem Christi D. N. declarata, & præcepta per ipsummet saltem factis, & per Apostolos & ecclesiam, eius traditionibus, & canonibus est, vt omnia illa impendantur in honestā sustentationem ecclesiæ, ministrorū, & piorum operum. Ergo ea, quæ super sunt ministris decenter sustentatis, debent distribui piis operibus; & per consequens peccatum est contra face-
9 re. Octauo, quòd vt proximè dictum est, & per sexdecim rationes neruosas probauimus in præfato nostro libello, q. 1. nu. 17. & consequentibus, per quarum aliquas, & alias idem irrefragabiliter probauimus suprà monit. XXVII. quòd præfata bona ecclesiastica, tam ex voluntate & intentione fidelium, qui ea Christo dederūt, & dāt; quàm ex ipsiusmet CHRISTI declarata, & præcepta per ipsummet verbis & factis, & per Apostolos & ecclesiam eius traditionibus & canonibus, habent modum, & onus expressè aut tacitè iniunctum, vt ea, quæ ministris eius honestè sustentatis, superfuerint, in pauperes, & alia opera pia insumantur. At qui modum & onus iniunctū rei sibi traditæ ab alio, non implet; facit cōtra legem iustitiæ commutatiuæ naturalem, quæ iubet pacta seruari. l. 1. ff. de pact. etiā à Monarchis. c. 1. de probat. quæque iubet impleri onus iniunctum rei ab eo, qui eam recipit. l. Secundum naturam. ff. de reg. iur. & c. Qui sentit onus, eod. tit. lib. 6. vnde habuerunt originem tituli de condit. caus. dat. & condit. & demōstrat. in ff. & tituli de condit. ob caus. & de his quæ sub condit. & de donat. quæ sub med. in Cod. & per consequēs, peccat mortaliter, quia facit iniustitiam, quæ est peccatum mortale, iuxta Thom. receptum in 2. sec. q. 59. art. 4. Ergo beneficiarius, cui tradita & commendata sunt bona CHRISTI cum præfato modo & onere iniuncto, peccat mortaliter nō adimplendo illud. Nono, quòd nullo CHRISTI præcepto, vel exēplo, neque vlla Apostolorum, neque ecclesiæ traditione, neque vlla lege Pōtificia, vel Cæsarea, vel ciuili iussum est, vt bona laica in solos ministrorū & alios vsus pios impendantur: neq; prohibitum, ne profanis vsibus, alioqui honestis, distribuantur. At exemplo CHRISTI, traditione Apostolorum, & canonibus Ecclesiæ, non solum vno vel altero loco, sed sexcētis explicitè vel implicitè iubetur illud, & hoc prohibetur; vt videre est in c. Præcipimus. c. penul. & fin. 12. q. 1. c. Reuertimini. & c. Quicquid, & c. Decimas. 16. q. 1. c. Quod autē. 23. q. 7. c. Conuenior, ead. caus. & q. 8. & alios quos suprà monito XXIIII. citauimus. Ergo perperam, & parum prè adæquantur in hoc ecclesiasticorū bonorum & laicorum reditus: & peius dicitur, nihilo plus peccari, impēdendo reditus ecclesiasticos vsibus profanis, quàm reditus laicos. Deci- 10
mo, quòd etiam ipse Dominicus Sotus, cuius auctoritate nitens N. suam opinionē defendere audet, in lib. 10. de iust. & iur. q. 4. art. 3. col. final. sic ait. Tempore illo, de quo loquitur Augustinus in c. Decimæ. 16. q. 1. videlicet, quòd in communi viuebatur; pauperes tam laici quàm clerici ex decimis alebantur. Et ita oportet eum confiteri, vt ait Clemens suprà relatus, datas fuisse ad sustentationē,

non

non solùm ministrorũ, sed etiã pauperum; imo & in art. seq. 4. col. 2. forsan conscientia, quæ dictauit ei, se parum misericorditer in art. præcedenti loquutum adactus dixit: Antiquam ecclesiæ pulchritudinem, in subsidio pauperũ eluxisse, quam Apostoli diaconorũ ministerio impense viduarũ, orphanorum, indigentiúmque curã gerebant. Imo paulo pòst subdit episcopos non debere habere alios filios quàm pauperes; non debere itẽ instituere maioratus, neque consanguineis aliter prouidere, quàm pauperibus; neque locupletare illos, sed tantum vt absque necessitate vitã ducãt. Et paulo post col. fin. ait, quòd episcopi non debent esse remissiores in erogandis eleemosynis quàm si lege iustitiæ tenerentur id facere: quinimo subdit, confessarios eis debere in vita, & in morte largissimas eleemosynas, eas facere negligẽtib° pro pœnitẽtia imponere, eóq; propemodũ res recidere, ac si lege iustitiæ ad restitutionẽ tenerentur. Imo & addit, quòd beneficiarius, qui vt suũ nomen perpetuò celebret in ædificiis etiã piis ampliãdis & pernornãdis insumit ea, quibus præsentibus pauperib° succurri posset, ne fame peritẽt, nõ solum rẽ vanã, sed etiã perniciosam, & CHRISTO ingratissimã agere. Quæ dicta, quid aliud quàm palinodiã quandã tacitã eorũ, quę art. 3. præcedẽti dixerat, cõtinẽt? & significant contrariam conclusioni eius, & præfati N. videlicet, longè strictiorem potestatem habere beneficiarios in reditus ecclesiasticos, quàm in patrimoniales, & quã laicos in laicos: & grauius peccare in eis vanè, vel profanè impendendis, quàm in laicis: quæ nostra conclusio est. Vndecimo, quod vltra hæc omnia, efficaciter vrget; quòd sacri canones negant facultatem testandi beneficiariis de redditibus suorum beneficiorum. c. 1. c. Ad hæc, c. Relatum, de testam. c. Episcopi. 12. q. 2. c. Fixum. ead. caus. q. 5. adeo quidem, quod neque summus Põtifex testatur de redditibus sui Põtificatus, vt post alios trad. Perus. in rub. de testam. col. 33. Quæ facultas non posset negari illis, si suorum redituum ecclesiasticorum tam domini essent, quàm sunt profanorum. Duodecimo, quod solum sufficit ad hanc opinionem reuincendam, est; quòd Concilium Carthaginense relatum in c. Episcopus. 41. dist. & renouatum 11
nuper in Tridentino sess. 25. cap. 1. de reformat. habet; Episcopum habere debere pauperem supellectilem, mensamque ac victum simplicem. Et beatus Hieronym. 44. dist. in princip. ait; posse quidem clericum viuere de altario, non autem luxuriari: vbi certum est, quòd verbum, Luxuriari, non solùm significat venereorum vsum, sed etiam quemlibet alium, qui necessitati naturæ, personæque decentiæ non est necessarius, licet alioqui non sit malus. & alto in loco, scilicet, 41. dist. in princip. ait, Nullum clericum veste fulgida vti debere. & ante illos, beatus Clemens libro 2. cap. 28. de constitut. Apostol. qui mentem Apostolorum magistrorum suorum, melius quàm nos intellexerat, ait; quòd episcopi debent esse, non inanes sumptus facientes, non delicati, non sumptuosi; sed expetentes necessaria, ad resarciendam naturam. Et septima synodus in c. 1. 21. q. 4. vetuit, ne vllus clericus veste serica, aut colore variato vestiretur: & S. Bernardus in epistola 2. col. penult. cuidam canonico Lugdunensi scribit in hæc verba.

Quic-

Quicquid præter necessarium victum & simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est: & paulo superius. De altario non licet comparare aurea frena, sellas depictas. & alio in loco, epistola 42. col. 3. Clamant nudi, clamant famelici; necessitatibus nostris detrahitur, quicquid vanitatibus vestris accedit. Et magnus ille noster pater
12 Augustinus, à quo potuit discere Bernardus ait in sermone 37. ad fratres in eremo. Clericus, qui sui beneficij fructus tribuit diuiti, eo quòd ipse illud ei procurauit, quàmuis in hoc mundo non castigetur, in alio tamen æterno igne non carebit. & Prosper, in c. Pastor. 1. q. 2. addit; Diuites, qui accipiunt aliquid à beneficiariis, non sine grãdi peccato accipere. Quæ omnia plane significant & probant, quòd præfata doctrina, quę est omniũ ferè antiquorum, & communis recentiorum, vt dictũ est, adeo est vera, vt iure quis miretur, esse catholicum aliquẽ qui asserat; nullam esse hodie differentiam inter reditus bonorum ecclesiasticorum, & reditus bonorum laicorum, quibus illa sine vllo expresso vel tacito onere speciali, neque humana aliqua dispositione à Deo sunt concessa; & quòd nihilo plus peccent beneficiarij, vanè vel profanè suos reditus ecclesiasticos impẽdẽtes, quàm laici suos. Quis enim adeo superbiat, vt reputã secum, quòd bonorũ ecclesiasticorũ ipsemet solus CHRISTVS Deus speciali ratione ac hominis dispositione est dominus; & quòd per tot authoritates authenticas cõstet ex mente & voluntate ipsius CHRISTI esse, vt omnes illorum reditus in ministros & opera pia sustentanda insumantur, audeat dicere; non esse pauperibus plus iuris in eius reditibus, quàm in sęcularium bonorũ? & quòd est tam liber ecclesię redituum dominus, quàm dux redituum sui ducatus? & quòd CHRISTVS, qui eorũ verus & specialis est dominus, adeò est cura vacuus in prouidendo pauperibus nũc quando est ditissimus, & regnat immortalis, quàm plenus ea erat, quando vitam viuebat mortalem, & non habebat vbi caput reclinaret? & quòd Maiestas eius diuina, quæ omnibus dixit Luc. 11. Quod superest, date eleemosynam, non velit, vt sua propria bona, proprium eos habeant alendi onus; & qua parte ministris supersunt, eis impendi? Decimotertio, quòd traditiones Apostolicas ita obseruare ac venerari debemus, ac leges 13
diuinas; quando contrarium non reperitur decretum per summum Pontificem, vel concilium. c. Ecclesiasticarum. c. In his. c. Catholica. 11. distinct. c. Sunt quidam. 25. q. 1. Constat autem Apostolos hoc, quod dicimus tradidisse, idque seruatum fuisse ab Ecclesia primitiua & à summis Põtificibus, & Episcopis, qui Apostolis cõtinuo, aut sine longo interuallo successerũt; per canon. 40. & 41. Apostolorũ, qui referũtur in c. Sint manifestę, & c. seq. 12. q. 1. & per D. Clem. lib. 2. & 8. de const. Apost. & per Vrbanũ in c. Vidẽtes. & c. Res, ead. caus. & q. per Melchiadẽ in c. Futurã, ead. caus. & q. Cuius contrariũ nunquàm neque per Concilia, neque per Pontifices fuit constitutũ: consequens igitur est, vt id debeat obseruari. Omitto alia non pauca elegantia quidẽ (licet non adeo neruosa, vt prædicta) quæ in hoc ipsum persuadendum per virum quendã vita, litteris, & suggestu percelebrem, scilicet, Fratrem Gabrielem

brielem à Toro, egregium Franciscani ordinis decus, in lib. de Thesauro misericordię, varia eruditione referto, disputantur; præsagiendo paupertatem ecclesiasticorum futurã, eo quòd minimè curant de præsenti proximorum. Quam quidem iam videmus in Germania, Anglia, & Scotia, sedem posuisse, & sese Galliæ insinuare, mittéque in Hispaniam, heu, nostram incursores; quam Deus per suam sanctam misericordiam ab ea eíque ac-
14 cedentibus, custodiat, Amen. Decimumquartum, & postremum simul irrefragabile fuerit, quòd sacrosanctũ Concilium Tridentinum, à quo sine periculo aberrandi à fide non potest discedi, hanc partem canonizare videtur in cap. 1. de reformat. session. 25. per illa verba, quæ licet sint superius relata, hic opportunè repetũtur, videlicet; Sancta synodus omnino interdicit episcopis, ne ex reditibus ecclesiæ cõsanguineos, familiaresue suos augere studeãt: cùm & Apostolorum canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent: sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant: & paulò inferius. Quæ verò de episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscunq; beneficia ecclesiastica tam sæcularia, quàm regularia obtinẽtibus pro gradus sui conditione obseruari; sed ad sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales pertinere decernit. Per quæ verba, palam determinatur; Primo, bona ecclesiastica esse bona Dei, non solùm generali, sed etiam speciali ratione, vt dictũ fuit monito XXIIII. Determinatur secundo, nullis beneficiariis licere donare de reditibus ecclesiasticis aliqua diuitibus, etiam si cognati sint, & amici ac familiares eorum. Determinatur tertio, licere illis donare illos cognatis, familiaribus & amicis pauperibus, intuitu paupertatis principaliter; licet secundario respicere possint etiam cognationem, familiaritatem, & amicitiam. Determinatur quarto, saltem per consequutionem necessariam, non licere illis donare de reditibus ecclesiasticis tam liberè ac laicis de laicis quibus voluerint, & peccare si contra fecerint. Quæ est conclusio nostra; quæ non solùm, vt in principio huius moniti diximus, fuit ante præfatum Cõcilium sententia omnium antiquorum doctorum, penéque omnium recentiorum communis: sed nunc post præfatum Concilium satis videri potest etiam esse de fide, qualem Petrus Sotus senserat, & satis expresserat fuisse etiã ante illud, aiens perpetuo ductu, & traditione Apostolorum & sanctorum patrum à CHRISTO vsque in suum tẽpus esse traditam & receptam. Nam Conciliũ nõ vetat præfatam largitionem in cognatos & amicos ea mente, vt per suam prohibitionem incipiat esse mala; & de numero illorum, quæ ideo sunt mala, quia lege humana sunt prohibita; sed vt id quod antea erat, declararetur fuisse & esse malũ, & de numero illorum quæ sunt prohibita, quia malá: iuxta illa quæ in simili ait Glossa in c. Ex parte, de offic. deleg. præsupposito rerum dominio iure gentium introducto; & quòd res ecclesiæ sunt speciali hominum dispositione ipsius CHRISTI. Et ita vnusquisque fidelium cogendus videtur nunc auctoritate prefati Concilij credere; præfatam largitionem in quoscũq; diuites esse malam, & ideo à Cõcilio prohibitam: quia mala est in se, & iure naturali, & diuino, apostoli-

cáque traditione prohibita: cui consequens est, conclusionem nostram non solùm videri esse veram, & omnium antiquorum & cõmunem recentiorũ, sed etiam hodie de fide. Neq; obstat, quòd quidam perdoctus ex tempore dixit, Cõcilium ibi agere de rebus ipsis ecclesiarum, & nõ de reditibus earum, tum quia expressè meminit redituum ecclesiasticorum: tum quia agit de rebus, quæ possunt dari cognatis & familiaribus intuitu paupertatis, si sunt pauperes; & constat, res ipsas ecclesiæ ex quibus percipiuntur illi reditus, non posse dari etiam pauperibus solo paupertatis intuitu, neque sine iusta causa & solemnitate debita. c. Sine exceptione. 12. q. 2.

SVMMARIVM.

Ratio efficax à nemine hactenus reddita; cur beneficiarius malè vtẽs reditibus ecclesiasticis, peccat mortaliter; non autẽ habẽtes primogenia & maioratus. num. 1.

Dominicus Sotus magna ordinis Dominicani gloria. num. 1.

Iustitiæ legem infringens, peccat mortaliter; non autem infringens legem liberalitatis. num. 2.

Præcepta Decalogi sunt leges naturales, & iustitiæ. num. 2.

Præceptum septimum Decalogi infringit, qui furatur, qui rapit, qui vtitur re aliena in vsum aliũ à concesso, qui pactũ onus iniunctum non implet. num. 3.

Alienum capere, & retinere parũ differunt. num. 4.

XXXIX. Admoneo, quòd quàm-
1 quã ferè omnes sint in cõclusione suprà mon. proximo probata, quia vident eã ab ecclesia satis decretã: nemo tamẽ reddit rationẽ, quæ sufficienter concludat; quare beneficiarij vanè, vel malè impendendo reditus ecclesiasticos, mortaliter peccant, secundum ferè omnes: quamuis laici idem facientes de reditibus suorum primogeniorum, siue maioratuum, & aliorũ bonorum, regulariter solùm venialiter peccent, secundum eosdem. Et quidem illi qui affirmant clericos esse tam integros dominos redituum suorum beneficiorum, quàm sunt laici redituum suorum primogeniorum, siue maioratuum ac aliorum bonorũ, nõ possunt reddere aliquam quæ satisfundet eã: quandoquidẽ eos confiteri oportet, neutros esse absolutos dominos bonorum, & iurium, è quibus illi redeunt; & vtrosque esse dominos absolutos eorundẽ redituum. Quod, credo, fuit in causa, quare doctissimus Dominicus Sotus, magna ordinis Dominicani gloria lib. 10. q. 4. art. 3. de Iust. & iur. tam obscurè hac in re loquitur. Nos autem eam & verbo, & scripto ante triginta plus minus annos, Salmanticæ reddidimus, in c. Relatum. 2. de testam. & postea Conimbricæ ampliauimus in commento. c. 1. & c. Cùm secundum, de preb. quod per tẽporis penuriam, & nimiã occupationũ copiam, nõdũ est manu extrema donatũ, & excusum. Ex qua ratione tota huius materiæ declaratio pendet. Ratio igitur radicans, & fun-
2 dans prædictã omniũ ferè sententiam, illa est, quod per leges iustitiæ naturales, & diuinas, quarum transgressio mortalis est, vt probat Thom. 2. sec. q. 59. art. 4. id beneficiariis est prohibitum. Laicis autẽ, & primogenia, seu maioratus habẽtibus, solùm per leges virtutis liberalitatis, quarum trãsgressio, sine alterius præiudicio facta, solùm est venialis; vt probat idẽ Thom. 2. sec. q. 128. art. 4. & q. seq. art. 1. & seq. Omnia enim decẽ Decalogi præcepta, sunt leges naturales iustitiæ,

iuxta doctrinam Thom. receptam 2. sec. q. 122. art. 2. & in 3. d. 37. q. 2. art. 4. vbi communis id tenet, præsertim Maior. q. 2. nec Scotus in effectu quo ad hoc propositum dissentit: & per consequutionem, septimum, de non furando, & decimum de non cōcupiscendo rem aliquam, de quibus Exod. 20. & glos. in c. Quid in omnibus. 32. q. 7. erunt tales, iuxta l. 1. ff. de furt. At beneficiarius qui contra prædicta facit, præfata duo præcepta infringit: quod probauimus in d. q. 1. à nu. 12. quatuor fundamentis. Primum, quòd non solùm ea infringit is qui clarè furatur, aut rapit; sed etiā is qui re aliena cōtra voluntatem domini vtitur. §. furtum, Instit. de oblig. quæ ex delict. At is qui reditus beneficij sui malè vel profanè impendit, vtitur bonis ecclesiasticis contra voluntatem domini illorum; quia illa sunt CHRISTI, vt probauimus supra monito XXIIII. qui, vt in mon. XXVII. probauimus, suo exemplo; ecclesiæque suæ, ac Apostolorum traditionibus statuit, & declarauit velle, vt ministri suos reditus solùm insumant in suam, quæ honesta sit, sustentationem; & remunerationem, quæ iusta sit, suorum familiarium, & aliorum de se bene meritorum, & in pauperum subuentionem: ergo his duobus præceptis cōtrauenit. Quod affirmant Laugd. & Card. q. 2. Clem. Quia contingit, de relig. domib. Secundum fundamentum est, quòd etiā transgreditur hęc duo præcepta, & leges naturales is qui re in alium vsum accepta, vtitur in aliū; sicut qui mulam in Salmanticam commodatam, ducit Burgos. §. Placuit, instit. de oblig. quę ex del. At beneficiarij, qui in malos vel profanos vsus impendunt reditus, hoc faciunt: quandoquidem reditibus in pium vsum datis, in alium longè diuersum vtuntur. Tertium, quòd etiam infringit prædicta duo præcepta is qui suos contractus non seruat, etiam si Papa sit, Imperator, aut Rex, c. 1. de probat. qui licet ad seruandas suas leges humanas cogi nequeant, l. Digna vox. C. de legib. & c. Proposuit, de concess. præb. sunt tamen obligati ad seruandos contractus cum eis initos, virtute præfati præcepti, quod est lex naturalis. At inter ecclesiam negotia CHRISTI procurātem, & populum Christianū, qui ei tanta bona contulit, vt suprà mon. XXVII. probauimus, interuenit contractus saltem tacitus; qui tantum valet, quantum expressus. l. Labeo. & l. Item quia, ff. de pact. vt ministri eius, id quod superest eis accepta sua, quæ honesta sit, sustentatione, tribuant pauperibus. Quartum, quòd etiam duo præfata præcepta transgreditur, qui contra voluntatem domini sui detinet alienū, in c. Sæpe, de restit. spol. Thom. 2. sec. q. 62. art. fin. & diximus in Manuali cap. 17. nu. 54. etiam si alij cui non debet, illud soluerit. c. Ea te, de iure iur. & per consequutionem, qui quod debet non soluit ei cui debet; & qui se non exonerat iuncto sibi onere, quādo, & quomodo debet, (quoniā in effectu est alienum recipere, aut retinere, inter quæ parum discriminis est, vt habetur in d. c. Sæpe) & ita præfata superflua detinet, & forte in thesauros reponit, aut donat diuitibus ratione cognationis, amicitiæ, vanitatis, aut vitij, prædicta præcepta infringit; quandoquidem ea bona ex quibus colliguntur, collata sunt ei cum onere dandi pauperibus superflua.

SVMMARIVM.

Thomas Aquinas pro communi esse opinione, multis ostenditur. num. 1.

Thomas à communi non facilè recedit, canones suspicit. num. 2.

Ecclesiarum Prælati, & ciuitatum decuriones, qualiter in hoc sunt pares, vel impares. num. 3. & 5.

Bonis in Ecclesiasticis plus potest Christus, quã Prælati, sicut in bonis ciuitatis plus potest illa, quàm Decuriones. num. 4.

Ecclesiarum reditus, non erant tempore S. Thomæ tam grandes, sicut nunc; & cur Episcopatus Italiæ & Galliæ non sunt adeo opulenti, ac Hispaniæ. num. 6.

Episcopatus Galliæ minuũt reditibus 700. Abbatiæ, mitra et baculo insignes. nu. 6.

XL. Confutaturus ea quæ aduersus præfatam, quæ communis & nostra est, decisionẽ, & eius fundamenta ab N. & aliis opponuntur; Moneo, nihil illa, neque incidenter eis inserta, obstare. Non quidem primùm, videlicet, auctoritatẽ S. Thomæ, cuius personam prædictus N. tã ad cõfirmanda sua, quàm ad confutanda nostra, rhetoricè quidẽ, sed parum candidè induit: quò tanti viri auctoritate tela in eum missa, debiliora lectori viderentur; & fulcra quibus ea fulcit, firmiora: dum contendit significare, nõ tam se, quàm S. Thomam approbare, & defendere. Quia nos procul dubio credimus eum à parte nostra stare, nõ solum quò ad præfatam decisionem primæ quæstionis, sed etiam quò ad decisionẽ secundæ infra ponendam, videlicet, præfatos beneficiarios mortaliter in hac re peccare, & ad restitutionem teneri: quod neruosissimè, & ni fallimur, verè coniecturis probamus in sequentibus. Primo quidem, quòd ille non solet facilè à communi sanctorum Doctorum sententia recedere; & assolet magna obseruantia, animique demissione, canones sanctæ Matris Ecclesiæ suspicere, & interpretari. Deinde, quòd vir doctissimus, iuxta ac pientissimus, nunquã affirmauit expressè contrariam partẽ, quod etiam N. & Dominicus Sotus fatentur: & in dubio, credendus est potius adhærere communi, quàm contrariæ, cùm in dubio illa sit amplectenda. Tertiò, quòd in Sec. 2. q. 43. art. 8. expressè ait, quòd quemadmodum bona ciuitatum cõmendata sunt consulibus, & decurionibus earum; ita bona ecclesiastica sunt commissa prælatis earum. Et palam est, virum tam doctum & piũ, si de hoc interrogatus fuisset, responsurum; Consules, & decuriones ciuitatum nõ solùm peccare, sed etiam teneri ad restituendum reditus publicos, quos in vsus alios ab eis in quos deputati sunt, insumerent: & consequenter respondisset; Prælatos Ecclesiarum debere restituere eos, quos in alios vsus quàm præfixos, & præstitutos impenderent. Neq; obstat retortio, qua; retorquet in nos hoc argumentum Aduersarius, dicens; quòd decuriones, & rectores ciuitatum, possunt pro libito disponere de stipendiis, & salariis, quæ à ciuitatibus pro suis officiis & laboribus assignantur; dummodo alia communia sibi non capiant: & quòd ita Episcopus, & alij beneficiarij poterunt ad libitum disponere de partibus sibi assignatis, quæ sunt quædam illorum stipendia. Non, inquam, obstat hæc retortio. Tum, quia id est verum, cùm bona ciuitatum sunt libera ab huiusmodi oneribus, & ciuitates ipsæ, veræ ac plenæ illorum dominæ; & ita possunt assignare suis decurionibus, & rectoribus

cibus stipendia certa ab omni onere libera. At bona ecclesiastica non sunt libera, imò subiecta oneri præfato; vt, scilicet, omnes eorum reditus impendantur in vsus pios, puta, in sustentationem honestā ministrorum cultus diuini, sacramentorum sacri verbi, & aliorum sacrorum, & in subuentionē pauperū, fabricæ, aliorúmq; piorum operum. Tum, quia etiam si illa libera essent, tamen prælati, qui ea diuiserunt inter Episcopos & Capitula, & instituerunt alia beneficia, non erant, neque sunt veri & pleni domini eorum; sed ministri, procuratores, & dispensatores illorum constituti mediatè, vel immediatè à CHRISTO, domino eorū vero, & pleno: quibus non est facta potestas dandi pro libito stipendia, liberè, in quoslibet vsus impendenda; sed solùm iuxta intentionem ipsiusmet CHRISTI, per traditiones Apostolicas, & canones Ecclesiæ declaratam: quæ est, vt ministris eius honestè sustentatis, reliqua in pauperes, & alios pios vsus impēdantur. Quæ responsio confirmatur per
4 id quod Bart. ait in l. Ambitiosa, num. 7. ff. de decret. ab ord. fac. scilicet, quòd ciuitas, quæ in temporalibus non agnoscit superiorem, potest donare de bonis communibus, non autem consules, & decuriones earum: eo quòd ciuitas ipsa est vera, & plena eorum domina; decuriones autem solùm gubernatores. Ita ergo & CHRISTVS ipse rerum ecclesiasticarum verus dominus, posset quidem assignare ministris eius quanta ei liberet stipendia, de his quæ libera essent ei donata ab onere tribuēdi superflua pauperibus: non autem prælati, qui ab eo mediatè, vel immediatè sunt instituti, vt gubernatores, & decuriones quidam ecclesiarum. Corroboratur etiam eadem responsio, ex eo quòd, sicut consulibus, & decurionibus statuta sunt à ciuitatibus certa stipendia, de quibus pro libito disponere possunt; sic etiam beneficiariis instituta est à CHRISTO, & Apostolicæ Ecclesiæ traditione, honesta sustentatio pro stipendiis, de qua etiā ipsi liberè possunt disponere: adeò quòd de omnibus quæ reliquauerint de iis, quæ possent in suam honestam sustentationem impendere, possunt pro libito perinde ac de patrimonialibus disponere; vt diximus in dicto libello q. 1. coroll. 10. nu. 59. & defendimus suprà latè monito XXX. Confirmatur etiam ex eo, quòd beneficiarij similes sunt decurionibus, quibus nil certum esset pro stipendio statutum; sed sustentatio personarum suarum honesta: de quibus non diceret Aduersarius posse quicquam de bonis ciuitatis impēdere in alios vsus, quàm à ciuitate præstitutos, exceptis illis quæ pro sua sustentatione darentur: de quibus possent suum fraudando genium, & parciùs viuendo, aliquid reliqui facere. Quarto colligi- 5
tur præfata memorati Thomæ mens, ex eo quòd in aliis duobus locis, videlicet, Quodlib. 6. art. 12. & Sec. 2. q. 185. art. 7. in quibus aliqui affirmāt contrarium tenuisse, satis consentit cōmuni, si candidè intelligatur: quoniā tria dicit. Primum, quòd episcopus potest disponere de his quæ sibi deputata sunt, perinde ac de patrimonialibus. Secundum, quòd Prælatus restituere tenetur id quod impendit, ex ea parte, quæ deputata est principaliter pauperibus, vel fabricis. Tertiū, quòd etiā tenetur ad restituēdū quantitatē notabilem, vltra ea quæ sibi de-

center alendo sufficerent, si bona sunt communia ei, pauperibus, & fabricæ. Quæ omnia tria dicta, nos quoq; fatemur: ita quòd dubium est, quantam partem dixisset ille esse deputatã præfatis Prælato, & beneficiariis suis vsibus necessariam. Nã aduersarij aiunt esse totam, quæ ex mensa communi totius ecclesiæ est deputata Prælato. Nos autem affirmamus, esse tantùm illam, quæ virorum bonorũ iudicio, ad honestam eius sustẽtationem opus est: & longè verisimilius est, eum intellexisse hoc, quàm illud. Tum, quia hoc consonat traditionibus & canonibus Apostolorum, & Ecclesiæ, quorum ipse semper fuit obseruãtissimus: & expedit tanti auctoris dicta, quatenus verba patiuntur, ita interpretari, vt illis concordẽt arg. l. 1. C. de inoff. dot. & c. Cùm expediat, de elect. lib. 6. Tum, quia ex contraria interpretatione, consequeretur quiddam absurdum, ideoque minimè audiendum, l. Nam quod absurdum. ff. de oper. libert. & c. Dudum. 2. de preb. lib. 6. videlicet, quòd vir adeò doctus, & sanctus dixisset; Prælatum, cui pro sua parte ducentorum ducatorum millia in reditibus à mensa capitulari separata essent, perinde posse de illis omnibus disponere, ac de suis patrimonialibus, & sicut Dux sæcularis de suis ducalibus: ac consequenter posset thesaurizare omnes illos reditus si vellet, vel suis cognatis distribuere, si id mallet, emeréque ex illis quicquid in Regno venale inueniretur, si triginta annos viueret, retinens eos sine maiori obligatione, quàm Dux: quod est contra Concil. Trid. in c. 1. de reform. sess. 25. & contra illa multa quæ supra monito XXXVIII. & XXXVIIII. adducta fuere. Quòd si quis confessus fuerit, sanctum illum Doctorem non fuisse confessurum hoc de Prælato tantorũ redituum; eadem ratione confiteri eũ oportebit, eundem non fuisse asserturum de Prælato 150000. vel 100. millium redituum: neque de eo qui haberet 50000. vel 300. millia, neq; de habente viginti millia, vel decem millia, si sex millia sufficiunt ei honestè sustentando; quandoquidem eadẽ ratio idem ius in omnibus illis suadet: & ita est locus regulæ. l. Illud. ff. ad l. Aquil. Quòd si peruicaciter replicetur, eundem sanctum Doctorem dicturum fuisse, de omnibus, quod nos asserimus esse absurdũ, triplicare possumus. Primo, ludibrio cuidam fore sanctissimũ Clementẽ, quẽ citauimus cum aliis in dicto libro. q. 1. nu. 28. & Concil. Carthaginen. & Trident. & alia quæ statuerunt supellectilem episcoporũ debere esse curtam, mensamq; pauperem; esseq; debere victu, & vestitu moderato contentos, impẽsasq; sumptuosas ne faciant, ne sint delicati, ne cognatos suos ditent. Deinde, quòd ignominia quædam esset S. Thomę, tantę sanctitatis, & doctrinæ puteo, asserere; quòd ipse dixisset Hispaniæ Prælatos, qui opulentos reditus suarum dignitatum separatos à mensa Capitulari habẽt, posse impendere perinde vt patrimoniales; prędicando illum esse columnam, quanitatur doctrina adeò ab apostolica, & philosophia christiana, imò & ethnica aliena. Quinto, præfata mens Thomę colligitur, ex eo quòd eius ætate reditus episcopatuũ, & beneficiariorum, non adeò grandes erant vt nunc; & in Italia, vbi erat ille ortus, episcopi reditus habent tenues; quia decimæ fructuum non soluuntur hic vt alibi, & in

in Gallia, qua peregrinatus fuit, & vbi vita defunctus est, vbiq; suum corpus magna veneratione colitur, & adoratur Tholosę in Conuentu reformatissimo Dominicanorum; vbi nos quoque frequẽtissimè adorauimus, & eius auxilium, ni fallimur, experti sumus. In qua, inquam, Gallia, etiam episcopatus non sunt adeò opulenti, sicut in Hispania; quippe quos septingentæ Abbatiæ, & Prioratus baculo & mitra insignes, sanguine redituum suorum minuunt, vt testatur auctor libelli de taxa episcopatuum regni Frãciæ in 16. volumine tractatuum, fol. 128. & ita partes quas eius ætate Episcopi tenebant à parte Capitulari separatas, vix eorum sustentationi honestæ sufficiebant. At si admonuissent eum, esse Archiepiscopum, qui habeat ducenta, vel centum quinquaginta millia ducatorum separata ei à mensa Capituli, & fabricæ; & interrogassent, nunquid esset ei mens docendi aliquid, vnde consequeretur eiusmodi Archiepiscopum posse disponere tã liberè in vsus quos vellet, ac si essent patrimonij reditus; videtur nobis, quòd quamuis non vsque adeò durè respondisset, ac Archidiaconus in præfato c. Statutũ. §. Assessorem, de rescrip. lib. 6. videlicet, hoc affirmare, esse hæresim; respondisset autem, vt minimum, quòd nunquam id cogitauit. Respondisset, quî fieri potest, vt hoc dixissem? quãdoquidem Sec. 2. q. 43. art. 8. & q. 87. art. 1. ad 1. & art. 4. ad 4. & in Quodlib. 6. art. 10. & q. 119. art. 3. ad 3. scripsi quædã vnde necessario infertur contrarium, videlicet, decimas & reditus ecclesiasticos non fuisse donatos in solã cleri sustentationẽ; sed etiã in pauperum, & aliorùm piorũ operũ subuentionem. Itaque rectè acutissimus Maior. in 4. dist. 24. q. 17. dixit, nunquam eum fuisse in opinione quæ cõtraria est cõmuni: quod ipsum nos efficaciter monstrabimus inferius q. 2. mon. VII. de illo eius magno discipulo Cardinali Caiet. Sexto, colligitur præfata mens præfati Thomæ ex eo quòd ipse fatetur, quòd si nulla diuisio bonorũ esset facta inter Prælatos & Capitula, & beneficiarios, sed omnia essent in communi & Episcopus vel alius Prælatus, haberet potestatem dispensandi omnes eorũ fructus, non posset ex eis quicquam prẽter sustentationem honestam, sibi, aut profanis vsibus accipere; & si acciperet, non modò peccaret, sed etiam teneretur illud restituere. Cuius ratio est, quia illa omnia sunt dicata, & oblata sustentationi honestæ ministrorũ, & pauperum, & aliorum operũ piorum; iuxta mentem Christi, veri domini eorum, vt supra mon. XXIIII. & XXVII. monstratũ est. At qui diuisionem eorũ fecerũt, noluerũt, neq; potuerunt eximere illa à præfata deputatione, & obligatione, vt infrà mon. seq. latiùs monstrabimus: & apertè colligitur ex Concil. Trident. cap. 1. de reformat. sess. 25. quatenus interdicit omnibus beneficiariis largitionẽ redituum in alios quàm pios vsus, etiam nunc post præfatas diuisiones. Ergo vir doctissimus iuxta ac pientissimus, non potuit, neque debuit sentire contrarium. Quare non immeritò, præfatus Petrus Sotus, vir eiusdem ordinis, adamussim eius doctrinam doctus, eum pro nostra, quę communis est sententia, esse dixit.

SVMMARIVM.

Diuisionem bonorum ecclesiast. inter Prælatos, & capitula & alios beneficiarios, non efficere eos liberiores suarũ partiũ

dominos, quàm erant Prælati omniũ ante diuisionem, latè, & euidenter probatum. num. 1. & seq.

Facta non præsumuntur. num. 2.

Cõmunio rerũ, solet parere discordiã. nu. 3.

Dispositio ad minuendum, non operatur augmentum. num. 3.

Roncæuallis monasterium illustre. num. 4.

Dominus Franciscus à Nauarra stirpe Regia prognatus. num. 4.

Monasterium S. Crucis Conimbricensis omnium ordinis Canonicorum Regularium olim opulentissimum, nunc autem etiam reformatissimum. num. 4.

Pium in vsum datum, non est commutandum in alium, sine iusta causa; neque cum illa sine Papæ auctoritate. num. 5.

Surrogatum sapit naturam eius cui surrogatur. num. 6.

Beneficiarius etiã præbendæ suæ diuisæ reditus superfluos debet pauperibus. nu. 7.

Intellectus pulcher c. fin. de his quæ fiunt à mai. par. cap. num. 8.

Maior pars non præiudicat minori, in rebus communibus vt singulis &cæt. num. 8.

Beneficiarij ad reficiẽdas Ecclesias compelluntur. num. 9.

Priuilegia, licet ita interpretanda sint, vt aliquid contra ius commune operentur; dato tamen aliquo tali, quo ad alia restringuntur. num. 10.

XLI. Moneo, nihil etiam obstare se-
1 cundum, quod præfatus N. assumit; nempe, quòd diuisio bonorum, vel fructuum, & redituum eorum, de qua in c. Vobis. & c. Quatuor, & c. de reditibus. 12. q. 1. & erectio præbendarum & beneficiorum, mutauit naturam primæuam ecclesiasticorum redituum quò ad hoc; id enim nega-
2 mus, & falsum esse probamus. Primo quidem, quòd actus agentium non operãtur vltra fines eorũ. l. Nõ omnis ff. de reb. cred. c. fin. de præb. c. Cùm in illis, eod. tit. lib. 6. At intentio, & finis eorum, qui præfatas diuisiones fecerunt, non fuit exoneratio eorum ab onere quod inerat eis alendi pauperes ex superfluis: quod constat ex duodecim cõiecturis. Prima, quòd nec vnde id constat, & factum quale hoc est, non præsumitur. c. Cùm in iure peritus. de offi. deleg. l. 1. C. de mand. Principum. Secunda, quòd constat fuisse ab hoc longè alium, videlicet, auferendi rixas, diffidia, & lites, quæ inter episcopos, capitula, fabricarios, & eleemosynarios accidere solent: quoniam cùm vniuersa bona soli Episcopi administrarent, vt tradit S. Clemens lib. 2. cap. 28. & cap. 29. & affirmat Anacletus in c. Præcipimus. 12. q. 1. miniméq; exhiberent beneficiariis, & reliquis congruam quam debebãt portionẽ, vt idẽ quoq; S. Clemens in d. cap. 28. & 29. significat, iam hoc temporibus suis in vsu esse cœpisse, expediens fuit; vt bona ecclesiastica diuiderẽtur ad discordias sedandas, quas rerũ cõmunio frequẽtissimè solet importare. l. Cùm pater. §. Dulcissimis. ff. de legat. 2. & alia citata ibi à gloss. & Doct. & illud Genes. 13. Facta est rixa inter pastores. Tertia, quòd dispositio, & intentio disponẽtis ad diminuendum, non debet inducere augmentũ. l. Legata inutiliter. ff. de adimen. leg. & cap. fin. de verb. signif. sed præfatorũ bonorũ diuisiones in hoc præcipuè factæ fuerũt, vt diminueretur potestas Prælatis ecclesiastica bona pro libito insumentibus; & sæpe nihil, vel non satis distribuentibus canonicis, cleticis, fabricis, vel pauperibus; ergo non debet illis per eas augeri potestas, qua prius carebãt. At omnes post Thomã Sec. 2. q. 185. art. 7. & Quodlib. 6.

art.

art. 12. fatentur, non fuisse prius illis
potestatem aliam, quàm victum &
vestitum honestum sibi desumendi,
& reliqua pauperibus erogandi: er-
go neq; post eas diuisiones habebũt.
Quarta, quòd eadem quoque causa
persuasit, vt multæ quoque diuisiones
ætate nostra fierent inter Abbates,
Priores, suósq; conuentus, & hospi-
talia nõ nullorum monasteriorũ opu-
4 lentorum, quæ per solos Prælatos gu-
bernabantur: & in his illa quæ pridé
facta fuit in illo nostro illustri, & an-
tiquissimo cœnobio generalique ac
necessario hospitali celeberrimę Ron-
cæuallis, quam precibus, & efflagita-
tionibus nostris motus, fecerat ille
longè electissimus Prior, prole regia
prognatus, vir regio ingenio, virtutę-
que apostolica præditus, D. Francis-
cus à Nauarra, qui nuper Valentiæ
Archiepiscopus vita functus est, pau-
per, vt pauperibus subueniret, quæ
illustre illud monasteriũ cũ hospita-
li generali sibi adnexo seruauit, & ser-
uat. Eadem item causa, & ratio fuit
illustri monasterio S. Crucis Conim-
bricensis, quod vt quondam totius
Europæ monasteriorũ canonicorum
regularium opulentissimum fuit, ita
nunc est omnium reformatissimum.
Eadem etiam causa fuit aliarum diui-
sionũ, quas nos tractauimus, nõ ideo
profecto, vt Abbates, Priores, Ca-
nonicique liberè suas portiones pro-
digerent; sed vt eorũ capitula, & con-
uentus, quoties res ipsa postulasset,
eis coram Deo & hominibus, iuxta
cap. Edoceri, cum ei latè annotatis de
rescript. obuiam irent; palámque con-
tradicere possent, quo ad portiones,
quæ ad ipsam hospitalitatem, paupe-
res, & fabricam pertinerent. De suis
verò Prælati eam Deo redderent ra-
tioné, quam antea de omnibus redde-
re tenebãtur. Itaq; præfatę diuisiones, 3
quę ad diminuendũ Prelatorũ admi-
nistrandi facultatẽ factæ sunt, nõ fue-
rũt operatæ augmentũ. iuxta præfatũ
cap. final. de verb. signif. & l. Legata
inutiliter. ff. de adimen. leg. ad insu-
mẽdũ pro libito portiones suas; quod
ante illas minimè facere poterant.
Quinta, quòd id quod ad aliquẽ finẽ, 5
vel vsum conceditur, aut relinquitur,
nõ debet in alios vsus cõmutari, neq;
insumi; nisi suprema aliqua Imperato-
ris, aut Regis potestate id fiat l. 1. & l.
Legatum. ff. de administr. rer. ad ciuit.
pert. Quin etiã ipsi peccarẽt, si absque
iusta causa id facerẽt: quia contra legẽ
naturæ, quæ vetat vllum suo iure, ac
dispositione rei priuari, non possent
ordinare sine iusta causa, cap. 1. de
probat. c. Sunt quidam. 25. q. 1. & latè
probatur in c. Quæ in ecclesiarũ, de
constit. præsertim per Panor. Felin. &
Decium. Quinimo non sufficeret vlla
facultas, etiam imperialis, aut regalis
auctoritas ad huiusmodi mutationem
faciẽdã, circa relicta ad vsus pios, etiã
si in alios æquè pios mutare vellent;
quia est in hoc necessaria spiritualis,
eadẽq; suprema summi Põtificis. Cle-
men. Quia contingit, de relig. domib.
Et quia sęcularis potestas nõ se exten-
dit ad spiritualia, c. Bene quidem. 96.
dist. & c. Ecclesia sanctæ Mariæ, de
constit. Neq; illa sufficeret, quò iustè
fierent, nisi aliqua iusta causa id suade-
ret: id enim esset contraire alicui ex
quinq; legibus naturalibus relatis in
præfato lib. nostro. q. 1. nu. 10. &
conseq. facit. c. Non liceat Papæ. 12.
q. 2. cum eis quæ ibi nunc latius scri-
bimus. Tradit. Caet. in Sec. 2. q. 43.
art. 8. & Laugd. cum Cardinal. q.
2. in d. Clemen. Quia contingit.

Cùm ergo finis, & animus eorũ qui præfata bona ecclesiis concesserunt, fuerint supradicti adeò pij, nõ potuerunt, neque debuerunt conuerti in alios vsus, præsertim profanos, sine auctoritate suprema Apostolica, quæ in nulla præfatarum diuisionum inuenietur vlli ad hoc concessa. Sexta, quòd intentio eorum qui huiusmodi diuisiones primitus induxerunt, fuit iniusta; quod credendum non est, vel certè fuit, vt vnusquisque de sua portione posset disponere, illo modo quo ante diuisionem Prælatus poterat de vniuersis, videlicet, sustentare se honestè, & reliqua pauperibus erogare. Septima, quod absurdum est, & ideo minimè audiendum. l. Nam quod absurdum, ff. de oper. libert. & cap. Dudum, 2. de præb. lib. 6. dicere; diuisionem muneris, & gubernationis, quæ vni incumbebat, in tres vel quatuor partes factam, iustam fuisse cau-
6 sam, vt finis atque vsus tam pij, in vsus tam profanos mutarentur. Octaua, quòd id quod subrogatur, aut substituitur alterius loco, eandem eius naturam seruare debet. arg. l. si eum qui. §. Qui iniuriarum. ff. Si quis caut. c. Ecclesia, vt lit. pend. Cùm ergo Episcopo, qui solus vniuersa gubernabat, subrogati sint ipsi, atque alij, qui partes assignatas eis gubernarent, omnes seruare tenentur id, quod Episcopus ante diuisionẽ facere tenebatur; videlicet, se honestè sustentare, & reliqua egenis erogare. Nona, quòd celebris ille Gratianus huius libri auctor, qui Decretorũ medullam antiquorũ cal-
7 lebat, perspicuè ait, in. §. fin. sub. c. penul. 12. q. 1. etiã canonicos, in quorum præbendas capitularis portio diuisa est, in earum regimine cum eadem qualitate succedere, hoc est, vt quęillis superfuerint, debeant egentibus erogare; quod ipsum omnino sentit D. Bernardus, in epist. 2. col. penul. qui ad quendã canonicũ diuisam præbendam habentẽ, scripsit id quod superius allegauimus, videlicet; Quicquid pręter necessariũ victum, & simplicem vestitum retines, tuum nõ est, rapina est, sacrilegium est. Decima, quòd Alexander IIII. post diuisionẽ ab antecessoribus suis Pontificibus, inter Episcopos, capitula, fabricas, & pauperes factam, in quadam solemni decretali epistola respõdit, in c. Relatum. 2. de testam. nõ posse iure testari canonicos de rebus præbendarũ suarum ratione quæsitis, nisi de reculis aliquibus mobilibus, remunerãdorũ seruitiorũ causa; idque solùm, vbi cõsuetudo id faciendi viget. Ex quo planè colligi potest, intentionem eorum qui reditus ecclesiasticos diuiserunt, non fuisse faciendi magis portionum suarum dominos eos quibus eas applicarũt, quàm antea Episcopi fuerant vniuersorum redituum. Quod ipsum colligitur è quodã Innoc. III. Pon-8
tificis doctissimi singulari respõso, in c. fin. de his quæ fiunt à ma. par. cap. quod alibi non inueniri ait Panor. in c. Cùm omnes, de constit. col. 3. & Felin. 8. quo decreuit, fabricæ in necessitatem adductæ, posse Episcopum cum maiori parte capituli, etiam minore repugnante è portione capitulari applicare necessaria: quod tamen iustificari commodè non posset, nisi dicamus per præfatas diuisiones non fuisse effectos dominos integros suarum portionum, & redituum, sed solùm administratores eorum; ita vt se honestè sustẽtatis, quod superesset, operibus impenderent piis: quoniam cùm aliquid est ita multis commune,

vt

vt singulis vnicuique propria contingat portio, tanquàm domino integro, vt contingerent canonicis suæ portiones particulares; si opinio contraria esset vera, tunc maior pars minori non posset præiudicare. In re enim quæ communis est pluribus vt singulis, non potest maior pars præiudicare minori. l. Per fundum. ff. de seruit. rust. præd. l. Sabinus. ff. Communi diuid. Ratióque germana illius decretalis Innocentij, ex hac nostra cõmuni opinione facilè colligi potest, vt pulchrè de more colligit Dec. in d. c. Cùm omnes, col. 3. perinde ac hæc nostra illius singulari decisione dilucidè confirmatur. Ex quibus palam probatur; non esse canonicis tantum iuris in reditibus suarum prębendarum, quantum in reditibus patrimoniorum suorum; cùm manifestum sit, neque Aduersarius negat, nõ posse illos cogi ab Episcopo, ad subueniendum Ecclesiæ fabricæ necessitati de patrimonialibus. Quod autem ego non assignaui præfato cap. rationem decidendi, quam mihi N. imponit,
9 moneo infrà mon. LXXII. Vnde-decima, quòd beneficiarij separata beneficia, & separatos reditus eorum ecclesiæ habentes, compelli possunt ad reficienda tecta, & alia ædificia illius, de his quæ illis supersunt; vt singulariter probant cap. 1. & c. De his, de eccle. ædif. quos tamen certum est non posse compelli ad id faciendum de reditibus suorum patrimoniorum superfluis. Ergo per diuisiones huiusmodi, reditus beneficiariorum qui eos diuisos possident, non sunt facti adeò liberi eorundem domini, ac sunt redituum, & bonorum patrimonialium eorum quæ aliunde habent. Duodecima, quòd diuisiones præfatæ operari potuerunt, etiam aliquos alios effectus iustos, præter eum quem supra diximus; non operando illum iniustum, quem Sotus & Aduersarius prætendũt, nempe, illũ quẽ operatur diuisio agri ad faciliorẽ culturæ commoditatem, quæ nec plures agros efficit, nec aliquid à prioris naturæ cõditione immutat. l. Caius Seius. §. Titius. ff. de legat. 2. nec onus vllum adiunctum tollit. l. Cum pater. §. Hæreditatem. 2. ff. de legat. 2. & l. Qui cũ tutoribus. ff. de transact. Quẽ itẽ operatur diuisio facta inter se per administratores Reip. suæ commoditatis causa, quæ Reip. nil præiudicat: quoniam singuli eorum poterunt in subsidium conueniri post talem diuisionem, sicut ante illam. l. Imperator, ff. ad municipal. Quem item operatur illa, qua iubet Prętor bina mancipia ministerij causa reseruari pupillis; per quam non censentur omnino diuisa, immo permanent communia; licet vnusquisque pupillorum sibi reseruatorum ministerio cõuenienti vti possit. l. Bina mancipia, ff. Commu. diuid. Quem item facit illa qua pater pluribus filiis hęredibus institutis moriens claues & annulum custodię causa maiori natu filiæ tradidit, & liberto eius res quas sub cura sua habuit, assignari iussit; per quam filia præfata nihil debet habere præcipuum. l. Cum pater. §. Pater pluribus. ff. de legat. 2. Cùm ergo præfatæ diuisiones possint operari effectus omnes prędictos iuri consonantes, non sunt dicendæ vanæ, quàmuis non operentur illum alium omnibus canonibus contrarium: quia receptum est, quòd pri- 10
uilegia quæ contra ius commune feruntur. c. Priuilegia. 3. distin. & debent operari aliquid contra illud.

c. In

c. In his, de priuileg. ita interpretanda sunt, vt dato aliquo quod contra illud operentur, non operentur alia maiora. arg. c. 1. de rescrip. & multorum quæ adduxit Dec. ibi col. 7. Per quæ omnia, palam profectò est, ei qui omnino non est cæcus, & habet vel micam voluntatis intelligẽdi vt bene agat; diuisiones præfatas bonorũ, & redituum ecclesiarum, non fuisse operatas id quod Sotus & N. parum canonicè, ac religiosè asseruerunt: neq; ob eas ea vel reditus eorum effecta fuisse patrimonialia bona beneficiariorum; neq; onere antiquo tribuendi superflua pauperibus, aliisve operibus piis exuta fuisse.

SVMMARIVM.

Diuisio iustus titulus ad transferendũ dominium illius speciei, qualis erat ante diuisionem, non tamen alterius. num. 1.

XLII. Moneo, nil etiã obstare illud
1 argumentum, quod præfatus N. magnifacit; Diuisionem, nimirũ, bonorum communium esse sufficientem titulum ad transferendum dominium; ita vt dominium, quod antea erat cõmune, & indiuisum in toto, per eã fiat in parte propriũ; vt de illius portionis fructibus tanquàm verus dominus liberè disponere possit. l. 1. C. Communia vtriusque iudi. l. Cùm pater. §. Hæreditatẽ, de legat. 2. At episcopus, & alij beneficiarij, diuiserũt bona ecclesiarum inter se, & fabricam, & pauperes. c. De reditibus. c. Quatuor. 12. q. 2. Ergo quilibet eorum potest liberè disponere de fructibus suæ partis. Nihil, inquam, obstat hoc argumentum: cui (licet dissimulet N.) satis superque feci in præfato libello. q. 1. nu. 32. & multis consequentibus; & cui iterum cumulatissimè satisfacimus supra in mon. præcedenti. Ex dictis igitur ibi respondemus formaliter; Primo, concedendo maiorem, intelligendo eam de trãslatione talis dominij, quale habebatur in communi: negando autem, intelligendo illam de translatione dominij alterius speciei. Verbi gratia, est commune duobus aliquod prædium, quo ad vtile, & directum dominium; diuiso prædio, vterque fiet dominus directus, & vtilis suæ portionis. Si autem prædium esset commune quo ad dominium directum tantum, vterque fieret dominus directus tantum suæ portionis. Et si esset commune quò ad vtile dominium tantum, vterq; fieret dominus vtilis tantum suæ portionis. Et si prædium cõmune erat subiectum restitutioni, vel obligationi soluendi aliquam pensionem de fructibus eius, vterq; erit dominus suę portionis; sed cum onere restituendi, vel soluẽdi partem pensionis illius. Cùm ergo, posito sine præiudicio veritatis, quòd dominiũ bonorum ecclesiasticorum fuisset cõmune Episcopo, clericis, fabricæ, & pauperibus; cùm tamen illa omnia ante prædictam diuisionem eis essent ita cõmunia, vt omnia quę superessent, ministris honestè sustentatis, erogarentur piis operibus: quod ore pleno etiam ipse N. confitetur, patet quòd per eam nõ potuerũt fieri propria illorũ libera quo ad partes eos contingentes: sed cum onere, & obligatione erogãdi superflua piis operibus, quali erant subiecta cùm essent communia. Et ita hoc argumentum contra eum retorquetur, & irrefragabiliter nostram sententiam cõfirmat; tantum abest, vt eam infirmet. Secundo, respondetur ad hoc argumẽtum, negãdo minorem, videlicet; quòd Episcopus, & Clerici erant ante di-

diuisionem domini bonorum Ecclesiæ: quia solùm erant œconomi, administratores, & dispēsatores eorum constituti, mediatè, vel immediatè à D.N. IESV CHRISTO vero domino illorum, ad ea fideliter & prudenter regenda, & ad dispensandum reditus in pauperes, & alia opera pia, sustentatione honesta sibi retenta; vt efficaciter probauimus suprà monito XXIIII. & ita nullum per prędictam diuisionem dominium fuit diuisum; sed solùm potestas administrādi præfata cum onere prędicto: quæ etiam est irrefragabilis nostræ sentētiæ confirmatio.

SVMMARIVM.

Bona fabricis & pauperibus deputata, non sunt magis libera, quàm deputata episcopo & beneficiariis.

XLIII. Moneo, nil etiam obstare aliud argumentum, quo N. multū nititur, videlicet; portiones pauperum, & fabricæ, post diuisionem prædictā sunt liberę omnino: ergo pari ratione portiones applicatæ beneficiariis, sunt omnino liberæ. Nam primo, falsum est antecedens, videlicet; Portiones pauperū, & fabricæ esse omnino liberas, quia earū reditus non possunt impēdi quibuslibet vsibus; quia nō profanis: & si portiones Episcopi, & beneficiariorū perirēt, vel adeo extenuarētur, vt nullatenus ali possent ad ministerio suo fungendū, merito ex portionibus pauperum, & fabricæ posset desumi supplementum. Secundò, negando consequentiam, scilicet, quòd eadem ratione Episcopus & beneficiarij possint impendere reditus portionum suarum vsibus suis profanis, qua fabricæ, & pauperum portio vsibus suis piis: quoniam ante diuisionem omnes poterant impendi vsibus piis, & nulli profanis; & ita concedemus adeò liberè posse Episcopum, & beneficiarios vti reditibus suis ad vsus pios sicuti fabrica, & pauperes suis ad eosdem; neque tamen isti, neque illi possunt vti eis ad vsus profanos: quod etiam confirmat sententiam cōmunē.

SVMMARIVM.

Dominus non quilibet etiam verus alicuius rei, de ea liberè disponit. num. 1.

Beneficiarios esse dominos suorum redituū non probat c. 1. de cler. non res. lib. 6. & si probaret tantum probaret esse dominos restrictos. num. 2.

Argumentum à contrario sensu inualidum, ad probandum id cuius contrarium iure exprimitur. num. 2.

XLIIII. Moneo, nō obstare quicquam etiā illud quod pro suo Achille opponunt Aduersarij, nempe c. 1. de cler. nō res. lib. 6. quatenus habet, eos qui diuinis non intersunt officiis, nō fieri dominos quotidianarum distributionum, quæ interuenientibus eis tribui debent: & ita significat eos qui diuinis intersunt officiis, fieri dominos earum. Quod argumentum, neruosius nos proposuimus, in prefato libello nostro. q. 2. nu. 14. ex mēte Adriani in 4. de restit. q. 12. & Dom. Soti lib. 10. q. 4. art. 3. de iust. & iur. in hunc modū. Qui est alicuius rei dominus, potest de ea pro libito disponere. l. Si quis vi. §. differentia ff. de acq. poss. & ei annot. per Bart. & alios de dominio; & beneficiarij sunt suorum redituū ecclesiasticorum domini, eo quòd c. 1. de cler. non resid. habet, beneficiarios qui nō intersunt horis, non effici dominos distributionū quotidianarum: significans à contrario sensu fieri dominos illarū eos qui illis intersunt. Infirmiter, inquam, firmat

mat suam opinionem per prædictum c. 1. & præfatam argumentationem. Primo quidem, quia soluitur negando maiorem; nõ enim quicumque est dominus etiam verus alicuius rei, potest de ea pro libito disponere; sed solùm ille qui est integer, & absolutus, ac sine onere vllo, & vinculo ei annexo. Nam notum est, quòd feudatarius, & emphyteuta, qui habet verũ dominium vtile. c. 1. in quib. casib. feud. amit. iuncta glos. in verb. feudo. l. 1. ff. si ager vectig. Nec dominus primogenij, quod Hispani vocant Maiorazgo, siue Maioratum; nec fidei cõmissarius qui tenetur restituere, licet sint veri domini etiam proprietatis, possunt liberè de rebus suis præfatis disponere: imò tenentur voluntatem, onus, & vincula per institutores illorum, vel alias dispositiones imposita obseruare. l. Feminæ. C. de sec. nupt. & toto titulo. ff. & C. ad Trebell. & ff. de cond. & demonst. quod etiam ipse Aduersarius planè fatetur in 4. part. sui libelli, cap. 6. pagella 16. neque negare potest per præfata, & per l. Non ideo minus. ff. de rei vend. quatenus probat, grauatum ad restituendum post mortem dominũ esse, licet alienare non possit: & l. generaliter. §. sub conditione. ff. qui, & à quib. quæ habet, seruos sub conditione legatos, pendente illa, pleno iure hæredis esse; licet libertatem ab eo consequi nequeant. Quin & pupillus, & furiosus domini sunt absoluti rerũ suarũ, & tamen eas alienare nequeunt; iuxta illud Iustiniani in princip. Instit. quib. al. non lic. Aliquando qui dominus est, alienare non potest: vbi etiam habetur, maritum inuita vxore, fundum dotalem alienare non posse; licet eius sit dominus. l. Doce ancillã. C. de rei vend. Et ita licet præfatũ. c. de cler. nõ resid. lib. 6. probaret (quod tamẽ profectò nõ facit) beneficiarios esse dominos suorũ redituũ, intelligendũ erat de dominio restricto, & obligato ad erogandũ superflua pauperibus, & nõ de omnino libero: quoniam oportet iura iuribus cõcordare. c. Cùm expediat, de elect. lib. 6. & l. 1. C. de inoffi. dot. & per cõsequẽs ita interpretari illud cap. vt cõcilietur multis aliis iuribus, quibus cõtrariũ declaratur; & probatur quòd beneficiarij effectu solũ sunt œconomi, & dispensatores illorũ ad erogãdũ pauperibus, desumpto sibi tamen ante omnia quod statũ suũ decet; iux. doctrinã Innoc. in c. Indecorũ, de ætat. & qual. Quod etiã præf. Adrian. licet restituendi necessitatem neget, vt N. tamẽ ita intelligẽdũ esse illud c. significauit, in 4. de rest. q. 12. col. 2. & Maior affirm. in 4. dist. 24. q. 17. & lõge ante illos Archid. in Clem. Gratiæ, de rescrip. col. penul. cum aliis multis, quæ firmissima responsio est. Secundo, respondetur, quòd falsum est probari per illud cap. beneficiarios esse dominos redituũ suorũ beneficiorũ. Nam illud cap. solũ inducitur à cõtrario sensu, quod tamẽ licet alias dicatur fortissimũ in iure. l. 1. ff. de offi. eius cui mand. c. Cùm Apostolica, de his quæ fiunt à præl. nullatenus tamẽ habet vires ad probãdũ id cuius contrariũ in iure exprimitur. glos. sollemnis, recepta in c. Significasti, de for. comp. vbi latè Felin. & text. omnium optimus in c. A nobis, de sent. excomm. At contrariũ, scilicet, quòd nõ sunt domini, exprimitur in c. Quod autem. 23. q. 7. ibi. Non sunt nostra, sed pauperum, quorũ procurationem gerimus. c. Conuenior, ead. cau. & quæ-

quæstione, & cap. penult. & fin. 12. q. 1. & c. Edoceri, de rescript. c. 2. de donat. & Clemens ante illos, lib. 2. cap. 29. & 39. de constit. Apost. & sanctus Thom. cuius auctoritate Aduersarij nituntur, asserit in d. Quodlib. 6. art. 12. & Sec. 2. q. 187. art. 7. clericos nõ esse dominos redituum suorum beneficiorum, sed tantùm dispensatores, siue quibus est credita dispensatio. Quod ipsum affirmat magnus ille Gratianus huius libri Decretorum auctor in cap. penult. 12. q. 1. & probatur per cap. penult. ead. caus. & quæstione, quæ etiã est firmissima responsio: quod supra monito XXIIII. latius probauimus, monstrãdo efficaciter verum omnium bonorũ Ecclesię dominium esse penes CHRISTVM. Imo & hoc esse hodie necessaria in salutem fide credendum, per concil. Trident. in cap. 1. de reform. sess. 25. cuius ea de re verba ibi transtulimus.

SVMMARIVM.

Beneficiariorum facultas impendendi reditus suos, non fundatur in dominio eorũ, sed in cõcessione ipsius à iure facta. nu. 1.

Beneficiarius regularis tam liberè disponit de reditibus sui beneficij regularis, ac sæcularis de sui beneficij sæcularis. num. 2.

XLV. Moneo, nil etiã obstare illud fundamentũ, quod præfatus N. vbi
1 suprà præsupponit, videlicet, quòd potestas impendendi reditus ecclesiasticos, fundatur in dominio quod habẽt in illis beneficiarij, quia id falsum est: non enim fundatur in eo, sed in facultate data eis à iure id faciẽdi. Nã Episcopi qui sunt religiosi, & alij qui-
2 libet beneficiarij regulares tam liberè possunt impendere de reditibus suis, quàm alij Episcopi, & beneficiarij sæculares de suis, iuxta determinationem Cardinalis Florent. in Clem. 2. §. Sed & tales, de vita & honest. cler. & in Clemen. Gratiæ, col. penult. de rescript. quem etiam in præfato libello q. 1. citauimus, cui nemo vnquàm contradixit: cùm tamen certum sit, eos non esse dominos illorum, neque capaces dominij eorum, neque alius alicuius rei temporalis propter solemne paupertatis votum, quod in professione emiserunt. c. Non dicatis. 12. q. 1. & c. Cũ ad monasteriũ. §. fin. de stat. monach. Id quod latè probauimus in illa rubri. de stat. monach. q. 1. & satis suprà mon. IX. & octo sequẽt.

SVMMARIVM.

Soluens alij, quod alij debet, non satisfacit. num. 1.

Intellectus optimus. c. Peruenit, de fideius. num. 2.

Princeps respondens ad consultationem, secundum ius præcedens videtur respondere. num. 3.

Beneficiarius potest soluere debita sua, etiã iniustè contracta, de reditibus beneficii. num. 4.

XLVI. Moneo, nil etiam obstare c. Peruenit, de fideius. quod neruosius quàm per præfatũ N. inducatur, potest sic induci. Nemo liberatur soluẽdo vni, quod debet alteri, vel soluẽdo debita quæ aliis debet, de rebus aliis 1
debitis, argumento. c. Forte, & c. Denique. 14. quæstione 5. & c. Ea te, de iure iur. At beneficiarius qui non habet patrimonialia vnde sua debita soluat, debet; imò cogi potest soluere creditoribus suis debita sua de reditibus beneficij sui, per d. c. Peruenit; ergo reditus non sunt debiti pauperibus. Ad quod argumentum vno modo respondet Archid. in d. §. Assessorem, videlicet, quòd id fecit Papa ex gratia speciali, & expressa dispositione. Quæ responsio nunquàm nobis placuit,

placuit, & rectè ab N. confutatur, quã & nos confutauimus anno 1525. Salmanticæ prælegendo illud cap. pro clarissimo illo doctore Tapia, quem solum à tempore immemoriali vidit Salmantica vtriusque iuris doctoratu
3 à se insignitum. Et meritò quidem reprobauimus; quia cùm Princeps respondet ad consultationem, secundũ ius prius statutum respondere videtur: iuxta glos. celebrem c. Cõsultationi, de temp. ord. & c. Ex tua, de fil. presb. Tum, quia secundum eius responsionẽ, cap. illud de nihilo seruiret extra casum in eo contentum, & ita esset delẽdum, ne membranas inutiliter occuparet. iux. c. Si Romanorum 19. dist. Aliter respondet Panorm. in c. Cùm esses. num. 27. de testam. videlicet, quòd Papa non iubet, vt debita de quibus ibi agitur, soluantur de reditibus beneficij; sed simpliciter de reditib⁹ clerici: & quod ille habebat alios reditus sæculares. Quam solutionem etiã tanquàm diuinatoriam, quando & vbi supra confutauimus. Aliter videntur respondere Card. & eius sequaces ibidem. Ex quorum tamen responsione sequeretur, quòd beneficiarius sola debita intuitu ecclesiæ contracta, & non alia posset soluere de reditibus sui beneficij; cuius contrarium nos semper tenuimus; & ita scripsimus in Manuali confess. cap. 25. num. 131. asserẽtes, posse beneficiarium debita sua, etiam iniustè contracta, si alios patrimoniales non habet, soluere ex reditibus sui beneficij, sibi ea capiendo tanquàm pauper. & c. licet decis. Rot. in antiq. de solut. 1. & 41. de probat. in eisdẽ non se adeo extẽdat. Quare aliter respondimus nos præf. anno 25. quam responsionem, & modum intelligendi illud cap. significauimus in d. Manu. vbi supra: & latius explicauimus ad aliud propositum in lib. nostro, quem defendimus q. 2. nu. 35. quod nescio quare N. dissimulauit, nisi quia fortè deerat ei replicatio contra solutionem, quæ est omni legi & consuetudini consonãtissima. Respondemus ergo, quòd beneficiarius qui non habet alia bona ex quibus aliis suis creditoribus satisfacere possit, est vnus de pauperibus: & ideo solutio debitorum eius, censenda erit in pauperes erogatio; ac ita ipse beneficiarius tanquàm suorum redituum distributor, potest ex reliquis ipsorum capere sibi tanquàm pauper, vnde sua debita tanquàm debita pauperis soluat. Neque ob id ipsius beneficiarij creditores præferuntur pauperibus; sed ipse beneficiarius seipsum tanquàm pauperem præfert aliis pauperibus, propter potestatem sibi à iure concessam secundum Tho. & omnes erogandi reliqua suorũ redituũ pauperibus quos ipse elegerit. Per quę applicata formaliter ad præfatam inductionem, concessa maiore & minore, negamus consequentiam. Ex eo enim quòd nemo liberatur soluendo vni, quod debet alteri, quod continet maior; & ex eo quòd beneficiarius potest soluere sua debita, & contracta intuitu personæ suę de reditibus ecclesiasticis si nõ habet aliud vnde soluat, quod continet minor; non infertur quòd reditus illi non debentur pauperibus, quod est consequens: cùm soluendo illos creditoribus beneficiarij pauperis nõ habentis vnde illa soluat, censentur dari pauperibus: quia dantur pro clerico paupere, qui habet facultatem eligendi pauperem cui eos distribuat; & eligit in primis seipsum, quẽ debet eligere

gere secundum charitatem ordinatā. iuxta c. Si non licet. 23. q. 5. & l. Prēses. C. de seruit. & aqua.

SVMMARIVM.

Intellectus nouus, & aptus c. Quod quibusdam, de fideius. num. 1.

XLVII. Moneo, non obstare c. Quod quibusdam, de fideius. quia longè verior est intellectus, qui ad id colligitur ex solutione proximè data ad præfatū c. Peruenit, eod. tit. quàm sit ille quem præfatus N. illi tribuit, videlicet, quòd Abbas, & Conuentus debent soluere pecuniam per se, vel suum religiosum, vel alium, mutuò acceptam de reditibus sui monasterij, etiam si non probetur in vtilitatē eius conuersa; tanquàm pauperes quidam, qui proximiores sunt sibi, quàm aliis; qui nō habent alia quàm reditus monasterij, vnde illam soluant; & possunt cogi ad hoc à Iudice, quia iustè id facere possunt: quandoquidem iustè possunt sibi pro suorum debitorum solutione tanquàm pauperibus accipere, id quod possent in solutionem debitorum aliorum pauperum, ne ob ea vexarentur, erogare.

SVMMARIVM.

Intellectus extrauag. suscepit, tit. Ne sede vacan. inter communes, & tit. de elect. inter, Io. XXII. num. 1.

Consuetudo vt beneficiario post mortem cedant fructus primi vel secundi anni, non infert posse illum de illis pro libito disponere. num. 2.

Fructus beneficiario post mortem cedentes in quæ impendendi. num. 2.

XLVIII. Moneo, nil etiā obstare extrauag. suscepti; Ne sed. vac. quia latè in nostro libello illi respōsum fuit q. 3. nu. 12. licet id præfatus N. dissimulet, & fortè quòd defuerunt ei copię ad impugnādam nostrā respōsionem, quæ continet, primo extrauag. illam esse Io. XXII. quæ est in tit. de elect. inter extrauagantes eius, & in tit. Ne sed. va. inter extrauagantes cōmunes; & in eo solo contra nos & cōmunem induci posse, quod approbat consuetudinem, vt beneficiarius percipiat post mortem reditus beneficij primi, aut secundi anni. Secūdo, quòd ex eo nō infertur, eam probare, quòd liceat ex consuetudine beneficiariis pro libito testari, vel impendere fructus primi aut secundi anni, post mortem: quia hoc longè diuersum est; & à diuersis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minor. Imo vir doctissimus Zenzelinus à nemine alio citatus, singulariter ibidem in glos. eiusdem extrauagātis, quam habet inter extrauagātes Io. XXII. tit. de elect. in verb. defuncto, ait; fructus istos conuertendos esse in vtilitatem animæ defuncti; vel, vt idem Zenzelinus in alia glos. posita in verb. Ecclesiæ, sentit in solutionem nominum, vel debitorum defuncti: quod summam habet rationē; perpensa mente illorum, qui induxerunt prefatam consuetudinem id permittentem, quæ fuit; ne bona deessent sumptibus funeris, & debitorum solutioni. Quin & in alia glos. super verb. Personis, addidit idem Zenzel. non valere consuetudinem deferentē predictos fructus personis laicis diuitibus. Tertio, quòd prædictis non refragatur, quòd Io. And. frequentius receptus, in c. Nemo plus iuris de reg. iur. lib. 6. ait, approbari per illam extrauagantem suam opinionē, qua tradiderat valere consuetudinem permittentē beneficiario testari de fructibus primi, aut secundi anni post mortem suam perceptis: nam illius contextus haudquaquam id probat, vt diximus;

& si probaret, esset intelligendus de consuetudine testandi in pios vsus, & non profanos, vt apertè colligitur ex tribus glossis Zenzelini proximè citatis. Neque etiam ipse Io. And. cõtrarium expressit, & rationes in præfato libello vbi supra citatæ, repetitæque mon. XXXIX. & præcedenti, & tangendæ infrà, mon. L. in hanc concordiam nos necessario adducunt argument. c. Cùm expediat, de elect. lib. 6. & l. 1. C. de inoffi. dot. Quarto, quòd ex his sequitur; hæredes beneficiarij defuncti non posse præfatos fructus percipere, nisi tanquàm pauperes; aut quia debita defuncti ex aliis suis ipsorum hæredum bonis soluissent, vel in locum aliorum bonorum, quę defunctus ex suis bonis patrimonialibus, vel quasi prius in pauperes, aut in pios vsus impendisset. iuxta ea quæ dicemus infra ead. q. monito LXXVII. & in q. 3. monito vltimo, quæ est noua, & valde vtilis declaratio prædictorum, & aliorum quæ Doctores leuiter attingentes dixerunt.

SVMMARIVM.

Stipendium militi datur liberum ab onere largiendi superflua pauperibus: non autem Episcopo, vel beneficiario pars deputata ei per diuisionem. num. 1.

XLIX. Moneo, nil etiam obstare
1 illud argumentum quo præfatus N. vtitur à simili, videlicet; Miles stipendium quod ei datur, facit suum; & mercenarius mercedem quæ ei datur, facit suam: ergo Episcopus, & beneficiarius reditus sibi per prædictas diuisiones assignatos, faciunt suos. Soluitur enim negando consequentiam, & similitudinem; quia militi, & mercenario soluitur stipendium liberum ab omni onere; Episcopo autem, & beneficiario per præfatas diuisiones assignantur reditus illi oneri subiecti, cui erant ante diuisionem, per supradicta mon. XXVII. & in libello præfato q. 3. Eodem modo soluitur illud debilissimum argumentum, quod N. format, nempe; Beneficiarius facit suos fructus beneficij exigui, ergo & beneficij pinguis; quandoquidem manifesta est ratio diuersitatis: nam habenti exiguum beneficium, nihil sibi honestè sustentato superest; habenti autem pingue, superesse potest, & si ob circunstantias personę non superesset; idem esset de habente pingue, & exiguum: per quod apparet, non facere quod aiunt, ad rhombum, ea quæ subdit, quòd maius & minus non faciunt differre specie, neque in prædicamento substantię verificari magis & minus, & cæt.

SVMMARIVM.

Consuetudo vt beneficiarij disponant in vita & morte de reditibus ecclesiasticis pro libito, nullibi gentium esse videtur; & si esset, non valeret: nec hoc debet videri durum. num. 1. & seq.

Consuetudo vt legi deroget, debet esse maioris partis. num. 2.

Academia Caturcensis à Io. XXII. erecta. num. 3.

Consuetudinem liberè testandi de reditibus beneficiorum, non esse clericis in Italia, constat ex literis multorũ Rom. Pontif. recentiorum. num. 4.

Auctor commentarium de spoliis clericorũ, vnà cum hac Apologia componit, inc. Non liceat Papæ. 12. q. 2. num. 4.

L. Moneo, non item obstare, quod præfatus N. ait; quod ex opinione recepta sequeretur quiddam absurdum, videlicet; quòd consuetudo contraria, quam ille ait vbique terrarum esse, nõ excusaret beneficiarios ea vtentes. Tum, quia id nullatenus est absurdũ, licet

licet aliquibus videretur durum, ferendum tamen, vt ait Pelagius vbi supra lib. 2. cap. 29. col. fin. assimilando id sermoni CHRISTI de suæ carnis esu. Io. 6. qui durus quidem fuit Iudæis, cùm esset verus. Durum, inquam, videbitur duris corde, & parũ in pauperes misericordibus: non autẽ volentib° imitari vestigia misericordiæ D. N. IESV CHRISTI, Apostolorum eius, & aliorum omnium, quos hactenus legimus in sanctorũ catalogũ relatos: neque his qui quæ sursum sunt sapiunt, & non quę super terram, ad Colos. 3. neq; his, qui quæ Christi, & non quæ sua sunt, quærunt, ad Philippen. 2. Tum, quia, licet id prę-fatus N. dissimulet, huic obstaculo respondimus in prædicto libro q. 3. nu. 7. negando, quod etiam nunc pernegamus; esse vbique terrarũ, vt ipse
1 ait, consuetudinẽ testandi, & donandi pro libito de reditibus ecclesiasticis. Quoniam primo neque Episcopi, neque Abbates, neque alij beneficiarij religiosi, neque item viri litterati, Deum (vt par est) timentes, pauperésque diligentes, qui saniorem beneficiariorum partẽ cõstituunt, vsquàm testantur, sine speciali Papæ licentia, nisi ad summum in opera pia. Deinde quòd pauci ex his qui in profanos vsus testantur, id faciunt de reliquis, & superfluis suorum redituum ecclesiasticorum: quia collatione aliorum pauci sunt, qui habent beneficia, quæ plusquàm ad honestam eorum sustẽtationẽ sufficiant. Tertio, quòd multi obtinentium pinguiora beneficia, decedunt oneratiores debitis, quàm superfluis abundantes. Quarto, quòd etiam paucis eorum qui frugalioris vitæ sunt, beneficia pinguiora habentibus, superfluunt multa de suis ecclesiasticis reditibus, deductis ex illis suo victu, & necessariis; siue omnia illa impendant, siue parciùs viuendo aliquam partem sibi reliquent. Deductis denique, quæ ipsi sua industria, suis muneribus, & functionibus, xeniis, & donis magnatum, cognatorũ, donatorum, & aliorum amicorum quę-sierunt. Deductis tertio subuentionibus, quibus toto tempore quo beneficiarij fuerunt, subuenerunt mendicantibus, religiosis, vel aliis cognatis, familiaribus, & amicis egentibus, intuitu egestatis. Deductis etiam quarto iis, quæ decedentes testamento relinquunt, sumptibus funeris, famulis benemeritis, atque aliis piis operibus. Deductis quinto mercedibus, quas fortè meruerunt per officia ecclesiæ vniuersali, aut particulari impensa, vltra ea quę intuitu beneficiorum debebant; iuxta sententiam Io. Maioris, in prædicto libello q. 1. à nobis relatam, & infra mon. LXXV. repetitam. Quę omnia, iustè deduci posse, in præfato libello q. 1. à nu. 48. vsque in finem quęstionis probamus, & infra repetemus, à mon. LXXV. vsque in finem; & reducetur in summam infra q. 3. mon. vlt. Itaque pauci profectò sunt, qui attentis his, testantur de reliquis beneficiorum suorum in vsus profanos; sed solùm de patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus; & de his quæ frugalitate, parsimonia, industria, labore, negotiatione, ac officiis, siue, vt ita dicam, seruitiis parta possident. Quare, ausim affirmare, ne dum omnes beneficiarios, sed neque illorum maiorem partem, sed neque eorum vicesimam, neque etiam quadragesimam contra sententiam communem testari, vel donare consueuisse: & cùm ad legem abrogandam oporteat ma- 2

iorem ſubditorum partem cõtra eam facere, ſecundum Panor. receptum in c. fin. nu. 18. de conſuet. apparet liquido, non eſſe inductam vllam conſuetudinem, qua beneficiarij ad libitũ teſtentur, aut donent, niſi vt plurimũ in opera pia, etiam ſi conſuetudo præfatæ legi derogare poſſet; quod tamen facere nõ poſſe, infra q. 3. mon. III. probabitur. Et quicquid prędictus N. dimidio ętatis me iunior, facilè de huiuſmodi cõſuetudine pronunciet, ego iam agens annũ LXXVIII. gratias Deo, coram quo hæc ſcribo; licet ab infantia ſtudiis litterarũ dicatus, quaſi eas fugiẽtes ſequẽs, peregrinatus fuerim, primũ, per Celtiberiam, ſiue Nauarram; deinde, per Caſtellam nouã: tertio, per Galliam: quarto, per Caſtellam veterem: quinto, per Luſitaniam: ſexto, per vtramque Caſtellam, & Nauarram: & denique per Galliam, & Italiam; in cuius Roma, omnibus nominibus, noſtra ſententia, ſumma; in qua plura dicens, iam tertium annum continuum ago. Et quamuis à quinquaginta annis, aut amplius de iure conſulor, non memini vſquàm videre conſuetudiné beneficiariorum vtendi tam in morte quàm in vita reditibus eccleſiaſticis perinde ac patrimonialibus. Imo audiui Cathurci, dum in
3 eius Academia erecta à Io. XXII. ibi (vt aiunt) orto, ſacros canones prælegerem; rectores eccleſiarum, qui vellent ne teſtamenta eorum à fiſco Epiſcopi in ius vocarẽtur, ſolere quotannis certam quantitatẽ in opera pia ipſi ſoluere, quod aiebant præfati Io. XXII. priuilegio niti. Et in omnibus prædictis prouinciis, vidi plurimos ſecundum communem ſentientes, & operantes; imo & conſulentes, quantum, & qua via poſſent donare in vita vel relinquere in morte aliqua aliquibus cognatis de reditibus beneficiorũ etiam tenuiorum, eo quòd ignorabãt dictum Innocentij communiter receptum in cap. Epiſcopus, de præb. de quo in præf. libello q. I. diximus, & ſupra mon. XXX. repetiimus: per quod magnopere temperatur cõmunis ſententia, ſcilicet, poſſe beneficiarium ſeruare ſuum patrimonium, & reditus eius quibus volet donare, vel relinquere, alendo ſe decenter ex ſui beneficij fructibus: quo intellecto conſolabantur. Vidi etiam plurimos longè largiores in eleemoſynas de reditibus eccleſiaſticis quàm de patrimonialibus, dicentes; ij ſunt omnino noſtri, illi verò non item. Quamobrem non ſolùm putamus falſum, vbique terrarum, vt ait præfatus N. eſſe conſuetudinem hãc perniciosam diſponendi de reditibus eccleſiaſticis in vita & in morte, perinde ac de patrimonialibus; ſed credimus nullibi gẽtium eſſe talem, quàmuis fieri poſſit vt vnus, aut alter parum ſui officij memor, id faciat. Et quàmuis ſint quidã ditiores ęgrè audientes ſententiam receptam, eo quòd eiuſmodi bona per donationem inter viuos, vel vltimam voluntatem, iam quæſierunt, vel ardenter ſperant acquirere, & ita eorũ conſcientias pungit. Quinetiam non parum miror, quòd N. tamdiu verſatus in Rotæ prætorio, talem conſuetudinem eſſe vbique teſtetur; poſteaquàm legi librum quendam de ſpoliis clericorum, in quo eius Auctor, vir pius, & in audiendis cauſis ſuper beneficiariorum teſtamẽtis egregiè verſatus, tam Romæ, quàm in regno Neapolitano, aſſerit non eſſe talem 4
conſuetudinem in his partibus: imo quòd in tota Italia ius commune ſeruetur,

tietur, colligitur ex literis Pauli III. Iulij III. Pauli IIII. Pij IIII. & Pij V. qui nũc regnat, pientissimi; quas præfatas auctor præfati libri edidit, & quarum partes huc pertinentes nos transcribimus in Commẽtario quem in c. Non liceat Papæ, cum hac Apologia, tanquàm rem ad eam pertinentem componimus. Ratio autem quare consuetudine inductum sit, ne beneficiariorũ testamenta in ius vocẽtur in Hispania, explicatur infra q. 3. monito IIII. sub finem.

SVMMARIVM.

Ecclesia non fouet peccata, eo solo quòd ex causa relinquit ea impunita. nu. 1. & 3.

Permissio duplex impunitatis, & approbationis. num. 1.

Consuetudo beneficiariorum disponendi ad libitum de reditibus, non est nota Papæ; imo contrariam esse in Italia, ipsi Pontifices testantur. num. 2.

LI. Moneo, non etiam obstare illud
1 argumen. præfati N. scilicet; Ex nullo vero sequitur falsum, secundũ omnes; at ex sententia recepta, & nostra sequitur quiddã nõ solũ falsum, sed impossibile, videlicet; quòd Ecclesia fouet peccatum, & habet maculã, & rugam, contra extrauag. Vnam sanctã, de maio. & obed. eo quòd Ecclesia videtur fouere vtentes consuetudine contraria receptæ sententiæ; cùm, vt ipse ait, sciens & prudens non punit eos. ergo illa nõ est vera: tollitur enim facile, respondendo, quòd Ecclesia in hoc nullum fouet peccatum. Tum, quia nullatenus approbat illos qui opinione contraria cõmuni vtuntur: imo ipsa repręsentata per concil. Trid. nuperrimè tacitè vetuit, ne quis tali consuetudine vteretur, vt videre est, in sess. 25. cap. 1. de reform. cuius verba retulimus supra monito XXIIII. & XXVII. Tum, quia vt in monito proximè præcedẽte probauimus, nullibi est talis consuetudo; & quod non est, non scitur: quia non entis nõ sunt qualitates. l. si seruum, §. 1. ff. de act. empt. Tum, quia etiam si esset, non tamen esset nota Papæ: quod decisio prima de solut. in antiq. & 41. de probati. in eisdem, satis significant, dum habent; beneficiarij mortui ab intestato bona intuitu ecclesię quęsita, ad ecclesiam, & non ad hæredes pertinere, & alia. Per quæ apparet ignotam eis fuisse cõsuetudinem præfatam. Tum,
2 quia imo constat per constitutiones citatas in mon. proximo nu. 4. constare Papæ de contraria consuetudine Italiæ. Tum, quia vt in præd. lib. q. 3. nu. 16. dixi, & mox in seq. mon. latius probabo; falsum est Papam, vel alium monarchã fouere omne quod scit illicitè fieri: & non punit; quia, vt
3 Innoc. III. ait, in c. Cùm iam dudũ, de præb. Multa tolerantur, quæ si in iudicium deducerentur, iustitia id exigente, non tolerarentur: quæ est responsio in nostris terminis Caietani in sec. 2. q. 185. & quidem satis firma; licet dicat N. sibi eam nõ placere, nulla cur non placeat adducta ratione: cui displicet etiam ratio, quam nos adducimus, scilicet, quòd potest permittere illa non approbando, sed solùm non puniendo ad alia damna euitanda, & alios fines bonos, iuxta glos. celebrẽ ab omnibus receptam in c. Omnis. 3. distinct. & in c. Meretrices 32. q. 4. per quas Io. And. in Mercur. c. Peccatum de reg. iur. lib. 6. receptus vbique, has duas permissionis species expressit. Qua etiam ratione ecclesia multa obscœna in Dominica Quinquagesimæ, & feria tertia insequente, fieri impune permittit. c. Denique 4.

dist. multámque in prostibulis, seu lupanaribus fornicationē relinquit impunitam: sed non ideo ist hæc approbare cēsetur d.c. Meretrices, nec posset contra iuris diuini prohibitionem c. Sunt quidam. 25. q. 1. Ea verò ratione displicet ei nostra solutio, quòd eā consequeretur totum ecclesiæ statum damnatum iri; quod tamen non consequi palam constat ex prædictis in mon. præcedente.

SVMMARIVM.

Papa non solum laicorum, sed etiam clericorum peccata frequenter relinquit impunita. num. 1.

LII. Moneo, pro proximè dictorū confirmatione, falsam esse differentiā illam, quam præfatus N. nouè contra omnium mentem ponit inter clericos & laicos; videlicet; quòd nusquā in iure reperitur, quòd Papa dissimulet punire crimina clericorū, licet dissimulet quādoque punire crimina laicorum; id quod ait se constantissimè asserere. Quæ doctrina, noua profectò est, & falsa. Tum, quia nemo quē legere meminerim, hāc differentiam asseruit. Tū, quia destruitur per præfatum cap. Cùm iamdudū, quod de peccatis clericorum quæ ex pluralitate beneficiorū fluunt, agit. Tum, quia dissimulat, & non punit peccata multorū clericorum, qui non solū alibi, sed etiam Romæ aliquot diebus laruati incedūt. Tum, quia etiam dissimulat illa, quæ in conuiuiis vbique gentium, contra cap. Quando, & cap. Conuiuia. 44. dist. à clero admittuntur, bibendo pluries quàm bis, vel ter in prandio. Tum, quia etiam dissimulat illa quæ clerici, & etiā religiosi per tres sententias, quæ in rem iudicatam trāsierunt, occulunt. c. Quod ad consultationē, de re iudic. & etiā illa quę per regulam de triennali possessore defenduntur; & etiam illa quę petentes restitutionem beneficiorum quibus spoliati, etiam ob titulos non canonicos per rigorem cap. In litteris, de restit. spol. patrantur; & multa id genus alia, quæ longum esset referre.

SVMMARIVM.

Consuetudinem disponendi ad libitum de reditibus beneficiorum, nec esse, nec induci posse. num. 1.

LIII. Moneo, nil etiā obstare quod N. ait, quòd consuetudo prædicta, vt beneficiarij tam liberè disponant de reditibus ecclesiasticis, quàm de patrimonialibus, non est praua: & rectè induci potuit, vel potest. arg. cap. fin. de consuet. & l. 2. C. Quæ sit longa consuetudo. Tum, quia nullibi, vt suprà mon. 1. dixi, talis consuetudo inuenitur. Tum quia, vt Reuerendiss. Caiet. dixit, vbi suprà Sec. 2. q. 185. art. 5. non esset consuetudo, sed corruptela, & ita nulla. c. Quæ contra, & c. Mala cōsuetudo, dist. 8. Tum, quia grauissimè prædictus Petrus Sotus relatus in monito XXXVIII. determinauit communem sentētiam iuris esse diuini; ac eius contrariam esse grauissimum errorem contra iustitiam, & mores: non obscurè significans, esse etiam contra scripturam, & ita sapere hæresim veram. Cuius dictum roboratur per quatuor leges diuinas naturales in mon. XXXIX. suprascriptas, & per posita in mon. 1.

SVMMARIVM.

Falsa octo ex vndecimo argumento Aduersarij colliguntur. num. 1.

Falsum est, communem sentētiā consequi, reditus ecclesiasticos; et bona vnde illi redeūt, nullatenus posse tribui laicis. nu. 2.

Bona ecclesiastica iusta de causa possunt concedi laicis. num. 3.

LIIII. Moneo, nihil etiam obstare vndecimũ argumentũ præfati N. po-
1 situm ab eo in 4. par. cap. 1. quia continet; Primũ, quòd nostra, quę sententia communis est, habet, quòd reditus ecclesiastici non possunt dari aliis quã personis ecclesiasticis. Secundũ, quòd Commendatores ordinum militariũ S. Iacobi Calatrauæ & Alcantaræ in Hispania non sunt ecclesiasticę personæ. Tertiũ, quòd non sunt verè religiosi. Quartum, quòd bigamia, & irregularitas repugnant statui ecclesiasticarũ personarum. Quintum, quòd ex sententia cõmuni & recepta, inferretur quoddã absurdum maximũ, videlicet; quòd bona ecclesiastica præfatis militaribus ordinibus iniustè, & illicitè essent applicata. Sextum, quòd ex eadem opinione Archid. & communi inferretur ecclesiam errasse, concedẽdo illa bona prędictis ordinibus. Septimũ, quòd prędati ordines, & milites iniustè possidẽt bona eis ab Ecclesia cõcessa. Octauũ, quòd prædicti præfatorum ordinum milites, iustè possunt suos reditus ecclesiasticos vsibus profanis impendere. Quę omnia, ita esse falsa, & parum pia, sicut sunt noua, mõstrabo in hoc mon. & septẽ seq. Falsum est enim primum, scilicet;
2 quòd sentẽtia quę recepta est, habeat, non posse reditus ecclesiasticos dari aliis personis quàm ecclesiasticis. Tũ, quia nusquam non docet posse, deberẽque superflua illorum dari pauperibus omnibus tam laicis quàm clericis, tam feminis quàm maribus, tam infantibus & pueris quàm adultis & senibus. Tum, quia nusquam sentẽtia communis negat iusta de causa posse per Sedem Apostol. concedi personis
3 laicis bona ecclesiastica tit. feudi, vel emphyteusis, vel precarij, vel locationis, imò & venditionis; vt probatur in c. 1. de feud. & in c. 1. de precario, in c. Vestra, de locat. in c. Querelam, ne præl. vi. su. & in c. Sine exceptione. 12. q. 2. & in summa eius, & in c. Nulli, de reb. ec. non al. latissimè probatur.

SVMMARIVM.

Commendatores S. Iacobi de Spata Calatrauæ, & Alcantaræ, ac similes, sunt ecclesiasticæ personæ. num. 1.

Persona omnis est ecclesiastica, vel laica. num. 1.

Regularis omnis est persona ecclesiastica, & gaudet priuilegio canonis. &c. nu. 2.

LV. Moneo, nil obstare prædictum arg. vndecimũ præfati N. quia, vt in proximo mon. diximus, præsupponit 1
secũdũ falsum, videlicet; quòd præfati milites ordinis S. Iacobi Alcãtaræ, & Calatrauæ, nõ sunt ecclesiasticæ personæ, quod nullꝰ Catholicus quẽ legere meminerĩ, tenet. Nã & si Dom. Sotus, quem ipse videtur in hoc arg. imitatus, in lib. 7. q. 5. art. 3. de iust. & iure, ausus fuit dicere, eos nõ esse verè religiosos; nõ tamẽ negabit, eos esse personas ecclesiasticas: neq; cũ colore aliquo negare poterat. Primo quidẽ, quia omnis persona est ecclesiastica, vel laica, c. Duo sunt genera hominũ. 12. q. 1. & præfati Cõmẽdatores non sunt laici. ergo sunt ecclesiastici. Deinde, quòd oĩs persona gaudẽs priuilegio canonis, Si quis suadẽte. 17. q. 4. quo excõmunicãtur iniiciẽtes manus violentas in personas ecclesiasticas, est persona ecclesiastica. At prędicti Cõmẽdatores gaudẽt illo priuilegio, vt quotidianus vsus habet. ergo 2
sunt ecclesiasticæ personæ. Tertiò, quòd omnis persona regularis, siue sit clericus, siue sit monachus ad chorum professus, siue conuersus, seu

deuotus, & perpetuo mancipatus alicui monasterio, est ecclesiastica persona gaudens præf. priuilegio, per d. c. Si quis suadente, & c. Non dubium, de sent. excom. etiam si sit mulier, c. de monialibus, eod. tit. Imo etiam si nondum sit professus, sed tantum nouitius. c. Religiosus, eod. tit. lib. 6. At omnes præfati Cõmẽdatores sunt, vel professi ad officia diuina dicenda; vel faciẽda in choro, aut deuoti, addicti, & mancipati suis ordinibus, & monasteriis ad munera, & alia officia sui ordinis exercenda; & palam gestãt regularẽ habitum, & faciũt professionẽ, posteaquã priusegerint nouitios. ergo sunt ecclesiasticæ personæ. Quarto, quòd omnis qui est capax beneficij ecclesiastici, est persona ecclesiastica. Tũ, quia laici sunt incapaces ad ecclesiastica beneficia, tam ad suscipiẽdũ, quàm ad conferendum cap. Ex litteris, de transact. c. Cùm adeo, de rescrip. & c. 2. de instit. cum eis annotatis: neque possunt fieri capaces, nisi priuilegio S. Sed. Apost. iuxta glos. c. Imperiũ. 10. dist. & in summa, 16. q. 7. Tum, quia beneficium ecclesiasticũ definitur esse ius percipiendi reditus ecclesiasticos, conferibile tantum à persona ecclesiasticæ personę ecclesiasticę, vt colligitur ex Calderino, in c. Postulasti, de rescrip. & ex Anchar. in c. Beneficium, de reg. iu. lib. 6. & aliis citatis à Fely. in d. c. Postulasti, & à Ioan. Selua, in tract. de beneficio, 1. par. q. 1. quod latè post eos probauimus in rubr. de præb. At præfati Cõmendatores sunt capaces beneficiorum ecclesiasticorũ, quæ vocant commendas, quas conferunt solæ ecclesiasticæ personæ, puta Papa, vel alij Prælati, & administratores eorũ ordinum, priuilegio S. Sed. Apost. ad id deputati; neque possunt conferri laicis. ergo ipsi sunt ecclesiasticæ personæ. Postremo, quòd omnis persona deputata, & donata perpetuo alicui Ecclesiæ, siue sæculari, siue regulari, saltem si defert habitum aliqua ex parte religiosum, licet non emittat tria substantialia vota, censetur ecclesiastica persona, & gaudet priuilegio ecclesiastico canonis, & fori, vt colligitur ex Hostie. Io. And. Anton. Panor. in cap. Vt priuilegia, de priuileg. Quæ cõmunis sententia est, quã tenet etiã D. Anton. in part. 3. tit. 11. cap. 2. Sylueſter, verb. Ecclesia, 1. q. 5. & verb. Excommunicatio. 6. q. 5. & verb. Immunitas. q. 4. & alij alibi. At Commendatores præfati, sunt personæ perpetuo deputatæ, & donatæ ordinibus suis, & monasteriis suis regularibus, vt mox dicetur latiùs: ergo sunt personæ ecclesiasticæ, & gaudent priuilegio canonis, & fori.

SVMMARIVM.

Cõmẽdatoris ordinũ militariũ, S. Iacobi, Calatrauæ, Alcãtaræ, & similes esse verè religiosos latè probatur. nu. 1. & seq.

Religiosus verus est quicunque tria substantialia vota in religione approbata emittit; regularis item omnis. num. 2.

Beneficia regularia solis regularibus conferenda. num. 2.

Commendatores prædicti quotannis se expropriant. num. 3.

Religiosus ordo non desinit esse talis, propter solam facultatis contrahendi matrimonium cõcessionem; neque propter transgressiones eius professorum. num. 4.

Papa per Papatum ab obedientiæ voto soluitur; sed non desinit esse religiosus. nu. 5.

Religiosus verus non est, qui non emittit tria substantialia vota, licet aliquem viuendi modum ad religionem pertinentem voueat. num. 6.

Papa

Papa super voto castitatis solemni dispensare potest. num.7.

Religiones ob religiosorum vitia non esse damnandas. num.8.

Votum castitatis tam facilè potest seruari, ac præceptum sextum Decalogi extra matrimonium. num.9.

LVI. Moneo, nil obstare prædictũ
1 arg. N. alia etiam ratione: quia præsupponit tertium falsum, vt in mon. LIIII. diximus, scilicet; Commendatores præfatos non esse religiosos. Primum, quòd licet eis ducere vxores. Deinde, quòd Tho. Sec. 2. q. 186. ait, quòd illi modi viuendi, secundũ quos homines matrimonio vtuntur, nõ sunt simpliciter & absolutè loquẽdo religiosi; sed secundum quid, in quantum participant quædam quæ ad statum religionis pertinent; cui addo glos. singularem in Clem. Exeo, de sent. excommunicationis, quatenus habet; fratres ordinis tertij sancti Frãcisci, qui sunt, vel possunt esse coniugati, non esse religiosos; licet quendã viuendi modum ad religionis statum pertinentem habeant. Maximè autem videtur motus auctoritate Dom. Soti, licet eum non citet in lib. 7. de iustit. & iure q. 5. art. 3. qui nouè fuit ausus dicere hoc; sed vt antea contra illum scripsi in rubr. de stat. monach. ita nũc contra vtrumque affirmo, præfatos Commendatores prædictorum ordinum militarium S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, qui per Sed. Apost. ap-
2 probati sunt, esse verè religiosos. Primo quidem; quòd omnis qui emittit tria substantialia vota in religione approbata per S. Sedem Apost. est verè regularis, & religiosus: & Commendatores prædicti in religionibus suis, quæ per S. Sedem Apost. sunt approbatæ, vouent illa tria substantialia vota. ergo sunt verè religiosi. Secundo, quòd omnes personæ verè regulares sunt propriè religiosi, vt cõcludit Panor. in hoc receptus, in rubr. de regul. & in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constit. At præfati Commendatores sunt verè regulares, quippe qui profitentur regulas B. August. vel B. Benedicti, vel Bernardi, seu Cistertiensem. ergo sunt propriè religiosi. Tertio, quòd beneficia regularia non possunt cõferri nisi verè regularib⁹, & propriè religiosis. c. Cum singulã. §. Prohibemus, de preb. lib. 6. & Clem. 1. de supple. neg. præla. Quibus cõsonat concil. Trident. sess. 14. de regul. cap. 10. At Commẽdatoribus præfatis passim conferuntur beneficia regularia, videlicet, Priratus, Commendæ maiores, Clauariæ, Thesauraria, & aliæ commendæ minores. ergo sunt propriè regulares, & religiosi. Quarto, quòd ratio quare Magistri prędictorũ ordinum, nunquàm conferunt, neque conferre possunt prædicta beneficia regularia vllis laicis, donec post susceptum habitum prædictorum ordinũ fecerint professionẽ in manibus prælatorum ad id deputatorum, est; quia per prædictam habitus susceptionem, & regulæ professionem, desinunt esse laici, & sæculares; & incipiunt esse regulares, & religiosi. ergo post professionem prædictam, sunt verè religiosi. Quinto, quòd obseruantia præfatorũ
3 Commendatorum, vt ipsemet Sotus fatetur, habet; vt quilibet illorũ quotannis se expropriet, id est, faciat, & tradat ordinis magistro, vel alij prælato in id deputato, inuentarium, seu memoriale omnium bonorum quæ tenet, in signum recognitionis paupertatis solẽniter promissæ: per quod significat se nihil pro proprio habere;

& quod possidet, siue tenet, nomine
1 ordinis, & nõ proprio tenere, ac possidere. Quod profecto superfluum, & nulla ratione faciẽdum esset, si solemni paupertatis voto non obligarentur. At nullũ votum dicitur solemne, nisi vera veræ religionis professione, vel sacri ordinis susceptione muniatur. ergo prędicti Cõmẽdatores verè verã religionẽ profitẽtur. Sexto, quòd omnes Commendatores prædictorũ ordinum, eodem omnino modo suas regulas profitentur; neque est vlla differẽtia inter professionem quam aliqui profitentur ad seruiendum in choro vel alia diuina officia facienda; & inter professionẽ quam faciũt alij, qui profitentur ad faciendum militaria, vel alia ministeria, quæ etiam laicis congruunt. At nemo negare potest eos Commendatores, qui ad diuina officia facienda suscipiuntur, & profitentur esse, verè ac propriè religiosos, vt & ipse Sotus confitetur. ergo nemo negare potest etiam alios qui eundem habitum accipiunt, & eandem professionem faciunt, esse verè ac propriè religiosos. Septimo, quòd in præfatis ordinibus non solùm inueniuntur viri, quos omnes Commendatores appellant; sed etiam feminæ, quas Commẽdatrices dicunt. Et omnes tam viri, quàm mulieres, eodem modo profitẽtur; & nemo negat præfatas Commendatrices, simul in suis monasteriis
2 conuiuentes, esse propriè religiosas. ergo propositum. Octauo, quod ipsemet Sotus fatetur, Commendatores cruciferos ordinis S. Ioannis hospitalis Hierosolymitani esse veros religiosos; & tamen illi, & Commendatores sancti Iacobi, eandem regulã S. Augustini profitentur; licet isti ex Apostolico priuilegio vxores habere possint: quod non efficit ne sint religiosi, vt mox dicã. Nono, quòd ij ordines 3 verę religiones erant antequàm facultas contrahendi matrimonium eis cõcederetur. At per illam concessionem non desierunt esse tales: quia intentio Papæ illam concedentis, non fuit talis: & actus agentium non operantur vltra intentionem eorum. l. Non omnis. ff. de reb. cred. & cap. fin. de preb. Decimo, quod ipsemet Sotus ait, prefatos ordines esse veras religiones, si secundum primæuam institutionem seruarentur. At nulla regula desinit esse verè religiosa, ex eo quòd cum eã professis quò ad aliqua dispensetur, vt palàm est. Non obstant illa, quibus N. & Sotus mouẽtur. Non primum, videlicet; quod prædicti Commendatores possunt ducere vxores. Tum, quia id solum possunt ex dispensatione Sed. Apost. non autem ex tenore regulæ, vel professionis. Tum, quia illa dispensatio non tollit votum castitatis; sed solum restringit, ne sit ei locus in copula maritali; quod longè aliud est. Tum, quia qui verè est religiosus, non desinit esse talis, eo quòd super aliqua parte voti cum eo dispẽsetur. ergo eadem ratione neque præfati Commẽdatores desinunt esse verè religiosi, eo quòd ab aliqua parte voti castitatis absoluantur. arg. l. Illud, ad l. Aquil. cum vulgat. Nullus enim verè religiosus desinit esse talis, eo quòd cum eo dispensetur à S. Sede Apost super aliqua parte voti paupertatis, puta; vt impendat inter viuos aliqua bona in aliquos vsus pios, vel alios bonos, in quos sine dispensatione id facere nequiret: vel, vt de eisdem testetur in morte. ergo neque vllus Cõmendator desinit esse verè religiosus, eo quòd cum eo à S. Sede Apost. dispen-

dispensetur super aliqua parte voti castitatis. Tum demum, quòd nemo dicat S. D. N. Pium V. non esse verè religiosum, eo quòd per summum
5 Pontificatum fuerit absolutus penitus ab obedientiæ voto, quo alicui Prælato humano ante illum adeptum tenebatur. Ad secundum autem argumentũ respondeo, quòd S. Thom. in loco præcitato, & glos. præf. Clem. Ex eo, nõ loquuntur de modis viuẽdi eorum, qui profitentur aliquam regulam religionum approbatarum; neque de illis, secundum quos in aliqua huiusmodi religionũ tria substantialia vota emittuntur: sed tantum de illis, qui aliqua conuenientia statui huiusmodi religionum seruant, quales sunt viri, & feminæ ordinis tertij Prædicatorum, vel Franciscanorum, non viuentes simul, neq; profitẽtes tria substantialia vota, sed obligãtes se tantum ad quędã ieiunia, & preces, & ad continentiam quorundam dierum; & ad deferẽdum aliquem habitum secretũ, vel publicum, quo significentur esse illius, vel illius tertij ordinis. Non obstãt etiam rationes Soti, scilicet; quòd rei vxoriæ perinde ac cæteri sæculares inseruiunt, eosdem, scilicet, ambientes honores, easdémque facultates suæ soboli procurantes; & quòd neq; paupertatem, neque obedientiam, nisi solo nomine profitentur. Quænã enim, ait, paupertas est, relationem tantum magistro facere suarum facultatum? ex quibus si vel obolum eis adimeret, perinde reclamarent ac cæteri regni nobiles. Et quòd neque obedientiam seruant; eo quòd per totam ferme vitam nullum superioris mandatum audiunt, nisi dum eorum comitia fiunt. Et quòd non sufficit eis dicere, hęc est nostra religio, neque ad aliud teneamur: quia secundum primæuam eorum institutionem, nonnullum clausuræ genus seruabant, multóque crebriora obedientiæ persoluebant munera, longéque aliam habebant paupertatis rationem. Et quòd si Dominicanorum, & Franciscanorum ordines tantùm collaberentur, ac præfati ordines sunt collapsi, desinerent esse religiones. Et quòd S. Thomas fuit in hac opinione in Sec. 2. q. 186. art. 4. ad 3. vbi scripsit verba supra proximè hoc eodem mon. relata. Et quòd castitas in eiusmodi vitæ instituto, si humano more loquamur, non est seruatu possibilis. Quas ob rationes, quia fragiles sunt; non debuerat, mea sententia, viam reliquisse regiam, & contra omnium sententiam, nouam cudere. Ex eis enim sola duo argumenta in summa conficiuntur. Alterum est; hoc vtuntur matrimonio. ergo non sunt veri religiosi: quod argumentum, quàmuis neruosum sit, præsuppositа opinione S. Thom. in Sec. 2. q. 88. art. 11. cùm ipse latè sequitur in eodem lib. de iust. & iur. q. 5. art. 3. At facilè diluitur tenendo contrariam; quæ communis est, sententiam Innoc. & aliorum, in c. Cum ad monasterium, de stat. mona. quam etiam tenet Caietanus in dicto art. 11. & sentit Scotus in 4. dist. 38. q. 1. vbi latius Maior. q. 3. & alij multi ibidem, & alibi sequuntur. Quæ, vt
7 concedit posse Papam iusta de causa dispensare super voto castitatis monachi; ita concedit posse dispensare super eo quo ad copulam maritalem tantum, quæ pars eius est arg. l. Quæ de tota. ff. de rei vend. & c. Pastoralis. §. Item cùm totum, de offi. deleg. qua dispensatione non obstante, manebit persona ecclesiastica, quæ

quæ gaudeat priuilegio fori, & canonis; & sit habilis ad omnia beneficia regularia, & alia omnia, ad quæ sunt habiles omnes verè religiosi, excepto vno articulo castitatis coniugalis. Et si quis respondeat, Sotum noluisse dicere, prętatos Cōmendatores habentes vxores, non esse religiosos; sed nō esse adeò astrictos ac alij qui eas non habent, nihil nobis obstabit præfatū eius prius argumentū, cui in hoc sensu accepto etiam nos consentimus. Alterum, & posterius argumentum, quod ex eius dictis sumitur, tale est; Præfati equites ambiunt honores, procurāt diuitias, perinde ac laici alij; tam ægrè ferunt, vt prælatus eorum quicquā accipiat de facultatibus quas se habere illi manifestant, ac alij nobiles; nihil ferè præcipitur eis ab eo quod faciant, nisi cùm Conuentus aguntur. ergo non sunt verè religiosi, & ordo quem profitentur, non est vera religio. Ad quod respōdeo negando consequentiam vti pessimā. Tum, quia est similis illi, qua sola vsum fuisse ferunt pestiferum illum Lutherum, quando cœpit ordines, & religiones sanctas eò euertere, quòd earum professores malè illas seruabant, quamuis postea etiam alias addidisset. Absit autem vt ob peccata religiosorum,
8 religiones damnemus; sicut neque ob peccata Christianorum, Christianismum damnare debemus. Tum, quia malè imitatur Pontificem Max. qui commotus ambitione, auaritiáq; religiosorum quatuor ordinum mēdicantium, & aliorum non mendicātium, sic exorditur, in cap. Quorundam, de elect. lib. 6. Quorundā oculos sic vitiū ambitionis excæcat, quòd quasi suæ professionis immemores, qua contemptis honoribus, abiectis diuitiis, spretisque delitiis, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt, ad aratrum manu missa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & causarum strepitibus se inuoluunt. hæc ibi. Ex quibus tamen non infert eorum ordines non esse veras religiones, eósque non esse veros religiosos; sed malefacere peccaréque, ac debere illis obuiāiri. Et ita statuit ibidē, quod ad ea reprimēda iudicauit opportunū. Sic Sotus inferre debebat, eos equites cruciferos, qui neq; obedientiā, neq; paupertatem, neque castitatē seruant, malè quidem facere, peccaréq; ac debere à Prælatis suis corrigi, & à confessariis suis, ne amplius agāt talia admoneri, regiámq; Maiestatē adhortari, vt quādo gratia Dei, & Papæ, factus est Magister, & Prælatus tot tam illustrium, tamq; fortissimorū virorū, eos reformaret, & in antiquā restitueret formā: quò religionis inimicos, terra mariq; in castitate, & abstinentia, quibus bellica virtus, fortitudo, & prudentia cōseruatur & augetur, insectātes, diuinę, humanæque Maiestati pro sua dignitate inseruirent. Quod autē significat, omnes præfatos Cruciferos, Equites, & Cōmēdatores, esse in damnationis statu; eo quòd ait eos non posse, humano more loquendo, seruare quam promittunt paupertatem, obedientiam, & castitatem; viuentes lautè, torneamenta, & alia militaria exercentes, feminas aulicas visentes, & cætera. insignis iniuria multorum illustrium, & aliorum esse videtur: quia non est difficilius eis seruare votum castitatis, quàm præceptum de non fornicando extra matrimonij statum, quod est sextum Decalogi. Tum, quia, Rolādus vir in catalogum sanctorum

auctore

auctore Petro de Natalibus relatus, in aulis Regum, & maximis bellis, & bellorum exercitiis, seruasse virginitatem traditur. Tum, quia S. Thom. optimè probat in Sec. 2. q. 188. art. 1. posse institui, & de facto institutas esse veras religiones ad militiam armatam exercendam. Tum, quia non est verum, quod parum cautè significat, omnes religiosos vti oportere clausura, & solitudine, cùm ea non debeat, neque possit vti religiosus armatę militiæ. Tum, quia sunt quamplurimi vidui, & viduæ, & virgines in aulis Regiis, quos, & quas magna cura castitatem seruasse, seruaréque per earũ sacras confessiones cognouimus. Adueterèque potuisset plus satis significare raros cœlibes, præter eos quos monasteria claudunt, seruare castitatem; imò, neque seruare posse more humano loquendo: cùm negari non possit id aliqua ex parte spurcissimæ Lutheri doctrinæ fauere. Ad auctoritatem autem S. Thomæ, qua etiam nititur, iam responsum fuit in monit. præcedenti, scilicet; quòd non loquitur de modis viuendi eorum, qui in Conuentibus, vel extra eos sine vllo trium, quæ præfata sunt, votorum; vel cum vno, vel altero eorum, vel etiam tribus simpliciter, & non solemniter emissis, viuunt. De quibus glos. solemnis, in d. Clem. Cùm ex eo, de sent. excom. & tex. cũ glos. in Clem. 1. in princip. & fin. de relig. dom. & latè Panor. & alij, in rubr. de regul. & in c. 2. de for. comp. & idẽ & Felin. & Dec. in c. Ecclesia, de constit. quorum de numero esse illos qui regulam tertiam S. Francisci extra Conuentus in suis domibus degentes seruant, omnes affirmant. Imo & ipsemet Sotus, dicens idem de his, qui, vel quæ de ordine tertio Dominicanorum sunt, & extra Conuentus degunt. Est igitur falsum; Equites, & Commẽdatores non esse propriè religiosos, etiam accepto astrictè verbo, religiosus; & falsius non obligari eos votis quæ emiserunt: & falsius eos non posse votum castitatis, si velint, Dei ope perinde seruare, ac sextũ præceptum de non mœchando, nec fornicando; imò falsum, quòd non multi ea seruant, sicut & prædictũ sextum Decalogi Dei præceptum.

SVMMARIVM.

Ecclesiastico statui non repugnat bigamia, nec irregularitas; licet ordini suscipiendo, vel eius vsui obstet. num. 1.

Ecclesiastica persona sine ordine vllo esse potest. num. 2.

LVII. Moneo, ea item ratione non obstare præfatum vndecimum argumentum prædicti N. quia præsupponit quartũ falsum, vt diximus in monito LIIII. scilicet; quòd bigamia, & irregularitas ecclesiastico statui repugnant. Tum, quia non repugnant statui monialium, quas constat esse personas ecclesiasticas. c. De monialibus, de sent. excom. & c. Indemnitatibus, de elect. lib. 6. Tum, quia non repugnant statui monachorum, vel religiosorum, quales possunt esse, & sunt multi bigami, & homicidæ, mutilati, & corpore vitiati. Tum, quia sunt irregularitates aliquæ, quæ per professionem regularem, saltem quò ad aliquos effectus tolluntur. c. 1. de fil. presb. At palam est, monachos, & si nõ sunt clerici, esse personas ecclesiasticas, & de statu ecclesiastico, c. Duo sunt genera. 12. q. 1. c. Si quis suadente. 17. q. 4. adiuncto c. Non dubium. & c. Parochianõ, de sent. excomm. vt latè probatum est in mon. IV. Tum, quia

quia licet clericatui, & ordinis sacramento suscipiendo, & vtendo repugnet bigamia, & irregularitas, non tamen repugnant monachatui, & statui ecclesiastico, qua parte capit etiã nullo charactere clericali insignitos: cùm possit esse quis monachus, vel monacha, sine ordine vllo, & clericatu c.
2 Alia est causa clerici, alia monachi, & c. Si clericatus titillat. & c. Legi. 16. q.1. quales hodie sunt plurimi, & olim fuere multo plures. Et ita in prædictis ordinibus militaribus, alij sunt ordinati, & deputati ad officia diuina, quibus contraria est irregularitas; & alij non ordinati, præsertim ordine sacro ad officia militaria, vel alia etiã laicis conuenientia destinati: quibus nil nocent bigamia, & irregularitas.

SVMMARIVM.

Bona ecclesiastica non esse iustè applicata ordinibus militaribus, malè infertur ex sententia communi. num.1.

Bona ecclesiastica fiunt profana per alienationem iustam in laicos; & tunc eorum reditus fiunt adeò liberi ac aliorum profanorum. num.2.

LVIII. Moneo, ea itẽ ratione non obstare prefatum vndecimũ arg. quia, vt diximus in LIIII. mon. presupponit quintum falsum, nempe; ex opinione Archidia. communi & nostra,
1 inferri; quòd bona ecclesiastica iniustè, & illicitè essent applicata ordinibus præfatis militaribus S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ. Tum, quia per nullam, que bona sit, consequentiam, potest inferri hoc ex eo quod prædicta communis ait, superflua redituum bonorum ecclesiasticorũ esse tribuenda pauperibus; quia hæc duo separata sunt, & à separatis nõ fit illatio. l. Naturaliter. §. Nihil commune. ff. de acq. poss. Tum, quia non negat Archidia. cum communi, posse Papam erigere nouas religiones, & noua monasteria, & collegia pia instituere: neque consequenter negat, quòd eadem ratione qua potest cõcedere Papa aliis monasteriis, collegiis, & ordinibus ecclesiasticis, approbatis à se, vel ab eius Sede; eadem potuit, & potest concedere collegiis, monasteriis, & ordinibus militaribus: quia, vt suprà probauimus in monit. LV. & LVI. ita sunt hęc ecclesiastica, & religiosa, sicut & illa. Tum, quia concedere bona ecclesiastica eiusmodi piis, & religiosis ordinibus, & collegiis ad vsus pios institutis, potius videtur consonare, quàm dissonare sententię communi asserẽti, saltem superflua eroganda esse pauperibus, aut piis operibus. Tum denique quod Archid. cum communi nõ negat, vt suprà dictum est mon. LIIII. posse Papã, & alios Prælatos iusta de causa cõcedere bona ecclesiastica etiã laicis in feudum, vel emphyteosim in perpetuum, vel vsque ad aliquod tempus, prout causa exegerit; imò & vendere, ac omnino alienare, si causa id exposcat. iuxta cap. Sine exceptione. 12.q.2. Neque negat quòd qui acceperit ea per eiusmodi iustos contractus, possit ad libitum disponere de reditibus eorum, seruatis conditionibus, & modis eis adiectis; quia iam desierunt esse ecclesiastica, per prædictos iustos contractus; sed solùm negat, posse Prælatos, & alios beneficiarios erogare iustè in vsus profanos, & superfluos reditus bonorum ecclesiasticorum, dum manent ecclesiastica, & antequam iusta de causa cum solemnitate debita fiant profana, & desinant esse sacra, etiam quartæ speciei sacrorum; qualia sunt antequàm iustè alienentur. iuxta Thom. in Sec. 2.

q.99.

q.99. art. 3. & alia cit. in mon. XXIIII. & XXV.

SVMMARIVM.

Ecclesiam errasse concedendo bona militaribus ordinibus, nullatenus ex communi sententia infertur. num. I.

LIX. Moneo, ea itē ratione non obstare vndecimū argumentum præfati N. quia præsupponit sextū falsum, vt suprà mon. LIIII. diximus, scilicet; inferri ex opinione cōmuni ecclesiam
1 errasse, concedēdo bona ecclesiastica ordinibus militaribus; & professores eorū iniustè illa tenere. Tum, quia per nullam, quę bona sit, cōsequentiā hoc inferri potest ex opinione Archid. quatenus asserit, superflua redituū ecclesiasticorum erogāda esse piis operibus: imò ex dictis in præcedēti monit. potius infertur contrariū, cùm largiri præfatis ordinibus sanctè institutis, ad sanctam fidei Catholicæ defensionem armatam, sit largiri piis operibus, cùm præfati ordines, vt prædictum est, sint pij, ecclesiastici, & religiosi, ad illam defensionem instituti. Tum, quia vt diximus in præcedenti mon. neque Archid. neque eius vllus sequax, negat posse Ecclesiam creare huiusmodi ordines, & concedere illis bona ecclesiastica ad vsus pios, in quos sunt instituti: neque cōsequenter negat eorū professores iustè possidere illa, quæ sibi iustè sunt concessa; sed solùm negat Ecclesiam concessisse vnquam illis illa bona, ad vtendum eorum reditibus in vsus malos, vanos, aut profanos suo pio instituto contrarios: & ita teneri eos ad impendendum reditus, in suos vsus decentes, & alios pios. Quare, non debuit N. ex tam pia opinione prædicti Archid. ad tam impiam conclusionem, quæ haberet Ecclesiam errasse, & præfatos milites iniustē possidere bona ab ea concessa inferre.

SVMMARIVM.

Cōmendatores iniustè possidere bona ecclesiastica, nō infertur ex sentētia cōmuni, cùm contrariū potius inferatur. nu. I.

LX. Moneo, ea item ratione non obstare vndecimum arg. præfati N. quia præsupponit septimum falsum, vt diximus in mon. LIIII. videlicet; quòd ex opinione, quæ communis & recepta est, Archid. & nostra, inferretur, si vera esset, quoddam maximum absurdum, scilicet; præfatos milites, & eorū ordines, iniustè possidere bona ecclesiastica. Tum, quia nullo colore 1
illud ex ea inferri potest; quia nullatenus ex eo quod beneficiarij teneantur ad impendenda superflua piis operibus, consequitur; quòd bona ecclesiastica iniustè possideātur à prædictis Commendatoribus, & eorum ordinibus; neq; quod errauit ecclesia concedendo eis illa: quoniam præfati ordines sunt instituti ad opera pia, videlicet, ad bella iusta, non qualia, qualia; sed pia, quæ pro fide Catholica, ac religionis Christianæ defensione assumuntur, vt expressè Thomas receptus docet in Sec. 2. q. 188. art. 3. & professores eorū sunt personæ ecclesiasticæ; imò religiosæ, imò & beneficiarij regulares, tenendo cum gloss. Clem. Dispendiosam, de iudic. canonicatum regularem, & monachatum esse beneficia regularia, qua parte sunt iura recipiendi reditus ecclesiasticos saltem alimentorū; & ita bona, & reditus per ecclesiā eis addicta, piis operibus censentur applicata. Tum, quia licet aliquot personæ eorum ordinum non impendentes eorum reditus superfluos in id ad quod bona illa sunt à Papa illis ordinibus applicata,

neque

neque in obſequiũ regis, qui eſt eorum Magiſter & Prelatus, vel alias de ipſius mandato iuſto certè peccent; tamen ob earum ſingularum peccata non dicitur ordo peccare, neque illa debent ei nocere. iuxta regulam; Delictum perſonæ, non debet in damnũ Eccleſiæ redundare. de reg.iur.lib.6. Et eſt caſus in cap. ſi Epiſcopum. 16. q. 6. Tum, quia non bene ſequitur, quòd beneficiarius peccat in impendendo reditus ſui beneficij, ergo iniuſtè poſſidet beneficium, & bona eius, quia ſeparata ſunt, & à ſeparatis non fit illatio. l. Papinianus exuli, cũ concordantiis, ff. de minoribus.

SVMMARIVM.

Commendatores reditus ſuorum commendariam regularium; malè, vel profanè vltra ſuam decentiam impẽdentes, peccare latè probatur. num. 1. & ſeq.

Votum paupertatis, non tantùm ſolemne, ſed etiam ſimplex efficit, ne vouens licitè aliquid ſibi quærere, vel quæſito vti poſſit. num. 2.

Votum paupertatis ſimplex non videtur impedire acquiſitionem rei, ſicut nec votũ caſtitatis acquiſitionem vxoris, quamuis vtrumque impediat vſum iuris quæſiti. num. 3.

LXI. Moneo, ea item ratione nihil obſtare vndecimum argumentũ præfati N. quia preſupponit octauum falſum, vt diximus in monito IIIII. ſcilicet; prædictos milites, & Commendatores non peccare impendendo reditus ſuos ſuperfluos in vſus profanos, & alios ab his in quos per regulas, & iuxta præcepta Sed. Apoſt. & Regis, qui eorum ſummus magiſter
1 eſt, impẽdunt. Tum, quia negari non poteſt, id eſſe rebus acceptis in vnum vſum, vti ad aliam; quod eſt peccatũ, §. furtum. Inſtit. de oblig. quæ ex del. naſ. Tum, quia negari non poteſt, eos emiſiſſe votum paupertatis ſolemne; quod neque etiam Sotus negat. Cui conſequens eſt; non poſſe illos impendere ſua, niſi in ea in quæ impendere debent, ſecundùm regulã quam profeſſi ſunt: ſicut neque Abbates, neque Priores, & alij Prælati, expreſsè, vel tacitè profeſſi regularium ordinẽ, poſſunt abſque peccato monaſteriorum ſuorum bona, & reditus impendere in alios vſus, quã in illos in quos regula quam profeſſi ſunt, iubet impendi; vel in alios pios, in quos Prælati iuſtè ac rationabiliter præcipiunt iuxta ſacros canones, vt vigilantiſſimè Ioan. Maior. definit in 4. diſt. 38. q. 2. col. 3. & 4. dicens; Abbatem qui contrarium facit, eſſe omnium monachorum maximè proprietarium: quod ſatis colligitur ex c. 2. de teſtam. & ex toto titulo de ſtat. monach. præſertim cap. Cùm ad monaſteriũ. §. fin. quatenus habet votum ſolemne paupertatis eſſe tam indiſpẽſabile, quàm votum ſolemne caſtitatis. Colligitur itẽ ex cap. 1. 18. q. 1. & cap. 1. & cap. Quàm ſit, & cap. Abbates, & c. Vilitandi, & cap. Eleutherius, ead. cauſ. q. 2. Tum, quia etiam votum paupertatis ſimplex obligat vouentem ad ſui obſeruantiam; & conſequenter ne velit ſibi dominium aliquod quærere, & rebus illis tanquam eorum dominus vti; iuxta illud Pſalm. 75. Vouete, & reddite. relatũ in cap. Magnæ, de vot. Et ita, quamuis vota prædictorũ militum, & commendatorum, eſſent ſimplicia, quæ tamen certum eſt eſſe ſolẽnia, & in religione approbata emiſſa per ſupradicta mon. I V I. obligarentur tamen per ea nolle habere quicquam proprium; neque vti re quapiã

tanquam

tanquàm sua. Nam licet dicamus eum qui paupertatem simpliciter vouit, nõ
3 fieri incapacem, quò minus si emeret aut hæreditatem, aut donationem acceptaret, fieret eius dominus: sicut & qui castitatem simpliciter vouit, si de facto matrimonium contrahat, peccat quidem, quærit tamen dominiũ vxoris: oportet tamen dicere, quòd peccat volendo emere, vel emendo aliquid vt fiat suum, vel hæreditatem, vel donationem acceptando; & quòd sicut qui voto castitatis simplici alligatus, contraxit matrimonium, non potest petere debitum, licet reddere valeat. cap. Quidam, & cap. 1. de conuers. coniug. ita qui post paupertatis votum etiam simpliciter emissum, aliquid quærit, etiam si faciat illud suum, tamen non potest vti tanquàm suo. Quoquo igitur se N. vertat, non potest defendere, præfatos milites licitè posse vti reditibus bonorum illorum ordinibus addictis, tanquàm suis propriis, & vt dominos illorum; licet possint, & debeant tanquàm administratores eorum, vti eis in suos, & pauperum, vel alios pios vsus; & defendere contrarium, est impietati longè proximius, quàm dicere; Clericos sæculares vti posse reditibus ecclesiasticis, tam liberè ac patrimonialibus. Quod esse veram hæresim, vel saltem illi proximum, dixit Petrus Sotus in mon. XXXVIII. & duobus sequentibus, supra relatus.

SVMMARIVM.

Commendatores militarium ordinum malè æquiparari clericis sæcularibus quò ad bona tẽporalia latè probatur. nu. 1. & seq.

Votum paupertatis, non tantum solemne, sed etiam simplex, facit illicitam voluntatem acquirendi temporalia, eam vouenti. num. 2.

LXII. Moneo, non etiam obstare illam æquiparationem, qua præfatus N. æquiparat in 4. part. cap. 2. nu. 4. prædictos Commendatores aliis clericis sæcularibus, quo ad dominium, & possessionem bonorum temporalium, nimium blandiens eis, blandè 1
suadendo, vt conscientias suas dirigãt in hoc secundum regulas, quibus clerici sæculares possunt dirigere suas, quia id falsissimum est. Tum, quia clerici sæculares nullum paupertatis votum emittunt, & iustè, ac sanctè possunt habere propria. c. Habebat. c. Certè, & seq. 12. q. 1. Adeo quòd etiã testari possunt de bonis patrimonialibus, sine vlla vllius dispensatione c. Quia clerici, de testam. & c. Fixum, 12. q. 5. etiam si essent Eremitæ. 19. q. 2. §. Econtra, sub c. Perlatum: præfati autem Commendatores emittunt votum, non quale quale, sed solemne, vt proximo monito probatum est. Tum, quia hoc est æquare religiosos sæcularibus clericis, quò ad paupertatem; cùm tamẽ omni iure clerici sint capaces dominij tẽporalium, & nullo neque diuino, neque humano religiosi, vt probatum est, monito IX. & octo seq. Tum, quia nullus, qui votum paupertatis perpetuum, etiam tantum simplex emisit, potest iustè quærere, 2
vel retinere sibi vllũ dominiũ bonorum tẽporalium; quia contrairet voto licet simplici, quod est peccatũ mortale. c. Magnæ, de vot. c. Vouentibus. 17. q. 2. Nam quemadmodũ qui vouit castitatem, id est, renunciauit omnibus venereis, promittendo se nunquàm vsurum eis, contrauenit voto, habendo, vel habere volẽdo rem carnis etiam maritalem; ita qui vouit votum paupertatis perpetuum, etiã simplex; quod est renunciare omnibus

bonis tēporalibus, promittēdo Deo, se nunquam quæsiturum, neque habiturum illa sibi tanquā propria, mortaliter peccat, quoties vult illa sibi quærere, vel habere tāquàm propria; quia contrauenit voto per præfata iura. Tum, quia nil obstat his dicere, quòd plus ligat votū castitatis, quàm votum paupertatis: quia hoc nemo dixit, neque vlla ratione defendi potest; quia eodem omnino modo quo vsus venereorum, & voluntas vtendi eis repugnat voto castitatis perpetuo, id est, quo promissum est semper à venereis abstinere; ita habere dominium temporalium bonorū, vel velle habere illa tanquam propria, repugnat voto paupertatis perpetuo, id est, voto quo promisit, se nunquam habiturum aliquid proprium. Tum, quia nemo negat, neque negare potest, quòd qui vouet voto simplici obedientiam alicui Prælato: sicut in aliquot religionibus vouent aliquot nouitij ante professionem, perpetuò, vel pro tempore quo in eis manebunt, peccant mortaliter non obediendo, vel nolendo obedire tempore quo ibi sunt; ita nemo negare debet, quòd qui vouit paupertatem perpetuam, vel tēporariam, non seruando, vel nolendo seruare illam. Nam profectò qui hæc negaret, negare cōuinceretur vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ perpetua non ligare; quod est hæresis Lutherana, & abominanda contra sacras, & canonicas scripturas. Cùm ergo præfati Commendatores voueant prædictas regulas, & consequenter emittant tria vota substantialia, è quibus vnum est votum paupertatis, quod etiam si non esset solemne, vti est, obligaret ad nūquam habendum, neque volendum habere aliquid temporale proprium, quanto magis, ad non disponendum de illo tanquam de proprio: & per consecutionē, nullatenus debet quis docere, ipsos quò ad hoc æquiparari clericis sæcularibus, si formidat lutherizare.

SVMMARIVM.

Commendatores ordinum militarium, caueant ab assentatoribus, contra receptissimas sententias. num. 1.

LXIII. Moneo, fieri ex præmissis, vt charitas, & obseruātia qua sum, & esse debeo in prædictos ordinum militarium Commēdatores, genere, dignitate, ac bonorum ecclesiasticorum administratione adeò illustres, & eorum confessarios adeò doctos; cogat me admonere, simul orare eos, ne huiusmodi assentationibus vllatenus assentiantur: neque credant per auctoritatem N. etiam si longè maior esset quàm est, excusari à peccato in re adeò insolenti, & contra sententias adeò receptas, & fundatas iure tam diuino, quàm naturali, iubēte seruari ea quæ promittūtur non solū Deo, sed etiam homini; præsertim in Hispania, cuius legibus ex iure Pōtificio deriuatis, tāti fit fidei datę obseruantia, vt omne pactum, quālibet nudū; & omnis pollicitatio, quomodolibet facta, si modò licita est, efficaciter obligat promittētem, & parit actionem contra legem iurisgentiū. §. Igitur nuda, & alias ei conformes. ff. de pact. deriuatis, inquam, ex iure pontificio, imò è naturali, & diuino; de quo in c. 1. de pact. & c. Iuramenti. 22. q. 5. & l. 1. ff. de pact. quæ est recepta sententia; quicquid aliqui Nouatores innouent.

SVMMARIVM.

Decimas ante Lateranense Concilium laicis concessas, & alias quas Principes habent,

bent, non posse iustè ab eis teneri, non inferri ex communi sententia, latè probatur. num. 1. & seq.

Decimarum fructus, bonáque alia ecclesiastica iusta ex causa per Sedem Apost. cõcedi possunt laicis, ita vt eis tanquam profanis vtantur. num. 2.

Quamuis Thomas, cui sua tribuit Aduersarius, expressè dixerit, ius percipiendi decimas non posse illis dari. num. 3.

LXIIII. Moneo, nihil obstare illud assumptum præfati N. in duodecimo argumento, nempe; ex prædicta opinione Archid. & cõmuni sequi nõ posse, vllos laicos iustè possidere decimas eis ante Conciliũ Lateranense ab Ecclesia in feudũ cõcessas; & quòd neque Principes sæculares partem vllam decimarum per Ecclesiæ gratiam accipere possent; quod est contra cap. Cũ Apostolica, de his quę fiũt à pręl. cap. Prohibemus, de decim. cum eis annotat. & cõtra Thom. Sec. 2. q. 87. art. 2. ad 3. Nil, inquã, id obstat; quoniam falsum est illud assumptum: non enim inferuntur contenta in eo ex communi sententia. Tum, quia decimæ ante Concilium Lateranense concessæ, quarum cõcessionem iura probant, fuerunt iusta de causa concessæ; & solas illas decimas possunt iustè habere Principes, quas Apostolica Sedes ex iusta causa illis concessit: & Archid. cum communi non negat; imò confitetur posse Ecclesiam iusta de causa concedere bona ecclesiastica laicis ad tempus, & in perpetuum, etiã taliter vt fiant profana: ita vt eorum reditibus tanquam aliorum profanorum liberè vti possint, vt dictum est mon. LIIII. & LVIII. Tum, quia, vt dictum est, in duobus monitis proximis, Archidia & communis loquitur de reditibus bonorum ecclesiasticorum, pro tempore quo manent ecclesiastici; non autem pro tẽpore quo iusta de causa, & cum solemnitate debita desierunt esse sacra & ecclesiastica: qualia esse desinunt per alienationem factam in personas profanas, ad hoc vt eis pro libito perinde ac patrimonialibus vtantur, per notat. in summa, & in cap. sine exceptione. 12. q. 2. & in cap. Nulli, de reb. ecc. non al. & ideo licet ex ea sequatur, quòd aliqui laici iniustè possident decimas, ij scilicet, qui ab Ecclesię prælatis sine iusta causa, & solemnitate debita acceperunt: non tamen sequitur in vniuersum omnes laicos, etiam Reges, & Principes iniustè possidere oẽs quas possident decimas: quoniam quãplurimi possident eas in feudum, vel alio titulo iusta de causa, & cum solemnitate debita quæsitas; quales videntur esse omnes concessæ ante Concilium Lateranense: ex quibus sunt illæ, quæ olim cùm Pyrenæi montes cœperunt à Mauris, & Sarracenis occupari, pro stipendio perpetuo concessæ fuere ad iustos sumptus faciendos multis nobilibus, tam citra, quàm vltra nostrã, quæ celeberrima est, Roncam-Vallẽ; tam qua parte in Hispanias, quàm in Gallias, & mare Oceanum protenduntur, quò illarum, & patrimoniorum suorũ reditibus militãtes, Christicolarum terras defenderent, & in CHRISTI, & sanctæ Sedis Apost. obedientiã reducerent. Quam ob eãdem causam, in multis aliis terris idem factũ fuit, & iustè fieri potest; cũ omnia bona ecclesiastica iusta de causa, & cũ solemnitate debita, possint alienari. cap. Sine exceptione, 12. q. 2. & cùm causa pietatis, & religionis cõseruandæ, vel restituendæ, sit vna principalissima, ob eandem causam, & ad colligendos

ligēdos & alēdos peregrinos, & alios pauperes, tum ægrotos, tum ſanos, in variis Regnis, variis ordinibus, militaribus, & hoſpitalariis, & hoſpitalibus, ſunt conceſſæ aliquot decimæ, cum aliis bonis eccleſiaſticis: & hoc eſt, & nō amplius, quod ait S. Thom. in Sec. 2. q. 87. art. 3. ad 3. quicquid
3 N. ſignificet. Imò expreſsè diſtinguit inter conceſſionem decimarum iuſta de cauſa factā, & aliam, dum ait; poſſe illas concedi laicis, pro Eccleſiæ neceſſitate, vel ad ſubuentionem pauperum; clarè ſignificans, non poſſe illas ſine iuſta cauſa in vſus profanos concedi. Imo (quod neſcio quare N. nō animaduertit) expreſsè habet ibi Thomas non poſſe concedi ius eas percipiēdi laicis, eò quòd ſit quid ſpirituale, etiam cum iuſta cauſa; ſed ſolùm res ipſæ, iam perceptæ, vel percipiendæ, quæ pro decimis ſoluuntur, retento iure percipiendi per eius Eccleſiæ miniſtros. Id quod Caiet. ibi animaduertit. Itaque ex opinione Archid. recepta, infertur quidem, non poſſe decimas concedi vlli laico, etiam Regi, abſque iuſta cauſa, ad hoc vt eis pro ſuo libito, perinde ac patrimonialibus vtatur in quoſcumque volet vſus, ſiue pios, ſiue profanos: non autem (quòd non poſſent concedi) tam perſonis profanis, quàm eccleſiaſticis ad vſus pios; neque quòd non poſſent concedi iuſta de cauſa, & cum ſolemnitate debita, etiam perſonis profanis, ad hoc vt eis perinde ac patrimonialibus pro libito vtantur; & quòd Thom. ſtrictius in hoc ſcribit, quàm Archid. quia ille negat ius percipiendi decimas, poſſe laicis concedi, etiam cum iuſta cauſa: quod neque negat, neque affirmat Archid. Quodque, quia eſt contra N. allegantem illum pro ſe, illi relinquo reſoluendum.

SVMMARIVM.

Decimæ, vel fructus beneficiorum, & alia bona eccleſiaſtica iuſte data in ſolutum, vel in pretium damnorum, impenſarum, vel laborum ſubitorum, vel ſubeundorum Nobilibus, vel alis, libera eſſe videntur ab onere dandi ſuperflua pauperibus: ſicut erant bona perdita, vel damnificata, impenſæ, & pretium laborum, pro quibus ſunt data. num. 1. licet non illa, quæ alias ob cauſas concedantur. num. 2.

LXV. Moneo, pro maiori huius rei luce, quod ex præmiſſis infertur, plurimum referre; an decimæ, ſiue vt Thomas loquitur, res quæ pro decimis ſolutæ, vel ſoluendæ ſunt, concedantur laicis in ſolutionem, & com-
1 penſationem damnorum, & impenſarum, quas de ſuis patrimoniis, antea fecerunt, vel poſtea facturi erant, & in remunerationem laborum ſubitorum, vel ſubeundorum pro Eccleſia, eiúſque ſancta fide catholica, ipſa id adhortante: quales videntur conceſſiones factæ laicis ante Cōcilium Lateran. nobilibus ſupradictis. An verò concedantur, vt eas in futurum in pia bella, vel in alimenta pia impendant, non præcedētibus aliis ſui patrimonij damnis, laboribus, & impenſis ſuſceptis. Quales videntur conceſſiones factę multis ordinibus militaribus, ad tuendos, & alendos in futurum peregrinos, & alios fideles, ac ipſam fidem catholicam. Nam multò amplius & liberius ius eſt in conceſſis priori modo quàm poſteriore: quia conceſſiones priori modo factæ, ſunt quædam debitorum ſolutiones, & alienationes iuſta de cauſa factæ, perſonis etiam laicis, & profanis in vſus quos ipſæ vellent, nullo eis onere, vel modo adiecto.

iecto. Posteriori verò modo concessæ
2 sunt donationes sub modo, & ob causam factæ, quæ ad modum, & onus in concessione positum ligant, nec ab onere dandi superflua pauperibus liberant, cùm maneant ecclesiastica. Nam quemadmodum Episcopus, vel alius beneficiarius, qui aliquos reditus de suis patrimonialibus, suę dederit Ecclesię, poterit tantundem impẽdere in vsus quos volet, de redituibus ecclesiasticis, iuxta Gratiani doctrinam in §. Item, sub c. Iniustum. 12. q. 2. quam probat per c. seq. Si qualibet, & alia duo sequentia, ead. cap. & q. Quod etiam nos in præf. lib. q. 1. nu. 67. in corol. 15. q. 5. diximus, & infra mon. LXXVII. dicemus. Sic illi quibus pro solutione, seu iusta cõpensatione sumptuum, impensarum, laborum, & damnorum, pro ecclesia susceptorum, aliqua bona ecclesiastica sunt liberè data, poterunt eis perinde vti in quos volent vsus, ac potuissent vti bonis, quæ præfatis sumptibus, impensis, laboribus, & damnis quærere sibi potuerant.

SVMMARIVM.

Bona empta ex reditibus ecclesiasticis, fieri Ecclesiæ: empta verò ex patrimonialibus beneficiarij non fieri eius, necessario infert, non esse eiusdem rationis vtrosque. num. 1.

LXVI. Moneo, nil valere respon-
1 sionem præfati N. ad illud arg. videlicet; Empta ex fructibus beneficij, fiunt ecclesiæ, secundum ipsum, in 3. par. c. 2. & empta aliunde, sunt clerici, secundum eundem. ergo non sunt eiusdem rationis fructus beneficiorũ, & bona patrimonialia, & fructus eorum. Respondet enim; bona diuisa per diuisionem, facta esse tanquàm tabulam rasam, in qua nihil depictum est, &cæt. Tum, quia cõcesso antecedente, vt ipse latè in suo lib. 3. par. c. 2. concedit, necessariò est concedendum eius consequens, quod irrefragabiliter concludit; quàmuis supra mon. XXXVII. monstrauimus præfatũ antecedens non esse adeò generaliter affirmandum, ac ipse affirmat.

SVMMARIVM.

Bona ecclesiastica qui dicit esse iure naturali diuino in opera pia dicata, cogitur fateri, quòd consuetudo impendendi ea in profana, est contra illud, & inualida, num. 1. Quicquid ineptè respondeat Aduersarius. num. 2.

Legem naturalem, & diuinam, qualis est de sacrificando Deo, de puniẽdis delictis, & de confitẽdo presbytero, potest iuuare & determinare lex humana, cui satisfaciens satisfacit naturali. num. 3.

Legem naturalem non iuuat, sed destruit lex humana, quæ contrarium eius quod illa intendit, statuit. num. 4.

LXVII. Moneo, quòd non obstat
1 responsio præfati N. ad duo argumẽta nostra; quorum alterum est: Iure naturæ, & per consequens diuino, & Apostolorum primæuo instituto, bona ecclesiastica sunt destinata in ministrorum Ecclesiæ sustentationem, & diuini cultus exhibitionem, & pauperum alimenta, vt ambo concedimus; illé in principio sui libelli, nos verò in 1. q. nostri. Ergo consuetudines, & leges huic instituto contrariæ, prauæ, iniquæ & iniustæ sunt. c. Quę contra. & c. Mala. 8. dist. Alterum est, quòd hæc bona, ex quibus portiones prædictæ sunt assignatæ, siue constent ex oblationibus, seu decimis, siue piorũ hominũ largitionibus, seu per industriam ab Ecclesia alijs titulis acquisita sunt operibus piis iure diuino, vt dictum est, vel piorum hominum do-

nantium voluntate dicata. ergo natura eorum non est ita mutabilis, ac habet opinio, quam ipse malè tribuit Thomæ. Responsum autem eius
2 ad ea, est; concedere, quidem, quòd hæc bona iure naturali, & diuino generali, & ex eorum institutione habent naturam supradictam; sed quòd lex canonica, & positiua potest legem naturalem, & diuinam generalem determinare: & quòd satis est seruare illas determinationes: verbi gratia, offerendum esse sacrificium Deo in ge-
3 nere iubet lex naturæ: determinatio autem sacrificiorum, quomodo, & quo tempore fiant, est de lege diuina, positiua, vel humana, vt colligitur ex S. Thoma, Sec. 2. q. 85. art. 1. ad 1. Punienda item esse delicta in genere, est iuris naturalis, sed determinatio vt sic, vel sic puniantur, est iuris humani, secundùm eundem Thomam receptum in Quodlib. 2. q. 4. art. 8. Confitenda item esse peccata mortalia sacerdotibus, est iuris diuini, iuxta Concil. Trident. in cap. 5. sess. 14. canon. 6. & secundũ omnes in 4. dist. 17. Determinatio verò, quibus temporibus, vel quibus sacerdotibus id faciendum sit, est iuris humani, c. Omnis, de pœnit. & remiss. & alia similia, vt colligitur ex eodem Thom. q. 122. art. 4. & 147. ar. 3. & 4. Sic in proposito nostro, vt ipse ait, decimæ, oblationes, & alia bona ecclesiastica iure quidé diuino, & naturali generali sunt impendenda præfatis operibus piis: at determinatio in particulari, fieri potest per ecclesiæ leges & cõsuetudines, quas sufficit seruare. Quæ profectò solutio, inepta est argumento soluendo; neq; vim eius vllatenus minuit, imo auget. Tum, quia
4 solæ illę determinationes humanę legum naturalium valent, per quas non tolluntur illæ, sed adiuuantur, & determinantur, vt præfata exẽpla demõstrant. At cõsuetudo quã N. defendit, legem naturalem ab ipsomet concessam, destruit; quod per eadẽ exempla demonstro. Nam licet lex humana, vt illo, vel illo modo rationabili Deo sacrificetur, adiuuet & declaret legem naturalem, de sacrificando Deo; lex tamẽ humana, quę statueret, vt sic, vel sic sacrificetur alicui creaturę, esset iniqua; quia aduersaretur legi naturali, quæ soli Deo sacrificandũ esse dictat, vt in Sec. 2. q. 85. art. 2. probat Thomas. Sic etiam lex humana quę dictat vt illo, vel illo modo rationabili crimen puniatur, adiuuat, & declarat legem naturalem de puniendo crimine; at lex humana, quæ dictaret, vt hoc vel illo modo crimen præmiaretur, destrueret illam. Sic lex humana, quæ iubet cõfiteri semel in anno peccata mortalia sacerdoti, iuuat, & declarat legem diuinam de confitendo sacerdoti: sed quæ lex humana, vel consuetudo dictaret, vt confiteri solùm Deo sufficeret, vel angelo custodi, vel laico, vel clerico non insignito presbyterio, destrueret legem diuinam de confitendo presbytero. Sic in proposito, lex vel consuetudo humana, quæ determinaret modum rationabilem, quo præfata bona in illa, aut illa opera pia impenderentur, iuuaret quidem, & determinaret bene legem naturalem, & diuinam, de impendendis eis in opera pia. At quæ lex, vel consuetudo dictaret, vt ea impenderẽtur in vsus profanos, & alios ab his in quos lex naturalis ac diuina dictant, destrueret illam: & ita solutio N. cum similibus per eum adductis, irrefragabiliter conuincit eius

opinio-

opinionem esse falsam, & contrariam sibi concedenti iure naturali, & diuino præfata bona esse in prædicta pia opera dicata.

SVMMARIVM.

Bona ecclesiastica non solùm intentione, sed etiam præcepto, & traditione Christi, Apostolorum, & Ecclesiæ sunt operibus piis deputata. num.1.

Lex non obligat ad finem quem intendit; sed ad illud quod in illum præcipit; nec legis fine, vel causa cessante, cessat lex. num.1.

LXVIII. Moneo, nil obstare quod N. ineptè applicat suis respõsionibus in eadem parte. 4. c. 2. nu. 8. dum vi prędictorum argumentorum pressus, quasi diuerticula quærẽs, verè, sed parum sibi vtiliter, ait hæc, scilicet; non
1 obligari nos per leges ad implendam intentionem earum, sed solùm ad faciendum ea quæ ipsæ præcipiunt, vt probat S. Thom. 1. Sec. q. 100. art. 9. & 10. vt lex de colendis festis, cuius finis est, vt vacantes exterius ab operibus seruilibus, vacemus Deo interius, intendendo in eum mentes, per fidem, spem, & charitatem, non obligat nos ad illam intentionem, sed tantùm ad vacandum ab operibus seruilibus, vt colligitur ex Thom. Sec. 2. q. 122. art. 4. ad 3. & quòd cessante fine legis, non cessat lex; & quòd licet deficiat legis intentio, vel finis, non deficit ipsa lex, quamuis sit iusta causa, vel mutandi legem, vel dispensandi, vt per S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 3. Neque cessante causa legis, cessat lex, per l. primam. ff. de minor. adiuncta, l. 1. C. de his qui veniam ætat. impet. in quibus plus satis sæpiatur, sed frustrà quo ad nos, tum quia eam non negamus; tum quia latè probamus in mon. xxvi. 10. SCRIPTVM, & Apo-

stolos eius, & successores eorum, non solùm habuisse intentionem, vt bona ecclesiastica præfatis ministris Ecclesiæ & piis operibus impenderentur, sed etiam vt id fieret, præcepisse. Tũ, quia etiam ipsemet N. in responsione ad duo argumenta, in præcedẽti monit. posita, ingenuè fatetur id quod in initio libri sui affirmauerat, nempe, iure naturæ, diuino Apostolicóq; instituto ecclesiastica bona esse in præfatorum piorum operum sustentationem destinata.

SVMMARIVM.

Decimæ, licet quò ad sustentationem necessariam ministrorum, debeantur iure naturali diuino; tamen quò ad quotam debentur iure humano: & ideo Ecclesiæ iusta de causa, posset illam augere, & diminuere. num.1.

Decimæ non debentur, etiam si petantur, extante consuetudine præscripta, ne soluantur. num.2.

LXIX. Moneo, quòd infirma est responsio præfati N. in d. c. nu. 10. ad illud argumentum, quod plurimum eum vrget, videlicet; Plurimas diuisiones, & beneficiorũ erectiones inuèniri factas ex bonis, quæ fuerunt communia; & ex quibus pauperibus, & fabricis debebantur superflua, nulla pauperibus portione destinata; & ita videri, quòd portiones Episcopis, & aliis beneficiariis assignatæ, transierunt ad eos cum præfato onere partiendi eis superflua de portionibus suis. Replicari enim potest; Primum, quòd idem facit ipse in hoc quod ait, Dominicum Sotum fecisse, in lib. 10. q. 4. de iust. & iur. videlicet, quærere diuerticula, quibus vim argumenti euadat. Replicari etiam potest; secundo, quòd N. à Soto recedens, tres pehè paginas implet dictis Thomæ

ad verbũ transtatis ex Quodli. 2. q. 4. art. 8. Ex quibus nil aliud quod eius proposito cõueniat, colligitur, quàm quòd Ecclesia iusta de causa posset statuere, vt plus, vel minus quàm decima pars fructuum ministris Ecclesiæ soluereturr; quod nemo negat. Et nos concedimus, quod Ecclesia vel cõsuetudo iusta de causa inducere potest, vt in multis Italiæ terris iam induxit, ne populus peccet, non soluẽdo decimas, si non petantur. Quod nos non solùm cõcedimus, sed etiam ampliamus, vt procedat etiam si petãtur, modò ministris ecclesiæ necessaria aliunde prouideantur sufficienter, vt in eisdem Italiæ terris fieri audio: eo quòd vt pridẽ Salmanticæ abhinc quadraginta annos cùm interpretarer prælectione extraord. c. 1. de decim. lib. 6. irrefragabiliter probaui glos. illius, & Innoc. in rub. de decim. cum plerisq; omnibus nostris doctoribus, errare in asserendo decimam partem fructuum in lege noua iure diuino deberi, secutus opinionẽ Thom. Prima. 2. q. 99. & Sec. 2. q. 87. art. 1. & aliorum Theologorum, quàm etiam illa glos. recitat, quæ habet; legem de soluendis Ecclesiæ decimis esse legem humanam quo ad quotam, vt s. soluatur pars decima potius quàm alia maior, vel minor; quamuis sit naturalis & diuina, quo ad hoc vt sustẽtatio necessaria soluatur ministris; iuxta illud: Dignus est mercenarius mercede sua, Lucæ 10. & alia citata in c. 1. 13. q. 2. Vbi memini respondere Petro Rauennati, qui in fine compendij sui nostrorum sententiam adeò mordicus tenuit, vt quendam Theologum, cognomento de Alta platea, & contrariæ opinionis adsertorem ob hoc hæreseos argueret, citauíque Io. Maiorem in 3. sent. dist. 37. q. 36. vbi etiã præfato Rauẽnati respondit, pronuncians eum hæreticum, si suæ opinioni pertinaciter contra prædictam, quæ fundatissima est Theologorum, inhęreret. Itaque plus confitemur ipsi N. quàm quod ipse colligit ex Thoma, nempe; posse Papam, imò & consuetudinem præscriptam iusta de causa minuere, vel augere obligationem, qua populus debet soluere decimas, dummodo ex eis, vel aliunde, ministris & fabricæ, sufficienter iuxta legem præfatam naturalem prouideat. Confitemur, inquam, hæc omnia; sed negamus ex eis inferri quicquam quod ei prosit. Tum, quia præsupponit falsum, videlicet, quod Ecclesia vel Papa statuerit; vel quòd in diuisionibus à se factis, bona diuisa ab hoc onere dandi superflua pauperibus, exemerit; vel quòd vlla consuetudo canonica id induxerit: quia, vt suprà monito 1. probauimus, sanior & maior pars beneficiariorum Deum timentium communem opinionem, quæ post Concil. Trident. cœpit esse de fide, vt in mon. XXIIII. & XXVII. diximus, seruauit & seruat, & diuina voluntate semper seruabit. Tum, quia esto, esset verum hoc quod præsupponit, non tamẽ ex eo infertur, quòd Ecclesia vel Papa eius opinionẽ possint inducere, scilicet, quòd decimæ, & alia bona ecclesiastica iure naturali & diuino piis operibus debita, pro libito clericorum in vsus impendantur profanos: quia non bene consequitur; Papa vel Ecclesia potest inducere, ne soluatur decima, imò, neque quinta, neq; vlla alia pars fructuum pro ministris Ecclesiarum, & piorum operum. ergo à fortiori potest inducere, id quod eius opinio habet, scilicet,

licet, ne ministri Ecclesiæ teneãtur de bonis Ecclesiæ tribuere superflua piis operibus, atque pro libito possint illa in profanos vsus impendere. Non, inquam, valet hæc illatio; Primò quidem, quòd ratio longè diuersa probat antecedens, quàm suadeat consequens. Inducere namque quòd populus non soluat decimam partem fructuum ministris Ecclesiæ, neque aliam maiorem, neque minorem, modò prouideat eis de sufficienti sustẽtatione, non est contrarium vlli iuri naturali vel diuino, vt est prędictum. Inducere verò id quod eius opinio continet, videlicet, quòd ministri ecclesię pro libito insumant eas in vsus profanos, contrarium est legi naturæ, quæ iubet pacta seruari, & onera iuncta impleri, quę cõtinetur in septimo prę-cepto Decalogi, Exod. 20. & l. 1. ff. de furt. quæ dum generaliter prohibent furtum, non solùm prohibent cõtrectationem rei alienæ, inuito domino, præfata l. 1. sed etiam omnem rei alienæ vsurpationem c. Pænale. 14. q. 5. Prohibent item contrectationem rei alienæ, in aliũ vsum quàm concessum, §. furtum. Instit. de oblig. quæ ex del. nas. prohibẽt retentionẽ rei, non seruato modo in quem accipitur; neque soluto onere cum quo datur. l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub mod. Prohibẽt denique, ne quis rem in vnum vsum, præsertim pium, destinatam in alium, præsertim profanum vertat. At inducere, vt opinio N. seruetur, est inducere, vt beneficiarij omnes has leges transgrediantur, vtendo rebus alienis, scilicet, Christi, contra mentem eius, ab ipsomet, & ab Apostolis eius eorũmq; successoribus tam factis, quàm dictis, & canonibus longè latéq; præceptas, vtendo in alium vsum rebus dicatis ad alium, vtendo in profana rebus dicatis ad pia, vtendo eis non adimplendo modum, non soluendo onus eis iiunctũ, per adducta suprà mon. XXVII. Tum, quia sicut Ecclesia vel Papa posset iusta de causa inducere, ne soluatur decima, etiam posset iusta de causa inducere, vt ministri Ecclesiæ fructibus eorum in quos vellent vsus vterẽtur: puta, si tantundem, vel amplius, impenderẽt de suis bonis patrimonialibus, in illos vsus pios, in quos illi fructus erant conuertendi: quod suprà mon. LXIIII. ex Gratiano in §. Item, sub c. Iniustum. 12. q. 2. diximus, probando id per c. Si quis qualibet, & c. seq. ead. cau. & q.

SVMMARIVM.

Papa non potest iustè, sine iusta causa, destinata in vnum vsum pium; conuertere in alium: & nunquàm etiam sine iusta causa statuit, vt bona ecclesiastica in pios vsus destinata, conuertantur in profanos, num. 1. & seq.

LXX. Moneo, quòd N. in 4. par. c. 3. licet longa verborum ambage, in extraria parũ necessaria spatietur, non satisfacit illi argumento, videlicet; Nemo etiam Monarcha, etiam spiritualis, qui est Papa, potest mutare iustè, sine causa iusta, voluntates disponentium in vnum vsum pium, in aliũ præsertim profanum: neque facere facultatem cuiquam, vt rebus in vnũ vsum dicatis, vtatur in alium, secundũ omnes argumento l. 1. ff. de pact. c. 1. de probat. & Clem. Quia cõtingit, de relig. dom. l. Legatam ff. de administr. rer. ad ciuit. pert. l. Testamenta. C. de testam. l. De contractu. C. de rescind. vend. l. Rescripta. C. de precib. Imp. off. cum notatis in eis. Ergo bona Ec-

clesiæ ad vsus pios per fideles dicata, non possunt beneficiarij in vsus profanos conuertere. Responsio autem illius vaga, in summam redacta, est; quòd Monarchę, qui publici iuris custodes sunt, possunt ex causa iusta mutare defunctorũ, & viuorum voluntates, cùm id ius publicum poscit, etiã pias, si sit Papa, Quæ solutio, argumẽto soluendo inepta est. Nã argumẽta non tendunt ad probandum, quòd Monarchæ nõ possunt mutare voluntates defunctorum; sed quòd nemo antequàm id iusta de causa fiat, potest rebus in vnum vsum pium dicatis, vti ad alium; & quòd nullus Monarcha, saltem spiritualis, iusta de causa; imo neque iniusta, statuit, vt beneficiarij possint in vsus profanos vti rebus dicatis ad pios: & quòd illa quæ illis honestè altis superessent, possent vsibus impendere profanis. Bona enim pars diuisionum, & erectionũ beneficiorum, facta est auctoritate Episcoporum, Abbatum, & aliorum Præsulum eis superiorum, inferiorum tamẽ Papa; quibus & si sit potestas diuidẽdi bona, & erigendi beneficia, iuxta cap. Edoceri, cum ei annotatis, de rescript. non est tamen potestas eiusmodi mutationum faciendarum; Clem. Quia contingit, de relig. dom. quod etiam ipse N. fatetur. In illis autem quas Papa fecit, aut confirmauit (quarum aliquot vidimus) nulla talis clausula inuenitur. Neque est præsumendum in dubio, Papas in huiusmodi rerum diuisionibus, gratis contra tot canones; contra traditionem Apostolicam, imo & ipsiusmet domini, quibus contrariũ inductum est, id facere voluisse; cùm id faciẽdo peccassent, vt & ipsemet N. fatetur; & ita argumentum manet insolutum.

SVMMARIVM.

Votum de aliquo dando alicui Ecclesiæ vel altari, potest commutari per Papam sine vllius consensu. num. 1.

Bonum publicum, præferendum priuato. num. 2.

LXXI. Moneo, quòd nil obstat reprehensio, qua præfatus N. incidenter reprehendit Caiet. in 2. tom. tract. 11. q. 3. dicentem: Votum quo quis vouet dare aliquid alicui Ecclesiæ vel altari, esse commutabile, sine vllo illius Ecclesiæ vel altaris præfati consensu: quia eum iniustè reprehendit N. Tum, per rationes eius, quibus ipse minimè respondet. Tum, quia per eiusmodi votum non est ei quæsitum tale ius Ecclesiæ vel altari, quod per dispensationem, aut commutationem tolli nequeat, sine illius consensu, cùm obligatio principaliter, & formaliter Deo ipsi quæratur c. Magnæ, de voto. Et Thom. neruosè probat Sec. 2. q. 88. art. 5. & in 4. dist. 38. q. 1. art. 1. ad 5. Ecclesiæ verò vel altari secundario, & materialiter, & veluti quædam circunstantia loci, quod non est attẽdẽdũ. c. Quàmuis, iuncta glos. fin. de pact. lib. 6. & l. si quis nec causam. ff. de reb. cred. & per alia irrefragabilia fundamẽta, quibus nõ respondet N. Tũ, quia malè significat, quòd Caiet. vilipendit in hoc nostros doctores: quia, imo eos satis honorando declarat, vt palam est eum legenti. Tum, quia Bart. ferè ab omnibus receptus in l. Qui Romæ. §. Flauius. nu. 1. ff. de verb. oblig. tenet, quòd donans aliquid alicui, vt post aliquod tempus perueniat ad aliquã Ecclesiã, potest illud onus remittere donatario saltem in id consentiẽtũ, nõ obstante quòd Ecclesiæ sit quæsita vtilis actio minus principaliter per l. Quoties. C. de

de donat. quæ sub mod. quam doctrinam ab omnibus ferè approbati latè tradit Iason in d.§.Flauius, col.1. & 2. & meritò per illum tex. qui probat per donationem serui factam alicui vt eum manumittat, quęri quidem seruo ius petēdi libertatē, sed per donantem & donatariū, mutata voluntate, posse illud tolli. Idem probatur per l.3.ff. de seru. expor. quatenus habet, onus exportandi seruum, posse remitti à vendente & emēte sine illius consensu. Nec obstat, quòd vtilis actio, vel officium Iudicis quæratur illi tertio; quia vt eleganter, & nouè respondit Ias. vbi supra non est quæsitum irreuocabiliter, sed est locus pænitentiæ: quia quo ad illum tertium est contractus innominatus, in quo licet pænitere, in l. Si pecuniam, ff. de reb. cred. Non autem potest dici id quod Caiet. ait; nullam actionem vel ius quæri per huiusmodi votum Ecclesiæ, sed illud esse reuocabile volente donatore, & donatario principali, qui est Deus ipse, qui videtur velle, volente iusta de caussa eius Vicario. Parergon autem, seu incidens illud, quod præfatus N. infert, videlicet, de bono communi præferendo priuato, & de non dissimulando malo publico propter damnū priuatū, ex Thom. 1. par. q.92. ar.1. ad 3. Et quòd reformatio officiorum publicorum iustè fieri potest, parum nos tangit: & confitemur ea iustè fieri posse, modò in eis seruentur seruanda, euitentur scandala, & bonum priuatum non adeò excedat publicum, & cætera. iuxta intentionem Thom. ibidem art. 1. & Prima 2. q.113. art.9. ad 2. & glos. Bart. & aliorum in l.1. ff. sol. matr. & glo. Panor. & aliorum in c. Licet, de regul.

SVMMARIVM.

Intellectus c. fin. de his quæ fiunt à ma. par. cap. num.1.

Communi re potest quis vti ad vsum destinatum, inuito consorte. num.2.

LXXII. Moneo nil obstare, quod incautè ait N. in 3.par.c.3.nu.8. quod ego scripsi in meo lib. q.1. nu.39. in fin. quòd ratio decidendi. c. fin. de his quæ fi. à ma. par. cap. quod statuit singulariter, quòd emergente necessitate Ecclesiæ, maior pars capituli statuere potest renitēte minori, quòd aliqua pars redituum singulorum de capitulo applicetur ei; quia reditus illi sunt destinati ad illū vsum, & quòd communi re potest vti vnus ad vsum destinatum contradicente socio, §. Religiosum, Instit. de rer. diui. Tum, quia licet Panor. assignet illam in d. c. Cùm omnes, tamen efficaciter cōfutat eum Dec. quem ego sequor. col.3.1. lect. Tum, quia ego non allegaui Pan. ad hoc propositum, sed ad hoc quòd ipse in d. c. Cùm omnes. dixit non inueniri alibi decisionem illam præfati c. fin. ad quod etiā suprà mon. x 11. nu.8. allegaui. Tū, quia ego ibi dixi rationem germanā illius decisionis esse illam, quam ponit vbi supra Dec. quæ longè diuersa est à prædicta, scilicet; quòd ibi non agitur de rebus omnino pertinēsibus ad singulos de capitulo, sed de his quæ saluis alimentis Canonicorum, debētur operibus piis: & ita iustè potuit statuere Innoc. ibi, vt stante necessitate Ecclesiæ, in illā insumeretur aliqua pars, quæ non esset necessaria eis honestè alendis.

SVMMARIVM.

Lex secundum rationem & intentionem legislatoris ligat. num.1.

Finis præcepti non est in præcepto, nec mortificatio

tificatio carnis in præcepto ieiunij ad eam præcepti. num.2.

LXXIII. Moneo, non obstare id quod præfatus N. aut falsè, aut certè impropriè dicit, in 4.part.cap.2.n.7. scilicet; quòd intentio legis non ligat, sed ipsa lex. Tum, quia leges secundũ rationem, ex qua colligitur intentio legislatoris, obligant; ita quòd nec
1 plus, nec minus obligant, quàm ipse per eam obligare intendit. arg.l. Cùm pater. §. Dulcissimis. ff. de leg. 2. & c. Meminimus, iuncto c. suggestum, de appel. vbi Panor. receptus hoc annotauit col. 2. & arg. c. Marchion. 1.q.1. in illis verbis: Nec putemus in verbis scripturarum esse Euangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medulla; non in sermonum foliis, sed in radice rationis. & arg. cap. vlt. de reg. iur. lib. 6. vbi is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem, & alia multa, quæ citat Felyn. in c. Tua, de iureiur. Tum, quia S. Thomas allegatus per eum in Prima 2. q.100. art.9. & 10. non ait vt ipse: sed quòd finis præcepti, non est in præcepto; sed id tantùm quod præcipitur ad illum finem, in quem id
2 præceptum est; vt qui abstinet in festis ab opere seruili, à quo præcipitur abstinere, vt mentes ab illo feriatas leuemus in Deum, seruat illud præceptum, licet non leuet mẽtem in diuinam eius Maiestatem, vt colligitur ex Thoma recepto in Sec.2.q.122. ar.2. & qui abstinet à bis comedẽdo in die ieiunij præcepti, seruat ieiunium præceptum ad carnis mortificationem; licet non assequatur illam, secundum eundem S. Thom. Sec.2.q.147.art.3. Tum, quia hoc dictum Thomæ, parũ fauet eius proposito: quia nec Archi. nec communis ait, beneficiarios obligari ad dãdum superflua pauperibus, eo quòd iura diuina, vel humana præcipiunt aliqua, vt per ea perueniatur in hunc finem; sed eo quòd iura diuina, & humana canonum ecclesiasticorũ præcipiunt vt id faciant; vti probatum est suprà mon. XXVII. & repetitum mon. XXXVIII.

SVMMARIVM.

Bona omnia ecclesiastica tamtẽpore Apostolorũ, quàm postea donata, sunt eiusdem conditionis; quia sunt vnum patrimonium CHRISTI. *num.1.*

Similis, similem quærit. num.2.

Iure diuerso nõ est eadẽ res cẽsenda. nu.3.

Bona beneficiorum nouorum, non eximuntur onere antiquo; eo solo quòd supponantur alicui nouo. num.4.

LXXIIII. Moneo, prout dixi in dicta q.1. nu.41. nil obstare, id quod præfatus N. post Sotum ait; quòd saltem bona, quæ post Apostolos donata sunt, & quæ quotidie Ecclesiæ donantur, minimè habent idem onus, neq; consequẽter saltem beneficia super eisdem bonis fundata: quia hoc quoque falsum est. Primò quidem, quia omnia bona ecclesiastica tam noua quàm antiqua sunt, & appellantur patrimonium IESV CHRISTI, c. Cùm secundũ, de præb. c. Cùm ex eo, 1
de elect. lib. 6. ad quẽ solum eorũ dominium pertinet, vt post Innocent. in cap. Cùm super, de caus. poss. suprà mon. XXIIII. efficaciter probatum fuit. Deinde, quòd omnia eisdẽ fruuntur priuilegiis cap. Quamquam; de censib. lib. 6. & Clem. fin. cum ibi citatis, eod. tit. omnia sunt sacra quartæ speciei rerum sacrarũ. Thom. Sec. 2. q.99. art.3. Et quisquis suffuratur, aut rapit eorum aliquid, sacrilegus est. c. Prædia. 12.q.2. Et nulla possunt alienari,

alienati, sine causa iusta, & solemnitate. c. Sine sessione. 12. q. 2. & c. Nulli, de reb. eccl. non al. Cùm igitur omnia sortiantur eadem priuilegia & honores, par est quoque vt eadem sortiantur onera. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. Clem. 1. de censib. Tertiò, quòd similes similia expetere, & affectari præsumuntur, iuxta illud Eccles. cap. 3. Omnis caro ad similem sibi coniungetur: & in Ethic. Similis similem quærit, & monedula monedulam. At hi qui post Apostolorum, eorúmque discipulorum tẽpora, bona donant, & donarũt ecclesiis, similes sunt his, qui ante eos aliquid donarunt eisdem, puta, fideles, pij, humiles, & modesti; ob easdémq; causas id fecerunt ob quas illi, ob amorẽ nempe Dei, & suarum animarum salutem. Credendum est igitur eos voluisse vt abs sese donata eadem onera secum deferrent, quę priscorum dona detulerunt, hoc est, vt ministri sacrorum, commodum, honestúmque ex eis excerperent; & reliqua quæ superessent, pauperibus erogarent: nullatenúsque in malos, aut profanos vsus effunderent, nec in thesauros reconderent; ignorantes cui congregarent ea. Psalm. 38. Quartò, quòd res eadẽ, non est iure diuerso censenda. c. Quia cognouimus. 12. q. 2. c. In noua. 16. q. 7. c. Ecclesiis, de consec. dist. 1. At omnia ecclesiarum bona, sunt vnum IESV CHRISTI patrimonium; eodem igitur iure censenda sunt. Quintò, quòd D. Gregor. relatus in d. c. Quia cognouimus. 12. q. 2. qui multo post Apostolorum, eorúmque discipulorum tempora floruit, insigniter statuit, omnia per summos Pontifices in bonis ecclesiarum antiquis decreta, fore quoque similiter in nouis obseruanda: quandoquidem omnia vetera, & noua, vna eadémque sunt substantia, idémque CHRISTI patrimonium. Moneo item, quòd præfatis nil etiã obstat, quod D. Sotus lib. 10. q. 4. art. 3. de iust. & iur. in aliud propositum plurimũ perpendit, nempe; multos Catholicos post Apostolorum tempora, multa donasse, donaréque quotidie certis tãtùm adiectis onerib⁹, quò illud aut illud fiat, ideóque illorũ ministros posse de eorum reditibus solutis illis oneribus pro libito disponere. Quæ perpensio, nil præfatis refragatur. Primò quidem, quòd potius ea confirmat, quò ad reditus decimarum, & primitiarũ, quas clerici vel monachi possident; & quò ad bonam partem aliorum prouentuum bonorum ecclesiasticorum, quę constat esse antiquissimã, maximámq; partem eorum. Quoniam, qui de his nouis, hac ratione noua, hoc nouum dicit; negare videtur de antiquis, in quibus hæc ratio cessat. cap. Qualis. 25. dist. & c. Nonne, de præsumpt. Confirmat item, quò ad alia bona temporalia, quæ Apostolorum, atque discipulorum temporibus, Catholici viri Ecclesiis donarunt. Constat enim idem per eos de ipsorum bonorum reditibus, atque de ipsis decimis fuisse dispositum. Confirmat item, quò ad reliqua bona temporalia, quæ nullis omnino oneribus nouis impositis, cõcessa sunt postea Ecclesiis. Et meritò quidẽ, quia probabile est, quòd cùm ob eosdem fines eandémque piã deuotionem; ob quæ sui prædecessores donarunt, nullis aliis adiectis oneribus, eadẽ quæ illi imposuerunt onera, imponere voluisse, nempe, vt inde ministri sacrorum, ac pauperes alerẽtur. Secũdò, ideo non refragatur nobis

bis prædicta Soti perpensio, quòd maior pars redituũ, qui assignãtur ecclesiis, collegiis, capellis, & aliis piis locis nouè fundatis à Regibus, magnatibus, & aliis, decerpuntur, è beneficiorum annexorum decimis, quas cõstat esse antiqua ecclesiarum bona, & Apostolorum ordine, præfato oneri addicta: neque vlla vllius, quæ iusta fuerit, auctoritate ab eo exẽpta. Cùm probari nequeat talis exemptio vlla, gratia Sed. Apost. quæ sola iusta de causa id facere potest, vt prædictũ est supra in d. lib. q. 1. nu. 38. & in mon. LIIII. & LVIII. suprà eodem: neq; vlla interuenit causa, quò ab eo eximerentur. Cui consequens est, neque Pontif. Max. iustè potuisse ab eo eximere, per dicta in d. lib. in 3. q. nu. 21. & suprà mon. XII. nu. 5. Tertio, ideo nõ refragatur nobis præfata Soti perpensio, quòd qui suis duntaxat bonis profanis aliqua beneficia fundarunt, quæ non sunt adeò multa, certis oneribus impositis, non donarunt maiora bona, quàm quæ sufficerent ministris alendis, & oneribus subeundis: quæ postea alicubi creuerũt eò, quòd fructus & reditus eorũ adaucti sunt. Est enim verisimile mentem fundantium, saltem tacitam, eam fuisse; vt si reditus eorum adeò crescerent, quòd honestè sustentatis, & solutis oneribus multa superfluerent, illa insumerentur eo modo, quo insumentur ea quæ supersunt ex aliis bonis ecclesiasticis, & nõ in superfluos, & profanos vsus; neque inde thesaurizarent, neque diuites ditarent, sed alendis egentibus distribuerent. Quæ mens tacita, coniicitur ex eo quod est verisimile, quòd si fuissent interrogati, quid ex talibus superfluis fieri vellent, respondissent (& ita debet haberi pro responso, arg. glos. sing. & receptæ. l. Tale pactum. §. fin. ff. de pact.) vt idem fieret quod fieri deberet, de superfluis reliqui patrimonij IESV CHRISTI Opt. Max. cùm eorum intentio fuisset, vt ea vnirentur eidem, eisdémque fruerentur priuilegiis: scientes, aut scire debentes, neminem alium, neque sæcularẽ, neque ecclesiasticum esse tam absolutum eorum bonorum, & redituum eorum dominũ, quàm sunt sæculares suorum. Et ita consequenter voluerunt, saltem tacitè, vt essent subiecta onerib⁹ generalibus, quibus CHRISTI patrimoniũ submittitur. Coniicitur item mens hæc tacita, ex eo quòd qui aliquam Capellam, vel aliud beneficium particulare fundat, non censetur velle ea eximere à generalibus aliorum beneficiorum oneribus, scilicet, recitãdi horas, residendi, & aliis; propterea quòd eis certa onera noua imponant.

SVMMARIVM.

Beneficiarij ecclesiastici lege naturali tenẽtur operibus piis erogare superflua. nu. 1.

Pauperibus nulla lege ita consuliũ ac Christiana. num. 2.

Decimas, primitias, & alia innumera bona habent deputata Christiani cultui diuino, & pauperibus. num. 3.

Beneficiarij minimè retineant auarè quæ eis supersunt. num. 4.

Ludolphus, & Dionysius magnum Carthusiani ordinis decus. num. 5.

Auarus deterior est prodigo. num. 6.

LXXV. Moneo, intulisse me in præfato libello, ex prædicta conclusione, & eius confirmatione & contrariorũ confutatione multa Corollaria, quæ nõ solùm illã declarãt, sed etiã ex animo timentes Deum; & sibi consolantur, & dirigunt in praxim, quorum summa cum aliquot auctariis in-

frà

frà patebit. Primo quidem nō humana tantùm, verùm & naturali, atque diuina lege, & nō qualis qualis virtutis, sed verę iustitię, beneficiarios erogare debere quæ supersunt pauperibus, vt est probatū in mon. xxxix. ideóque nulla consuetudine ab eo excusari posse; quia illa nihil valet contra legem naturalē, vel diuinam, cap. Quæ contra. c. Mala. c. Frustra. 8. dist. c. In his. xi. dist. c. fin. de consuet. Secundo, quòd nusquàm in toto terrarum orbe fuit vlla gens, vel natio, probatæ improbatæue legis, aut sectę, quæ tam ingentes loculos, seu bursam pecuniarum habuerit paratam cultui diuino, & pauperibus, sicut Christiana. Quæ quidem, non solùm in id dedicauit decimas prędiales omnium fructuum, ac redituum è terræ cultura prouenientium, c. Non est. c. Tua nobis. c. Exitranſmissa. & c. Cùm nō sit, de decim. Thom. Sec. 2. q. 87. & Quodlib. 2. ar. 8. & Host. in summa, de decim. §. 1. de triplici decim. & Panor. in d. c. Non est. omnésque personales lucri cuiusque liciti, mixtas quoque cuiusque pecudū pecoiúmque generis, venationis, & piscationis, ea lege; vt deducta sustentatione honesta ministrorum diuini cultus, prædicationis, & sacramentorum omniū, egentibus erogentur. Verùm, & his minimè cōtenta, habet huic pio operi paratas omnes primitias, & alia innumera bona, terrarum, vinearum, pratorum, montium, vicorum, oppidorum, & vrbium. Et nisi in aliquibus regnis prohibitum fuisset donare, relinquerēve plura bona ecclesiis, omnia ferè fuissent earum: quod satis colligitur ex c. Clericis, de immu. eccles. lib. 6. Et aliquot legibus Galliæ, & Portugalliæ; in quibus regnis tā effusi fuere olim in donando ecclesiis, quàm nūc parci, & ad auferēdū ab eis proni. Et ita personales decimæ iā vbique fermè substractæ sunt, imò & prædiales in aliquibus Regnis. Cui rei magnā videtur occasionē præbuisse, quod palàm cernitur, nō dispēdi ea in id, in quod donata fuerūt. Nam quod non capit Christus, rapit fiscus, vt ait August. in c. Decimæ. 16. q. 1. Atque vtinā alij malè insumētes, alij malè detrahentes, & auferentes nō irritemus Deum ad iracundiā, qua de omnibus vindictā quam meremur, sumat. Imò verò sua nos affiet gratia, vt emendati, salui fiamus, Amen. Tertio, nō solùm peccare mortaliter beneficiarios qui id quod superest è redituibus nostris prodigè insumimus, verùm etiā qui auarè seruamus: quoniam superius in monito xxxix. probauimus; beneficiarios nō solùm humana, sed & naturali ac diuina, eadémq; iustitiæ lege obligatos esse ad id quod superest egenis erogandū. Cui quidem obligationi minimè satisfacimus, vt ibidem dictum est, non insumendo malè, nisi etiam bene erogemus. Aliud enim est soluere & tradere, aliud custodire & retinere. cap. Sicut hi. 47. distinct. & cap. Sæpe, de restitut. spol. Hanc eandem conclusionem affirmauit celeberrimus ille Ioannes Gerson, in alphabet. 40. littera, E, & duo illi æquè pij, ac docti, Ludolphus in vita Christi, §. 1. cap. 68. folio 3. litera E. & Dionysius in lib. contra pluralitatem beneficiorum, art. 7. ordinis Carthusianorū prælustre decus: qui quidem ibi, & alij alibi, referunt celeberrimum illum, & Episcopum, & doctorē Guilielmum Parisiensem affirmasse; quendam amicum suum litteris insignē, qui iam vita functus erat, appa-

apparuisse; dixisseque quòd vna de tribus causis ob quas fuit damnatus, erat; quia quod è beneficiorum reditibus ei superesset, pauperibus non erogasset. Quare periculosè arbitror viuere beneficiarios, qui superflua redituum suorum extra casus in supradictis comprehensos seruãt, sine proposito ea in pia opera saltem futura probabiliter sperata impendendi. Quartò, magnam esse multorum beneficiariorum socordiam, qui grauiter detrahunt illis qui splendidè edũt, ac bibunt, & vestientes se sumptuosè, reditus suos impendunt, cùm ipsi miserè viuentes, arcas numis impleant, parum animaduertẽtes, non tam prohiberi beneficiariis sumptus prodigos, quàm præcipitur largitionem & debitam exonerationem. Id quod palam sentit Thom. Sec. 2. q. 119. art. 3. ad 1. Neque prodigus sumptus esset peccatum mortale, nisi quia debitam exonerationem prepedit. Neque perpendunt, quod D. Bernard. in epist. 2. col. penult. non tantùm carpit canonicum illum Lugdunensem, quòd è reditibus præbendæ comparauerat ephippia aurea, sellas depictas, calcariáque argentea; sed & quòd præter honestum victum, & vestitum reditus retineret. Minus enim malum est
6 prodigus sumptus, qui aliquib⁹ prodesse potest, quàm auara retentio, quę nemini, vt etiã docet Ethnicus Arist. 4. Ethic. & Thom. Sec. 2. q. 119. art. 3. est ergo necesse, domini, patres, fratrésque, vt non modò non prodigamus reditus beneficiorum; sed etiam ne auarè eos retineamus.

SVMMARIVM.

Ecclesiastici reditus magni, quare minus boni eos habenti, quàm pauci, victui sufficientes. num. 1.

Et quare melius est ampliores non appetere. num. 2.

Beneficium, aut Episcopatum idoneum relinquere ob alium maioris reditus, sine aliqua causa, peccatum est. num. 3.

Mutationes dignitatũ, Dæmoniũ, & mundus inquirendas nobis procurant. nu. 4.

Auaritia non est, partem aliquam congruã redituum, necessitatibus verisimiliter futuris obseruare. num. 5.

Neque vel numos paulatim congerere magnis, & piis operibus, & quid tunc fieri debeat. num. 6.

Ne mors inopina nobis intercedat. num. 7.

LXXVI. Moneo, ex præmissis etiã inferri; Primò, decipi vulgus cogitans grande bonum esse alicui amplos redituseccleſiasticos habere. Primum, quia magno labore opus est 1
ad ita intendendum eorum dispensationi, vt ob eos à Dei gratia non decidat, retinendo, vel insumendo, vbi, quando, quare, & quomodo non debet. Deinde, quòd rari sunt animi satis fortes ad resistendum tentationibus cognatorum, & amicorum, plura quàm par est petentium, iuxta illud cuiusdam sub mortem conquerentis. Medici abstulerunt mihi corpus, & animam amici, vt refert Ludolphus, in vita Christi, p. 1. cap. 68. fol. 2. Nec impulsionibus mundi, qui vt plus iusto impendamus, quasi vim quandã infert: & auaritiæ conatibus, quæ ad retinendum plusquàm oportet impellit. Præterea, quia multo facilius est diuitiarum sæcularium rectam rationem reddere, quàm ecclesiasticarum, vt colligitur ex mon. xxxviii. Et Dominus de diuite laico loquẽs, dixit, Matth. 19. & Marc. 10. Difficile esse diuitem intrare in regnũ Dei. Quod latius cõfirmes, per ea quę de paupertate voluntaria ad vitã æternam

nam multum opitulante, scribit Thomas Sec. 2. q. 184. art. 3. & 6. Secundò, non esse tam prudentiæ consonũ quàm aliqui existimant, quærere ob nostri amorem plures reditus ecclesiasticos, quàm sint nobis necessarij ad hanc vitam honestè agendam. Ne-
2 que suscipere etiam si id rogaremur: quia id est appetere multũ oneris, & parum leuaminis. Non enim est facile habenti magnos reditus tribuere illos solis operibus piis, petentibus eos de more, & importunè cognatis, & amicis, arg. cap. Non æstimemus. 13. q. 2. & c. Peruenit. 1. q. 3. & c. 1. sess. 25. Concil. Trid. de reform. Quin & iudicio nostro nõ vacat id culpa, saltem veniali; nisi cum vere Deo dicere possumus, quòd nolumus, neque acceptamus eos, saltem principaliter, ob nostri amorẽ; sed solùm ob eius sanctum, vel reip. obsequium, & ad impẽdendũ superflua pauperibus. Alioquin enim finis inordinatus esset, per prædicta, & consequenter malũ; quia cuius finis malus est, ipsum quoque malum est. c. Cùm minister. 23. q. 5. cum multis, quę ibi nuper scripsimus, post Thom. Prima 2. q. 1. art. 3. melius q. 18. art. 6. Quæ omnia plurimũ iuuat id quod Cardinalis Florentinus determinauit in Clem. Gratiæ, de rescrip. licet plus aliis laxauerit plurium beneficiorum obtinendi facultatem, vno eorum sufficiente, videlicet; neminem posse illa obtinere vllo modo, neque cum dispensatione, neque absque illa, nisi ea cõditione, vt non thesaurizet ex eorum prouentibus, neq; indulgentiorem victum, aut factum ob id adderet maiorem. Et quoniam permulti habebant plura beneficia, quàm ad honestè viuẽdum essent necessaria: pauci verò æquam expositionem Cardinalis præfati obseruabant; decreuit sanctum Cõcil. Trid. sess. 24. c. 17. de reform. vt nullus permittatur habere nisi vnicũ, quod sibi sufficiat, beneficium. Tertiò, nescire me Epi-
3 scopos, aut ecclesiarum parochialium rectores, omnino à peccato excusare, qui honestum victum in terris salubribus habentes, sine alia necessitate, aut vtilitate publica, studẽt relinquere sua beneficia, eo solo quòd minoris sint reditus: & capiunt alia, eo solo quòd sint maioris. Primò, quòd appetere Episcopatum propter bona illius temporalia, manifestè est illicitũ, vt probat Thom. Sec. 2. q. 188. art. 1. Secundò, propter ea quæ in præcedẽti monito diximus. Tertiò, quia iura pontificia sæpius renouata, ratione iusta id prohibuerunt, c. Mutationes. c. Scias. quæ agunt de Episcopis, & c. Non oportet. c. Peruenit. quæ agũt de aliis minoribus, 7. q. 1. quæ nescio quare non citauit Sotus in lib. 3. q. 6. art. 2. col. 13. de iust. & iur. Quibus apertè præcipitur, vt neque auaritia, neque præsumptione, neque voluntatis propriæ causa, huiusmodi fiant mutationes: sed solùm necessitate, aut vtilitate; non quidem proprię crumenæ, seu bursæ, vt eadem decreta apertè significãt, præsertim finis d. c. Mutationes. Quartò, quòd oues cognitas vtiliùs gubernare possunt, quàm eas, quas nondum cognoscunt, neque sciunt quanto tempore cognoscent; & ita gratiùs inseruiet in eis domino, nisi alia causa aliud suadeat, per prædictum c. Mutationes. & c. Scias. Quintò, quòd non possunt impendere sibi suisque plus quàm poterant, cùm sola beneficia minoris valoris haberent, nisi ea ipsa sint altioris dignitatis, & honoris, per præfatam

conclusionem communem principalem, ex qua hæc inferimus; & per dictum Cardinalis in Clemen. Gratiæ, de rescript. Sextò, quia saltem habentibus idonea beneficia, quibus honestè ali possint, peccatum est appetere propter se altiorem regendarum animarum locum, cap. Qui Episcopatum. cap. In scripturis. cap. Clemens 8. q. 1. tradit Thom. receptus Sec. 2. q. 185. art. 1. At altioris loci, minorisque reditus beneficia maius animarum onus habent frequentius. Verumenimuerò, cùm hæc ita se verè habeant, Deúsque omnibus præsens extet, qui per se, & per eius sponsam, matrémque nostram Ecclesiam sanctam, nos ea ipsa edocuit: Diabolus tamen, & mundus, propter animi nostri imbecillitatem, nónullos prouectam etiam ætatem agentes, in has varias beneficiorum mutationes nos
4 trahunt exagitatos, paulo minorem curam vt eas adipiscamur adhibentes; & vtinam non maiorem quàm ad æternam gloriam consequendam adhibeamus. Quare non possum non laudare illum Episcopum Italum, qui refertur ante paucos annos renuisse translationem sui ad opulentiorem episcopatum, dicens: Cùm vix possim impédere, vt par est, reditus Episcopatus quē habeo tenuiores; quomodo impendā iustè illius qui offertur ampliores? Quartò, non esse auaram retentionem, qua mediocrem pe
5 cuniæ quantitatem necessitatibus verisimiliter futuris, ægritudinum, litiū, annorum sterilium, & id genus aliorum, prudēter obseruamus. iuxta doctrinā Thom. Sec. 2. q. 32. art. 5. Dixi verisimiliter, cōtra eos qui dicunt, seruare se in id tempus, quo cētum fuerint annorum, cùm tātùm sint adhuc triginta; siue neptibus pauperibus ex fratre sororéve collocandis, quæ nondum natæ sunt, & id genus aliis. Non enim oportet omnes casus qui cōtingere possunt, considerare. Thom. in d. art. 5. ad 3. quæ quidē minimè nos docet vera prudētia, sed potius pusillanimitas, & auida solicitudo diuinæ prouidentiæ parū fidentes proponūt. Quintò, non esse item auarā retentionem illam cōtra illud: Nolite de cra-
6 stino cogitare, Matth. 6. qua paulatim cumulamus id quod necessarium est matrimoniis aliquot piis cōtrahēdis, aut fabricandis ecclesiis, capellis, collegiis, hospitalibus, aliisve huiusmodi piis ac sanctis operibus. Est enim viri prudentis ædificiis perficiendis, etiam antequam incipiantur, necessaria prouidè parare. iuxta illud Lucæ 14. Qui vult turrim ædificare, prius sedens computat sumptus & cæt. ne insultetur ei; quòd cœpit ædificare, & non potuit consummare. Quanquam profectò etiam in hoc casu, perquam commodum esset, vt quemadmodum sensim pecunias congerimus, ita etiam aliquibus piis, & probatis viris Catholicis, vnam, atque alteram, inter viuos donationem irreuocabilem faceremus; adiecto onere impendendi ea omnia bona in his piis operibus, quæ facienda destinamus. Esset tamen prudentiæ, addere illis clausulam, per quam liceret nobis, aut quibusdam aliis; quorum prudentiæ atque pietati fidimus; mutare illa in alia opera pia, si aliquo respectu illa non conuenirent tantū quantum alia. Donationes autem ita fiant, vt eas minimè reuocare possimus, sed velimus nolimus, donata à nobis bona his, aut illis piis operibus insumenda necessariò permaneant: quia mors inopina

pina ſolet bona propoſita impedire. l.1. ff. de cond. & demonſt. iuxta illud; Neſcitis diem neq; horã, Matth. 25. Et quæ piis finibus coaceruamus, poſſent cedere malis. iuxta illud; Exibit ſpiritus eius, & reuertetur in terram ſuam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum, Pſalm. 145. Si fortè neque iure, neque facto intercedente morte teſtari poſſemus in offendiculum proximorum, auaritiam mortuorum inde coniicientiũ, vt ante paucos annos cuidam magno Præſuli accidiſſe vidimus, qui pecuniam ingentem collegio ingenti fabricãdo congeſſerat.

SVMMARIVM.

Beneficiarij ea, quæ parcè viuẽdo de ſuo honeſto victu detrahunt, faciũt ſua. nu. 1.

Beneficiarij ſatisfaciunt erogando ea quæ ſibi ſuperſunt quibuſcunq; pauperibus, aut piis operibus quæ delegerint. num. 2. & ſeq.

Pauperes qui à teſtamẽtario deligẽdi. nu. 3.

Pauper eſt in hoc cui pro ſua decentia neceſſaria deſunt. num. 4.

Pauper efficitur aliquis nimia patrui, ſiue fratris felicitate. num. 5.

Pius V. Papa mirificum hac in re dedit exemplum. num. 6.

Beneficiarij de prouentibus eccleſiaſticis inſumere poſſunt pro libito tantum, quantum in eccleſiam ſuam, ac pauperes de patrimonialibus impendent. num. 7.

LXXVII. Moneo etiã ex præmiſſis inferri, Primò; Concluſionẽ noſtram
1 minimè locum habere in his, quę beneficiarij de ſuo victu honeſto parcius viuendo ſeruant, vt ſenſit Thom. Sec. 2. q. 185. art. 7. & exprimit Maior in 4. diſt. 24. q. 17. & probant Adrian. in 4. de reſtitut. q. 12. & Sotus lib. 10. q. 4. art. 3. de iuſt. & iur. quod latè monito xxx. probauimus; & probatum latè defendimus aduerſus præfatum N. contrarium mordicus tenẽtem, in mon. xxxi. Secundò, quòd beneficiarij ſatis officio noſtro facim⁹ impertiendo ea quæ ſuperſunt, qui- 2
buſcumq; pauperibus, quos ad id elegerimus; tametſi cæteris paribus piẽtius eſſet (arg. l. Si quis ad declinandum, C. de Epiſcop. & cler. & l. In eccleſiis, eod. tit.) erogare parochianis, aut inhabitantibus locum, vbi ſitum eſt beneficium; & pientius dare pauperibus, aut melioribus, qui virtute præſtantiores eſſe videntur. arg. d. l. ſi quis, & c. Pulchra. & c. Non ſatis. 86. diſt. Diximus, cæteris paribus, eo quòd, vt colligi poteſt, ex d. c. Nõ ſatis. & c. Eſt probanda. & c. Conſideranda. & c. Pulchra. 86. diſt. aliqua ratio patriæ, cognationis, amicitiæ, obſequij honeſti, & aliorum ſimiliũ haberi poteſt, quò iuſtè præferatur extraneus indigenæ, pauperiori minus pauper, atque meliori minus bonus. Quamuis Vlricus relatus à Dionyſio in lib. cõtra plural. benef. art. 11. cõtrarium dicat. nihil ad id allegãdo; qui tamẽ allegare poterat legẽ illam, Si quis ad declinandã. C. de Epiſcop. & cler. quæ habet id quod à teſtatore pauperibus relinquitur, dandum eſſe hoſpitali ſui loci, ſi vnum tantùm habetur; & ſi plura, pauperiori. Et licet ea lex ſublata ſit per §. Si quis autem pro redemptione, Auth. de Eccleſ. tit. col. 9. quatenus de hoſpitali loquitur: non eſt tamen ſublata quò ad illud quod decernit de erogando ſui loci pauperibus, vti ſingularis gloſſ. approbata. cap. Si pater. verb. pauperum, de teſtam. lib. 6. declarauit. Ipſe verò non auderem obſtringere ad hoc beneficiarios. Primum quidem, quòd teſtamentarius, ſiue cui teſtator 3

pauperum electionem commisit, eos quos vellet eligere posset, etiam si nõ essent ex eius loco, iux. doctrinam Io. And. Dom. Peruf. communem super d. glos. d. c. Si pater. Deinde, quòd neque D. Clemens in præf. lib. de const. Apost. 8. c. 36. & lib. 2. c. 29. Neq; vllus textus habet decimas impartiri debere pauperibus loci qui eas soluit: imò iubet easdẽ elargiri, etiam peregrinis, & alienigenis. Tertio, quòd vetus consuetudo, quæ est optima legũ interpres. c. Cùm dilectus, de consuet. & l. Minimè. ff. de leg. declarasse videtur, satis esse dari pauperibus, etiam si nõ sint loci beneficij. Quarto, quòd illi glossæ textibúsque, quorum optimus videtur. l. Quæ cõditio. §. Cùm ita. ff. de condit. & demonstr. in quibus illa fundatur, respõderi potest; ea habere locum in testatore, qui tanquàm homo priuatus loci sui cohabitatoribus propẽsior videtur. Nos verò loquimur de sancta matre Ecclesia Catholica, quæ cũctos mũdi fideles suos reputat filios. c. Alma mater, de sent. excom. lib. 6. Clem. 1. in princip. de summa Trinit. Et ita non tam speciali complectitur amore, quàm testator eos qui in vno particulari loco cohabitant. Qua ratione cõfirmatur id quod dictum est, nempe; glos. præmissam non habere locũ in testamẽtario executore, cui testator pauperum electionem commisit; & è contrario per illud dictũ hæc respõsio corroboratur. Adde, quòd nemo dãnat eos Præsules, qui collegia & hospitalia necessaria, litteris discẽdis, vel pauperibus excipiendis, etiam extra suos episcopatus ædificarunt, & dotarunt ex reditibus suorum præsulatuũ: neque beneficiarios, qui cognatos, vel aliàs pauperes patriæ suæ longè à suis beneficiis distantes, modestè collocant. Tertio, infertur, quòd bene distributum intelligetur id quod distribuitur eis, qui licet habeant necessaria ad vitam seruandam; non tamen ad se decenter pro sua qualitate sustentandum, vt rectè Diuus Thom. Sec. 2. q. 32. art. 6. præsupponit. Et Bart. in l. 1. C. de sacros. Eccles. nu. 36. explicat, ambo frequentius probati. Et apertius Caie. Sec. 2. q. 43. ar. 8. quod satis colligitur ex quibusdam D. Ambro. decretis, videlicet, c. Consideranda. c. Est probanda. & c. Non satis. 86. dist. quod notandum est ad excusationem eorum qui cognatis, & aliis carentibus dote sufficienti ad nubendũ ęqualibus, vel ducendas ęquales, auctaria dotium in id requisita largiuntur, & aliorum multorũ. Quarto, infertur dubitari; Vtrum frater, vel nepos ex fratre, vel sorore illius qui ex humili cõditione cooptaretur in magnam aliquam dignitatem, qui habebat necessaria ad suam decentem sustentationem, antea quàm cognatus eius fuisset promotus, dicetur pauper, ad hoc vt ille cognatus tribuere possit aliqua iustè, si non habeat tanta quibus honorificè in eius domo conspiciatur. Nam prędictum Concil. Trid. sess. 25. c. 1. de reform. significat non posse: quod etiam antea D. Ambrosius in d. c. Est probanda. ibi, subsidium necessitatis, non tamen vt illi ditiores fieri velint, sensit; & apertè determinat Maior in 4. dist. 24. q. 19. satis forti argumento fretus. Nobis tamen videtur, quòd huiusmodi Prelatus potest dare iustè tali fratri aut nepoti plus aliquantum, quo se ita tractet, vt à prudentibus, religiosisque viris non habeatur minoris post cognati promotionem quàm antea. Eius enim

enim dignitas efficit, vt illi maiorem necessitatem patiantur, quàm antea; & quòd non habeāt necessariū pro statu suo, qui per augmentum status tā proximi cognati aliquantum creuit. Et decet vt qui causam damni dat, id resarciat, arg. c. fin. de iniu. & l. Qui occidit. ff. ad legem Aquiliam. Sed non est illis dandum tantum, quantum vt plurimum petunt; nec tātum quo superbi, otiosi, vitiosi ve fiant. Et quia certū est, posse illis dari tantum, quantum extraneis eiusdem qualitatis, id quod etiam prædictum Concil. Trid. sensit in d. c. 1. sess. 25. de reform. cōduceret, vt huiusmodi Prælatus vteretur eorū ministerio in negotiis, & officiis in quibus lucrifacientes id quod ab aliis lucrifieri poterat, honestè vitā agerent: quod si id facere nollent, ob eorum culpam sine sua destituere posset. Quod totum approbare visus est
6 nunc Beatissimus pater & D. N. Pius V. assignando pro dote cuidam nepti suæ mille quingentos aureos, additis postea magno rogatu, vt fertur, aliis quingentis, exemplo raro, mirando, tamq; sanctissimo Papa digno. Quinto, infertur; quòd etiā iustè expensum
7 dicetur, quicquid Prælatus expenderit ex prouentibus suis in eum qui nō est pauper, si de patrimonio suo, siue de acquisitis industria sua, tantundem ad vtilitatem Ecclesiæ suæ expenderit, vt ait Gratian. in §. Item, sub c. Iniustum. 12. q. 2. per cap. sequens. Si quis qualibet, etiā mediatè, vt defendendo suam electionem, vel prouisionem. c. Vt præteritæ, de elect. quales sunt impensæ factæ in litigando super suo iusto iure, vt ibi notatur. Illud itidem quod in honestam ac decentem hospitalitatem, arg. c. De monachis, de præb. & §. 1. 42. dist. & c. 1. 82. dist. & illius Ciceronis lib. 2. offic. Decorum valde est, patere illustribus hospitibus domos virorum illustriū. Illud item quod in conuiuiū honestū cap. Conuiuia. 44. dist. aut in necessitatem eius, qui ea quibus indiget, nō potest aliunde habere, quæ ipsum nō decet ei vendere.

SVMMARIVM.

Beneficiarij nequeunt insumere ob solam liberalitatem, nec humanam amicitiam. num. 1.

Possunt tamen in colligendos honestè hospites, qui eorum Ecclesiæ vel beneficio prodesse valent. num. 2.

Monasterium sanctæ Mariæ à Paulari laudatum. num. 2.

Beneficiarius secularis potest cuilibet largiri id quod meretur ob maiora obsequia, quàm quæ suū beneficiū requirit. nu. 3.

Intellectus illius Pauli; Presbyteri qui bene præsunt, &cæt. num. 4.

LXXVIII. Moneo, intulisse etiā primo, quòd sola liberalitas, aut amicitia humana nō sufficit ad huiusmodi sumptus iustificandos. Primo, quia hoc non facit vt opus illud sit piū per dicta in mon. XXIX. Secundo, quòd sanctum Concil. Trid. in sess. 25. c. 1. de refor. omnino prohibet Episcopis, & quibuscumq; beneficiariis ecclesiasticis, etiam si sint Cardinales; ne consanguineos & familiares suos, nisi fuerint pauperes, de ecclesiasticis prouentibus extollant. Id quod olim statuerat sexta Synodus relata in c. Quisquis. 12. q. 2. & Cōcil. Tolet. in c. Decenter. 89. dist. quin eos vehementer monet, vt carnalem erga suos affectū ex animis euellant, vti radicem & originem multorū malorum: quod colligitur ex glos. adiuncto tex. c. Peruenit. 1. q. 3. quod non faceret, si liberalitas & humana amicitia iustam 1

dandi eis causam cõstitueret. Secundo infertur, quòd ex hoc inferunt aliqui; non esse bene impensum id quod in quibusdã Ecclesiis & monasteriis impenditur, hospitio suscipiendo aliquot consanguineos, ac iure consultos, aut nobiles per ea transeuntes, aut in ipsi per aliquot dies animi gratia sese reci-
2 pientes. Nobis tamẽ semper visum est contrarium: quia illa non est pura liberalitas, quæ consistit in pura donatione, de qua in l. 1. ff. de donat. Imò donatio ob causam, quæ non est pura donatio, iuxta præfatã l. 1. & totũ tit. ff. de condict. cau. da. & C. de cond. ob cau. Tum, quia est artificiũ acquirẽdi, & conciliãdi voluntates eorũ qui fouerunt, aut fouendi potestatẽ habent eorũ iura, & causas in iudicio, & extra illud; & ita saltẽ mediatè fit in Ecclesiæ vtilitatẽ; dũmodo ita fiat, vt absit epularum curiosarũ, vel immodicarũ, & vinorum nimia exuberantia. arg. c. A crapula, de vit. & hon. c. Ecclesiæ principes. 35. dist. Nec cùm ab omni specie mali cauendũ sit. 1. ad Thess. 5. & c. Cum ab omni, de vit. & hon. significent; nõ tanti habere paupertatis statum quem professi fuerunt, quàm diuitiarum, quẽ deseruerunt per votũ paupertatis; quod se protendit ad renunciationem omnium bonorum secularium. Thom. Sec. 2. q. 186. art. 7. ad 4. Et nitentes quærere honorem temporalem quem effugerunt, vt docet ibidem vterque Thom. non amittant spiritualem, quem procurare tenentur. Ne item hospites quos ædificare debent, bono exemplo temperãtiæ, modestiæ, abstinentiæ, ac sobrietatis, vitiis eis contrariis offendant; & ita abeant, reprobantes magis immoderatam eorum exhibitionem, quàm approbãtes moderatam ipsorum hospitalitatem: in cuius confirmationem ibidem hæc addidi; Hodie octauo die Iulij anni 1566. in hac sanctissima ordinis Carthusiani domo sanctæ Mariæ à Paular, quæ est cælestis imago in charitate, religione, tranquillitatéque, vbi mihi, cùm ad eã Mantua carpentaria siue Madrid penè mortuus, delatus essem, Virgo mater eius patrona, in tertium diem pristinã salutem impetrauit; horũ ipsius seruorum & dominorum meorũ in ea commorantium intercessione. Hodie, inquam, legens sanctas eorum constitutiones, quibus in tãta perfectione tota Carthusiana congregatio conseruatur, vnam inueni, cuius exemplum hic positum, ea quæ dicta sunt, vnicè probat, scilicet, in 3. compos. c. 6. Hospitibus cùm ad nos veniunt, aut per nos inuitantur ad conuiuia, non ministrentur nec præparentur diuersa & exquisita cibaria, ex quibus & religiosi, & sæculares, imò etiam & ipsi hospites scandalizantur, & grauãtur: vnde duobus nõ curiosè præparatis ferculis, cum coquina, caseo, & fructibus debent esse contenti, nisi tantæ dignitatis, &cæt. Pro quo faciunt c. Nõ satis. & c. Pulchra. 86. dist. Tertiò, infertur, quòd pro nostræ conclusionis limitatione teneri potest opinio Io. Maioris in 4. dist. 24. col. 4. scilicet; beneficiarium non magis mortaliter peccare expẽdendo prodigè de suorũ prouentuũ parte, quàm merẽtur eius labores, & vtilitas quam affert Ecclesiæ Dei, vltra mediocre seruitium, quod eius beneficium requirit; quàm expendẽdo de portione cuius eget ad necessariam sui sustẽtationem, de qua mon. LXXVI. dictũ est. Primo quidẽ, quia lege naturali diuinãq; dignus est operarius mercede sua, Luc. 11.

ad

ad Corinth.9. & c.1. 13. q.2. Deinde quod si vniuersalis Ecclesia omnes ecclesiasticos prouentus in vno cumulo haberet, & seruientibus ei satisfaceret, vnicuique deberet pro merito tribuere, tribuendo plus ei qui plus mereretur. Tertio, quòd certum est, clericum cui Ecclesia daret de sua mensa trecentos ducatos, eo quòd labor eius, & commodum quod ei adfert, eos merentur; posset de illis omnibus liberè disponere: quoniam essent bona per industriam eius acquisita, quæ sunt ei patrimonialia, & ab onere bonorum ecclesiasticorum libera. c. Quia nos, de testam. & c. Episcopi. 12. q.1. & dictum est suprà mon. XXII. etiam si centum ei sufficerent ad vitam honestè transigendā. Qua ipsa ratione, videtur, quòd idem facere potest de trecentis ducatis, qui redeunt ex eius beneficij fructibus; quàmuis centum ex illis sufficerent ipsius honestæ sustentationi, si obsequia quę facit, prętera quibus obstrictus est, id merentur. Postremo, quod
4 illud Apost. 1. ad Timot. 5. Presbyteri qui bene præsunt, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborāt in verbo & doctrina. Quamquàm à nōnullis, prętertim ab vtroq; Thom. in d. c. 5.1. ad Timot. intelligatur de stipendio, & reuerentia; rectè tamen intelligi potest de duplici vel maiori salario, vt Gelasius in c. Consuluit. 74. dist. & glos. solemnis ex eius dicto colligit; presbyteros plus salarij recipere debere, quàm diaconos; plus autem hos, quàm alios minores: id quod optimè in Episcopatu Palentino perpensum reperitur. Cuius rei ratio est, quòd presbyteri magis operantur in Ecclesia, præcipuè si concionentur, & doceant: ita vt nobis fateri liceat, quòd si duo habeant singula beneficia trecentorum ducatorum redituum, ambo possunt pro libito expendere id, quod illis ad se honestè sustentandum opus est, boni viri iudicio, etiam si suis beneficiis plusquàm mediocriter non inseruiant: fingamus id ascendere ad centum & quinquaginta quo ad sustentationem, iam si alter eorum non magis inseruiat quàm omnino tenetur: alter verò multo magis, audiendo confessiones, concionando, docendo, visitando infirmos, consolando, pacis & aliorum huiusmodi curam habendo; poterit hic rectè expendere tanto plus, quantum eius seruitia supererogatoria pro viri boni iudicio merentur: Meritis enim inæqualibus inæqualia præmia debentur. Thom. Prima 2. q.47. art. 7. ad 3. Et gratia maior datur vni, quàm alij. Prima 2, q. 112. art. 4. quæ si alia centum & quinquaginta valuerint, poterit is de toto suo reditu pro sua voluntate disponere, nil plus de illo pauperibus erogando, quàm laicus alius de suo. Quæ conclusio, consolans est, & incitans, addénsque eis calcaria, qui magnos prouentus habent, vt operarij quoque magni sint in vinea Domini.

SVMMARIVM.

Beneficiarius non amittit suos fructus; eo solo quòd malè viuit, contra Adrianum; nec etiam non celebrando horas amittebat vsque ad concilium Lateran. nu. 1.

Beneficiarij minores, mediocres, & Episcopi, quò ad hoc æquales. num. 2.

Prouentus item distributionē, & alij. nu 3.

Ordinatum ad augmentum religionis, non debet operari diminutionem. num. 3.

Beneficiarius pro voluntate sua disponit de rebus quæsitis sui ordinis ratione, puta, per confessiones, &cet. num. 4.

LXXIX. Moneo, me etiam intulisse hæc alia. Primò quidem, quòd du-
1 ra nimium videtur opinio Adriani in 4. de restit. q. 14. col. 9. scilicet; quòd beneficiarius, qui malè viuit assiduè Deum offendendo, sui beneficij fructus amittit, eósq; restituere tenetur, quomodocunque illis vtatur. Durior verò illa Car. Alexan. in summa. 12. q. 3. videlicet; quòd eos amittit pro rata temporis ille, qui malam vitam agit interdum, & si non ita viuit assiduè: quoniã verius existimamus eos, dũmodo titulos habeant canonicos, suásque horas celebrent, non amittere; imò de illis legitimè viuere posse. Primò, quia neque textum, neque rationem necessariam habẽt, quo suam probent opinionem. Deinde, quòd legibus quas illi citant, respõderi potest, quòd neque causa totalis, neque etiã magis præcipua qua eos acquirit, est bona vita; sed titulus, & officiũ diuinum, quod potissimum consistit in horis canonicis pronunciandis, quæ appellantur pensum seruitutis in cap. Presbyter. 91. dist. & cap. 1. de celeb. miss. Postremò, quia communis opinio Panor. & aliorũ in c. 1. de celebr. miss. affirmat, quòd ante Lateranens. Concil. coactum sub Iulio II. & cõtinuatum sub Leone X. sess. 9. §. Statuimus, quem explanauimus in repet. cap. Quando, de consecr. distinct. 1. cap. 7. à nu. 32. non amittebat fructus ille qui non pronũciabat horas canonicas: imò neque post illud, qui non pronunciat intra sex menses ab eo habito, vt in præfato §. Statuimus, statutum est. At constat eũ qui eas non pronunciat, malè viuere. Attamẽ tam integrorum, & doctorum virorũ opinio notãda est, ad retrahendum à suis vitiis eos, qui palam eis vtuntur. Præterea intuli, quòd quãtum ad hoc nihil interest inter Episcopos, & Rectores; atque Priores, & Parochos; nec inter hos, & canonicos, & portionarios; nec inter hos, & capellanos, aliósque simplices beneficiarios: quanquã aliter sensit Caiet. Sec. 2. q. 185. art. 7. contra quem etiam Dominicus Sotus prudenter dixit, lib. 10. q. 4. art. 9. de iust. & iur. quia in omnibus eadẽ ratio militat, cùm omnes fundati sint in bonis ecclesiasticis, quæ IESV CHRISTI patrimoniũ existunt, & in omnibus locũ habent ea, quibus dicta communis, & nostra cõclusio nititur. Cõciliúmque Trid. sess. 25. cap. 1. de reform. non solùm prohibet Episcopis, sed etiam cæteris beneficiariis, ne suos consanguineos, & familiares, de prouentibus ecclesiasticis diuites efficiãt. Addo intelligendum esse id quod suprà de pensionibus dixi, de illis quæ dantur in titulos beneficiarios, vel in titulos perpetuos quasi beneficiarios; non autẽ de illis quę dantur in stipendium, & subsidium impensarũ in aliquod tempus Nuntiis, Legatis, Cardinalibus, & aliis familiaribus, vel alia negotia gerentibus; aliter quàm constituendo eas super beneficiis ecclesiasticis, vt dixim⁹ suprà mon. XXXIII. 3
Intuli etiam, quò ad hoc propositum nihil referre, si prouentus quærantur ex quotidianis horarum distributionibus, aut ex communi cumulo, quẽ grossam appellant: quicquid sentiat glos. Gulielmi, verb. cõsueuit, in Extrauag. Suscepti, ne sede vac. inter cõmunes. Primò, quòd alia bonorum quærendorũ ratio cõstituta per eum; qui ipsa recipit, non potest mutare finem ob quem illa ei data fuerunt ab aliis. l. 1. & l. Legatam. ff. de administ. rerum ad ciuit. pert. & Clem. Quia contin-

cõtingit, de relig.dom. Deinde, quòd distributiones subrogãtur illi cumulo grossæ; & subrogatum habere debet qualitatem illius cui subrogatur l. Si eum, §. Qui iniuriarũ, ff. Si quis caut. & c. Ecclesiæ S. Mariæ, vt lit. pend. Tertiò, quòd statutum ad vnum finẽ, contrarium illi operari non debet, l. Legata inutiliter. ff. de adimp. leg. & c. fi. de verb. sig. At finis in quem institutũ est in multis Ecclesiis, vt pro-
3 uentus per distributiones, quærantur, est; vt clerici magis obstringãtur, fiãtque religiosiores quàm essent, si eosdem aliter quærerent: & consequenter non debet maiorem licentiam, & minorem religionem in illis operari, quò liberius, & minus religiosè de illis disponere valeant, quã antea, quãdo quærebantur ex cumulo communi. Postremò, quòd nihil obstat c. 1. de cler. non resid. lib. 6. quo nonnulli nituntur, ob id quod superius in
4 mon. XLIIII. ei est responsum. Insuper intuli, quòd dictæ conclusioni non est locus in eo quod clerici ratione suæ dignitatis clericalis, extra suorum beneficiorum fructus lucrantur; puta, per missarum celebrationem, aut per officium capellanorũ, & cæt. quia illa sunt bona quasi patrimonialia, quæ in hoc æquantur patrimonialibus, vt in mon. XXII. probatum est. Idémque sentimus nos, de eo quod lucrantur ob confessiones, officia diuina, stipendia pulpitorum, conciones, siue Capellanias, & Vicariatus; siue sua beneficia obstringant eos ad id, siue non, ob ea quæ ibidem dicta sunt.

SVMMARIVM.

Prælatus quidam magnus huius conclusionis magnum dedit exemplum. num. 1.

Beneficiarius de suo beneficio viuere potest, & alia sua bona seruare cuicunque voluerit. num. 2.

Beneficiarius, & Pensionarius quò ad hoc non differunt. num. 3.

Remedium ordinarium vtilius quàm extraordinarium. num. 3.

Beneficiũ regulare nunquã sæculari collatum est; neque sæculare regulari in titulum, sed in commendam sic. num. 4.

Tantum tamen auctoritatis habent Commendatarij, quàm titulares. num. 5.

Religiosus, si et quid dare potest, de eo quod parcius viuendo reliquum facit. num. 6.

Religiosus donare potest concessione, seu consuetudine iusta. num. 7.

LXXX. Moneo, me etiã ibidẽ intu- 1
lisse. Primò, quòd insigne exemplum, & imitatione dignũ fuit illud, quod quidam pater Dominicanus valde venerabilis, & permagnus concionator, quem nos cognouimus, exhibuit. Is Prælato cuidam primario morti proximo, qui supellectilẽ suã, & actiones multi valoris vni nepoti suo legauit, duabus vel tribus horis antequã moreretur, dixit; quòd ea de causa sola damnaretur, nisi sibi cõsuleret; & Prelatus, vti vir singulari virtute prędit⁹, timore tremens, de remedio eundem cõsuluit: quod cùm intellexisset, conuertit illud legatum in aliud piũ opus illustre, quod etiam hodie in ciuitate quadam primaria refulget. Cuius similia quædam acta sunt, nobis consulentibus, à nonnullis beneficiariis; qui alioqui suos consanguineos ditãdi causã damnati fuissent: nam id effugere nequibãt, etiam si vera esset opinio aliquorum, qui dicũt eos non teneri ad restituendum ea, quæ in vsus profanos expendunt, licet mortaliter peccẽt; quoniã, cùm ipsimet fateãtur, mortaliter peccare illos, qui sic expendunt, moriẽtes huiusmodi legata nõ

retractando, quæ retractare poterant, non satis pænitebat, & diabolus eorũ animas rapuisset. c. Firmissimè. 15. q. 1. c. Omnis, de consecr. dist. 4. & hæredes eorum bona, parum de ipsorum pœnis indolentes possiderent. Ad hęc intuli, quòd vehemẽter cõsolatur beneficiarios illud Innocentij, ab omni-
2 bus ferè approbatum in c. Episcopus, de præb. & in c. Quoniam, ne prelat. vic. videlicet; quòd omnes viuere possunt, atque capere de suis prouẽtibus ecclesiasticis, quantum ad congruam eorum sustentationem opus est, & seruare quibus volent suum patrimonium, cum eius fructibus, quæ communis est opinio, quam etiam sequitur Dec. in d. c. Episcopus. licet in c. Postulasti, de rescrip. aliter dixisset; quamque nos multum ampliamus contra præfatum N. suprà monito xxx. Eadem ratione, quamuis illi non id penitus exprimant, idem facere possunt de illis quæ consequũtur ex quacumque industria sua litterarum, mumerum, negotiorum, legationum, contractuum, ac donationũ, & aliorum modorum non pertinentium ad eorũ beneficia, neque bona: quia vt dictum fuit in præf. lib. q. 1. nu. 7. & repetitum suprà mon. xxi. omnia huiusmodi sunt eis perinde ac
3 patrimonialia. arg. c. Quia nos, de testam. & c. Episcopi. 12. q. 1. Insuper intuli, id ipsum quod dictũ est de beneficiariis ecclesiasticis, dicendũ esse de pensionariis pensionum ecclesiasticarum, quas Pontif. Max. constituere solent super fructibus aliquorum Episcopatuum, & aliorum beneficiorum, ad vitam eorum; & quas alij Prælati ad vitam beneficiariorum, videlicet; quòd quicquid inde supercrit illis, desumpto eo, quo ipsi pro decenti eorum statu egent, tenentur expendere in pauperes, aut alia pietatis opera. Primum, quia res transeunt cum oneribus suis. cap. Ex litteris, de pign. cap. Pastoralis, de decim. & l. 1. C. de distr. pig. Et summi Pontifices, & alij non absoluunt ab onere cui subiacent fructus beneficij, nempe; vt ea quæ supersunt pauperibus, aut operibus pietatis erogentur eo solo, quòd iubeant, vt alius qui non sit beneficiarius, eos ad sui sustentationem accipiat. Secundò, quòd concessio pensionum, plus efficere non debet, quàm vellet ille qui concedit eas. arg. l. Non omnis, ff. de reb. cred. & l. In agris. ff. de acq. rer. dom. & summi Pontifices in suis diplomatibus apponere consueuerunt, quòd eas concedunt pro alimentis, vt commodius pensionarij possint sustentari; palam significantes, nolle vt eas prodigant. arg. §. 1. 42. distinct. & §. 1. 44. distinct. Tertiò, quòd remedium ordinariũ fauorabilius est, quàm extraordinarium. glos. solemnis & pen. Clem. 2. de off. ord. l. In causæ. 2. ff. de minor. At reditus pensionum est extraordinarius. Cùm ergo reditus beneficiorum, licet sit ordinarius, ad id oneris teneatur, non conuenit, vt pensiones sint immunes ab eo. Quartò, quòd ei qui minus meretur, non debet plus dari. arg. §. 1. Instit. de iust. & iur. & l. Iustitia. ff. eodem tit. Et minus meretur pensionarius, qui celebrare non tenetur officium diuinum, vt latè tradidimus in c. Quando, de consec. distinct. 1. c. 17. nu. 14. neq; seruire, quàm beneficiarius, qui vtrumque facit. Quintò, quòd qui cõtradixerit, æquè dicere debet, quòd si summus Pontifex vni concederet centum seu

ducenta

ducenta millia ducatorũ in pensionẽ, posset is de illis in vita, & in morte disponere, tanquam de patrimonio suo: quod à ratione dissentaneũ est, & absurdum, & ideo non dicendũ. l. Nã quod absurdum, de oper. lib. c. Dudum. 2. de præb. lib. 6. Confirmantur hæc per Extrauag. Pauli III. cuius tenorem inserimus præf. Cõmentariõ. c. Non liceat Papæ. 21. q. 2. per quam declarat ea quæ clericus de huiusmodi pensionibus quærit, esse censenda de spoliis, quæ debentur Papæ post mortem clerici ea quærentis; & constat patrimonialia, vel quasi, non esse censenda de illis. Licet aliud arbitrer esse dicendum de salariis, vel subsidiis impensarum voluntariis, quæ solet Papa tribuere suis Legatis, & aliquot Cardinalibus indigentioribus. Et etiam Episcopi, & alij Prælati aliquibus aliis, vt determinauimus suprà monito XXXII. Præter hæc cito textum nouum, & singularem in Extrauag. Sanctiss. D. N. Pij V. edita anno 1567. 3. Kal. Sept. quam etiam refero ad litteram in d. comment. c. Non liceat. 12. q. 2. quæ dum in sensu directo diffinit ea, quæ supersunt clericis pensionariis, non habentibus pensiones excedentes valorem triginta ducatorum, non esse censenda spolia pertinentia ad Cameram Apostolicam: sed computanda esse inter patrimonialia, vel quasi patrimonialia. Clarè in sensu contrario diffinit, ea quæ supersunt pensionariis de pensionibus maioris valoris esse computanda inter spolia: & ita inter ea, quæ non sunt patrimonialia, neque quasi patrimonialia: de quibus illis pro libito disponere liceat, quod ibidem latius repeto. Præterea intuli, quod & si Sedes Apost. semper obseruauit illam regulam, quę colligitur ex c. Possessiones, de reb. ecc. c. Inter quatuor. de relig. dom. cap. Cùm de beneficio. & cap. Cum singula. §. Prohibemus, de præb. libro 6. videlicet; regularia, regularibus, & sæcularia sæcularibus, in non 4
conferendo beneficium regulare sæculari, nec sæculare regulari in titulum, nisi tantùm in commendam ad vitam: vtrique tamen ita disponere possunt de fructibus commẽdarum beneficiorum per summũ Pontificem ad vitam commendatorum, sicut de fructibus beneficiorum in titulum collatorum, pro conuenienti sua sustentatione, dando superflua pauperibus. Primum, quòd in ipsis diplomatibus Pontifex Max. illis concedit facultatem in suos ipsorum vsus expendendi. Deinde, quòd Cõmendatarius tantum iurisdictionis & auctoritatis habet in administratione beneficij commendati (præcipuè per summum Pontificem ad vitam, alienandi potestate excepta, quam eisdẽ adimit per sua diplomata) quantum titularis cap. Querelam. vbi Panor. not. 1. de elect. Panor. & Decius in cap. Edoceri, sub finem, de rescript. Per quod tolluntur quidam scrupuli, qui nonnullis inciderunt super quibusdam rebus, ad Commendatarios Roncæuallis & S. Isidori Legronensis spectantibus. Intuli etiã, quòd vera existit elegãs illa Cardinalis Florentini regula in Clemen. 2. de vit. & honest. cler. §. sed tales, & in Clemen. Gratiæ, de rescript. col. pen. videlicet; quòd eandem potestatem quam habent sæculares disponendi de suorum titularium beneficiorum & Commendatorum prouentibus, habent etiam regulares de suorum benefi-

beneficiorum titulatium, & commẽdatorum reditibus. Primum, quòd ratio propria, qua sæculares prouentibus suis vti possint ad moderatam sui sustentationem, superfluis in pauperes distributis, non est; quòd illi sint eorũ integri & absoluti domini, sicut superius probatum est in mon. XLIIII. Sed quòd Ecclesia, eiusque ministri constituerunt eos, eorum prouẽtuum dispensatores, per titulos canonicos, quos in id conferunt. Quo munere etiam religiosus fungi potest, etiam si non possit esse verus alicuius rei temporalis dominus, ob solemne suum paupertatis votum. c. Non dicatis. 12. q. 1. cap. Cùm ad monasterium. §. final. de statu monachor. Præterea, intuli ex proximè illatis, quòd quemadmodum, vt suprà mon. XXX. & LXXVII. significatum est; clerici sæculares possunt elargiri cuicunq; voluerint illud, quod parcius viuendo superesse faciunt, de eo quod in honestam sui sustentationem impendere
6 poterãt. Ita quoque Religiosus facere possit, de illo quod parcius viuendo, superesse faceret de parte illa quam honestè valet in suos sumptus expendere. Primum, quia ratio radicalis, ob quam sæcularis illud facere potest, nõ est, quòd ille dominium eius adipiscitur; sed quia Ecclesia per suos titulos eidem concedit, vt illud pro voluntate sua possit expendere. At huius facultatis æquè capax est religiosus ac sæcularis; licet non veri dominij eius. Secundò, quoniam hoc plus adiumenti præstat ad seruandam abstinentiam, sobrietatem, modestiam, & castitatem, vt docet experientia, quæ optima est rerum magistra. c. Quàm sit, de elect. lib. 6. l. Legatis, §. ornatricibus, ff. de leg. 3. Tertiò, per ea quæ suprà mon. XXXI. deducta fuerunt contra præfatum N. ad probandum, licere beneficiario sæculari disponere de his quę reliquat, ex his quę decenter in suos vsus impendere potest. Quarto, quòd Alexan. III. in c. Cæterum, de donat. quod in hoc dixit singul. Andr. Sic. in tract. de præstan. Card. q. 10. art. 6. respondit,
7 quòd consuetudo potest dare facultatem religioso donandi aliquid, quo non grauetur multum Ecclesia; quod palàm verum est, quò ad reditus, de quibus conclusio nostra loquitur, vt sentiunt Panor. Imol. & alij omnes in d. c. Cæterum. Atque notum est, donationem illius quod parcius viuendo quæritur, non afferre multum damni Ecclesiæ. Verum tamen est, quòd hactenus videbatur nobis verius contrarium huius illationis, eo quòd religiosus non est dominij capax: & ideo non potest esse dominus illius quod parcius viuendo quærit, sicut clericus sæcularis. Nunc tamen videtur quò ad hoc responderi per primam huius illationis rationem, scilicet; quòd ratio radicalis, quare sæcularis potest disponere de illo quod per parcam vitam lucratur, non est tam quia ipse sit integer dominus illius, quàm quòd Ecclesia iusta de causa facit ei facultatem disponendi de illo; quæ ratio æquè locum habet in religioso, sicut probatur efficaciter in dicta responsione Alex. III. in d. c. Cęterum. quod maximi momenti est, ad excusandos à peccato multos religiosos, qui sunt Abbates, priores, aut beneficiarij minores, qui non solùm nõnullos pauperes cõsanguineos subleuant, ex eo quòd parcius viuendo, residuum faciunt; sed etiam aliquos diuites ratione amicitiæ, liberalitatis,

vel

vel obseruantiæ, ditiores aliquot munusculis donant.

SVMMARIVM.

Beneficiarius tam ægrotans quàm bene valens, donandi facultatem habet; & si testari non potest. num. 1. Et lepida ratio quare beneficiarij testari prohibentur, & non donare. num. 2.

Intellectus cap. Ad hæc, de testam. num. 2.

Beneficiarius religiosus qui ægrotat an donare possit pauperibus, & pius operibus. num. 3.

LXXXI. Moneo, intulisse me etiã
1 hæc alia. Primò quidem, quòd & si beneficiarij ægrotantes de reditibus suis ecclesiasticis testari non possunt, vt in 3. q. dicemus; donare tamen possunt per viam eleemosynæ inter viuos, siue sani sint, siue ægroti pauperibus, aliisque piis operibus. Quod enim hoc facere possint, dũ sani sunt, constat: quia superius mon. XXXVIII. & XXXIX. dictum est, eos non solũ id posse, verùm etiam debere. Quod autem etiam dum ægrotant idipsum facere possint, probatur. Primũ, quia textus hic Hier. cum aliis suprà citatis, qui faciũt huiusmodi facultatem beneficiariis, & præcipiunt vt illa vtantur, generaliter loquuntur, & ita generaliter sunt intelligẽdi. l. De pretio, de publ. in rem act. c. Solitæ, de maiorit. non excipiendo infirmos à sanis. Deinde, quòd per infirmitatẽ non amittunt suos titulos. cap. Tua. & toto tit. de cler. ægrot. quibus sancta mater Ecclesia eis præfatam facit facultatem. Tertiò, quod Alex. III. indicat apertè, in c. Ad hęc, de testam. maiorem beneficiario esse facultatem
2 dum ægrotat ad largiendas eleemosynas, per donationem inter viuos, quàm per vltimam voluntatẽ. Quartò, quòd id est appositum medium ad beneficiarios eripiendos ab ea perplexitate reprobata per c. Nerui. 13. dist. c. Nemo, de pænit. dist. 7. quam inducit ex vna parte obligatio cõferendi superflua pauperibus, quam superius mon. XXVII. confirmatam reliquimus. Ex altera verò prohibitio, qua vetãtur dare per vltimam voluntatem. Certè, talis perplexitas cessat apertè, si dixeris; posse donare inter viuos beneficiarios superflua, dum ægrotant. Quintò, quòd pauperibus quibus superflua sunt eroganda, est multo magis expediens, vt cùm non acceperint à beneficiario dum valeret, saltem dum ægrotat, accipiant. Sextò, quòd apertissimum est beneficiarium ægrotantem aliquam portionem bonorum erogare posse, per c. Ad hæc, de testam. sed eadem ratione, qua conuincitur exigua portio posse dari, conuincitur etiam posse dari copiosè, quãtum ad præsens negotium attinet. Nulla enim alia ratio reddi potest, cur possint dare aliqua, nisi quia habent facultatem id faciendi, virtute suorum titulorum: at virtute eorũ, habent quò ad omnia. ergo, &cæt. arg. l. Illud, ff. ad leg. Aquil. Et quia qui de vno dicit, vt videtur negare de alio dissimili, ita videtur affirmare de alio simili. Dom. in c. Qualis. 25. distinct. & probat glos. in verb. Mobilibus, in d. c. Ad hæc. Septimò, quòd ratio potissima, qua interdicitur beneficiariis, ne legare possint, ea est; vt certè vel sic cogantur, dum viuunt, erogare superflua pauperibus. At quò ad hũc finem, commodius est ea donare quãdo aduersa valetudine laborant, quæ dum valerent, donare noluerunt; quàm non donare, & ob id post mortẽ hæredibus cedere. Octauò, quòd non obstat quæ ex aduerso

affer-

affertur ratio, ſcilicet, in idem recidere; ægrotum morti proximum inter viuos donare poſſe, & poſſe donare per vltimam voluntatem. Vnde cùm negetur hoc ſecundum, inferunt & primum denegandum. Non, inquam, id obſtat: nã qui per vltimam voluntatem donat, reuocare poteſt id quod dedit, ſi conualeſcat. c. Vltima voluntas. 13. q. 2. c. Cũ Marthæ, de celebr. miſſ. quod nequaquàm poterit, ſi ſemel donet inter viuos. l. Sicut ab initio. C. de action. & obligat. l. In cõmodato. §. Sicut. ff. Cõmodati. Nec obſtant Alex. verba in d. c. Ad hæc, qui dum permittit ægrotantibus, poſſe aliquid donare inter viuos, ſed moderatè; viſus eſt innuere à contrario ſenſu, nõ poſſe dare largè, vel immoderatè: nam id eſt efficax argumentũ. Tum, quia argumentum à ſenſu contrario licet aliàs dicatur fortiſſimum in iure. l. 1. ff. de off. ei cui mand. & cæt. & cap. Cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à prælat. nihil probat, ſi ex eo colligitur aliquid, contra id quod in iure habetur expreſsè. tex. optimus, in c. A nobis. 2. de ſent. exco. & gloſ. celebris, & recepta c. Significaſti de for. comp. Vbi latè Felyn. & in eod. c. Ad hæc. eſt gloſ. adiuncto tex. Nã textum loquentem ſolum de mobilibus, intelligit etiã de immobilibus. Expreſſum autem eſt, imò & præceptum à iure diuino, naturali, & humano per hoc cap. & alia multa citata ſuprà in præfato lib. q. 1. nu. 17. & ſuprà eod. mon. XXVII. non tantum beneficiarios dare poſſe ſuperflua pauperibus, ſed & dare debere. Tum etiã, quia verbum illud, moderatè, referri poteſt ad alia bona eccleſiaſtica, quæ nec dũ ſani ſunt beneficiarij, poſſunt expendere. Et in hunc modum expo-

3

nunt Panor. & And. Sic. in 1. not. verbum illud. Nõ vult ergo ſummus Pontifex dicere, non poſſe beneficiarios ægrotantes ea conferre pauperibus, quæ præſtare poſſent ſani; ſed tantum id vult, non poſſe dare de bonis aliis, niſi modicũ quid, idque nõ aliis quàm pauperibus. Et certè textus ille, vt maximum, id tantũ probare poſſet; Donationẽ ita factã in maxima quantitate, per beneficiarium morbo graui correptum, ſuſpectam & fraudulentã habendam. Quem intellectum ſatis ſentit ibi Panor. ſub fin. & etiã Andr. Sic. poſt Pet. nu. 6. quatenus ait; eiuſmodi donationem eſſe ſuſpectã, & ſatis conſentit D. Didacus ibidem, & donationem potius eſſe quam vocant cauſa mortis, quàm irreuocabilem inter viuos. Nam ex eo quòd noluit ea bona conferre cùm ſanus erat, & citra periculum; non leuis ſumitur coniectura, non tam voluiſſe dare liberè, & ſerio, id quod dedit, dum in diſcrimine verſaretur, quàm per viam vltimæ voluntatis, aut donationis cauſa mortis. arg. c. Semel malus. de reg. iur. lib. 6. cum gloſ. & latiſſimè Didacus in rubr. de teſtam. in p. 3. nu. 15. & not. in c. Tua. & c. Is qui, de ſponſ. quę duo quod huc attinet, cùm agimus de effectu, exæquantur. Bald. & Iaſ. l. 2. ff. de iuſt. & iur. Cæterùm coniectura hæc, ſeu præſumptio, ſi coram Deo vera, & non diſſimulata donatio fuit, vim & valorem nequaquàm amittit in interiori conſcientiæ foro, vbi ceſſat omnis præſumptio, veritáſque ſola viget, & valet. c. Humanæ. 22. q. 5. Itaque concludo huiuſmodi piam donationem, valorem integrum ante Deum, & in foro conſcientiæ habituram, dũmodo vero animo fiat, vt irreuocabilis ſit; quàmuis quò ad forum exterius

manet in bi
TAMBVH
in
Eccl
NAVAR
de
E·II
30·6

ficta, & in fraudem facta præsumatur, si non apponatur remedium, quod ex proximè subsequentibus desumi potest. Intuli etiam, dubium esse definitione Papali dignũ; an quæ dicta sunt in illatione proximè præcedenti, efficere possint etiam religiosi beneficiarij, graui morbo laborantes: & videtur id eos minimè posse, quippe qui nec legare permittãtur. c. 2. de testam. Auth. Ingressi. C. de Sacros. nec vllum habeant, aut habere possint rei alicuius dominium. c. Nõ dicatis. 12. q. 1. c. Cùm ad monasterium, de stat. monach. Nihilominus tamẽ oppositum nobis videtur magis cõforme iuri; licet hactenus nunquam asseuerare id sim ausus. Primũ, quod suprà eod. mon. LXXX. dictũ reliquimus; disponere tantũ posse beneficiarios regulares de suis reditibus, quantum & de suis sęculares. iuxta doctrinam Card. cui nemo cõtradixit in Clem. 2. §. Sed & talis, de vit. & hon. cler. Hos autem id posse, proxima illatione probauimus. Deinde, quòd id non est testari, sed inter viuos donare. Quæ duo, etiã si qui donat, ægrotet, lõgè sunt diuersa, c. Adhæc, cum annot. ei de testam. Non enim potest quod sic semel dederit, reuocare, l. Sicut ab initio C. de act. & oblig. vti potest, quod per viam testamenti, & vltimam voluntatem reliquerit, c. Cùm Marthæ, de celebr. missar. c. Vltima volũtas. 13. q. 2. Nec ita facilè experientia, quæ est rerum magistra, c. Quam sit, de Elect. lib. 6. à testante inducuntur homines, quãtumuis ægrotent, & ita sint morti vicini, vt de eorum salute desperetur; sic ad statim donandum, atque ad donandum post mortem. Est namq; natura nostra viuendi cupientissima, & quæ sibi semper vitæ spem pollicea-

tur. Adde, quòd vt possit aliquis bona distribuere, non est necesse, eum esse dominum eorum quę sunt distribuenda: sat est illi, si sit ei facultas ad hoc concessa, per eum qui possit eam facere, vt est cõcessa tutori. l. Lex quæ tutores. C. de administr. tut. & procuratori, & executori, & curatori. l. ob æs alienum. & toto tit. C. de pręd. minor. Sed nec beneficiarius ipse regularis rei alicuius est dominus, etiam cùm prospera valetudine perfruitur; & tamen in pauperes aliáque pietatis opera distribuere potest liberè reditus suos omnes, ob facultatem sibi ab Ecclesia pia matre nostra per beneficij titulum factam.

SVMMARIVM.

Donationes non omnes tempore mortis factæ, ab ecclesiasticis ius testandi non habentibus, sunt; nec præsumuntur fraudulentæ. num. 1. Et tribus modis firmantur. num. 3.

Præsumptio omnis cessat in foro conscientiæ, & præualet veritas. num. 2.

Donatio beneficiariorum ad pia, ante traditionem valida. num. 4.

Donans ante traditionem fit debitor. nu. 5.

Beneficiarius remuneret famulos. num. 6. & quantum. num. eodem.

Ingratitudo semper peccatum. num. 6.

Beneficiarius non solùm potest expendere, id quod est ei opus, quatenus est beneficiarius; sed etiam quatenus est nobilis, aut graduatus. num. 7.

Beneficiarius prius potest sibi prouidere, quàm Ecclesiæ quò ad vnum finem, & non quò ad alium. num. 8.

LXXXII. Moneo, intulisse me etiam vbi suprà hæc alia. Primo quidem, quòd non est verum absolutè, id quod præfatus N. ait, in d. cap. 4. quòd donationes beneficiariorũ, quibus ius testandi non est, de quæsitis

ex fructibus, quales in Hispania sunt Episcopi, & in Italia clerici secũdum eum, & secundum nos omnes omniũ terrarum beneficiarij facta ab eis in infirmitate morti proxima constitutis, etiam si nomen donationis inter viuos eis imponatur, & ad traditionem deueniatur iure vltimæ voluntatis sunt cẽsendæ, & sunt inutiles, arg. l. Filiæ meæ emancipatæ, & ægræ, ff. Solut. matr. quam in hoc notat Bald. in Auth. Nisi rogati. C. ad Trebel. col. fin. allegando etiam in hoc cap. 1. de renun. lib. 6. facit in c. De his, de sepult. & in l. si filia. ff. de diuort. l. Si cùm mulier de morte viri desperans, ff. rerum amot. Ex quibus satis colligitur, quòd videatur in fraudem facere ille qui testari non valens, grauatus desperata infirmitate, mortique vicinus donat, etiam si dicat se donare inter viuos. Hoc, inquam, non est absolutè verum: quia contrarium probauimus in libello quem defendimus in præfata q. 1. nu. 65. & supra duabus illationibus proximis. Non obstant illa supra pro Aduersario citata. Tum, quia tandem concedit hoc, quod nos dicimus esse verum in donationibus ad pia, quas solas licere beneficiariis nos asseueramus. Tum, quia eius fundamenta, quod etiam ipse satis concedit, non probant deesse facultatem donandi eis, qui ægroti, testandi factione carẽtes, donãt: sed quòd eiusmodi donationes præsumantur fraudulentæ, cùm fiunt ad profana, quod etiam nos concedimus. At quia in foro consciẽtiæ omnis præsumptio cessat, si coram Deo verè fiant, proculdubio coram ipso, & in conscientiæ foro valent. Itaque concludo; huiusmodi piam donationem, etiam magnæ quantitatis, valere ante Deum, & in foro conscientiæ, dummodo vero animo fiat, vt irreuocabilis sit: regulariter tamen præsumendum esse factam in fraudem: quod ampliat Aduersarius procedere, etiam si traditio rerum donatarum fiat in vita, & donatio fiat ad profana. Sed donatio ad pia liberatur ab hac præsumptione tripliciter, per ea quæ in nostro lib. q. 1. nu. 89. diximus. Primò, facta in vita traditione reali eorum quę donantur. Secundò, cùm donans iurat se nunquam donationem reuocaturum; sęque illam facere, vt satisfaciat obligationi, qua tenetur, quæ ei supersunt, piis operibus, & pauperibus erogare. Tertiò, cùm ex qualitate, ac consuetudine personæ, ac circunstantiis loci, temporis, ac aliis, posset iudicari non esse fraudulenta, puta, qui erat homo assuetus facere largas eleemosynas, & quod fortè illa quæ donat habebat in nominibus, & alia eiusdem generis. Nam contra gloriosissimum sanctum Laurentium, qui iam iam moriturus thesauros Ecclesiæ dedit pauperibus, nulla mala præsumptio oborta fuit. Intuli præterea esse verum id quod in dicto libello q. 1. nu. 88. diximus, quod etiã noster Aduersarius approbat, videlicet; valere donationem à beneficiariis factam piis operibus, etiã ante consecutam rei donatæ traditionem, etiam si absq; præfato iuramento fiat; licet contrariũ tenuerint And. Sic. in d. c. Ad hæc. col. 2. & aliquot alij alibi. Tum, quia nihil adducunt in suæ sententię confirmationẽ. Tum, quia nõ satis aduerterũt Inno. in d. c. Adhęc. cõtra eos apertè satis tenuisse, allegando text. in l. si quis argentum, C. de donat. quæ habet; donationem esse validam ante rei donatæ traditionem, quamuis donetur res ad vsus pro-

profanos; quanto magis si ad pios, de quibus nos verba facimus? Tum, quia ex eo quod dixit Panor. actualiter donet, & non relinquat donandum post mortem, non licet colligere, voluisse illum dicere; traditionem esse necessariam, sed solam donationem inter viuos. Tum, quia ea quæ debet beneficiarius, sunt persoluenda ex eius reditibus, iuxta communē omnium sententiam in c. Peruenit. de fideius. per illum tex. quem suprà mon. x 1 v. declarauimus nouè ac verissimè; præsertim, ea quæ debētur piorum operum causa, in quibus nemo dubitauit. At
5 verò, qui donat, licet non tradat, debitor constituitur. per d. l. si quis argentum in princ. & aliis multis. §§. seq. & ad id quod donatur persoluēdum, obligatur: fatemur tamē, quòd præfatorum Doctorum opinio defendi potest, quò ad hoc, vt donationes eximiæ quantitatis, quæ fierent tempore valetudinis aduersæ, in foro exteriori, præsumerentur fraudulentæ, nisi remedia prædicta illis adhibeantur. Insuper etiam intuli, quòd non solùm non peccat, sed etiam laude dignus est beneficiarius, qui à famulis,
6 & ab aliis accepta obsequia, munera & beneficia compensat. Ea namque compensatio, non tam est censenda donatio, quàm rei debitæ persolutio. Nam licet non intercedat obligatio tanta quanta sit necessaria ad hoc, vt peti possit ex rigore iustitiæ; intercedit tamen ea obligatio, quam Antidoralem vocant, & ius debitæ gratitudinis. l. Sed etsi. §. Consuluit. ff. de petit. hæred. cap. Cùm in officiis, de testam. At ingratitudo, vt minimum est peccatū veniale, vt probat S. Thom. Sec. 2. q. 107. art. 3. Absit autem dicere, quòd Deo, vel ecclesiæ sit gratum, beneficiarium peccare venialiter etiam in pauperum gratiam. c. In ciuitate, de vsur. c. 1. 21. q. 2. cap. Si aliquid, adiuncta glos. 22. q. 4. Nullus autem est, qui Ecclesiam ipsam, aut Ecclesiasticos eximere possit ab ea obligatione, qua cuncti natura tenemur exhibere nos gratos benefacientibus nobis. l. Si nō sorte. §. Libertus, adiuncta glos. in verb. Natura, ff. de cond. indeb. c. Ecclesiasticis. 12. q. 2. vbi glos. dixit; Ecclesiam teneri ad antidora. c. Relatum. 2. de testam. c. Precarie. c. Episcopus. 10. q. 2. Illud tamen diligenter est inspiciendum; beneficiarios causa remunerationis non posse dare, nisi quantum satis est ad satisfaciendum obsequiis, & muneribus acceptis; idque fatetur omnium communis sententia: quam post Bart. in l. si quis pro eo. §. 1. ff. de fideius. tenent Alex. Ias. & Dec. in l. Si donatione. C. de collat. cum aliis ab eis citatis. Quæ sententia innititur illi insigni cap. præfato Relatum, ibi; Iuxta sui seruitij meritum. Cæterùm, nos in ea sententia sumus, posse dari, non tantùm quod exequet accepta beneficia, sed etiam aliquid vltra. Et inducit nos ad hoc asseuerandum, quòd non satis gratus est, is qui accepit ab alio beneficium aliquod, si solum tantumdem ei repenset, quantum gratis accepit ab illo, vt optimè definit S. Thom. Sec. 2. q. 106. art. 6. Arist. 4. Ethi. dicta secutus. Nec enim ad id tantùm quod accepit est inspiciēdum, sed ad id etiā quod ei fuerit gratis exhibitum. Vnde natum est prouerbium illud Gallicū: Qui dōnat, lucratur, si donatarius nō est illiberalis. Verum enimuerò non tantum eò amplius exhibere potest, quantum sibi libuerit, sed quantum à viro cordato fuerit definitum. arg.

l.1.ff. de iur. delib. cap. De causis, de offi. del. Verbi gratia, est quidam cognatus, famulus, aut alius quiuis, qui mihi ea præstitit obsequia, quæ si pretio æstimarétur, duodecim aureis cõstarent, non possem iustè nomine remunerationis, quadraginta vel triginta persoluere, possem tamen quindecim aut sexdecim. Exhibuit alius beneficium quoddam gratuitum, valens aureis duodecim, non potero lege gratitudinis, quadraginta vel triginta reddere; licebit tamẽ, quindecim aut sexdecim. Conclusio hæc nostra, noua quidem est; innititur tamen rationi satis antiquæ iuris naturalis, & apposita est satis ad sexcentas donationes remuneratorias augendas, quæ firmitatem habere nequeunt, nisi præcedãt obsequia, quæ sunt eas commerita. De quibus in l. Si fortè. ff. de castr. pec. & in l. si donatione. C. de collat. & in cap. Relatum. 2. & in c. Ad hęc, de testam. & alibi sæpè. Aduertẽdum tamen, quòd licet ratione remunerationis, non possit clericus suo amico, vel familiari, alioqui pauperi, donare plus quàm eius obsequia merita sunt, & aliquid amplius, ad quod lex gratitudinis obligat: tamen, ratione paupertatis, poterit dare quantum ipsa paupertas exigit, sicut & aliis pauperibus: l. Illud. ff. Ad. l. Aquil. Intuli quoque; beneficiarium quemcunque posse de beneficij sui reditibus expendere, non tantùm ea quæ decentiæ & qualitati beneficij necessaria videntur;
7 sed etiam quæ conditionem personæ decere videntur, seruata ratione generis, gradus, & ordinis. Primum quidem, quòd Innoc. in cap. Indecorum, de ætat. & qual. absolutè permittit beneficiario ea expendere posse, quæ deceant ipsum, nec restringit vllo modo facultatem hanc ad beneficij decentiam. Deinde, si id neges, fatearis oportet, tunc nihil amplius profuturũ beneficiario, quò ad ipsum attinet, duo vel tria possidere beneficia cum legitima dispensatione, si æqualis sint conditionis, quàm vnum tantùm: quod est contra mentem cap. De multa, de præb. & contra Extrauagans Execrabilis, Ioan. XXII. cùm in sui gratiam & vtilitatem, expendere amplius ei non liceat, quàm si vnicum tãtùm beneficium haberet. Adde illud quod vrget vehementissimè, permisisse quidem generale Concilium in d. cap. De multa. cum nobilibus & litteratis dispensari posse, vt plura quàm singula, possint obtinere beneficia. Cuius constitutionis is finis apertè fuit; vt talem agere vitam eis liceret, qualis expediret generis nobilitati, gradibus, atque litteris. Postremò, id ipsum ex Extrauaganti prædicta Execrabilis, Ioan. XXII. conuincimus; quæ licet iniunxit cunctis qui beneficia incompatibilia possidebant, vt ea dimitterent; ab eo tamen præcepto excepit Cardinales, & Regum filios; innuens apertè, eos posse de reditibus expendere, non tantùm quæ responderent satis qualitati beneficiorum, sed etiam quæ responderent personarum conditionibus. Cæterùm, illud diligẽter expendendum; quòd licet alimenta beneficiarij, vt ex textu c. De his, de eccles. ædif. quem ibi dixit nescire se alibi Panor. Cui tamen ei similis in §. fin. 12.q.1. colligitur, anteponãtur reparationi templi, ita quòd si quid desit, deesse potius debeat Ecclesiæ quàm beneficiario. Id tamen intelligendum venit de illa portione, quæ ei obtingit in alimentum, iuxta qualitatem tantùm

tantùm Ecclesiæ commensuratum, & non iuxta qualitatem personæ. Nam si oppositum contendas, cogeris fateri necessariò, filium Regis habentem duo beneficia, quorum vtrumq; valeret octingentis aureis, nequaquam obligandum, ad contribuendum partem vllam vel minimam, in Ecclesiarum reparationem, & ornamẽtorum. quod est planè absurdum, & ideo indignũ relatu, & auditu, l. Nam quòd absurdum, ff. de oper. lib. facit, quòd anteponenda est omnino necessitas conseruandæ naturæ vitæque, necessitati conseruandi decori personæ, vt docuimus in Manuali nostro cap. 24. nu. 3. post Thomam, & alios multos, quos ibi citauimus. Et latiùs mõstramus, in Commentario cap. Quiescamus, quem vnà cum hac Apologia componimus. Ex quo habes, non excusandos à culpa milites religionũ militarium, quos Commendatarios vocamus, qui ob id, quòd nihil eis de reditibus superest, absumpta ea parte, quæ necessaria est ipsis alendis, & sustentandis, iuxta sui status qualitatem, templa habent minantia ruinam; vel certè, non vti decet apparata, & multo peius adornata.

SVMMARIVM.

Rex Hispaniæ qui superat omnes Prælatos, excepto Papa, in reditibus ecclesiasticis, potest de illis sustentare suum regale decus; & quantum debeat se abstinere à dispendendis illis in diuites, & malos vsus. num. 1.

Commendatarij professi perpendant periculũ malè insumendi suos reditus. nu. 3.

Papa testari nequit. nu. 3. & latius infrà q. 3. mon. 2.

Rex Philippus secundus Hispaniæ rex, tardè per auctorem cognitus, tardius eius heroicæ ac rarissimæ virtutes cæteris gẽtibus agnitæ, parúmque per indigenas vulgatæ, quæ propriæ sunt ei, vel in eo maximè præeminent, sine assentatione vlla insinuantur ab Auctore: quia id è Repub. Christiana in publicum omnium Regum, & Regulorum exemplum esse visum est, paucis, quæ bello paceq; gessit, temporaria & æterna gloria incomparabili digna, recensitis. num. 2.

Beneficiario ab aliquo qui recipit, an peccat. num. 4.

LXXXIII. Moneo, intulisse me vbi suprà, etiam Regem nostrum, qui reditibus ecclesiasticis plusquã vllus Ecclesiæ Prælatus, excepto summo Pontifice, abundat; quippe qui administrator est trium illorum Magistratuum ordinum militarium S. Iacobi Calatrauæ, & Alcãtaræ, ac tertiæ partis decimarum totius Regni Castellę, & bonæ partis Regni Granatæ, & Insularum fortunatarum, non solùm posse iustè de reditibus magistratuum expendere quantum expedit officio magistratus, & decentiæ, qua vtebantur Præcessores ipsius; sed etiam quæ expediat Regali apparatui: dum nihil desit his, quæ ex præscripto legum, & statutorum illorum ordinum sunt facienda. Quãuis non defuerit cui magis arriserit oppositum, hac ratione permoto; quòd negari nequeat, ea quę supersunt de reditibus ecclesiasticis cuiusuis prędictorum magistratuum, illa deducta quantitate, quæ sat sit magistratui, quatenũ magistratus est, expendi non posse in vsus profanos, iuxta ea quæ dicta sunt in monito XXVII. & XXXVIII. Multo verius tamen apparet id quod dictum est, ob ea quæ in præcedenti monito definiuimus. Et ad argumentum pro Aduersario factum, eo quòd à quibusdã eruditis pluris quàm par sit fieri videtur,

tur, explicitè respondeo id quod in libro edito vulgari sermone implicitè respondi, referendo me ad monitum præcedens. Verum quidem esse; magistrũ vnius cuiuslibet magistratuum præfatorum, teneri ad largienda piis operibus ea quæ supersunt ei, deductis quæ sunt illius decentiæ necessaria, vti magistro illius magistratus, si alio respectu non egeret pluribus; nõ tamen si alio respectu pluribus egeret, vt contingit in casu nostro, in quo idem qui est magister, est etiam Rex: & qua parte est Rex, pluribus eget, quàm qua est magister; sicut & Cardinalis, & filius Regis, de quibus agit Extrauagans Execrabilis Io. XXII. de præb. Imò & alij nobiles, & litterati, de quibus agit Concilium generale in c. De multa, eod. tit. habentes legitimè multa beneficia, non solùm possunt suis vsibus impendere illa quæ sunt eis necessaria tanquàm beneficiariis vnius illorum beneficiorum; sed etiam quę sunt necessaria tanquàm Cardinali, filio Regis, nobili, vel litterato. Abunde tamen ex his colligitur, quantum Regalis Maiestas animaduertere debeat in quem finẽ præfati magistratus, & alij reditus ecclesiastici Regiæ coronæ Castellæ fuerũt à sancta Sed. Apost. vniti; & cauere, ne superflua quæ contra infideles expendere debet, in alios vsus absumat, præsertim in donando diuitibus, & scurris, & aliis quibusuis ob fines haud pios. Hic me locus Christiane Lector cogit, nonnihil dicere de tanto Monarcha. Tũ, quòd tantillum quod in eodem sermone vulgari edito dixeram, visum est nonnullis nimium, & per assentationem dictum. Tum, quòd ex eo coniicio, illas tanti Regis heroicas virtutes, quas publicum in exemplum oportuit esse notissimas, parũ exteris esse notas. Cuius rei causam arbitror esse, quòd bona pars Nobilium Hispanię, in laudando suo Rege tam parca est, quàm in profundendo pro eo suo sanguine larga. Hæc eadem enim effecit, vt mihi quoque indigenæ ignotæ fuissent ante annum 1564. ante quem nec de consuetudine, neque de facie illum noueram, nec eius Curiam vnquàm ingressus fueram. Quippe qui contentus, & supra merita ornatus, honore, ac honorariis quatuor præfatarum, quæ celeberrimæ sunt, academiarũ, nunquàm Regiæ Curiæ munera in illum, neque in hunc vsque diem ambiui; nec petij, nec accepi. A præfato verò anno, in quo eius Maiestatem pro causa Reuerendissimi Toletani adiui, & ab eo nunquàm antea visus, nemine subindicante, cognitus fui; cœpi eum de facie, ac consuetudine cognoscere, & curiosè omnia, & singula eius acta, dictáque perpendere; demirarique illũ alium ab eo quem mihi pinxerunt, vt miratus dicitur Æneas molem magalia quondam. Dicam autem, non eius natale solum, non genus, & proauos, & quæ non fecerit ipse, nec ea quæ fecit, illi cum aliis Principibus communia; sed tantum quædam quæ dono diuino ei sunt peculiaria, aut certè in eo longè præminentia. Idque faciam sine adulatione vlla, quę me tam senẽ, tamquàm peregrè, ac ferè sine spe ad eius regna redeundi agentem; nec ab eo dono vllo alio quàm gratia sua, quæ tamẽ mihi eius subdito maximũ est, donatũ decet. Vt alia ergo in aliis emineant, ita præminet in eius Maiestate fides illa catholica, quæ virtutum omnium est prima, licet non maxima, vt facilè putes eam comitatam supereminentia

eminentia fidei alterius, quæ gratis da-
4 ta dicitur gratia. Religio autem, quæ
maxima est virtutum moralium, adeò
in eo resplendet; vt in sacris mira cum
animi attentione audiendis, ceremo-
niisque sacris seruandis, omnes quot-
quot viderim Reges, Regulos, & alios
Principes viros (vidi autē quàm plu-
rimos in Hispaniis & Galliis) superet;
si vnum gloriosæ memoriæ Ioannem
tertium Lusitanorū Regem nunquàm
satis laudatum, eundémque proximè
cognatum eius & socerum iam vita
functum excipias. In punienda verò,
fugandā, extirpandaque hæresum pe-
ste, neminem habeat parem. Tam ra-
rissima verò præminet in eo prudentia
(quæ omnium virtutum, quas cardi-
nales vocant, est maxima) præsertim
ea qua bene regnatur, tamque eubu-
lia, synesi, ac gnome alta, considera-
tionéque semper & vbique comitata,
& à præcipitatione aliena, quòd quàm
plurima, eadémque maxima Regna,
maximos Principatus, & Imperia, lon-
gissimis terrarum, mariúmque spatiis
à seinuicem distantia, pacatiora, & in
officio sibi audientiora, à multis iam
annis continet, quàm vix vnquàm ea
vlli alij tot annis continuerint. Sanè
iustitia quæ (vt ille ait) mirabilis est,
velut Hesperus, adeo in eo resplen-
det, vt vix vnquàm vllus in eius im-
periis, & regnis, etiam cùm singula
singulos Reges, & dominos haberent,
tutiorem inter improbos innocentiā
seruarit; neque æquanimius iudicia
contra se, per sui consilij Proceres la-
ta, audierit; neque (quod pro miracu-
lo est) minus vlli iudicum insinuauē-
rit, vtri partium maluerit faueri; neq;
qui magis præstiterit illa. Iudicium
Regis honor. Iudicium decet & cle-
mentia Reges. Vix enim vnquàm vlli
delinquenti, sine iusta causa, & sine
læsi consensu ignoscit: nec è contrario
cuiquàm, concurrentibus his, veniam
negat. Veritate autem, quæ pars iusti-
tiæ ponitur, adeò pollet; vt numquàm
nec serio, nec ioco; neque in magnis,
neque in paruis rebus mentiatur, mē-
dacésque omnes habeat exosos. Quò
ad fortitudinis virtutem attinet, de-
miror esse qui eum imbelliæ insimu-
lent. Quorum vt opinionem demon-
strem esse vanam, plura quàm putarā,
sed pauciora quàm possem ob breui-
tatis gratiam, in medium adducam.
Primum quidem, quod animum eius
verè regium, in corpore viribus viui-
dis, elegantique composito propor-
tione inclusum, ea Phrenandræa, siue
fortitudo munit, & occupat; vt nullū
inueniat in eo locum inanis, plúsque
satis sibi fidens, gloriperáque fiducia,
quæ Reges solent in bella præcipites
ferre: neque vllus vanus timor, qui
eosdem ab eis maturè suscipiendis
nonnunquàm deterret. Quo fit, vt
quotiens opus est, serenissimo animo,
de bello, & pace, priusquàm quic-
quàm statuat, quos oportet consulat,
& tam secretè id faciat; quòd etiam
sui consilij Proceres nesciant quid sta-
tuerit, donec id exequi iubeat: fitque,
vt licet pacis, quæ bellorum finis &
scopus esse debet, sit studiosissimus,
artisque illius assequendæ, conseruan-
dæque pollentissimus, bellorūq; quò
ad eius fieri potest impedientissimus:
cùm tamen ad ea suscipienda vis ali-
qua coegerit, eorum sit susceptor cau-
tissimus, & in finem vsq; prosequen-
dis constantissimus. Deinde, quòd
nulli Imperatorum, Regum, & Du-
cum, qui à quingentis annis cum lon-
gè maioribus exercitibus quàm ipse
in Gallias irruerunt, ea gloria contige-

rit, quæ illi: cùm anno 1557. fuso exercitu Gallico, capto direptóque fano S. Quintini, oppido munitissimo, cũ aliquot aliis, sine graui sui exercitus iactura, triũphans, Valẽtianam rediit; non quouis tempore, sed quo Reges militem hybernatum deducere solẽt: nempe tertio Idus Octobris. Quin & vere insequenti, cùm Bruxellis cõplementum sui exercitus expectans, à duobus Hérici Gallorum regis huius nominis secundi (qui tamen fortuna fortitudinéque, prudẽtia militari comitata, nulli suorum Præcessorum secundus erat; impigerrimis, reiq; militaris callẽtissimis ductoribus, nempe Duce Guisio, & Mariscalo Termio, à tergo & à fronte premeretur, suis omnibus trepidantibus, & non paucis consulentibus, vt Antuerpiam refugeret, quò inde in Hispaniam, si res ita ferret, se reciperet; ipse solus, soli Deo fidens, inuicto & interrito animo, contra omniũ sui cõsilij Procerum & Ducũ sententiam, decreuit; vt Comes Agamontẽsis cũ bona parte militum, quos in Guisij occursum premiserat, mira celeritate reuocata, & aliquot aliis repentè collectis, in Termium irrueret. Qua irruptione, fuso, fugato, captóq; cum multis nobilibus Termio; se, suos, suaq; omnia in tuto posuit. Imò & consecuta æstate, cõparato iusto exercitu, eundẽ Henricum apud Dorlanũ ad pacẽ sibi honorificentissimam, quæ hactenus durat, & vtinam duret æternũ, coẽgit. Tertiò, quòd postea in Hispaniam reuersus, rebúsq; Regnorũ illius compositis, & Isabella Regina térq; quatérq; maxima, pacísq; toti orbi Christiano pernecessariæ administra, incõparabili cũ pompa excepta, mox Pẽnonẽ in Mediterraneo mari sitam, Hispaniæque infestissimã, & arte locíq; natura munitissimã, à Turcarum potestate in suã, sine vlla sui exercitus iactura, reduxit. Melitámque, siue Maltam maximo, pertinacissimóque Turcarum exercitu obsessam, & mira Valletæ prudentissimi, fortissimique Magistri magni ordinis S. Ioannis, suorũmq; fortissimorum cruce signatorũ militum virtute, robore, piaq; audacia, iamdiu se defendentem, missa magna delectissimorũ militum manu, ab omni molestia liberauit, nõ sine ingenti Solimãni dolore, iactura, & dedecore. Et in orbis noui prouincia, cui nomẽ Florida, arcem à Gallis clam erectam, & in perniciem omnium nauium ex Peru Imperio, & ex noua Hispania, in suã antiquam redeũtium, valdè munitam singulari Dei beneficio, Petro Melendio Duce, vi, citra vel vnius militis iacturã, cepit. Et omnes ferè Galli, qui eam munierant, & defendebãt, quiq; plus mille ducenti erant, cùm nõ sine magno Diuorũ munere in Hispanorum (qui vix erant quadringẽti) manus venerunt, licet essent viri fortissimi, & ex bona parte nobiles: quia tamen erant impij, & Lutherani, occisi fuerunt: quamuis tanta occidio extra pugnam facta, tam pio Regi minimè, quod palam est, placuit. Postremò, vt alia omittam, quis eorũ qui satis nouit quàm æmulæ sint Hispaniæ, Galliæ, non magni faciat suppetias illas magnas, támq; opportunas, quas Gallorum Regi, ob ætatem puerilem, & Lutheranorum multitudinem laboranti, per Hispaniã, Italiã, & Flandriã, transmisit? Quàm verò prudẽtẽr, cautè, ac fortiter anno superiore in Flandriam pro Lutheranis tumultuãtem, Duce Albensi ductore prudẽtissimo traduxit exercitum saluum per Alpes,

& fines

& fines Gallorum, Heluetiorúmque, qui suæ sectæ Lutheranis maxime fauent, aliorũ esto iudicium; mihi quidem pro miraculo fuit. Cuius tamen magnitudinem superauerunt administratio iustitiæ, aptæ natæ gentes frænare superbas, sumpta sine populi tumultu, de quamplurimis, & in his aliquot Magnatibus, diuinæ humanæq; Maiestati rebellibus, vindicta rarissimè audita: & duæ victoriæ, altera ad Groningiam, altera ad Damum Frisiæ oppida munitissima, quas dum hæc typis excuduntur, Dominus Sabaoth, siue exercituum Deus, ministerio eiusdem Ducis, & ductoris, dedit ei ferè incruentas: non obscurè significans id, quod antea tempore patris eius viri incõparabilis Caroli V. fortissimi, gloriosissimique Imperatoris insinuauerat: nempe, Christiano à fide Catholica deficienti, non solùm gratiam, charitatem, spem, aliásque huiusmodi virtutes tolli; sed etiam prudentiam, cõsilium, fortitudinem, tum animi, tum corporis auferri, vel certè diminui; quando Germani, pectora nata bello, fide Catholica defecti, tam fœdæ occidioni subiacuerunt: ob quæ omnia S. D. N. idémque Pontifex maximus Pius V. pientissimus, festa, preces, supplicationes publicè decretas, summásque gratias Deo, cum Patribus purpuratis, Clero, ac Populo Romano pedes non semel egit. Magnitudinẽ autem sublimitatémque animi verè Regij, qua magnificentia munerum, & donorum in suos, & arcium munitarum regiarum, pomœriorum, pomariorum, & leporariorum, & cuiusdam superbissimi templi, omnes qui ante illum in Hispania regnarunt Reges antecellit, maximè laudatem, nisi essent quibus aliquantùm ea viderentur nimia. Illis planè metriotis temperantiæ, modestiæque characteribus insignissimus est, quòd rarò aut numquam vno die plus, neque pluries edat, aut bibat, quàm alio. Quódque iam inde à puero (quod pro miraculo est) nullum vnquam suæ, vel alterius ditionis, nec vllũ famulum etiam infirmæ functionis, etiã in ministrando grauiter errantem, vllo verbo iniurio, nec irato incesserit; contentus blandè admonere, ne adeò incurius foret. Quódq; dum à sacris ad prandium rediens conuenitur à multis, & nonnunquam à plus centum, perinde singulos eorum singulariter, cũ ea benignitate, serenitate, ac frontis hilaritate audit, eísque respondet, ac si solus eum vnus conueniret; etiam si oporteat ob id vnam, vel alteram horam differre prandium: nec prius se quieti sub noctem tradit, quàm omnes libellos supplices ab eis porrectos, suprascribat nominibus eorum, quorũ est contenta in eis cum eius Maiestate tractare; & tradat illi qui eius rei curã gerit, vt crastino mane eis illos distribuat; simul certiores faciat eos, qui eos porrexerũt, quibus sint distributi, vt sciant quos adire oporteat, pro habenda eorum expeditione. Quod denique molestias se adeuntium, quales quales illi sint, inaudita corporis, & animi sibi constantium consistẽtia ferat, adeò quidem, vt me, hominem alioqui nihili, pro Illustrissimo Toletano se alloquentem, audierit Pinciæ vnam horam & amplius, semper stãs, & rectus; appositissimẽque de more suo, ense pugionéque accinctus; & adeò sibi semper constans, & immotus, vt numquam tussiret, vel expueret; numquam vllam sui corporis partem,

tem, non caput, non collum, non os, non vultum, non humeros, non brachia, manus, digitos, crura, pedes, vel quid aliud, in vllam partem moueret. Audiuit, inquam, mira præsentia, & intentione animi, respondítque adeò apta, tersáque oratione, cui nihil poterat addi, vel adimi; vt præmeditatus, & ex præscripto locutus videri potuisset. Quæ profectò numquàm visa, lecta, vel audita fuerunt. Et vt tandem infantiam meam balbutientem, nimiúmque vltra crepidam, in messem alienã digressam compescens, finiam; puto eum omnes qui ante se in Hispania regnarunt, gloria, non vno nomine superantem, longè superaturũ, si tria quæ dono Dei præueniente facere cœpit, eodem subsequente perfecerit. Primum, si nonnulli qui indirectè laicam potestatem sub specie maioris iustitiæ, vtilitatísq; publicæ, intra ecclesiasticæ fines intrudere nituntur, satis verè intellexerint, se imitantem suos Maiores, & in his Carolum Magnum, qui relatus in cap. In memoriam. 19. dist. sic ait. In memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam Ecclesiam, & Apost. Sedem, vt quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, ecclesiasticæ esse debeat magistra rationis. Quare, seruanda est cum mansuetudine humilitas: & licet vix ferẽdum ab illa sancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Velle, inquam, in primis, vt ecclesiæ auctoritas, & potestas suspiciantur, & colantur, eiusque iura illæsa seruentur; esseq; frequentissimo exemplo persuasum, earum cultu, Regna florescere; & contemptu, marcescere, ac tandem à fide catholica deficere. Alterum est, si ita exequatur sua iura, quibus iampridem iubet militibus suis stipendia debita integrè persolui, vt nullatenus per Ducum æraríis præfectorum, & Thesaurariorum auaritiam, fraudem, & noua inuenta quicquàm eis diminuatur, vel differatur; ne viri egregij, quorum fortitudine fideli, non solùm gloria, imperia, & regna, sed etiam ipsa fides catholica cultus Dei & iustitiæ in eis stant, & florent, verecundè mendicent; aut inuerecundè concutiant plebem, aut violenter grassentur, aut turpiter à fide regia deficiant; néue suo exemplo viros ad bella natos à militia ita deterreant, vt cùm delectus militum habetur, pauci ea digni asscribantur. Tertium est, si Diuum Ludouicum Regem Francorum sua de stirpe antiqua prognatum, imitatus, nonnullis qui patrimonium regium nouis inuentis, eisdémque Ecclesiæ, Populo & Plebi grauibus, contra ius, fasque augere procurant, dixerit in sententia ea quæ illum cuidam Consiliario suo in primis erudito, & perspicacissimo dixisse in hæc verba testatur Remundus Ruffus vir pius iuxta ac eruditus, in eo quem contra Molinæum pro Papæ primatu, eruditè, piè, ac ornatè si quis alius scripsit, libro pag. 390. & sequenti. Sum tuus & frater, & Rex; te fratrem amicissimè moneo, hortor, & rogo, vt fluxis his rebus, quas à me te consequi & speras, & ambis; & quibus repẽtino casu vnà cum vita carere potes, optimæ mentis conscientiam, salutem, incolumitatém que illam sempiternam anteponas. Rex verò cùm sim, hęc edico; vt si te posthac contrarius, iniuriã tueri captionũ nescio quibus anfractibus intellexero, non solùm palàm te iubebo argui, sed dignitate & gradu deiectum

ctum efficiam, vt singulari sis exemplo omnibus, quò intelligãt me nihil nisi ius colere, & tueri; Regémque me esse non Tyrãnum. Intuli etiã vbi supra, quòd materia præsens, & desiderium quod inesse mihi debet salutis animarum tot, & tam illustrium virorum, quot & quàm sunt Commendatarij ordinum militarium Hispaniæ, & aliorum Regnorum, impellebant me admonere, quàm graue peccent,
3 qui perinde suos prouentus ecclesiasticos in profanos vsus insumunt, ac si omnino sæculares essent, non reputantes secum, quòd præterquàm quòd illi sunt prouẽtus ecclesiastici, ipsimet sunt religiosi, & emiserunt solemne paupertatis votum, quo dominium omnium quæ habebant amiserunt, simul cum capacitate nouè quærendi res vllas sæculares, vt suprà mon. IX. cum octo sequent. & mon. LXII. contra præfatum N. monstrauimus; ac consequenter, nihil eorum quibus vtuntur, est suum, nec potest esse. Nã quàmuis summus Pontifex cum illis, circa votum castitatis dispensauerit, vt ducere possint vxores: nunquam tamẽ super paupertatis voto dispẽsauit, nec vt dispenset, aliqua iusta, & rationabilis causa reperiri potest, vt alibi in q. I. super tit. de stat. mon. à nobis assertum est. & suprà monito XI. repetitũ; dum efficaciter probaui, eos non solùm esse personas ecclesiasticas, sed etiam verè religiosas. Et quia in prædicta rubrica latè egimus de difficilibus dubiis, quæ circa eorum facultatẽ administrandi, & eorum sumptus, & administrationem occurrunt: & ne Apologia ista nimis excrescat, nihil aliud hic addam, præterquàm; quòd supplico humiliter eorũ Excellentiis, & Dominationibus, simul & Confessariis, vt perpendãt eorũ Cõmendarũ prouentus esse ecclesiasticos, ac cõsequenter quæ de illis superfluũt, deberi pauperibus, & aliis piis operibus lege diuina, & naturali iustitiæ. Item, quòd sunt religiosi, qui se per votũ solemne paupertatis, ab omni dominio, & possessione sæcularium bonorũ abdicarunt, & ea per suã professionem in ordinẽ quem professi sunt, transtulerunt. Et consequenter, reditus & prouẽtus eorum effecti fuerunt ecclesiastici. Cui consequens est, eos ægrè posse disponere de illis, nec inter viuos, neq; per vltimã voluntatẽ, nisi cum quibusdam restrictionibus: quàmuis ad id habeãt diplomata summi Põtificis quàmlibet fauorabilia. Quoniã cùm ipse (vt tamen cũ debita eius semper reuerentia loquar) nõ possit de suis ecclesiasticis reditibus pro libito testari, etiam si nõ sit ex monachali electus statu, sed ex sæculari, vt inferius patebit: minus poterunt facere prefati domini Commendatarij de prouẽtibus suarũ commẽdarũ, eo modo quo aliqui suis priuilegiis innitentes faciũt; cùm sint religiosi, & inhabiles ad dominiũ, & etiã possessionẽ cuiuscunq; rei, etiã minimę, saltem suo iure, nominéq; habendæ. Intuli quoq; peccare quidẽ mor-
4 taliter eos, qui per donationẽ à beneficiariis bonorũ, notabilẽ quantitatẽ accipiunt, si ea esse sciuerint de reditibus ecclesiasticis: & si nõ excusat illos aliquid eorum, quæ mox infrà ponemus. Nam qui causam dat peccãdi, vel certè peccato consentit, peccat; ad Rom. I. & c. Notum. 2. q. I. & latè in Manuali cap. II. nu. 9. Qui verò hanc accipit, profectò vel scit eum qui donat mortaliter peccare, vel scire tenetur; & consequenter peccat. Colligi etiam potest ex hoc, multos eorũ qui

cognatos desiderant ad Episcopatus dignitatem euectos videre, quò ditiores ex eorum donationibus reddãtur, plus sibi mali, quàm veræ vtilitatis exoptare. Desiderant enim, vt promoti peccent, ac consequenter peccãt; quod peius est eis, quàm sit bonum diuitiarum. arg. c. Præcipimus. 12. q. 1. & l. Sanciimus. C. de Sacros. An autẽ qui hæc acceperit bona restituere teneãtur, & quomodo; explicabitur infrà q. 2. mon. XXVI.

SVMMARIVM.

Frater Alphonsus, Maldonadus nomine, reipsa optimè donatus. num. 1.

Moniales tot debent excipi in monasterium, quot ali possunt de reditibus monasterij; & non plures. num. 1.

Moniales iustè suscipi possunt vltra eas, quæ sustẽtari possunt de illius reditibus, modò deferãt dotes suæ sustentationi sufficientes. num. 2.

Simonia frequenter admittitur à Prælatis in ingressu monasteriorum, similiter & à subditis. num. 3.

Etiã in accipiẽdis superfluis dotibus. nu. eod.

LXXXIIII. Moneo, addidisse me vbi suprà prædictis hanc quæ sequitur decisionẽ, quam vt apponerẽ præfato libello, cùm iam vltimam vellem apponere manum, rogauit Venerandus admodũ pater, frater Alphonsus Maldonadus, dotibus optimis bene ac egregiè donatus, videlicet; Peccare monialium Abbatissas, aut alio quouis nomine monasteriis præfectas, suos reditus ita prodigè expendentes, vt moniales denuo admittere omnino recusent, nisi tantis dotibus onustas, & tantis expensis factis, quantæ sufficerent abunde illis per totam vitam alendis. Et tamen nec admissis pridem monialibus, nec his quæ denuo admittuntur, vel solas vestes conferunt; imò nec frequenter medicinas. Primo quidem comprobatur id, tam ex antiquo iure, in cap. Periculoso. §. Sane, de stat. reg. quod habuit originem à cap. 1. de instit. quàm nouo Concilij Trident. cap. 3. sess. 25. de regul. præcipiente, ne plures moniales admittantur in monasteria, quàm ex eorũ reditibus absque penuria earum sustentari possint; quod præfatæ nullo modo exequuntur, cùm nullas indotatas accipiunt ex reditibus monasteriorum alendas. Deinde, quia præfata Concilia præscribunt, ne plures accipiant, quàm alij possint ex propriis reditibus: at illæ multo plures accipiunt, si habeant dotes. Tertio, quia vehementer absonum apparet, monasteria monialium vnius cuiusdam Ciuitatis viginti millium aureorum reditibus annuis, & eò amplius perfruis: & tamen ob hos reditus adeò copiosos, nullam monialem admitti, nec ab ipsis sustentari; nisi pro dote, supellectilibus, & expensis aliis secum adferat, vt multi referunt, octingentos; qui sufficere haud dubiè possent ad emendum centum in singulos annos ad vitam earum, si mille dipondia octo millium pretio emantur, vt emi solent. Imo licet eam summam tantum deferret, quæ sufficere posset emendis octuaginta aureis, vel septuaginta in singulos annos ad vitam, satis essent, & ad alimenta, & ad vestes, & etiã ad medicinas. Et ita nõ ingreditur expẽsis monasterij, sed suis propriis. Postremo, quòd mens Conciliorum ea est, ne plures moniales indotatæ, nec dotatæ, in monasteria cooptẽtur, quàm ex reditibus monasteriorum ali possint. Et quòd in his monasteriis, in quibus iam admissæ hunc numerum excedunt, nullo modo admittan-

mittantur aliæ, donec vel eo vsq; decrescat numerus earũ; vel crescant reditus, vt illi numero alẽdo, & amplio, sufficiant. Id quod aliquorũ Prælatorũ præscripto, in monasteriis aliquot iam seruatur, post Cõcilij Trid. definitionem. Et Carthusiẽsibus cœnobiis seruari præcipitur statuto quam strictissimo, cap. 12. 3. p. compil. stat. quod mirè exaggerat Dionysius Carthusiensis lib. 1. de Simonia. art. 16. Dubitatio tamen vehemens hinc oboritur; possint ne Præfectæ monialiũ alias admittere sufficienter dotatas, posteaquàm expletus sit numerus earum quæ possunt ali ex annuis reditibus monasteriorum. Ex altera enim parte pugnat vsus; id enim crebrò fieri cunctis est perspicuum: & consuetudo est optima legum interpres. cap. Cùm dilectus, de consuet. Ex altera verò iura, videlicet, d. c. Periculoso, de stat. regul. & c. 3. sess. 25. Concil. Trident. quæ id prohibere videntur, imò simoniacum esse innuitur in cap. Quoniã, de simon. & Extrauag. Vrba. V. ne in ea, vt profusè satis Dionysius tam in lib. 1. quàm in 2. de simon. deducit; asseuerans firmiter, id à labe simoniæ non excusari, licet nihil assumatur pro ingressu religionis, nec pro monachismo, sed tantùm sustentationis gratia; nec excusari ab hoc monasterij paupertate. Et ad hæc omnia comprobãda, vehementer vrget Extrauag. Vrb. V. quam retulit Dionysius præfatus, lib. 1. art. 7. & lib. 2. art. 2. de simon. Nobis tamen videtur: Primò, expedire quidem, ne plures assumantur, cũ id iura censeant multo melius. Et quòd amplissimæ dotes, quas aliquæ exhibent, in causa sunt, vt quædam quæ non spontè ad religionem inducuntur; & quædam quæ aptæ non sunt, ingrediantur monasteria. Vnde fit, vt maiorem in spiritualibus faciant iacturam, quàm reportent commoditatem in temporalibus: quod demõstrat satis Dionysius in d. art. 7. de simon. Difficile etiam factu est, hoc ab omni simoniæ labe excusare, vti melius, quàm vllus alius, auctor ille suadet in lib. 1. & 2. de simon. Secundo tamen dicimus id non esse malum, licet oppositum asseueremus melius. Credimúsq; posse Præfectas monasteriorum, sine vlla culpa aliquas ad religionem anhelantes, & aptas, sufficienter dotatas admittere; etiam vbi sit expletus numerus earum, quæ ali possint ex redditibus monasterij: dum tamen ab omni simonia caueant moniales, quæ solent aliquid pro suffragiis accipere. Primo, quia id asseuerauit S. Thom. à Caiet. probè expositus Sec. 2. q. 100. art. 3. ad 4. Deinde, quia nunquàm, vt credimus, vel difficile in Hispaniis, Dionysij approbabitur sententia: vbi complures, suas filias in monasteria deferunt, non tam religionis gratia, quàm ne cogantur nuptui tradere inferioris ordinis hominibus. Rursus, quia etiam S. Thomas tenuit, licere recipere virgines dotatas in monasteriis, in quibus nõ sufficerent omnibus, si reciperentur sine dote. Iam autem tempore S. Thomæ illud erat cautum in cap. Periculoso, de stat. regul. lib. 6. quod modò innouat Trident. Concilium in d. cap. 3. de regul. sess. 25. scilicet; ne admitterentur feminæ plures intra monasteria, quàm ali possent. Vnde ius tum antiquum, tum nouum exponendum apparet, ne recipiantur indotatæ, vel cum damno aliarum monialium, vel cum expensis monasterij. Illa autem simonia

quæ

quæ interuenire solet, subterfugi posset, quibusdam obseruationibus additis; quamuis difficulter, vt Dionysius astruit in d. art. 7. lib. 1. & in d. art. 2. lib. 1. de simon. Vnde id obseruatur quam diligentissimè in ordine Carthusianorum, ex statuto præscripto in cap. 2. 3. par. stat. Carth. de quo locuti sumus, quòd grauissimas pœnas adhibet, contra Præfectas, & moniales alias, si ante ingressum, vel post, dona vlla vel præmia acceperint vel per se, vel per alium, ab ea quæ denuo in earum numero cooptatur. iuxta ea quæ præscripsit etiam Extrauagans Vrb. V. quæ sub grauibus cēsuris inhibet donationes, & acceptiones omnes, directas, aut indirectas, tam his quæ admittuntur, quàm admittēntibus. Quia tamen hæc simonia euitari potest, si dos necessaria pauperi monasterio detur, huic nostræ sententiæ tandem adhæreo; obtestans Præfectas Reue-
3 rendissimas in Domino, ne recipiant plures, quàm alere possint monasteriorum reditibus annuis, etiam indotatas, & sine muneribus: quod si alias dotatas receperint, caueant, ne id in aliarum cedat detrimentum; & ante omnia prospiciant, ne vel ipsæ moniales suffragium dantes, in simoniam aliquam incidant. Illud etiam pro certo habeant, & animaduertant, ex pacto aliquid accipere vltra id quod necessarium sustentationi monialis iudicio cordatorum censeatur, esse simoniacum. Nam ex pacto nihil aliud possunt accipere, præter illud quod alendæ monialis sit necessarium: eo quòd ei monasterium præ inopia, non potest tribuere. Si ergo aliquid vltra acceperint, vel si dotem exegerint, quando monasterium posset eam alere, illicitè recipiunt. Quòd si hæc vera sunt; quid, quæso, dicemus ad prodigas illas expensas, & profanos apparatus fieri solitos ex pacto tacito, vel expresso, dum vel ingrediuntur monasterium, vel professionē emittunt? Quid aliud moderatius, quàm vt hæc vehementer interdicantur; & culpentur, ac puniantur illæ, quæ talia faciunt? & simul etiam doceantur, quanto honestior appareret cunctis hæc inspicientibus, modesta quædam humilisque temperantia, spirituali cōiuncta contemplationi, quàm pomposa intemperantia mundanæ cuidam admixta voluptati in funeralibus eius quæ per professionem moritur mundo, & nascitur, vel excescit Deo.

APOLO-

APOLOGIÆ LIB.

DE REDITIBVS

SECVNDA QVÆSTIO.

An beneficiarij impendentes superfluè, vel profanè reditus suorũ beneficiorum, non solùm peccent mortaliter; sed etiam teneantur ad restitutionem?

SVMMARIVM.

Bonis de eisdem intelligitur quæstio secunda, de quibus prima. num. 1.

Iustitia speciali non tenetur, quicunque per Iudicem cogi potest. num. 2.

Leges de omnium virtutum actibus feruntur, & ita tam de actibus virtutum theologarum, quàm moralium cardinalium, & eis contributarum. num. 3.

Iustitia specialis, & generalis longè differunt. num. 4.

MONEO primò, quod ad hanc secundam quæstionem responsurus, in prædicto libello premisi; Primò, intelligendam illam esse de omnibus, & solis eisdem reditibus ecclesiasticis, de quibus intelleximus primam, suprà monito XXI. & XXII.

2 Falsum item esse, quod præfatus N. ait, videlicet; quòd quicumque possunt compelli per Iudices ad aliquid faciendum, tenentur ad illud lege iustitiæ veræ & specialis; cuius trãsgressio ad restitutionem obligat. Quoniã cùm leges ferantur de actibus omniũ virtutum, vt docet Thomas receptus

3 Prima 2. quæst. 95. artic. primo, & melius 96. artic. 3. iuxta illud Philosophi Ethic. 5. Præcipit lex, quæ debent fortes opera facere, & quæ temperati, & quæ mansueti. Similiter autem secundum alias virtutes & malitias; hæc quidem iubens, hæc autem prohibens: ideo tam diuersæ sunt leges, quàm diuersæ sunt virtutes, de quarum actibus illæ feruntur. Vnde, alia sunt præcepta, & leges fidei, de quibus Thomas Sec. 2. quæst. 17. & aliæ leges virtutis spei, de quibus idem ibidem. q. 22. & aliæ leges, & præcepta charitatis, de quibus idem ibidem q. 44. & aliæ leges, & præcepta prudẽtiæ, de quibus idem ibidem q. 56. & aliæ leges, & præcepta iustitiæ specialis, de quibus idem ibidem q. 122. & aliæ leges, & præcepta fortitudinis, de quibus idem ibidem q. 140. & aliæ leges temperãtiæ, de quibus idem ibidem q. 170. Cùm ergo 4 alia sit virtus iustitia specialis, quæ principaliter versatur circa res, & actus exteriores, & in reddendo debitum secundùm æqualitatem; & alia iustitia generalis, siue legalis, quæ versatur in referendo omnes actus virtutum in commune bonum humanum, sicut charitas versatur in referẽdo eos omnes in commune bonum diuinum, siue Deum, vt docet D. Thom. ibidẽ q. 58. art. 7. Cũmque alia sit virtus iustitia specialis, quæ principaliter versatur in iis quæ sunt ad alterum, ad reddendum debitum secundũ æqualitatem; & aliæ sunt virtutes annexæ illi, quæ Potentiales vocantur: quæ licet versentur in iis quæ sunt ad alterum, vt iustitia specialis; deficiunt tamen

mē ab ea, eo quòd nō versantur principaliter circa actus exteriores, sed circa interiores, & secundariò circa exteriores; & circa eos non in reddendo debitum legale secundùm æqualitatem, sed aliæ in reddendo debitū morale tantùm, vt liberalitas, modestia: vel in reddendo debitum legale, sed non secundùm ęqualitatem, qualis est religio, qua reddimus Deo debitum; & pietas, qua exhibemus parentibus, patriæ, & sanguine iunctis debitum cultum: & obseruantia, qua dignitate, virtutéque præeminentes colimus, vt eleganter docet idem ibidem q. 80. art. 1. Cùm ergo, inquam, hę virtutes adeò inter se differant; ita etiam oportet, vt leges, & præcepta de actibus earum lata, tantundem differant. Itaque cogitur N. confiteri, multos multis ita debere, vt per Iudices compelli possint ea præstare, quæ tamen non sunt debita per leges iustitiæ specialis; sed tātùm per leges generalis iustitiæ, quę cum omnibus aliis virtutibus cōcurrit; vel per leges speciales illarum virtutum specialium differētium à iustitia speciali, eo modo quo dictum est. Quamobrem, cùm fundamenta N. contra communem, & nos, agant de legibus charitatis, vel misericordiæ, vel pietatis; nihil ei prosunt, neque obstant nostræ conclusioni: quia à diuersis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minor.

SVMMARIVM.

Iustitiæ specialis legē frangēs, tenetur semper ad restitutionem faciendam. num. 1.

Leges de alendis parentibus vel liberis, non sunt leges iustitiæ specialis. num. 2.

Iustitiæ specialis debitum quantum differat à debito aliarum virtutum. num. 2.

II. Moneo, quòd ex mon. proximo infertur contra N. esse inconcussè tenendum, quòd frangens leges iustitię veræ specialis, tenetur ad restitutionē damni, & nō qualem qualem; sed secundùm æqualitatem. Tum, quia hęc est communis Alexandri Halensis, & Antecessorū nostrorum opinio, relata infrà mon. VII. à qua non est recedēdum sine lege, vel efficaci ratione, per iura sæpius allegata. Tum, quia nullius momenti est argumentatio illa; Hoc est debitum adeò legale, vt debitor possit cogi ad illud per Iudicem. Ergo est debitum legibus iustitiæ veræ & specialis, vt in proximo monito probatū est. Tum, quia leges quæ iubent, vt cogantur per Iudices parētes alere filios, vel è contrario certis casibus non sunt de legibus iustitiæ specialis, de quibus loquitur Alex. Halen. cum cōmuni, vt expressè probatur in l. Si quis à liberis. ff. de lib. agnos. c. ibi; Sed cùm hæc res ex æquitate, & charitate sanguinis descendat: per quę verba Iurisconsultus exprimit leges illas de alendis filiis à parentibus; & è cōtrario non descēdere ex iustitia illa speciali & vera, de qua Thom. recept° in pręf. Sec. 2. q. 58. sed ex pietate, quę est virtus specialis, illi applicata; quæ patriæ, parētibus, & sanguine iunctis prouidet: de qua idem Thom. etiam receptus ibidem q. 101. Tum, quia nec debitum legale, quo quis tenetur, & potest cogi à Iudice ad faciendas eleemosynas, siue ad subueniendum extremam vel magnam necessitatē patienti, iuxta glos. receptam iuncto textu c. Sicut hi. 47. dist. & tradita per Thom. Sec. 2. q. 32. est debitum legibus iustitiæ specialis præfatæ; sed legibus charitatis & misericordiæ, vt probat Thom. vbi suprà. Tum, quia inter iustitiam specialem, & alias virtutes speciales hoc distat; quòd illa, & eius

& eius leges principaliter & immediatè versantur circa res & actiones exteriores, ad reponendã in eis æqualitatem eius quod formaliter, vel virtualiter datur, & accipitur. Misericordia verò, & pietas, & omnes aliæ virtutes speciales, & earũ leges, versantur principaliter & immediatè circa actus interiores in mouendo, vel moderando passiones animi, licet minus principaliter: & per consequentiam, moueant etiam ad actus exteriores. Quod singulariter & subtiliter sensit Thom. Sec. 2. q. 122. art. 1. ad 4. Itaque ex eo quòd non tenetur ad restitutionem damni qui violat leges pietatis, & misericordiæ, non soluendo parentibus, vel pauperibus debitum legale, quod debet illis legibus pietatis, vel misericordiæ, non infertur; quòd non teneatur ad restitutionem damni, quòd præstat, violando leges iustitiæ specialis, cùm hæ sint separatæ ab illis: & à separatis non fiat illatio, per iura vulgata: & ita in vniuersum est vera prefata communis, & nostra propositio.

SVMMARIVM.

Lex quæ iubet succurrere patiẽti extremæ, non est lex iustitiæ specialis, sed charitatis, pietatis, misericordiæ, vel iustitiæ generalis. num. 1.

1 III. Moneo, quòd ex duobus proximis monitis infertur, quòd N. toto cælo errat, nouè tenendo contra omnes: legẽ quæ iubet succurrere necessitatẽ extremam patienti, esse legem iustitiæ specialis. Tum, quia per allegata in illis, constat illam esse legem charitatis, misericordiæ, pietatis, vel iustitiæ generalis; non autem specialis, quæ versatur circa res exteriores: & in reddendo legale debitum secundùm æqualitatẽ. Tum, quia qui obligatur ad dandũ aliquid extrema patienti, vt ab eis liberetur, & nõ dederit illud ei, non tenetur restituere illud posteaquàm illa necessitas trãsierit, si aliquo alio modo liberetur; neq; hæredibus eius, si perierit secundùm omnes, & ipsummet N. Cùm tamen is qui debet alicui aliquid per legem iustitiẽ specialis, tenetur illud soluere, etiam posteaquàm transierit tempus, & articulus in quo soluere tenebatur ipsi, si superuixerit; vel hæredibus eius, si obierit. l. 1. & per totũ tit. C. vt actiones ab hæred. & contra hær. & in l. 1. C. de hæred. act. Tum, quia qui debet ex mutuo, vel aliquo alio contractu alicui extremam necessitatem patienti illud, quo eum posset ab illa liberare, si non succurreret ei, teneretur ei soluere illud si superuiueret per alterius opem; vel hæredi eius, si obiret mortem: & non alia ratione, quàm quia illud ei lege specialis iustitiæ debebat. At id quod sine vllo contractu expresso, vel tacito debetur alicui propter solam necessitatem extremam, nõ debet restitui lapso tempore illo necessitatis, & non alia ratione, quàm quia non debetur ei lege specialis iustitiæ, sed alia charitatis, misericordiæ, pietatis, vel iustitiæ generalis. Ergo propositum. Tum, quia non obstat Caietani auctoritas, qui visus est significare N. quòd legibus iustitiæ tenemur necessitatem extremam patienti succurrere. Nam, quia cùm generaliter loquatur de legibus iustitiæ, potest intelligi de iustitia generali, & nõ de speciali; cùm dicta Doctorum in dubio ita interpretari debeant, vt iuri recepto consonent. argumento cap. Cùm expediat, de elect. lib. 6. Etsi eius dictum aliter intelligatur, est falsum, & contra communem omnium.

SVM-

SVMMARIVM.

Dominium vnius & eiusdem rei, non potest esse plurium in solidum; & non transit ipso iure in extremè egentem. num. 1.

Restituere tenetur quis ea, quæ extrema patiens accepit, lapso illius necessitatis articulo, nisi & cæt. num. 2.

1 IIII. Moneo, satis consequens esse proximis tribus monitis; veriorem esse illam sententiam, quæ habet; Neminem fieri verum dominum rei qua eget ad liberandum se ab extrema necessitate; licet iustè posset eam accipere, etiam auctoritate propria, & ea vti quatenus esset ad id necessaria: quàm contrariam. Tum, quia illa non videtur probari vlla lege, vel efficaci ratione, sine quibus non est affirmandũ aliquid contra ius regulare, cap. Legatur. 24. q. 2. §. Consideremus; in Auth. de Trient. & semiss. col. 3. cap. Consuluisti. 2. q. 5. & c. 2. de transl. præl. & ius regulare habet id quod est vnius, sine consensu eius, non effici alterius. l. Id quod nostrum est. ff. de reg. iur. Tũ, quia lex illa celebris, quæ est secunda in §. Cùm in eadem. ff. ad l. Rhod. de iactu. non habet, res fieri communes per necessitatem, sed esse communicandas. Tum, quia non patiuntur iura, vt eiusdem rei dominium sit penes plures in solidum, l. 3. §. Ex pluribus. ff. de acq. poss. Tum, quia legi charitatis, misericordiæ, ac
2 pietatis, & cuiuscumque alterius virtutis satis fit, succurrẽdo necessitatem extremam patienti sufficienter, ad hoc vt ab ea liberetur, vt palam est. At frequentissimè succurri potest, & abundè quidem extrema patienti, cõmodando, vel locando ei rem illam qua eget, non tradendo ei dominium illius. Verbi gratia, Aliquis, alioqui saltem alibi diues, in montibus, Alpibus, vel Pyrenæis niue canis, necessitatem extremam alicuius vestis patitur: & aliquis alioqui pauper, deferens vestes pretiosissimas, holosericas pellibus herminorum carissimis duplicatas siue suffultas, obuiat illi; tenetur quidem ei vnam, vel duas, vel plures, & quotquot ille ad illam necessitatem subleuandam eget, commodare vel locare; sed non dare, & transferre in illum illarum dominiũ. Imò, cùm se in aliquem locum vbi necessitas illa cessaret, reciperent; posset illã, vel illas quas commodauit, repetere: quod nemo negabit. Tum, quia nemo diceret, quòd si quis, alioqui diues, aliquo in loco fame moriẽs, obuiaret alicui pistori, viginti mulos panibus coctis onustos aliquò agenti, fieret dominus omnium illorum panum; cùm tamẽ qua ratione fieret dominus vnius, eadem quoque fieret omnium, antequàm vllo illorum ad sedandam famem vteretur. Neque quisquam diceret, pistorem obligatum esse ad dandum dominium omnium illorum illi; neque illum auctoritate propria posse omnes eos sibi occupare. Imò, quilibet eruditus dicet satisfacere pistorem, communicãdo illi esurienti panes necessarios ad illam esuriem sedandam. Tum, quia ridiculum videtur, & grauitati legũm contrarium, dicere; extremam famem patienti, quæri dominium omnium panum, qui in foro venduntur; & ilico sedata per vnũ panem fame, illud ei perdi; & rursus iterata fame, fieri eius; & propulsata ea, desinere esse illius. Tum, quia glossæ receptæ in d. §. Cùm in eadem, & in d. cap. Sicut hi. 47. distinct. asserunt, verbum, Cõmunia, in illo dicto; Necessitas omnia facit communia; exponendũ esse per commu-

communicanda. Tum per quædam alia, quæ consideraiimus in nostro Man. Confes. cap.17. à nu. 60. vbi hoc aliquantulum limitamus.

SVMMARIVM.

Alphonsus Castrensis laudatus. num.1.

Actione subsidiaria, qui tenetur; ad tantam restitutionem tenetur, ad quantam qui principali. num. 2.

V. Moneo, quòd non est vera doctri-
1 na illa noua, quam præfatus N. spatiatus latè circa quiddam incidens, contra celeberrimũ, eundémq; eruditissimũ virũ Alphõsum Castren. affirmat, videlicet; quòd licet qui obligatur lege iustitiæ simpliciter, si tempore opportuno non soluat, teneatur ad restitutionẽ, non autem qui non obligatur simpliciter, sed tantum in subsidium. Tum, quia nullo iure illa fundari potest; & ita erubescendum est id sine lege dicere. §. Consideremus. Auth. de Trient. & semis. coll. 3. & cap. 2. de
2 transl. præl. Tum, quia qui tenetur actione subsidiaria, perinde restituere debet, ac qui tenetur actione principali. l. Sancimus. C. de Sacros. Eccles. quæ habet; eum qui vasa sacra quæ emit, conflauerit, vel alio modo immutauerit, teneri actione in factum subsidiaria; in defectum actionis rei vendicationis; per quam tantundem recuperatur, quantum per rei vendicationẽ in cuius subsidiũ datur. Et qui tenetur actione subsidiaria. l. Aquiliæ. perinde tenetur, ac si teneretur actione directa eiusdem. §. fin. Instit. de l. Aquil. Omnis itẽ actio in factũ, est subsidiaria, vt ait Bart. in d. l. Sancimus. nu. 2. C. de Sacros. Eccles. quę habet locum in variis articulis iuris, vt habet tex. ibi, quos enumerat glos. eius, in verb. Articulis, & in rubr. ff. de præscript. verb. & Bart. vbi suprà nu. 16. & in l. Ex placito. C. de rerum permut. videlicet, in omnibus casibus, in quibus datur actio præscriptis verbis, & ex omni interdicto, & edicto vnde non oritur actio nominata, vt aiunt præfata glos. & Bart. in hoc recepti. Et tamen certũ est, eũ qui tenetur actione præfata in factũ, teneri ad restitutionẽ. l. Naturalis. l. Quoties, de præscrip. verb. quæ probant eam dari, saltẽ ex tribus contractibus innominatis, & in l. In bonæ fidei. C. de pact. quæ cum ei concordantibus habet, eam nasci ex pactis bonæ fidei contractibus ex continenti appositis. Et pater, vel maritus, qui tenetur actione in factum pro furto, vel vxori, vel filio, facto in subsidium actionis furti, quæ non datur contra patrẽ, vel maritum; perinde tenetur restituere rem sublatam, ac si teneretur actione furti. l. si quis vxori, ff. de furt. cum allegatis ibi, per gloss. & Bart.

SVMMARIVM.

Charitate sola obligatum ad aliquid, posse ad id compelli. num.1.

Actio, vel officium iudicis datur, quoties æquitas id suadet. num.1.

VI. Moneo, quòd N. non debuit niti 1
auctoritate præfati Dom. Soti, dicendo; quòd affirmauerit in lib. 4. q. 3. de iust. & iur. Eum qui ex sola charitate ad aliquid tenetur, nõ posse ad id per Iudicem cogi. Tum, quia ille ibidem ait, quòd licet aliàs id dixisset; tamen non habet locum illud in obligatione succurrendi extremæ necessitatis articulo. Tum, quia licet vterq; id assereret, nõ est verum: quia quoties æquitas suadet actionem dari, aut aliquid dari, vel fieri, datur remedium officij Iudicis, vel actionis in factum, vel certi condictio ex lege: siue illa æquitas descendat ex lege lata super actibus

charitatis, siue fidei, siue misericordię, siue pietatis, siue iustitiæ veræ specialis, siue alterius cuiuslibet virtutis, vt suprà ead.q.mon.1. & 11. dictum est, & probatur per l. Qui seruandarum. & l. Solent. & l. Quoties. vbi lata de hoc gloss. recepta. ff. de præscript. verb. facit l. Si me & Titium, cum ei annot. ff. de reb. cred. & l. Hæreditas. ff. de petit. hæred. & in terminis nostris est gloss. cap. Sicut hi. 47. dist. verb. Esurientium. & in cap. Tibi domino, verb. Necesse. 61. distinct. & in cap. Ius naturale. 1. distinct. verb. Cōmunis. & l. Neminem. C. de Sacros. Eccl. quæ glossæ habent; cogi posse diuites officio Iudicis, ad faciēdam eleemosynā pauperibus maxima necessitate laborātibus. Et ita ille gratissimus, eruditissimúsque Aluarus Pelagius vbi suprà de Planctu Ecclesi. lib. 2. cap. 28. col. fin. concludit; posse beneficiarios iure compelli ad erogādum superflua pauperibus. argumento cap. Qualiter, & quando, ibi; Redde rationem de accusationib⁹: & melius per cap. 1. 10. q. 3. ibi; Et singulis annis Episcopo ratio fiet, & per alias rationes: cui satis consonat Cardinalis in Clem. Gratiæ, de rescript. col. pen. Quorum ipse opinioni lubens me subscriberem, quando concurreret maxima necessitas pauperū, & clara superfluitas beneficiariorum nolētium eis subuenire; vel clara in profanos vsus profusio: de quo latius infrà tractabimus. Quamuis decisio hæc Pelagij, magis nititur legibus iustitiæ veræ & specialis, quibus ad id tenentur beneficiarij, vt ibi dicemus.

SVMMARIVM.

Beneficiarius impendendo vanè, vel profanè beneficij reditus, non solùm peccat mortaliter; sed etiā tenetur ad restitutionem. nu. 1. Quod etiā tenuit Thom. num. 2.

Restituere tenetur, qui ex cōmunibus minus quàm debet tribuit singularibus. num. 3. Et qui onus, vel modum iniunctum non adimplet. num. 4.

Furtum admittit, qui re aliena in alium vsum quàm concessum, vtitur. nu. 5.

Beneficij fructus dari ad pauperes sustētādos, multis in locis Thom. affirmat. n. 5.

Iustitiæ specialis legem frangens, tenetur ad restitutionem; non autem frangēs charitatis legem. num. 6.

Præcepta omnia Decalogi, sunt iustitiæ; sex quidem postrema veræ & specialis: quatuor verò prima, partium potentialium eius. num. 7.

Beneficiarius, secundū omnes, tenetur magis quàm laicus ad eleemosynas; ergo alia lege quàm laicus. num. 8.

Beneficiarius, qua lege mortaliter peccat, abutendo suis reditibus; eadem tenetur restituere. num. 9.

Beneficiarius qua lege ante diuisionem tenebatur restituere profanè impensa, eadem & post eam tenebitur; quia diuisio quò ad hoc nihil nouauit. num. 10.

Eleemosynarius cum facultate se alendi, restituere debet pauperibus qua vanè impēdit; et talis est beneficiarius. nu. 11.

Decimæ, & alia bona ecclesiastica, onus pauperum alendorum habent. num. 12.

Beneficiarij prodigitas, etiam de parte sibi à communi separata, sacrilegium dicitur à S. Bernardo. num. 13.

Concilium Trident. tacitè sensit beneficiarium lege iustitiæ teneri ad dandum superflua pauperibus. num. 14.

VII. Moneo, me in præfato libello dixisse; quòd circa decisionem huius quæstionis secundæ, ego semper vsq; ad cōpositionem illius, secutus fui cōmunē sententiā; & tunc percupiui tenere contrariam, & tenuissem certè, si

quo

quo modo satisfacere meæ consciētię potuissem: sed quia id facere non potui, ideo tunc firmè tenui, & nunc firmius asseuero prædictā communem, scilicet; beneficiatios insumētes malè, vanè, aut profanè notabilē redituum præfatorū quātitatē, vltra id quod per contenta in corollariis 1. q. præfati libelli, quę suprà repetuntur in summa à mon. LXXV. vsq; ad finē quæstionis præcedētis, eis permittitur, non tantū peccare mortaliter, sed etiam obligari ad restituēdū: quod quia præfatus N. & quidam alij, quāuis aliorum collatione pauci contrariam affirmant, validissimè in sequentibus argumentis probo, nullatenus ab ea recedendum. Primū quidem, quòd opinio cōmunis id habet, etiam ipsomet N. id confitēte in 2. par. c. 1. Nam eam affirmāt ij, quos citauimus in præf. libello, quē in hoc defendimus q. 2. nu. 8. scilicet; Archid. & Dom. in princip. 44. dist. & in c. Statutum. §. Assessorē, de rescrip. lib. 6. & in c. Præsenti, de offi. ord. eod. lib. quibus ibidē consentiunt Io. And. Anchar. & Perus. & Io. Lina. in Clem. gratię, de rescrip. & Panor. in c. Cùm secūdum, de præb. vbi nos latè probauimus, & in c. Cū esses. nu. 21. de testam. Alberi. in dictionario, verb. Clericus. Aluarus Pelagius vir grauissimus, qui lib. 2. de Planctu Eccl. c. 28. col. 8. & quinque sequen. neruosissimè hanc partem probat; dicēs, se illam conscientia vrgente affirmare. Idem Anton. in cap. fin. nu. 17. de pecul. cler. Felyn. in cap. Postulasti. nu. 6. de rescript. & in cap. De quarta. num. 33. in fin. de præscript. Dec. in cap. Episcopus, de præb. & Antoni. Burgen. in cap. 1. nu. 28. de empt. & ante illos Alex. Halen. doctor irrefragabilis. 3. par. q. 36. memb. 5. Richar. item in 4. dist. 15. art. 3. q. 1. ad 1. & post eos Paludan. in eod. 4. dist. 24. q. 3. art. 3. Gabriel in præfata dist. 15. q. 8. & Maior in prædicta dist. 24. q. 17. qui ausus fuit dicere; nullum doctorem qui ante eius ętatem mortuus fuisset, contrarium tenuisse: quamuis in hoc lapsus fuerit, vt vbi suprà diximus; & Guliel. de monte Laugd. in Clem. Quia contingit, de relig. dom. Sanctissimus item ille Antoni. Archiepiscopus Florent. in 3. par. tit. 15. c. 1. §. 19. & in 2. part. tit. 2. cap. 2. §. fin. quamuis Sylvester idē tenens in verb. Clericus. q. 4. per inaduertentiā contrarium imponat ei, in 2. part. tit. 2. §. fin. & Angel. à Clauasio in verb. Clericus. 4. §. 4. vir miraculis, vt fertur, clarus. Sūma item Pisana, verb. Clericus. 4. §. 4. cum Henrico Gandauēsi quodlib. 8. q. 25. Driedonius etiam lib. 2. cap. 4. de libert. Christ. Imò & Caiet. Sec. 2. q. 185. art. 7. & q. 119. tantum abest, vt ille allegari debuisset pro contraria sententia: quoniam pro nostra parte est, si satis perpendatur, vt in d. lib. q. 2. nu. 9. ostendimus; quamuis obscurè loquatur, vtens nouis loquendi modis. Ait enim, quòd vbi reditus Episcopatus, & Canonicatus exæquant, vel parum excedunt, eam partem quæ eis est ad se honestè sustentandos necessaria, non tenentur ea quæ profanè impendūt, restituere; sed sic quando est lōgè maior. Quod dicere, perinde est ac affirmare; eum non teneri ad restituendum ea quæ in alios vsus insumpserit, de parte illa quæ sibi honestè alendo iudicio virorum prudētum est necessaria: reliquū autem sic. Quod totum ipsum etiam nos omnino fatemur cū cōmuni sententia, extendentes nos paulò vltra, per ea quæ diximus in dicto libello.

q.1. corol. 10. & seq. à nu. 59. & suprà q.1. mon. x x x. & seq. Eandem etiam affirmat Vlricus auctor grauissimus, qui latè refertur, & probatur ab illo perdocto iuxta ac persancto Dionysio Carthus. in lib. contra pluralitatem, art. 2. Ias. etiã cons. 75. volu. 2. Socin. cons. 32. vol. 1. Petr. de Vbald. in tract. de successione ab intestato, par. vlt. & denique id ante omnes sensit Innoc. 1111. in cap. Indecorum, de ætat. & qual. & adeo est communis, vt Io. Maior vbi suprà, ausus fuerit dicere, vt prædiximus; nullum, qui antequàm ipse nasceretur mortuus fuisset, contrariũ tenuisse. Et adeo, inquam, cõmunis, & canonibus Ecclesiæ cõsonans, vt Archid. in præfato. §. Assessorẽ, dixerit, contrariũ esse iuris hęresim. Et Petr. Sotus supra mon. x x x v 1 1 1. relatus, affirmauerit; esse grauissimum errorẽ, saltem, cõtra bonos mores, & iustitiam; & quidni cõtra scripturam? quæ sunt verba eius. Secundo, principaliter probatur, eo quòd etiã Diuus
2 ille Thom. cuius auctoritate nituntur cõtrariã partẽ affirmantes, si eius sententia, & verba satis perpendãtur, pro nostra parte est, vt præfatus Petrus Sot. indicat, allegando eũ pro hac parte, & Ioan. Maior vbi supra, vehemẽter contendit; nullatenus eum adeo pium & doctum virum cõtra hæc tenuisse: quod ex multis dictis eius rem ita se habere colligimus supra, q.1. monito xi. Tertio, principaliter probatur nostra prædicta conclusio rationibus adeo fortibus; vt ob eas esset affirmanda, etiam si Thom. & cõmunis teneret contrarium, iuxta doctrinã quæ colligitur ex cap. Capellanus, de feriis. & l. 2. §. sed neque. C. de vete.
3 iu. enu. Quarũ vna est hæc; quòd non solum qui accipit, vel retinet iniustè alienum, tenetur ad restituendũ illud. cap. Si res aliena. 14. q.6. cap. Peccatum, de reg. iur. lib. 6. sed etiam ille, qui distribuenda communia singularibus, quibus sunt destribuẽda, distribuit eis minus quàm debeat; vt affirmat Thom. Sec. 2. q.62. art. 2. ad 3. vbi latè Caiet. At omnis beneficiarius, qui ea quæ sunt sibi superflua, non distribuit piis vsibus, minus quàm debet dat eis. ergo tenetur ad restitutionem.
Quarto, probatur altera ratione, sci- 4
licet; quòd etiam tenetur ad restitutionem, qui accipit aliquid cum onere dandi illud, vel aliquam eius partẽ alteri, si onus illud non impleuerit, per l. 1. 2. & 3. C. de Donat. quæ sub mod. quatenus habent; eum cui aliquid donatum est, vt det alimẽta donanti, vel aliquid aliud, etiam tertio tenetur ad dandum illud sub obligatione restituendi ei, etiam si alij dederit illud. Probatur & in l. 2. C. de his quæ sub mod. vel condit. quatenus habet; Legatarium teneri ad implendũ modũ, sub quo aliquid ei relinquitur sub obligatione restituendi, etiam si alij dederit. Tradit. Bart. cõmuniter receptus in l. Quibus diebus. §. Termilius, nu. 13. agens de effectu modi nu. 17. agens de remediis quibus quis compelli potest ad seruandum modũ. Probatur etiam in cap. Verum, cum ei annot. per glos. & alios, de condit. appo. At bona quæ beneficiariis dantur, illi sunt oneri subiecta, vt omnia in honestam ministrorum Ecclesię sustentationem, & alia pia opera insumãtur, vt irrefragabiliter probauimus in præf. libello q. 1. per sexdecim rationes, & per aliquas illarũ, & alias suprà q.1. mon. x x v 1 1. ergo licet beneficiarius iustè recipiat sui beneficij reditus ex eis collectos, si in id non impen-

impendit, tenetur in illud impendere, quod est restituere. Quintò, quòd qui furtũ realiter cõmittit, tenetur restituere. c. Pœnali. & cap. Si quid inuenisti. 14. q. 5. c. Si res. ead. cau. q. 6. At beneficiarius qui reditus ecclesiasticos vsibus impendit profanis, furtum admittit: nam vtitur re aliena, videlicet, D. N. IESV CHRISTI in
5 alium vsum, quàm in quem capit; & qui hoc facit, furtum admittit, §. furtum. Instit. de oblig. quæ ex del. nasc. vti qui equum sibi commodatum ad Senas, ducit Neapolim. Et ita Guiliel. de mõte Laugd. asserit, in d. Clem. Quia contingit, de relig. dom. & latius Aluarus Pelag. vbi suprà. Quod etiam colligitur ex præfato Thoma, qui in Sec. 2. q. 185. art. 3. sub finem, ait; Decimas primariè quidem cultus diuini ministris exhiberi, secundariò autem vt pauperibus subueniatur: & q. 87. art. 3. ad primũ ait respondendò ad argumẽtum quod fecerat ad probandum, quòd hodie sint superfluæ decimæ; quia in lege veteri ideo Leuitis soluebantur, quia non habebant partem in possessionibus populi, vt habetur Numer. 18. inquit; In lege veteri speciales quædam decimæ deputabantur subuentioni pauperum: sed in noua lege decimæ dantur clericis, non solùm propter sui sustẽtationem, sed etiam vt ex eis subueniatur pauperibus; ideo non superfluunt, sed ad hoc necessariẹ sunt possessiones Ecclesiæ, & oblationes, & primitiæ, simul cum decimis. hæc ille. Neq; obstat, quòd Dom. Sotus de iust. & iur. lib. 10. q. 4. art. 3. conclus. 5. cõtendat; quòd decimarum finis non alius fuit quàm Ecclesiarum seruitium, sacrorũmque sacramentorum administratio, eadémque causa exigantur à populo Euangelico, qua olim à Mosaico, eo quòd S. Thom. Sec. 2. q. 77. ar. 1. nullã rationem assignet pauperum. Tum, quia præfatus N. cõtrarium fatetur, vt diximus in mon. XXVII. verba eius ad litteram referendo. Tum, quia S. Thom. in locis suprà citatis, dicit; quòd ipsæ etiam decimæ, quæ ministris Ecclesiæ dantur, per eos debent in vsus pauperum dispensari. Et apparet etiam ex D. Clemente, quem nos in d. libello q. 1. nu. 23. retulimus, & suprà in hac Apologia q. 1. monito XXXVIII. Et S. August. in c. Decimæ. 16. q. 1. Decimas, egentium animarũ tributa appellat: quod etiam de oblationibus dicit idẽ S. Thom. Sec. 2. q. 86. art. 2. in corpore quẹstionis, ibi. Et ideo oblationes, quæ à populo Deo exhibentur, ad sacerdotes pertinent, non solùm, vt eas in suos vsus conuertant; verùm etiam, vt fideliter eas dispensent; partim quidem expendendo eas in his quæ pertinent ad cultum diuinum; partim verò in aliis, quæ pertinent ad proprium cultum: quoniam qui altari seruiunt, cum altari participant, vt dicitur 1. Corinth. 9. partim etiam in vsus pauperum, qui sunt quantum fieri potest, de rebus Ecclesiæ sustentandi. hæc ibi S. Thomas. Sextò, principaliter probatur 6
alia ratione, videlicet; quòd inter leges obligantes ad mortale charitatis & iustitiæ veræ & specialis, hoc distat; quòd qui transgreditur legem charitatis, licet peccet, non tenetur restituere: qui verò transgreditur legem iustitiæ veræ & specialis, non solùm peccat, sed etiam tenetur restituere, iuxta doctrinam doctoris irrefragabilis Alexand. Halen. communiter receptam in 3. par. q. 87. quæ bene defenditur ab Adriano in 4. de restitut.

q.1. col. 9. in §. De currentibus cum fure. Quam nos quoq; secuti fuimus in repet. c. Inter verba, pag. 208. nu. 714. & in Manua. Confess. c. 24. nu. 5. & Dom. Sotus lib. 5. q. 3. art. 4. & lib. 4. q. 7. art. 3. col. 4. & alibi sæpe de iust. & iur. & supra ead. q. mon. I. repetiuimus. At qui beneficiati in alios vsus quàm pios, suos reditus impēdit, legē iustitiæ veræ & specialis transgreditur, vt proximè dictū est: quia transgreditur legem de non furando, quæ est lex iustitiæ specialis. Nam, vt affirmat Thom. in hoc receptus in Sec. 2. q. 122. art. 1. & in 3. lib. sentēt. dist. 37. q. 2. art. 4. vbi cōmunis id tenet, præsertim Maior q. 2. neq; Scotus quò ad hoc propositū dissentit; omnia præcepta Decalogi, de quibus est præce-
7 ptum de nō furādo, Exod. 20. & glos. in c. Quid in omnibus. 32. q. 7. sunt leges iustitię: & sex quidem postrema, de quibus est præceptum de non furando, sunt iustitiæ verę & specialis; licet quatuor prima sint partiū iustitiæ potentialium, puta, religionis, & pietatis, vt colligere est ex Thom. Sec. 2. q. 80. art. 1. Septimo, probatur alia ratione, videlicet; quòd iustè negari nō potest, clericos abutentes ecclesiasticis reditibus, peccare contra legem iustitiæ specialis: quoniam omnes, etiam Dom. Sotus in d. lib. 10. q. 4. art. 4. & etiam præfatus N. in 4. par. prædicti cap. 5. pag. pen. cap. 6. pag. 19. affirmant; multo magis obligari beneficiarios ad eleemosynas erogandas, quàm laicos: quod adeo quidem aiūt esse verum, vt nil minus teneantur ad eleemosynas, eo quòd dicantur ab eis omnium bonorum Ecclesiæ domini, quàm si contrarium dicerent nobiscum. Ita N. in præfata part. 4. pag. 19. & Sotus in d. art. 4. Imo & ipse N. in præfata pag. pen. ait; quòd maius peccatum committitur in abusu redituum ecclesiasticorum, quàm aliarum rerum: vbi etiā sequitur Sotum ad verbum in d. artic. 4. dicentem hæc verba. Episcopi strictiori misericordiæ nexu tenentur, quàm diuites sæculares. Quibus addit N. id quod ipse dicit de Episcopis, idem de aliis clericis, qui reditibus ecclesiasticis abundant, dicendum esse: quæ profecto nullatenus iuri consonare possunt, nisi aliqua lege iustitiæ ad id tenerētur. Nam leges charitatis æquè obligant omnes Christianos tam laicos, quàm clericos. Nā sicut frequenter accidit, quòd vt clericus cælibem agens vitam, habeat plura superflua, quàm laicus vxorem & familiam nutriens: ita quotidie contingit, multos laicos esse ditiores, ac minorem familiam agere, quàm clericos; & habere multo plura superflua, quàm illi. Et ita frequentissimè contingit, & plus laicum, quàm clericum ad eleemosynas teneri lege charitatis, attentis circunstantiis personarum, loci, temporis, & facultatum, vt palam est: & ita necessariò fatendum, aliqua iustitiæ lege teneri beneficiarios ad eleemosynam, qua non tenentur laici: & non est alia, quàm supradicta de erogandis superfluis pauperibus, & operibus piis. ergo tenentur illa; & per consecutionem impendendo ea profanis vsibus, transgrediuntur legem iustitiæ: & cùm qui legem iustitiæ transgreditur, non solum peccet, sed etiam teneatur restituere; consequens est, beneficiarios teneri ad restitutionem eorum, quæ malè, vanè, vel profanè impenderunt. Octauo, quòd Adrian. de restit. q. 15. Sotus lib. 10. q. 4. art. 3. Reuerendiss. Segobiensis

biensis in cap. Cũ in officiis, de testam. Card. in Clem. Quia cõtingit. q. 2. de
9 relig. dom. & omnes alij, etiam qui negant necessitatẽ restituendi præter prefatũ N. concedunt peccare mortaliter beneficiarios, qui vt præmittitur, superfluè, aut vanè prædictos reditus impendunt. Et nulla inuenitur ratio quę sufficiẽter probet, eos potius peccare mortaliter, quàm sæculares, in simili modo insumendis suis; quæ non æquè probet, teneri eos ad restituendum, si eam transgrediendo, peccant; vt efficaciter probatũ est supra mon. XXXIX. Neque potest tollere vim triũ argumentorum præcedentium prædictus N. respondendo; non teneri ad restitutionem omnes, qui legem iustitiæ specialis transgrediuntur: quoniam id falsum esse probauimus suprà ead. q. mon. II. Per quę, & per adducta in mon. III. constat eum toto cęlo errare, dum ait; Errare apertissimè Dom. Sotum in tribus locis, & me in vno, & alios Doctores, qui sunt ferè omnes alibi; quòd diximus, lege charitatis & nõ iustitię verę & specialis teneri quem ad succurrendum extremã necessitatem patiẽti. Errat enim credendo, quòd quicumque ita lege ad aliquid dandum, vel faciendum obligatur, vt ad id per Iudicem cogi possit, lege obligatur iustitiæ veræ specialis; quod palam falsum est, per adducta suprà, ead. q. mon. I. Quibus probatur; pro varietate virtutũ, varias leges & præcepta de actibus earum tum naturaliter, tum diuinitus, tum humanitus esse latas: ad quarum obseruantiã cogi quis potest imperio conscientiæ, officio Iudicis, aut actione per Iudicem interiorem, & exteriorem; spiritualem, vel sæcularem: quarum tamen nõ omnes transgressores, sed solùm illi qui transgrediuntur leges virtutis specialis iustitiæ, tenẽtur ad restitutionem: licet cogi possint ad illarum obseruantiã; & consequenter teneantur legibus iustitię generalis, siue legalis. Nonò, principaliter & efficaciter
10 probatur; eo quòd nullus vnquàm dubitauit, quòd ante diuisionẽ factã, & erectionẽ beneficiorũ, clerici vltra sibi necessaria vsurpantes contra legẽ iustitiæ agerent, & tenerentur ad restitutionem, quod & ipse N. fatetur, & expressè Thom. supra allegatus probat. sed diuisio bonorũ, vel fructuũ, & redituum eorũ postea facta in tres vel quatuor partes, de qua in cap. Vobis. & cap. Quatuor. cap. De reditibus. 12. q. I. Et erectio præbendarum, & beneficiorum, quò ad hoc, nihil mutauit de natura eorum: quod multis modis probauimus in præfato libello, q. I. à nu. 22. & supra q. I. mon. XLIIII. Decimò, quòd eleemosynarius, cui Rex mille aureos annuos donaret, ea lege vt se honestè aleret,
11 & superflua pauperibus distribueret, obligatus esset certè ad restituendum ea quæ in alios vsus profanos insumeret. argumento totius tit. ff. de condict. caus. dat. & C. de cond. ob caus. In præfato autẽ libello, q. I. nu. 17. & multis seq. & suprà in hoc, q. I. mon. XXVII. monstratũ fuit; beneficiarios esse eleemosynarios eiusmodi sacrosanctę Ecclesię. Sumus enim eleemosynarij ea lege cõstituti, vt nos primum ex reditibus nostris alamur, & post ea, quæ superfuerint, distribuamus pauperibus, aliisue piis operibus. Vndecimò, quòd qui accipit aliquid subiectum conditioni vel oneri alicui, dandi illud aut illud, illi aut illi, non solũ mortaliter peccat, eiusmodi conditioni vel oneri non parendo; sed etiam

obligatur ad implendam illam conditionem, vel onus: quod est perinde ac restituere. Et suprà in d. lib. q. 1. d. nu. 27. & aliis seq. & in hoc q. 1. mon. XXVII. efficaciter monstratum est; Decimas & alia bona ecclesiastica ea lege & onere fuisse donata, vt quæ superessent ministris, erogarentur pauperibus. Duodecimò, quòd mens
13 omnium Pontif. Max. Conciliorum, & Sanctorum, quos citauimus suprà ead. q. 1. mon. XXVII. & seq. hoc sentit. & adeò quidem, quòd Diuus Bernardus duobus in locis, in Epistola 2. col. pen. & in 42. col. 3. affirmauit, facere contra eam quæ communis, & nostra est, conclusionem; esse rapinam, & sacrilegium. Cuius assertio esset falsa, si id non esset contra præceptum de non furando; quæ contrauentio in rebus sacris est sacrilegium. 17. q. 4. Et Diuus Bernardus illam suam sententiam desumpsisse videtur ex dictis Augustini in sermone 37. ad fratres in Eremo, & Hieronymi relati à Gratiano in princip. dist. 42. & 44. & in hoc ipso cap. fin. 16. q. 1. & Prosper. 2. q. 1. cap. Pastor. Non tollet huius argumenti vim, respondere; frequenter viros sanctos dicere, esse pauperum & eis debitum, quicquid per solas charitatis & misericordiæ leges debetur, vt D. Ambrosius ait in cap. Sicut ij. 47. dist. in hæc verba. Egentium panis est, quem tu recōdis: nam sicut nos confitemur id eis, ita eos fateri oportet nobis, quòd D. Bernardus faciens discrimen inter reditus ecclesiasticos & sæculares, asserit; quòd aliquot impensę clerici essent sacrilegium in suis reditibus impēdendis; quæ tamen, vel illarū similes, nullum peccatum, aut nō plus quàm veniale essent, si fierent à sæcularibus. Neque obstat, si quis dicat; eum agere tantum de clerico, qui prodigè impēdit de communi cumulo redituum Ecclesiæ, & nō de parte sibi destinata: quoniam expressè agit de Canonico præbendario, qui prodigè impēdit de suæ prębendę reditu. Non tollit etiam præfatus N. vim argumenti, quod desumitur ex Hieron. in c. Gloria Episcopi. 12. q. 1. & ex Ambros. in cap. Aurum, ead. cau. & q. vt monstratur infrà mon. X. Decimo tertio, quòd sacrosanctum Concil. Trid. sess. 25. c. 1. de reform. sanctè nuper vetuit; ne
14 vllus Episcopus aut alius beneficiarius, etiam si Cardinea dignitate fulgeret, cognatos, vel familiares suos ex reditibus Ecclesiæ augeret. Quod ipsum ante præfatum Concil. per multos Pontif. Max. & Concilia, quorū decreta in d. lib. q. 1. à nu. 17. & suprà in hoc, ead. q. 1. mon. XXXVIII. allegauimus; vetitum fuit. Quod nō plus præcepisset eis, quàm laicis; si Ecclesiastici non essent plus obstricti ad dādū superflua pauperibus, quàm laici. At non essent plus obligati ad hoc, si solis charitatis & misericordiæ legibus ad id tenerentur, cùm illæ etiā laicos obligent, cap. Sicut ij. 47. dist. & fatentur omnes. Cui consequens est, eos obligari ad id iustitiæ specialis legibus: quarum transgressio circa res exteriores, ad restitutionem damni per id illati, obligat; vt efficaciter probatum est, contra præfatum N. suprà hac q. mon. III. Alio itē modo præfatum Concilium nostrum propositum probat, scilicet; quòd nulla ratio alia, quæ sit firma, eius prohibitionis reddi potest, quàm quòd lege iustitię bonis Ecclesiæ est iniunctum onus elargiēdi superflua pauperibus, quod non est iniunctum bonis laicorum: ergo

ergo præsupponit Concilium, eũ qui violauerit eius prohibitionem, legem iustitiæ specialis violaturum; ac per consecutionem, obligatum iri ad restituendum: quæ est nostra conclusio, & præfatæ secundę quęstionis decisio, per omnia prefata irrefragabiliter probata, videlicet; beneficiarios non solum peccare vanè aut profanè reditus ecclesiasticos impendendo, sed etiam teneri ad restitutionem sic impensorum. Quod adhuc dilucidius constabit, per monita sequentia, quibus subuertuntur præfati N. fundamenta, nõ supra petram, sed super arenam fundata.

CONFVTATIO FVNDAMENTORVM PARTIS ADuersæ, per monita subsequentia.

SVMMARIVM.

Beneficiarij non sunt suorum redituum domini absoluti: quoniam habent onus dandi superflua pauperibus. num. 1.

VIII. Moneo, nil obstare præfatæ nostræ conclusioni, argumentum pri-
1 mum & principale partis aduersæ, quo nituntur etiam Adrian. in 4. de rest. q. 12. & Domin. Sot. in lib. 10. q. 4. art. 3. de iust. & iur. videlicet. c. 1. de cleric. non resid. lib. 6. quatenus significat à cõtrario sensu; beneficiarios fieri dominos distributionum quotidianarum, quas interessendo diuinis, lucrantur. Nã ei copiosè ac efficaciter respõdimus suprà. q. 1. monit. XLIIII.

SVMMARIVM.

Beneficiarij reditus nõ æquari stipẽdiis præsidum, probat Concil. Trid. num. 1.

IX. Moneo, nil etiam obstare secundum aduersæ partis argumentum, vi-
3 delicet; quòd qua ratione præsides, magistratus, & alij ministri Regis possunt liberè disponere de stipendiis & salariis suis sine restituendi obligatione, eadem etiam beneficiarij poterunt disponere de prouentibus redituum sibi deputatis;, quæ stipendia & salaria eorum dicuntur sine restituendi obligatione: nihil, inquam, obstat hoc argumentum. Tum, quia contrarium statuitur in Concilio Trident. nuperrimo in sess. 25. cap. 1. de reform. & aliis multis canonibus. c. Peruenit. 1, q. 3. & c. De Syracusanæ. 28. dist. quibus beneficiarij vetãtur donare quicquam cognatis & familiaribus, nisi paupertatis intuitu. At palam est, Regum ministros posse donare quæ ex stipendiis suis lucrifaciunt tam per viã vltimæ voluntatis, quàm donationis inter viuos quibuscumque voluerint, tam cognatis quàm extraneis, sine vllo paupertatis vel pietatis intuitu. Tũ, quia omnia iura, quæ de hac re statuunt, videlicet. 12. q. 1. 12. q. 2. & 3. & c. Ad hæc. & cap. Relatum. 2. de testam. contrarium significant. Tum, quia hoc consequeretur quiddam absurdum, & ideo non audiendum. l. Nam quod absurdum. ff. de opere libert. c. Dudum, de præb. lib. 6. Quod etiam ipsimet iudicant esse tale, nempe; quòd clerici non tenentur plus, ad erogandas eleemosynas de suis reditibus ecclesiasticis, quàm laici de suis sæcularibus. Nam, nulla rationum, quibus Domin. Sotus in d. lib. 10. q. 4. art. 3. & 4. de iust. & iur. nititur, magis obligare clericos quàm laicos, concludit contra eum qui in prædicta similitudine ministrorum Ecclesiæ, & Regum se fundauerit: quandoquidem nulla eorum probat obligari clericos ad hoc nisi per leges charitatis & misericordiæ, quibus etiã laici tenentur.

SVMMARIVM.

Charitatis lex ex æquo ligat laicos, & clericos habentes superflua. num. 1.

X. Moneo, quòd præfatus N. infit-
1 mè respondit ad c. Mos. & c. Gloria Episcopi. 12. q. 2. dicens; quòd illi textus loquuntur de hospitalitate debita lege charitatis, & non lege iustitiæ. Tum, quia lex charitatis ex æquo ligat laicos, & clericos habentes superflua; & capitula prædicta clarè significant longè plus teneri Episcopos quàm laicos. Tum, quia præfatum cap. Mos. continet eam partem, quæ assignatur Episcopo, & eius familiæ destinari ei propter hospitalitatem, & susceptionem pauperum: & ita cum illo modo & onere, ad quod implendum leges iustitiæ specialis obligant. l. 1. & 2. C. de donat. quæ sub modo, & alia latius citata suprà in monito XXVII. primæ quæst. Tum, quia illa verba Hieronymi: Gloria Episcopi est pauperũ opibus prouidere: ignominia sacerdotis est propriis studere diuitiis; longè aliam & ampliorem obligationem significant inesse Episcopis ad subueniendum pauperibus, quã aliis laicis: & quòd ipsum significat illud Apostoli; Episcopum hospitalem esse debere, 1. Timoth. 1. relatũ in princip. 42. dist. At nulla ratio potest reddi, cur Episcopi habentes superflua, plus teneantur ad hospitalitatem, quàm laici habentes eadem; nisi quòd Episcopi non solùm tenentur ad eam legibus charitatis, sicut laici; sed etiam legibus iustitiæ specialis, propter onus dandi superflua, bonis ecclesiasticis iniunctum.

SVMMARIVM.

Beneficiarij propter diuisionẽ bonorũ, olim, vel recens factã, non eximuntur ab onere superflua pauperibus erogandi. nu. 1.

XI. Moneo, quòd præfatus N. incautè significat, me dixisse; diuisiones bonorum ecclesiasticorum hactenus factas, esse sine causa iusta ordinatas: cũ ait, non posse negari, diuisiones fructuum, & erectiones beneficiorũ, ab Ecclesia iusta de causa esse factas, illa videlicet, quam non expressimus de impediẽda discordia, quam communio parere solet, vel alia. Incautè, inquam, hoc significat: quoniam argumentum nostrum non prętendit concludere absolutè, diuisiones illas fuisse absque iusta causa factas; sed disiũctiuè, quòd fuerunt factæ sine iusta causa: quod non erat dicendum, vel non ea intentione, vt absolutiorẽ potestatem haberent Episcopus & clerici post diuisionẽ in suis partibus, quã Episcopus habebat ante diuisionem in omnibus. Quia licet interueniret causa diuidendi administrationẽ, non aderat tamen causa ad mutandam naturam illorum bonorum; quæ iure diuino, naturali, & humano eis inerat, vt superflua darẽtur pauperib⁹. Quod autem subdit; intentionem legis non esse in præcepto, ineptè dictum esse, probatum est suprà, q. 1. mon. LXVIII. & LXXIII. Et præterea nil facit ad propositum nostrum, in quo non loquimur de intentione legis, sed de intentione partium agentium, vltra quã eorum actus nil operari iure vulgato probamus; neque ipse negat.

SVMMARIVM.

Beneficiario nõ est tam lata facultas vtendi reditibus sui beneficij, quanta marito reditibus dotis. num. 1.

XII. Moneo, nil obstare illam, quæ noua est, æquiparationem; quam fa-
1 cit præfatus N. in c. 6. partis 4. inter beneficiarium quò ad bona ecclesiæ suæ, & maritum quò ad bona vxoris

in

in dotem sibi ab ea data. Tum, quòd maritus verè est dominus rerum dotalium, l. Doce ancillã C. de rei vend. l. Dotale. ff. de fundo dota: non tamẽ beneficiarius rerum ecclesiæ, vt suprà mon. XXIIII. probatum est. Tum, quòd in alienatione rerum dotalium, non requiritur illa causa & solemnitas, quę in alienatione rerum ecclesię. Sufficit enim consensus ab vxore, sine vi & dolo sponte præstitus & iuratus. c. Cùm contingat, de iureiur. imò & consensus secundus post biennium præstitus. Authen. Siue à me. C. Ad Vell. & glos. recepta in d. c. Cùm cõtingat. Tum, quòd maritus pro libito perinde impendere potest fructus ex re dotali perceptos, ac perceptos ex aliis suis propriis. iuxta l. Pro oneribus. cum aliis ibi à glos. citatis. C. de iure dot. non autem beneficiarius, vt probatum est suprà q. I. mon. XXVII. Tum, quòd neque Reuerendiss. Segobiensis Episcopus, quem ipse citat in lib. 4. variarum resolutionum. c. 15. id affirmat; sed solùm ait id, quod in mon. seq. tractabimus.

SVMMARIVM.

Diuisio fructuum beneficij inter præcessorem, & successorem, facienda est, vt fit inter vsufructuarium; & non vt fit inter maritum & vxorem facto diuortio attento iure communi. num. 1.

Licet in Hispania in episcopatibus, & etiã in alis beneficiis aliquarum diœcesum contrafiat. num. 4.

Diuisio fructuum inter fidei commissarium, & eum cui restituendum est fideicommissum, fit eodem modo, quo inter dominum, & vsufructuarium. num. 2.

Argumentũ à simili, soluitur per dissimile, datum in proposito in quo sit. num. 3.

Beneficiario non est tantum iuris in rebus beneficij, quantum marito in rebus vxoris; nec sustinet onera tam gratia, quàm maritus. num. 3.

XIII. Moneo, nil etiam obstare nobis id, quod præfatus N. secutus præfatum Reuerendiss. Segobiensem in lib. præfato, tenet cõtra communem, scilicet; Diuisionem fructuum beneficij inter mortuũ, & successorem faciendam esse eo modo, quo fit inter maritũ & vxorem facto diuortio pro rata temporis anni, pro quo sustinuit onera maritus. iuxta l. Diuortio. ff. Solut. matrim. & non eo modo quo diuiduntur inter vsufructuarium & dominũ finito vsufructu: quæ est sententia cõtraria cõmuni, vt ipsemet Segobiensis fatetur, quam tenet glos. c. Si propter, de rescript. lib. 6. verb. Primi anni, recepta ibi per doctores, & in c. Præsenti, de offic. ord. lib. 6. & per Card. & Imol. post Host. in c. fin. de pecul. cleric. & alios citatos per præfatum Reuerendissimum. Moneo, inquam, nihil id obstare. Tum, quia ex eo, licet esset verum, nil contra nos in bona cõsequẽtia inferri potest. Tum, quia id non est tenendum, licet præfati Reuerendiss. auctoritatẽ, non abs re magnifaciens, cõsiderabam pro eo facere, quòd alioquin cõtingere posset, vt beneficiarius seruiret beneficio semi annũ sine vllo emolumento; puta, si iam vindemia facta Septẽbri, acciperet Kalendis Octobris beneficiũ, cui seruiret vsq; ad Kalendas Aprilis, in quo tẽpore nil fructuũ percipitur; quod videtur absurdũ, & ita non dicendum. l. Nam quod absurdũ. ff. de oper. libert. Licet, inquam, hoc pro eo considerauerim; tamẽ in hac specie ei non accedo. Tum quia, vt suprà sæpè dixi, à cõmuni nõ soleo discedere, nisi textu vel efficaci ratione ad id me adigente. iuxta c. fin. 20. dist. & Io. Andr. rece-

receptum in c. 1. de constit. Tũ, quia beneficiarius & fidei commissarius videntur esse sibi quò ad hoc similes. arg. eorum, quæ adducta fuerunt in
2 mon. XXIIII. & certum est inter fidei commissarium, & inter eum cui restituendum est fidei commissum, esse diuidẽdos fructus eo modo, quo diuiduntur inter dominum, & vsufructuarium; per l. Herennius, ff. de vsur. quæ habet; omnes fructus, qui post acquisitum ex causa fidei cõmissi dominium ex terra percipiuntur, ad fidei commissarium pertinere: licet maior pars anni, ante diem fidei commissi cedentem, intercessisse dicatur. Tum, quia argumentum illud à simi-
3 li, quo ille à cõmuni recedit, de marito ad beneficiarium, dissoluitur per dissimile, quod in eo ipso proposito in quo adducitur, inuenitur. Nã licet verum sit, beneficiarios onera beneficiorum subire debere (c. fin. de rescript. lib. 6. ibi. Quia propter officiũ datur beneficium) sicut maritus onera vxoris. l. Pro oneribus. C. de iure dot. tamen onera mariti longè maiora sunt: & iura efficiunt eum dominũ rerum dotalium, vt perinde reditus earum, ac suarum, impendere possit: & ita concurrunt in eo duo, nempe, dominium, & onerum sustẽtatio. Beneficiarium autem non faciunt iura rerum ecclesiæ dominum, vt probatum fuit in moni. XXIIII. Nec concedunt ei tam liberam facultatem impendendi earum reditus ac marito, vt probatum est in mon. XXVII. Quare iure glos. præfata cum communi potius assimilauit eũ vsufructuario quò ad rem in qua vsumfructum habet, quàm marito, qui rei dotalis habet dominium. Et quamuis N. dicat illã
4 opinionem esse in vsu Hispaniis: ego tamen eo ætate grandior, id non vidi seruari, nisi in Episcopis, Abbatibus, & Prioribus conuentualibus; neque ipse Couarrubias id ait in loco præcitato; imò significat contrariũ, dicens: æquius & iure verius videri sibi contrarium eius quod communis tenet. Dum item ait idem Alberico fuisse visum in d. l. Diuortio. nu. 12. sed alios ibi doctores, neque Cosmam vbi infrà tit. de annat. §. Item quæ, ausum fuisse id tenere. Neque est verisimile tot doctores, qui in tot regnis & prouinciis præfatam glos. approbauerunt, non fuisse monituros suos auditores & lectores contrariæ praxis, si quam sciuissent: nescire autem vix poterant in re tam frequenter, & nunquam nõ contingente. Et ita credere par est, non solùm in theoria à Doctoribus, sed etiam in praxi à Iudicibus, & partibus eam seruatã esse extra illos episcopatus, in quibus à paucis antehac annis, constitutionibus Synodalibus aliud statutum est, vt in Pampilonensi, vbi annus quò ad hoc, & aliquot alia, incipitur Nouembri, à festo celebri Beati Martini. Nec videtur obstare cõsideratio nostra: quoniam responderi potest, quod illa solùm probat, quòd eiusmodi beneficiario, qui nihil de reditibus beneficij percepit, & aliquo tempore illi seruiuit, soluatur honestum salarium, quod pro tali seruitio debetur, sicut & vsufructuario, qui prediũ in quo habebat vsumfructum, coluit arando, serendo, putãdo, fodiendo; & moritur ante messem, vel vindemiam; debent solui expensæ, quas in id fecit à domino, qui vult fructus eius habere. Quare, certũ mihi est, quòd successor in Ecclesia parochiali, cui mortuus per se vel per alium inseruiuit, & ante vllos fructus

fructus perceptos obiit, debet soluere illi tantum, quantum ad honestam sustentationem inseruiendo indiguit, etiam iure naturali. l. Secundum naturã. ff. de reg. iur. c. Qui sentit onus, debet sentire commodum, eod. tit. libro 6. & l. Fructus sunt, qui restant deductis expensis, ff. Solut. matrim. Quod confirmari potest multis adductis per Paulum, 1. Corinth. 9. & cap. 1. 13. q. 2. Quæ lex quia naturalis est, nulla consuetudine deleri potest. c. fin. cum ei annotat. de consuetud.

SVMMARIVM.

Beneficiarius facit suos fructus à solo separatos, etiam nondum reconditos. nu. 1.

XIIII. Moneo, nil etiam obstare id,
1 quod præfatus N. subdit, & nos concedimus cum præfato Reuerendiss. vbi suprà; nempe, sufficere beneficiario præmortuo, vel eius causam habenti, quòd fructus sint à solo separati; licet nondum sint in horrea congregati, ad hoc, vt ad eum pertineãt. Nil, inquam, obstat: quia ex eo concesso, nil contra nos sequitur; & ita concedimus id esse verum. Tum, quia probatur in l. Si eius. ff. de rei vendicat. secundùm veriorem intellectum l. Arboribus. §. Iulianus, alias est. l. Si fur. ff. de vsufruct. & l. Si vsufructuarius. ff. Quibus mod. vsufruct. amittat. Tum, quia communis est, vt ait Tiraquel. lib. 6. de vtroque retract. §. 5. glos. 4. in princip. Tum, quia nullum fundamentum firmũ habet glos. dicti c. Præsenti. quæ requirit fructus esse collectos, & in horrea reconditos; licet ei consentiat etiam glos. in d. cap. Si propter. & in d. l. Si fur, in princip. ff. de vsufruct. & l. Ex aduerso, in princip. ff. de rei vendicat. Tum denique, quòd in quodam decreto ecclesiæ Gallicanæ, id satis clarè determinatur in tit. de annat. §. Itẽ quòd ecclesia; vbi Cosmas ait; id quod defendimus esse communiter receptum: & patet per Card. Imol. & Barbat. in d. c. vlt. ad finem, de pecul. cleric. Alberic. in d. nu. 12. Domin. in d. c. Si propter. Perus. in d. cap. Præsenti. Salycet. in l. Si pater. C. de vsufruct. Florian. in l. Qui scit. §. Si alieno. ff. de vsur. & alij alibi, & contrarium ait esse trusam. Bald. in d. l. Si vsufructuarius, addens; reconditionem in horrea, nil agere ad rhombum. Contra quam tamen communem sententiam facit, quod aliàs præter omnes cõsiderabam; scilicet, quòd licet possessor bonæ fidei fiat dominus fructuum simulac separati sunt à solo, à quocunque separentur; vsufructuarius tamen non fit dominus eorum, nisi percipiantur; vel per ipsum, vel per alium nomine ipsius separentur. l. Si fur. ff. de vsufruct. & l. Si vsufructuarius. ff. quib. mod. vsufruct. amit. At vt plurimum beneficiarij non separant, nec portant in areas; vel torcularia per se neq; per alios nomine suo fructus agrorum, ex quibus debẽtur decimæ, quæ sunt bona pars fructuũ beneficiorum Hispaniæ, & Galliæ. ergo non fiunt eorum ex sola separatione. Ad quam replicationem memini aliquando respõdere, quòd domini prædiorum, qui tenentur ad soluendas decimas Deo & beneficiariis, colligunt omnes fructus, & videtur colligere illos sibi, Deo, & beneficiariis, pro partibus quæ illos tangunt. Pro quo facit, quòd Paulus relatus ibi à Bald. in d. l. Si vsufructuarius. dixit sufficere, si separatio fiat ab vsufructuario vel ab alio nomine eius explicitè, vel interpretatiuè. Quod ipsum

sensit

sensit etiam Bald. in d. l. Qui scit. §. Præterea. de vsur. licet non sufficiat separatio casu facta. Vnde poma, glandes, & alij fructus per se decidentes, non fiunt vsufructuarij, donec illos accipiat, & tractet, per se vel per aliũ; & ita satis possunt dici segetes, & vuæ ex quibus decimæ debentur separatæ à solo, vt decimæ cedant beneficiariis eo ipso, quòd eas messuit, vel collegit dominus, aut colonus, sciens ex eis decimas deberi Deo, & beneficiario: & ita interpretatur consuetudo, quæ valde rationabilis, & ecclesiis fauorabilis est.

SVMMARIVM.

Diuisio fructuum inter præcessorem, & successorem in primogenio facienda est vt inter vsufructuarium & dominum. num. 1.

Primogenia omnia, siue Maioratus, non sunt dignitates. num. 2.

XV. Moneo, nil obstare id quod præfatus N. referẽs prefatũ Reuerendiss. Segobiensem, tenet; videlicet, quòd diuisio fructuum inter succedẽtem in primogenio seu maioratu, & eum qui tenuit illum, non est facienda eo modo, quo fit inter vsufructuarium, & dominum finito vsufructu. Tum, quia nihil ex eo concesso contra nos infertur. Tum, quia non est illud tenendum: quia contraria opinio videtur communis. Tum, quia secundum omnes, eadem, quæ de diuisione fructuum inter vsufructuariũ & dominum finito vsufructu diximus, dicẽda sunt inter fidei commissarium, & eum cui vel à quo restituendum est illud, sine vlla pro rata temporis diuisione; per præfatam l. Herennius. ff. de vsur. Et palam est primogenia esse fidei commissis in hoc simillima. Tum, quia nõ obstat c. 1. §. His consequenter, in tit. Hic finitur lex, in vsibus feudor. Quia §. ille exorbitat à iure communi; ideóque non est extendendus de feudo ad maioratus. c. Quæ à iure, de reg. iur. lib. 6. præsertim, quia non est eadem ratio, vt palam est. Nõ obstat etiam ratio, quam præfatus Reuerendiss. Segobiensis adducit, videlicet; quòd quemadmodum maritus sustinet onera vxoris, ita & vocati ad maioratus sustinent onera illorum, quos dicit esse dignitates; quippe, qui constituuntur per testamẽta, per contractus vltro citróque obligatorios, & donationes sub modis factas, sine vlla Regum auctoritate. iuxta l. Filius familias. §. Diui. 2. ff. de legat. 1. cum annot. ei per omnes. Tum, quia etiam auctoritate regia constituti carent dignitate, & nobilitate, nisi aliqua clausula, quæ ad id eos extendat, muniantur: quod palam probatur per diffinitionem nobilitatis Bartho. cõmuniter receptam in l. 1. C. de dignit. lib. 12. Tum, quia cap. Quàm periculosum. 7. q. 1. in contrarium citatum, non loquitur de huiusmodi maioratibus, & primogeniis; sed de aliis, quæ in veteri testamento aliquid sacerdotij habebant, quale non habent præfati maioratus: & ita longè similiores sunt in hoc fidei commissariis, vsufructuariis, & beneficiariis, quàm marito & vxori, de quibus supra. Tum, quia rari sunt maioratus, quorum domini & successores teneantur ad grandes impensas necessariò faciendas in bellis, vel aliis, etiam si nolit gratis facere: & quando essent aliqui tales, & detentores eorum, eas necessariò facerent; possent successorem ad soluendas eas, si ex maioratibus saltem tantundem non percepissent, compellere: vt suprà dictum est de beneficiariis.

SVM-

SVMMARIVM.

Pensio non est soluēda ei, qui ante diem solutioni à Papa præfixum, moritur. nu. 1.

XVI. Moneo, nil nobis obstare id,
1 quod præfatus N. incidenter ait; id quod est dictum de diuisione fructuū inter maritum & vxorem, idem esse dicendū de diuisione solutionis pensionum à Papa super beneficiis cōstitutarum. Tum, quia nil ex eo concesso contra nos infertur. Tum, quia cōtrarium videtur tenēdum, per easdem prædictas rationes, & per stylum curiæ, qui videtur hoc magis obseruare, vt hic Romæ à plerisque audio. Tum, quia licet vt ait Ludouicus Roman. cons. 388. & constat ex litteris ipsius Papæ, pensiones præfatæ constituuntur ad commodiorem sustentationem eorum, & quasi in alimentum; nō tamen sunt verè alimenta illius naturæ, cuius sunt illa, de quibus in tit. de aliment. & cibar. sed taliū, quæ dantur sub modo expresso, vel tacito, vt cedente die ad id præstituto, accipiant illa; siue maior, siue minor pars anni transierit; & non percipiant illa, si antequàm dies cedat, finiantur.

SVMMARIVM.

Intellectus Concilij Tridentini. num. 1.

XVII. Moneo, nil mihi obstare, quod præfatus N. in 2. par. c. 8. nu. 23. significat, me dicere in libro meo in q. 2. nu. 24. quòd Conciliū Tridentinū sess. 25. c. 1. de reformat. nouauit aliqua circa hęc; quatenus prohibet Episcopos & clericos ex reditibus beneficiorum, consanguineos aut familiares
1 ditare: quia ego non dixi, conciliū in hoc aliquid nouasse: sed contendi declarasse ius antiquum, quod secundū communem sententiam continet; beneficiarium, qui suos cognatos, vel familiares ditat, non solùm peccare, sed etiam ad restituendum teneri. Quod supra mon. XXIIII. & XXVII. repetiuimus, vt est videre in responsione inductionis, qua ille vtitur contra me per locum à contrario sensu, infrà mon. LXX.

SVMMARIVM.

Beneficiarius quantum pro se sustentando egeat, arbitrarium est. num. 1.

XVIII. Moneo, nil obstare illud So- 1
ti argumentum, videlicet; quòd non potest satis rectè estimari, quāto egeat beneficiarius pro sua honesta sustentatione; & quòd ea quæ per iustitiam debentur, non sunt relinquenda iudicio prudentium, qui possunt esse varij: imò debent determinari clarè. Pro quo facit l. Leges. C. de leg. & l. Cōstitutiones. C. de iur. & fact. ignoran. Nil, inquam, obstat hoc fundamentum. Primo quidem, quòd S. Thom. in d. q. 185. ar. 7. Sec. 2. & in d. Quod l. 6. ar. 12. cui ille in hac re nititur, ait contrarium. & Vlricus à Dionysio relatus, affirmat in lib. 1. contra pluralitatem benef. art. 11. Deinde, quod licet non possit æstimari omnino, & vt aiunt punctualiter, facilè potest paulo plus, vel paulo minus, vt arbitrantur Ioannes Maior in 4. dist. 24. q. 18. Tertiò, quòd quamuis eius arbitrium nimis videatur strictū: tamē oportet vt beneficiarij sciant quanto vnus quiuis eorum paulo plus vel minus egeat pro sua honesta sustentatione: quoniam, esto non obligaretur ad restitutionē superflui impensi; tamen necessarium est ad sciendum quando peccat mortaliter: quandoquidē, etiā ipsemet D. Sotus fatetur in lib. 10. q. 4. art. 4. de iust. & iure. in 3. conclus. sic impendentes superfluè, peccare mortaliter; & ideò oportet vt sciatur, quantum in suam sustentationem

tionem honestam iustè expendere valeat. Quartò, quòd ratio assertionis præfati Soti est contra mille iura, quæ multa iustitiæ opera boni viri arbitratui relinquùt, puta, l.1. de iure delib. & cap. De causis, de offic. de leg. & plurima, quæ congerit Rauen. in alphab. aureo, verb. Arbitrium. & Decius in c. Sedes, de rescript. & alij alibi sæpissimè. Est item contra ipsummet S. Thom. qui in hoc ipso proposito expressim ait cōtrarium in Sec. 2. q. 185. art. 3. ad 1. ibi. Non potest determinari quando sit ista necessitas; & paulò pòst: Hæc determinatio, humanæ prudentiæ relinquitur.

SVMMARIVM.

Beneficiarij magis obligantur ad largiēdas eleemosynas, quàm laici. num. 1.

Prodigalitas laicorum venialis, clericorum autem mortalis. num. 2.

XIX. Moneo, falsum esse illud fun-
1 damentum, quo præfatus Sotus contra communem nititur; vt dixi in præfato libro q. 2. nu. 21. videlicet; quòd beneficiarij non sunt obligati ad eroganda superflua per leges iustitiæ, quę obligant ad restituendum: sed tātùm per leges misericordiæ & charitatis, quę etiam laicos obligant ad eleemosynas: neutros tamen constringentes ad restitutionem, vt suprà monito 11. & 111. dictum est. Hoc, inquā, fundamentum est falsum. Tum, per ea quæ adducta sunt mon. 1. suprà ead. q. Tum, quia est multorum inconuenientium fons. Consequitur enim illud, quòd sine iusta ratione Sacrosanctum Concilium Trid. in d. sess. 25. cap. 1. de reformat. vetuisset beneficiatiis, ne quæ superessent eis, donarēt cognatis & familiaribus, si alioquin non essent pauperes; non vetando idipsum laicis. Consequitur item parificatio beneficiariorum & laicorum quò ad eleemosynæ faciendæ necessitatem: quandoquidem secundùm illum, vtique tenentur legibus misericordiæ; & neutri vlla lege iustitię. Cuius tamen contrarium tenet ipsemet; imò & præfatus N. Tum, quia esset quodammodo scādalizare populum Christianum. Quod satis colliges ex Caiet. Sec. 2. q. 87. art. 1. Populus enim tot decimas & iura soluit clero, persuasum sibi habens id, quod præfatum Concilium sess. 25. de reform. & multa alia, vt c. Hoc. c. Episcopus. & c. Precariè. 10. q. 2. significant, nēpe; quòd omnia superflua debent in pauperes & in opera pia impendere. Tum, quia est cōtradicere S. Thom. cui° ipse auctoritate nititur, qui significat; prodigalitatem beneficiarij circa 2
reditus suos esse peccatum mortale: prodigalitatem autem laicorum non plus quàm veniale, in Sec. 2. q. 183. art. 7. & Quolib. 6. art. 12. & expressius q. 119. art. 3. in hæc verba: Prodigus peccat in alterum consumendo bona, ex quibus aliis deberet prouidere: quod præcipuè apparet in clericis, qui sunt dispensatores bonorum ecclesiasticorum, quę sunt pauperum, quos defraudant prodigè expendendo. Quæ determinatio non esset vera, nisi inueniretur lex aliqua, quæ obstringeret beneficiarium ad eleemosynam, & non laicum. Tum, quia est (si res satis perpendatur) fundare, beneficiarios non solùm non teneri ad restituendum vanè vel profanè impensæ; sed neque mortaliter in hoc peccare: quādoquidem nec laici, quibus ille pares facit, peccant plusquàm venialiter, prodigēdo sua sine alterius damno; quod est contraire Thomæ vbi suprà, & contraire sibimetipsi, qui

contra-

contrarium expressè tenet lib.10.q.4. art.3. de iust. & iur.

SVMMARIVM.

Beneficiarius nō soluitur ab obligatione restituendi malè impensa, propter impotentiam; & potest illo & illo modo restituere, etiam si sit Monachus. num.1.

XX. Moneo, infirmam esse itē illam considerationem Soti vbi suprà, scilicet; quòd res inutilis est asserere, beneficiarios teneri ad huiusmodi restitutionem: quia non possunt eam facere, nisi de suis ipsis reditibus; qui, iuxta sententiam quam defendimus, debentur operibus piis, etiam sine hac restituendi obligatione. Quæ tamen consideratio infirma est. Primū, quòd huiusmodi restitutionem facere poterit beneficiarius, si est sæcularis, de suis bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus si habet: sin autem, de eo quod quærere potest parcius viuendo, & etiam de eo quod merebitur vltra suam congruam sustentationem, inseruiendo beneficio multo plus quàm obligatur ad inseruiēdum necessario illi. iuxta ea quæ in prædicto lib.q.1. coroll.9.nu.59. & coroll. 17.nu.20. dicta fuerunt; & repetita suprà q. 1. mon. LXXVIII. nu. 3. & etiam de illo, quod per suam industriā donationes & vltimas volūtates quærere potest c. Expedit. c. Certè. 12. q. 1. c. 1. de testam. c. Fixum. 12. q. 5. de illo item quòd recuperare potest ab his, quibus malè dedit. c. Si quis presbyterorū, de reb. eccles. non alienand. & trad. Caiet. in d. q. 185. art. 7. quod infrà monito XXII. repetetur. Secūdò quòd impotentia restituendi non tollit obligationē id faciendi. l. Continuus. §. Cùm ita. ff. de verb. oblig. Quamuis excuset à culpa non restituendi pro tempore, quo illa impotentia durauerit. l. Nam & is. ff de dolo. & c. Olim. 2. de restit. spoliat. Plus tamen coloris habet Soti cōsideratio in beneficiario regulari, cuius omnia bona, quæ per sæcularem quæsita essent illi patrimonialia vel quasi patrimonialia, sunt ipsi ecclesiastica: quia quicquid habebat ante professionem, quæritur per eam suo monasterio & ordini. c. In præsentia, de probat. & Auth. Ingressi. C. de Sacrof. & quicquid vndecunque post eam quærit, quærit eisdem, per mon. IX. cum seq. & per monitum LVI. & LXII. suprà q. 1. Nihilominus tamen responderi potest, quòd etiam regularis potest restituere de reliquatis parcè viuēdo, iuxta mon. XXX. q. 1. & per monitum LXXX. eiusdem q. & per sacrificia & orationes; rogando item amicos vt pro eo soluant: & denique petendo humiliter per se, vel alios remissionem debiti, quam æquiparat restitutioni glos. c. Peccatum, de reg. iur. lib. 6. verb. Restituatur.

SVMMARIVM.

Concilium Tridentinum quomodo tacitè sentit, beneficiarios teneri ad restituenda malè impensa. num.1.

Ratio vnica legis habetur pro expressa. num.1.

XXI. Moneo, quòd nil etiā obstat id, quod diximus in præfata q. 2. esse maximum eorum, quæ me in contrariam partem mouebant; præfatum Sacrosanctum Concilium Trident. sess. 25. de reformat. Quod quamuis vetet beneficiario donare & expendere pro libito, non tamen præcipit, vt restituat quod sic insumpserit: & qui de vno dicit, de alio negare videtur. c. Qualis. 25. dist. l. Cùm prætor, ff. De iudic. Nihil, inquam, id obstat, Tum, quia sicut non declarauit expressè hāc

restitutionem esse necessariam; ita etiã non declarauit non esse necessariam. Tum, quia potius videtur tacitè declarasse illã esse necessariam: eo quòd vetando beneficiariis, ne cognatis & familiaribus, nisi paupertatis intuitu, superflua donarent; non vetando idẽ laicis, significauit, quòd vltra leges charitatis & misericordiæ, quibus etiam laici obstringuntur, est lex aliqua iustitiæ, quæ solos beneficiarios obligat. Nulla enim alia ratio reddi potest; & ita hæc videtur expressa. argum. l. singul. Quamuis. C. de fidei commiss. iuncta glo. & Baldo ibidem. Tum, quia qui de vno dicit; etiam dicit de alio simili, secundum Dom. in d. c. Qualis. maximè si esset consequens illi, vt videtur esse in hoc casu. l. Illud ff. de acquir. hæred. cap. Præterea, de offic. deleg.

SVMMARIVM.

Consuetudo non potest contra hanc conclusionem. num. 1.

XXII. Moneo, quòd nil etiam obstat id, quod vbi suprà dixi esse de præcipuis eorum, quæ me in contrariam partem mouebant, videlicet; quòd aliquibus videtur, quòd quamuis recepta opinio in theoria affirmauerit semper id quod nos dicimus:
1 praxis tamen communis seruauit contrarium. & antiqua consuetudo magnam secum confert auctoritatem. c. Cùm delectus, de cõsuetud. & l. Minimè ff. de legi. Nil, inquam, id obstat: Primum, quòd in d. libello. q. 1. nu. 18. & q. 2. nu. 1. & 3. & suprà eodem, monit. XXXIX. probatum reliquimus; præfatam obligationem esse legis naturæ ac diuinæ, præsuppositis pactis expressis vel tacitis, de quibus in monit. XXVII. q. 1. contra quam nihil prodest cõsuetudo etiam immemorabilis c. fin. de consuetud. c. Quę contra c. Mala. & c. Frustra. 8. distinct. Deinde, quòd licet aliquot per ignorantiam aut temeritatem, vsi sint opinione contraria; alij tamen longè plures, vsi sunt communi; vt monstratum est supra q. 1. nu. 50. & par est credere; eo quòd quasi omnes confessarij eam tenuerunt: neque sunt tot, qui ei contrauenerint, quot aliqui putant. Nam ex corollariis præfatæ primæ quæstionis, repetitis supra, q. 1. à mon. LXXV. vsque in finem, & redactis in summam infra, q. 3. mon. vltimo, colliguntur multæ causæ, quibus excusantur. Tertio, quòd vt singulariter in d. q. 185. art. 7. ait Caiet. mentem diui Thomæ secutus, hæc non est consuetudo, sed abusus contra ius diuinum. Et in Sec. 2. q. 43. art. 8. asseruit, quòd omnis donatio rei ecclesiasticæ, pietate vel necessitate vacua, non est distributio, sed dissipatio à dispensatore vsurpata: & quod maximè aduertendum est, agit de ipsiusmet Papæ impensa, & dispensatione. Quæ Caietani doctrina, non est tam eius, quàm Clementis in d. lib. 1. & 8. de constit. & aliorum Sanctorum, & ferè omnium doctorum citatorum supra ead. q. mon. VII. & q. 1. mon. XXXVIII.

SVMMARIVM.

Beneficium qui confert indigno, cui restituet. num. 1.

XXIII. Moneo, nil etiam obstare id, quod aiunt Aduersarij, videlicet; quòd licet beneficiariorum collatores peccent non conferendo ea dignioribus. c. Licet. 8. q. 1. & §. Nunc autem 25. distinct. c. Graue, de preb. non tamen videntur obligati ad restituendum postea quàm ea contulerunt. Nihil, inquam, id obstat; imo plus

plus iuuat nostram causam, quàm contradicentium: quoniam collator obligatur ad conferendum ei, qui dignus sit; & si contulerit indigno, tenetur ad
1 restituendũ, secundum omnes: quàmuis alij dicant, restituere debere digno, qui fuit neglectus, vt Caiet. Sec. 2. q. 62. art. 2. Alij verò Ecclesiæ cui nocuit, vt Adri. in d. q. 12. & Sotus lib. 5. q. 6. art. 3. de iust. & iure: quorum sententia melior nobis videtur. Et ita nos dicimus; beneficiarium esse obligatum ad danda superflua digno, puta, pauperi vel operi pio; & si ea confert alij, cõfert indigno, & manet obligatus ad restituẽdũ eis quibus nocuit.

SVMMARIVM.

Bona destinata immediatè pauperibus, ad quem modum differant à deputatis immediatè beneficiariis. num. 1.

XXIIII. Moneo, nil etiam obstare Thomæ dictũ in Sec. 2. q. 185. art. 7.
1 & Quodlib. 6. art. 12. quo ponit grãde discrimen inter bona ecclesiastica principaliter deputata ministris, & minus principaliter pauperibus, & operibus piis; & inter illa, quæ principaliter deputantur pauperibus, & minus principaliter ministris: & videtur præfato N. non esse aliud, quàm quòd malè impensa circa hæc, obligãt ad restituẽdum; non autem malè impensa circa illa. Nil, inquam, hoc obstat. Tũ, quia vt vbi supra. q. 2. nu. 10. & suprà eod. monito XI. monstratum fuit, S. Thom. non est in cõtraria opinione. Tum, quia discrimen prædictum optimè verificatur in eo, quòd longè maiorem potestatem habent ministri circa bona principaliter deputata eis, quàm circa alia. Quoniam prius sunt alẽdi de illis ipsi, quàm Ecclesia reparanda. c. De his, de eccles. ædific. Neque debentur pauperibus, nisi sola superflua. c. Cùm secundum, de præb. c. 1. 13. q. 2. & illa debentur eis, quos ipsi elegerint. Quorum omnium contrarium dicendum est de aliis. Clem. Quia contingit. §. Vt autem, de relig. domib. renouata in d. concil. Trident. sess. 7. cap. 15. de reform.

SVMMARIVM.

Pauper liberius expendere potest quæsita per eleemosynam, quàm beneficiarius quæsita per beneficium. num. 1.

XXV. Moneo, quòd nil obstant etiã illa quatuor quę Adrianũ in 4. de restit. q. 12. col. 6. mouerunt; nõ quidẽ ad negandum quòd peccant mortaliter, sed tantum quòd non tenentur ad restitutionẽ. Primum, quòd pauper,
1 eleemosynam sibi largitam expendẽs superfluè aut voluptuosè, non tenetur ad restituendum. Alterum, quòd omnes diuites tenentur ex superfluis facere eleemosynam; non tamen tenentur ad restitutionem non faciendo eã; quamuis in eo mortaliter peccent. Tertium, quòd obligatio quæ obligat soli Deo, nõ habet onus restituendi; licet obligatus peccet mortaliter non soluendo. Quartum, quòd qui recipit centũ aureos, cum onere impendendi illos in honorẽ vel gloriam Regis vel ciuitatis, non tenetur restituere, si eos in id non expenderit. Nihil, inquam, hæc obstãt: quia priora duo argumenta sumuntur per locum à simili, qui iuridicus quidem est; iuxta c. Inter cæteras, de rescript. & c. 2. de translat.: sed dissoluitur per dissimilitudinem, iuxta notata in dictis capitulis, & in c. Constitutus, de appellat. quæ in casu proposito inuenitur. Nam eleemosynæ non dãtur pauperi sub modo, quo reditus

beneficiorum beneficiariis cōceduntur. Nec diuitibus Deus bona concedit cum speciali obligatione faciendi eleemosynam, quemadmodum decimæ, aliaque bona fuere olim cōcessa, hodieque cōceduntur Ecclesiis. Tertium autē, falsum est: nam obligatio soli Deo quæsita, producit necessitatē restituendi. Si enim quispiam aliquid Deo voueat, aut iuret se illi daturum, receperitue vt Deo det, ad restituendum illud Deo tenetur. c. Sunt qui opes, & c. Sacrilegium. 17. q. 4. & c. Debitores, de iureiur. Quartū item falsum est: nam si quis centum aureos accipiat, vt in honorē Regis vel ciuitatis conuertat, restituere tenetur, si non conuerterit in illum honorē, vel ei à quo accepit, aut Regi vel ciuitati. arg. l. 1. & l. Legatam. ff. de administ. rerum ad ciuit. pertin. l. Legatum ciuitatis. ff. de vsu & vsufruct. legat.

SVMMARIVM.

Beneficiario ab aliquo accipiens aliqua de reditibus eius; an & quando peccet, & restituere teneatur. num. 1.

Debitore ab aliquo qualis accipiens aliquid teneatur creditoribus eius restituere. num. 1.

Beneficiario ab aliquo dotatam, qualis ducēs peccet, & teneatur restituere. nu. 2.

Beneficiario ab aliquo, qui aliquid malè accipit, cui restituet. num. 3.

Beneficiarij debita, an solui possint ex debitis eius nō perceptis ante mortem. nu. 4.

XXVI. Moneo, in præfato libello
2 sub finem q. 2. inferri: Primùm, quòd ingens est dubium; An accipiens aliquid iniustè à beneficiario ex reditibus ecclesiasticis, teneatur ad eius restitutionem. Et quidem alij putant teneri, alij contrà. Nobis videtur, Primum pendere decisionem huius quęstionis à legibus loquentibus de debitoribus facientibus aliquid in fraudem creditorum, quæ habentur sub tit. ff. de his quæ in fraudem creditorum, & C. de reuocand. his quæ in fraudem, & §. Item si quis in fraudē, Instit. de action. Nam vt suprà q. 1. mon. XXVII. probauimus; beneficiarij debitores sunt pauperū, & operum piorum, ipsique pauperes, & pia opera, creditores sunt illorum. Secūdo dico, quòd is qui aliquid à beneficiario accepit, non tenetur restituere si beneficiarius sit soluendo: quia cùm debitor est soluendo, eius creditores nihil repetere possunt ab eo, qui à debitore aliquid, quacumque ex causa etiam donationis, aut alia lucratiua accepit. l. Ex his. & l. Ait prętor. §. Propterea, ff. quæ in fraud. & l. penul. de reuocand. his, quæ in fraud. ibi; Possessis & distractis. Nam leges prędictæ, in debitores fraudatores editę, cessant, cùm debitor potest soluere creditoribus; quod indubiè locum habet in beneficiario habente bona patrimonialia vel quasi, quæcumque velit donare potest, iuxta tradita in illationibus proximæ quæstionis. Imò etiam credimus, quòd licet beneficiarius solùm habeat reditus beneficij; si tamē velit sumptus diminuere, ac frugalius viuere, aut alio modo bona congerere, vt pauperibus satisfaciat, quòd tunc is, qui aliquid accepit, non amplius teneatur quàm illum monere, vt vitam agat frugalē, parcat sumptibus; & bona quęrat vnde possit restituere, idque expectare. Tertio dico, quòd si ignorans clericum beneficiarium soluendo non esse, nec amplius eum in bonis habere, quàm id quod sibi donatum volebat, id ab eo acceperit ex causa onerosa iusta, quòd nō tenetur ad restitutionem. Ea primum ratio-

ratione; quòd vt accipiens aliquid ex contractu, aut ex causa onerosa, à debitore fraudatore, teneatur ad restitutionem, duo interuenire oportet. Primum, vt debitor soluendo non sit: secundum, vt suscipiens ab eo, sciat eũ non esse soluendo. d. l. penul. C. de reuocand. his quæ in fraud. l. Qui autẽ. §. Similique modo. ff. eod. Secunda ratio est; quia is, qui à clerico beneficiario aliquid ex titulo oneroso, veluti ex contractu emptionis aut locationis, altòve contractu nominato, siue etiam innominato iusto suscepit bona fide, tantundem dedit quantum suscipit; & subinde nihil restituere tenebitur per illam lõgè pulcherrimam doctrinam Scoti viri perspicacissimi in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. quam citauimus in Comment. c. final. de vsur. nu. 13. & probatur per dicta Thom. Sec. 2. q. 58. art. 6. & q. 59. art. 2. videlicet; quòd in omnibus commerciis & contractibus est seruãda iustitia commutatiua; ita quòd tantum valeat quod datur, quantum valet quod accipitur. Quartò dico, quòd accipiens aliquid à beneficiario ex donatione, aut ex alia causa lucratiua, quem scit nil amplius in bonis habere, quàm id quod pauperibus erogare tenetur, debet quod accipit restituere, si beneficiarius donator illud non restituerit, siue sciat donatarius, siue ignoret beneficiariũ donatorẽ soluendo non fuisse. Quia, vt suscipiens à debitore fraudatore ex causa lucratiua ad restitutionẽ teneatur, sufficit ipsa re fraudari creditorẽ; quamuis is qui suscipit, fraudem non participet. l. Qui autẽ. §. Similéque. ff. Quę in fraud. Nec his obest, si quispiam dicat; bona beneficiarij obligata esse tacitè; & hypothecata pro refectione damni à beneficiario illati bonis ecclesiasticis, iuxta glos. quæ singularis putatur in c. Ex litteris, de pignorib. quæ tamen similem habet in c. Similiter 16. q. 1. Et subinde pauperes tanquam creditores præferendos esse aliis creditoribus. Nam primò responderi potest; nullã contrahi hoc casu hypothecam, eo quòd nullus textus id exprimit, vt super d. glossa dicunt DD. Secundò, quòd quamuis fateamur hypothecam contrahi, contrahetur solùm quò ad indemnitatem bonorum & iurium Ecclesiæ, ex qua beneficiarius reditus suos percipit; & quòd non porrigitur ad ipsos reditus, quos beneficiarius sibi excipit; & habet etiam bonorum liberam administrationem cum onere largiendi superflua pauperibus, aut in alios pios vsus conuertendi: quæ videtur singularis & æqua declaratio. Cui tamẽ obiici potest illud, quòd obligatio prælati ecclesiastici est similis obligationi tutoris vt præd. glos. dixit, cuius bona sunt tacitè hypothecata, non solùm pro bonis in inuentario contentis, sed etiam pro reditibus ex bonis prouenientibus. l. Si mater C. in quibus casib. pign. vel hypoth. l. fin. ff. eodem. Quare aliter & singulariter huic obiectioni respondemus, repetentes aliqua ex parte, quæ diximus suprà q. 1. monito XLVI. nempe; quòd beneficiarius cùm non habet bona, ex quibus pauperibus aliisque suis creditoribus satisfacere possit, ipsemet beneficiarius annumerandus est pauperibus. Quare tunc solutio suorum debitorum censenda erit quasi erogatio in pauperes, ac ita ipse beneficiarius tanquam suorum redituum distributor, potest ex reliquis ipsorũ suscipere sibi tanquam pauper; vnde sua debita tanquam debita pauperis soluat. Nec

eo modo ipsius beneficiarij creditores præferuntur pauperibus; sed ipse beneficiarius se ipsum, tanquam pauperem, præfert aliis pauperibus, propter potestatem sibi à iure concessam erogandi reliqua suorum redituum pauperibus, quos ipse elegerit. Quibus suffragatur id quod diximus in Manuali cap. 25. nu. 131. & suprà in præfato monito XLVI. scilicet; beneficiarium debita sua, etiam iniustè contracta, soluere posse de reliquis suorũ redituum, illa accipiendo tamquàm pauper, vt diximus; vt ex illis soluat tamquàm pauper nomine suo
2 debita sua. Infertur secundo, quòd non abs re dubitatur; An is qui cum consanguinea, aut propinqua beneficiarij vel alia matrimonium contrahit, peccet mortaliter, accipiendo illam dotem; & an teneatur acceptam restituere, & petens promissam, sit repellẽdus. Et nobis videtur, quòd si probabiliter putet, beneficiarium posse tã amplam dotem iustè constituere, non peccat acceptando illam, nec non restituẽdo acceptam, nec petendo promissam. Primum ea ratione, quia recipit dotem ex causa maximè onerosa, l. Pro oneribus. C. de iure dot. & c. Salubriter, de vsur. Deinde, quòd clerici tenẽtur soluere ex suorum beneficiorum reditibus sua debita. c. Peruenit, de fideiuss. cum ei annot. per solutionem pulcherrimam, quam inseruimus Manuali, cap. 25. num. 150. & latius explicuimus. q. 1. mon. XLVI. & c. Cùm secundum, de præb. etiam iniustè contracta, si alia bona non habeant. Et clericus, qui dotem promisit, ignoranti non potuisse illam à se promitti, tenetur ob promissionem & dolum commissum dotem soluere, ac resarcire ei damnum quod accepit ex nuptiis contractis, sub spe promissionis inutilis dotis, & subinde obligatur. arg. l. 1. §. Ait prætor. & l. penul. & seq. ff. de dolo, & per supradicta in illatione præcedenti; si in promissione dotis, vt prædictũ est, contrahens has nuptias non participauit fraudem factã pauperibus, & piis operibus; alioqui contradicendum videtur. arg. l. penul. & seq. ff. de dolo; & magis speciatim, in l. Si debitore. & l. Ait prætor. & l. Si quis participet. ff. Quæ in fraud. cred. Tertio infertur, quòd elegans dubiũ à paucis propositũ est; cui scilicet restituendum sit id, quod per-3 peram est datum, aut receptum à beneficiario ex reditibus ecclesiasticis. Ego existimo satis excusari eum, qui illud restituere ipsi beneficiario, aut eius Ecclesiæ in opera illius pia conuertendum, aut etiam si restituat aliis pauperibus vel operibus piis. Nam licet ipse beneficiarius in alios pauperes, aut in alia etiam opera pia illud fortè impendisset, iuxta dicta suprà, q. 1. monit. LXXVII. nu. 2. & 4. tamen cùm non teneatur beneficiarius, vt ibidem mõstrauimus, certis & nominatis pauperibus, vel piis operibus erogare; is qui ab eo accepit, excusatur restituendo illis, quibus donando ipse beneficiarius satisfecisset, tanquàm, scilicet, in eius locum suffectus. Quia surrogatus sapit naturam eius, cui surrogatur. l. Si eum. §. Qui iniuriarum. ff. Si quis cautio. & c. Ecclesia S. Mariæ, vt lit. penden. Quarto, infertur, fuisse perquàm duram Iulij III. summi Pontificis Extrauag. prohibentem, debita Episcoporum & aliorum beneficiariorum non soluta, solui ex fructibus, aut reditibus ipsorum beneficiariorum nondum exactis. Tum, quia licet ipse Iulius iustis ductus rationi-

tionibus id ſanxiſſet, & in Luſitania multos excitaſſet tumultus: tandem
4 tamen vſu recepta non fuit. Tum, quia non fuit ſatis promulgata. Tum, quia reditus beneficiorũ, ſtatim cùm reditus percipiuntur, non ſolent ſolui propter ipſorum locationes, quibus ſolutio differtur. Tum, quia oportet interdum beneficiarios mutuũ dare, & ſolutionem expectare: ſæpe etiam ex mutuo viuere, etiam ad verius & opportunius eleemoſynas elargiẽdas. Tum, quia decedens obæratus, pauper eſt cenſendus; & ſubinde nomine eius ſolutum, pauperi datum intelligi debet, vt ſuprà. q. 1. monito XLVI. docuimus. De intellectu autem Extrauag. præfatæ Iulij III. dicemus in Comment. quem vnà cum hac apologia ſcribimus, de ſpoliis clericorum, in c. Non liceat Papæ. 12. q. 2.

SVMMARIVM.

Beneficiarios non eſſe liberos à legibus iuſtitiæ per dicta ipſius N. probatur num. 1.

Leges generales non ſolùm veræ & ſpecialis iuſtitiæ, ſed etiam charitatis & aliarum virtutũ determinari poſſunt; imo re ipſa determinatæ ſunt legibus ſpecialibus. num. 2.

Charitatis lex de amando Deum, licet non determinetur quò ad amandi menſurã; determinatur tamen quò ad alias circunſtantias. num. 3.

XXVII. Moneo, inferri etiam ex prædictis: Primo, quòd præfatus N. parum firmiter dicit, in 4. par. cap. 5. ſe probaſſe contra ſententiam receptã;
1 beneficiarios liberos eſſe à legibus iuſtitiæ, vinculôq; reſtitutionis in redituum ſuorum diſpenſatione. Quoniam latè probatum eſt contrarium ſupra eadẽ quæſt. monit. VII. & IX. & mon. XXVII. XXXIX. & L. Et vltra ibi poſita, pôdero cõtra N. quòd ipſemet in ipſomet c. 5. pag. antepenult. bis affirmat, multo magis peccare illos cum de ſuperfluo ſuorum redituum non faciunt eleemoſynam, quàm laicos de ſuperfluo ſuorum, nõ facientes eam: & in pag. penult. addit, quòd ex natura rerum maius peccatũ committitur in abuſu redituum eccleſiaſticorum, quàm aliorum. At nulla ratione alia hoc contingere poteſt, quàm quia lege aliqua iuſtitiæ ad id tenentur ipſi, qua laici non tenentur: cùm ipſemet in eod. cap. pag. 16. fateatur lege charitatis & miſericordiæ omnes ex æquo teneri, iuxta illud Ambroſij, quod ipſe in hoc citat ad verbũ in c. In ſingulis. 86. diſt. Miſericordiæ eſt communis vſus; ideò commune præceptũ eſt omnibus ætatib⁹ omnibus officiis neceſſaria, & ab omnibus deferẽda: nõ publicanus, nõ miles excipitur, nõ agricola vel vrbanus, diues & pauper: omnes in communi admonentur, vt cõferant nõ habẽti. Miſericordia enim plenitudo virtutũ eſt, & omnib⁹ eſt propoſita. hęc ibi. Et quod ipſemet in d. c. 5. ſequitur ſententiam cõmunem, quę habet; etiã laicos teneri ſub pœna peccati mortalis, ad impẽdendum ſuperflua pauperibus, etiã extra neceſſitatẽ extremã, lege charitatis: & ita vel vtrique peccant æqualiter, quod ipſe negat: vel aliqua alia lege tenentur clerici ad id, qua non tenentur laici; quod ipſum oportet cõfiteri; & cùm nõ ſit alia quàm iuſtitię, illa tenetur: quæ noſtra & cõmunis cõcluſio eſt. Nec prodeſt ei reſpondere, quòd ratione perſonæ vel ordinis clericatus magis peccant arg. c. Homo chriſtianus. 40. diſt. Tum, quia circunſtantia illa perſonæ, non auget adeò peccatum, vt de veniali efficiat mortale, niſi votum, vel alia lex particularis

infringatur, vt probat S. Thom. Sec. 2.q.186.art.10. Tum, quia ipsemet ait prouenire ex natura & conditione redituum ecclesiasticorum. Qualem necunde habent, nisi ex lege iustitiæ, quæ iubet vt rebus alienis in eos vsus ad quos dantur, vtamur; & non in alios. §. Furtum. Instit. de oblig. quæ ex delict. nasc. Clem. Quia contingit, de relig. domib. & quæ iubet vt pacta seruemus, oneráque iniuncta cõmodis subeamus. c. 1. de pact. l. 1. eod. tit. l. 2. C. de donat. quæ sub modo. & l. Secundũ naturã. ff. de reg. iur. & alia citata in mon. XXVII. Nec item prodest ei respondere id, quod ipsemet insinuat, scilicet; quòd ideo magis peccant, quia & si non contraueniunt legi & præcepto iustitiæ, contraueniunt tamen intentioni. Quia vt diximus q. 1. monito LXVIII. & LXXIII. ipsemet dicit, eum qui contrauenit intentioni legis, non peccare; si quod ea præcipit seruet. Et quia ipse exæquat reditus ecclesiasticos reditibus patrimonialibus, in quibus certum est, eos non peccare plus quàm laicos: & ita nunquam neque ipse, neque vllus alius se ab hac replicatione iustè absoluere poterit. Secundò infertur, nil prodesse præfato N. id, in quod ipse veluti ansa trahente ansam, incidit in d. c. 5. pag. 2. scilicet; quòd solæ leges naturales generales pertinentes ad iustitiam, determinantur per leges positiuas: & quòd leges pertinentes ad charitatem non determinãtur, neque determinari possunt per eas. Primum quidem, quòd ex eo concesso nil contra nos in bona consequentia inferri posset. Deinde, quia illud est falsum, neque vsquam id dixit S. Thom. cui ipse id imponit, vt mox monstrabitur. Tum, quia lex generalis naturalis de colẽdo Deo, quæ pertinet ad religionem, & est alia diuersa virtus à iustitia speciali vera, iuxta S. Thom. Sec. 2. q. 58. art. 7. adiuncta. q. 81. ar. 1. & 5. determinata fuit in lege veteri per plurimas leges positiuas, quales erãt omnes cæremoniales: probãte id S. Thoma Prima 2. q. 99. art. 5. & in noua per multas leges ecclesiasticas, qualis est de Missa festis audienda c. Missas, de consec. dist. 1. & de Missa in altari lapideo facienda. c. Altare, ead. dist. & cum vestibus sacris. c. Vestimẽta, ead. dist. & multæ aliæ, de quibus in d. dist. & in tit. de consecr. eccles. vel altaris. Tum, quia lex naturalis de ieiunando generalis, quam constat pertinere ad temperantiam, non ad iustitiã, determinatur quò ad modum & tempus per multas leges ecclesiasticas, vt ipsemet Diuus Thom. probat in Sec. 2. q. 147. art. 3. Tum, quia illi legi generali de viuendo secundùm rationẽ humanam & diuinam, quæ secũdùm omnes est naturalis c. Consuetudo. 1. dist. c. Quæ contra. 8. dist. quæ nõ solùm pertinet ad iustitiam, sed etiã ad omnes alias virtutes; datę sunt quamplurimæ determinationes per quamplurima particularia præcepta tam diuina quàm humana de omnibus virtutum actibus lata, vt videre est apud D. Thom. Sec. 2. in fin. cuiuslibet tractatus cuiuslibet virtutis tam theologæ quàm moralis. De præceptis quidẽ fidei q. 16. de præceptis spei q. 22. de charitatis q. 44. de prudentia q. 50. & de aliis in aliis locis citatis suprà eadem q. mon. 1. Tum, quia lex generalis charitatis diuina & naturalis de amando Deo & proximo, multis modis declaratur; & determinatur legibus humanis, & diuinis positiuis. Nã omnia præcepta Decalogi dãtur propter

pter charitatem Dei & proximi, iuxta Thom. qui in præfata Sec. 2. q. 44. art. 1. ad 3. sic ait: Omnia præcepta Decalogi ordinantur ad dilectionem Dei & proximi: & ideo præcepta charitatis non fuerunt cõnumeranda inter præcepta Decalogi, sed in omnibus includuntur. & art. 2. ait, oportuisset legem naturalem de amando Deo distingui & declarari per duo præcepta de diligendo Deum, & de diligendo proximum, & in artic. 3. addit hæc alia. Omnia præcepta pertinentia ad charitatem & actus eius, includi quidem in duobus supradictis, sed propter tardiores, de singulis explicitè præcepta esse tradita. De Gaudio quidem, ad Philippen. 4. Gaudete in Domino semper. De pace autem, ad Hebræos 12. Pacem sequimini cum omnibus. De beneficentia autẽ, ad Galat. vlt. Dũ tempus habemus, operemur bonum ad omnes. De singulis beneficentiæ partibus, inueniũtur præcepta tradita in sacra Scriptura, vt patet diligenter consideranti. hæc ille: & in 4. artic. concludit, quòd legi de amando Deum generali, adiuncta est lex particularis de modo amandi eum, scilicet, ex toto corde: & magis præcipitur modus actuum virtutis charitatis, quàm modus actuum aliarũ virtutũ. Ad idem est, quòd lex de charitate & de diligẽdo Deo & proximo generalis, determinatur per leges de ordine ac modo in eo seruando; de quibus latè Tho. per 13. articulos in Sec. 2. q. 26. Est tex. opt. cũ glos. c. primo. 30. dist. & per leges de diligendo non solum verbo, sed etiam opere. 1. Ioã. c. 3. Et rursus lex de diligẽdo proximũ opere per illa duo præcepta de faciẽdo eleemosynã de superfluo. De quibus nunc etiã vna cum hac Apologia cõponimus Commẽtarium in c. Quiescamus. 42. distinct. Non obstant ea quæ ait Thom. Prima 2. q. 99. art. 5. Tum, quia solum loquitur ibi de præceptis legis veteris; & de illis solum dicit duo. Alterum est, quòd omnia præcepta legis veteris reducuntur ad moralia, cæremonialia, vel iudicialia; quod nil facit pro eo. Alterum est, quòd determinatio legis in rebus humanis pertinet ad iudicialia; in rebus autem diuinis ad cæremonialia: quod etiã nil facit pro eo, & pro nobis multum; quatenus præsupponit, non solum posse fieri, sed factas esse aliquot determinationes cæremonialiũ, quas constat non pertinere ad virtutẽ iustitiæ. Tum, quia expressè ait; præcepta generalia quę pertinẽt ad religionem, determinari. Et cõstat, quòd licet religio, quę ordinat hominẽ quò ad cultum Dei, sit virtus adhærens iustitiæ speciali, tamquã pars potentialis eius, non tamen est iustitia vera, quæ est ad alterũ secundum æqualitatẽ, vt dicitur supra ead. q. mon. 1. & seq. & colligitur ex Thom. in Sec. 2. q. 82. art. 4. adiuncto eo quod dicit in q. 57. art. 3. Non obstant etiã verba Thomæ, quæ Aduersarius citat in Sec. 2. q. 134. art. 3. quæ solum significant, non esse determinatam certam mensuram Deum amandi, vltra quam eum amando peccetur per excessum; sed non ait, nõ posse fieri determinationes, & declarationes super modo, loco, tempore, & aliis circunstantiis amãdi: quinimò contrarium affirmat in locis supra eisdem monitis, ad hoc citatis.

DE REDITIBVS

TERTIA QVÆSTIO.

An possint beneficiarij de reditibus beneficiorum testari?

SVMMARIVM.

Beneficiarij, nec pro libito, nec ad pia possunt testari de superfluo redituum beneficiorum. nu. 1.

Beneficiarij, cur in vita possunt erogare superflua pauperibus, & non per vltimas voluntates; ratio aptissima, cuius inadvertentia multi errarunt. num. 2.

MOneo in primis, premisisse me in prefato libello circa huius quæstionis decisionem; Primò, quòd ei non est locus in omnibus beneficiariorũ bonis; sed in eis tantum, in quibus dicimus esse locũ prædictis duabus quæstionibus; scilicet, in bonis tantum redituum beneficiorum, & nõ in bonis patrimonialibus, de quibus indubiè testari possunt. c. 1. c. Fixum. 12. q. 5. c. 1. c. Quia nos, de testam. Neq; in quasi patrimonialibus, per ea quæ superius definita sunt q. 1. nu. 21. & 22. Deinde, quòd respondemus ad eam; beneficiarium nequaquàm posse de reditibus suorum beneficiorum testari. Primo, quia mille pontificiis legibus, & canonibus hanc testamẽti factionẽ Ecclesia eis prohibuit, videlicet, c. Episcopi c. Sint manifestæ. 12. q. 1. c. Quia Ioannes. c. Fixum. 12. q. 5. c. 1. c. Ad hæc. c. Quia nos. c. Cum in officiis. & c. Relatũ. 2. de testam. Authent. Licentiam C. de Episcop. & cleric. Secundo, quia eisdem rationibus quibus superius asseruimus, non posse beneficiarios bona ista de reditibus beneficiorum pro libito impendere, conuincitur nõ posse etiam eos saltem pro libito de illis testari. Ergo idem ius seruandum est. l. Illud. ff. ad l. Aquili. c. 2. de translat. prælat. Tertio, quòd minorem facultatem habent testandi de his reditibus, quàm disponendi inter viuos. Nam possunt inter viuos, omnes illos pauperibus donare, & in opera pia impendere; per hoc præsens cap. & alia multa suprà adducta. At per viam testandi & vltimæ voluntatis, solam modicam quantitatem, ac in pias causas vel in remunerationem, idque consuetudine demum permittente, iuxta responsum Alexandri III. c. Relatum. 2. de testam. ergo nec pro libito, neque in pias causas possunt iure testari; licet per dispositionem inter viuos possint ad pia erogare. Quarto, quòd prudentissimo consilio Ecclesia constituit, vt maiorem haberet beneficiarius potestatem distribuendi inter viuos, quàm per vltimam voluntatẽ. Pespiciebat enim, beneficiarios teneri ad eroganda reliqua istorũ redituũ pauperibus, dũ vita fruuntur, vt per hoc c. & alia prius citata constat; & superius ostẽdimus q. 1. mon. XXVII. & XXXVIII. Perspiciebat item huic erogationi maximo esse impedimento auaritiam. Similiter experientia docente, intelligebat;

bat; nil esse consultius ad inuitandum eum, cui vsusfructus aliquorũ bonorum relinquitur, ad liberalitatẽ in vita exercendam, & ad auertendũ à nimio illorũ desiderio, quã ei vsumfructum eorum relinquere, sub cõditione, ne de illius reditibus quicquam decedens relinquere possit. Quæ est vera & germana ratio, qua fuit adempta clericis testandi facultas in fauorẽ etiam pauperum, quibus in vita donare poterant. Cuius rationis ignorantia fuit in causa, vt quidam iuris ciuilis interpretes, Petrus scilicet, & eius sequaces in Authent. Licentiam. C. de Episcopis & cleric. Põtificij interpretibus obstreperent; dicẽtes, eos incidere in l. Fusiam caninam, quę vetabat dare libertatem testamento, & non inter viuos. l. 1. C. de leg. Fus. canin. & Bald. in d. Auth. Licentiam. eos defendere conatus, laberetur; ac Panormitani & Ancharani rationes in d. c. Adhęc, de testam. Barbatio ibidem col. 2. nõ approbarentur. Et ipse Barbatius ingenuè fateretur, se huius prohibitionis rationem non esse assecutũ. Quintò, quòd absurdũ fuisset, quòd Ecclesia permisisset beneficiariis absque iusta causa testari, de reliquis redituibus beneficiorũ in superfluos & profanos vsus; cùm sint illa, vt superius ostendimus, pauperibus debita legibus naturæ diuinis, quas tutari ad sanguinẽ & necem vsque, Ecclesiam oportet; auctore diuo Vrbano Sũmo Pontifice in c. Sunt quidam. 25. q. 1. Sextò, quòd hoc ipsum constitutum fuit ab Apostolis, eorumque primis, aut saltem proximis successoribus; vti ex canonibus Apostolorũ, eorumque discipulorum aut successorum apparet, in canon. Apostol. 40. & 41. qui referuntur in c. Sint manifestæ, & cap. seq. 12. q. 1. & colligitur ex c. Episcopi. & c. Videntes, eod. caus. & q. & c. Quia Ioannes. & c. Fixum. 12. q. 5. Septimo tandem nobis opitulatur, quòd non solùm communis, sed etiam omnium vna est opinio; iure communi non posse beneficiarios de redituibus beneficiorum testari in vllos vsus profanos, aut superfluos: neque etiam in pauperes & alia opera pia; vt constat per Panor. Andre. Sicul. & Perus. in rubri. de testam. & per alios ab eis citatos.

CONFVTATIO FVNdamentorum contrariæ opinionis.

SVMMARIVM.

Bonorũ Ecclesiæ verus dominus est CHRISTVS, *non solùm generali ratione, quia omnia sunt eius; sed etiam speciali: & ita beneficiarij sunt quidam eius procuratores. num. 1.*

Consuetudo, vt beneficiarij pro libito testentur de redituibus ecclesiasticis, nullibi est; & sicubi esset, non valeret. nu. 2. Quia contra legem naturalem esset. num. 3.

Præcepta Decalogi sunt leges naturales; & consequenter præceptum de non furando num. 3. Quod multis modis infringitur. num. 4. & 5.

Bona Ecclesiæ expreßè vel tacitè, oneri dandi superflua operibus piis subiecta. nu. 4.

Lege pactorum, quia naturalis est, obligantur etiam Papæ & Reges. num. 4.

Traditio Apostolica & Ecclesiæ pro diuina lege tenenda. num. 6.

Intellectus c. Relatum. 2. de testam. ab N. datus, refellitur. num. 7.

Papa legibus humanis exemptus, legi de non testando pro libito, quomodo subiicitur. nu. 8.

Constitutio interpretans, in terminis interpretatæ intelligenda. num. 7.

II. Moneo, præfatum N. contra sententiam receptam affirmare; omnes bene-

beneficiarios posse perinde testari de reditibus suis ecclesiasticis, ac de bonorũ patrimonialiũ reditibus. Cuius fundamenta nil obstant. Non primũ, fundatũ in c. 1. de clet. nõ resid. lib. 6. quatenus significat fragiliter à cõtrario sensu; beneficiarũ fieri dñm distributionũ; quas interessendo diuinis, lucratur; & per cõsecutionẽ, omniũ redituũ sui beneficij. Nã contrariũ probãt in sensu directo omnia illa iura, quæ in q. 1. mon. XXIIII. citauimus: quatenus determinant D. N. Iesum Christũ esse verũ Dñm omniũ bonorum ecclesiasticorũ; nõ solũ illa generali ratione, quòd Dñi est terra & plenitudo eius, Psal. 25. & c. Quo iure. 8. distin. sed etiã speciali ratione, & humana disposiuone, sicut alij omnes; beneficiarios autẽ esse dispẽsatores, & procuratores eius. Et quia licet aliquo largo modo dici possint dñi, non tamẽ possunt dici absoluti, sed astricti; vt se sustentatis, reliqua piis operibus impendãt, vt latè dictũ est, in q. 1. monit. XLIIII. respondẽdo latissimè præfato cap. 1. Non obstat etiã secũdum, scilicet; quòd cõsuetudo vbique gentium id habet. Tum, quòd in q. 1. mo-
2 nit. L. probauimus id esse falsissimũ, adeo quòd nullibi gentiũ sit cõsuetudo tam liberè testãdi de reditibus ecclesiasticis, ac patrimonialibus laicis. Tum, quia tenendũ est, quòd consuetudo beneficiariorũ, si qua esset testãdi ad libitum de reditibus ecclesiasticis, nil valeret. Primò quidem, quod opinio cõmunis id habet; quam etiã ipso N. attestante in c. 7. 2. part. tenet Panor. in c. Cum in officiis, nu. 5. de testam. & in cap. 1. de eccles. ædific. & alij complures, quos refert Reuerendiss. Episcopus Segobiensis Didacus à Leyua, siue Couarrubias in c. Cum in officiis, numero 9. de testam. qui dicunt eã esse communem, & ei assentire omnes ferè in c. 1. de testam. & in c. Relatum. 2. eod. tit. & in c. final. de pecul. cleric. quamuis ipse N. magnopere laboret frustra ponderãdo minutatim verba aliquorum doctorum ad suadendum dubium esse, an sit communis. Nam, quicquid ipse dicat, non solùm communis, sed omnium ferè opinio habet, non valere consuetudinem; vt beneficiarij perinde testentur pro libito de omnibus reditibus ecclesiasticis, ac de patrimonialibus. Quod etiam tenuit Rochus Curtius in c. fin. de consuetud. fol. 22. col. 3. & Philippus Perus. in rubric. de testam. col. 23. & col. 32. & Caiet. in Sec. 2. q. 85. art. 7. Quam & ipse ante annos triginta etiam præfato Reuerendissimo audiẽte me, dictando è cathedra, confirmaui Salmanticæ. Nã & si aliqui doctores dicant illam, vel illam consuetudinem testandi de illis, aut illis reditibus valere: rarissimi tamen sunt, qui ausi fuerint dicere id, quod præfatus N. ait, valere; vt ad libitũ omnes beneficiarij de omnibus reditibus ecclesiasticis, perinde ac de patrimonialibus, testentur. Secundò probatur, quòd hoc est adeò verum, vt quamuis nemo id tenuisset, debe-3 ret tamen teneri: eo quòd omnia decẽ præcepta Decalogi, de quo Exod. 20. & glo. in c. Quid in omnibus. 32. q. 7. sunt leges diuinæ; imò & naturales, iuxta doctrinam Thomæ receptã, in Sec. 2. q. 122. art. 3. & in 3. dist. 37. q. 2. art. 4. vbi cõmunis id tenet, præsertim Maior. q. 2. Neque Scotus in effectu, quò ad hoc propositũ, dissentit: & per consecutionem, septimum de non furando, & decimum de non cõcupiscendo rem alienã, erunt tales;

iuxta

iuxta l. 1. ff. de furt. At beneficiarius, qui contra sententiam receptam vtitur contraria ipsius N. contra eas facit, vt probatum est in q. 1. monit. XXVII. & XXXIX. rationibus firmissimis; quarum summatim repetitarum, Prima est; quòd non solùm eas infringit is, qui alienũ furatur aut rapit, sed etiã is, qui re aliena contra volũtatem domini vtitur. §. Furtum. Inst. de oblig. quæ ex delict. nascuntur: & quòd qui de reditibus beneficij sui cõtra prefatã sententiam receptam testatur, vtitur bonis ecclesiasticis contra voluntatem D. N. IESV CHRISTI, cuius illa vera esse suprà, q. 1. monit. XXIIII. probauimus; & eius Ecclesiæ, cui administrationẽ ille commisit, vt ibidem
4 monstratum fuit. Secunda, quia etiam infringit præfata duo præcepta is, qui pacta & conuentiones non seruat, etiã si Papa sit, Imperator, aut Rex. cap. 1. de probat. & c. 1. de natur. feud. & l. 1. ff. de pact. & ibi per Bald. allegãtem Magistrum Sentent. qui licet ad seruandũ suas leges humanas cogi nequeant. l. Digna vox. C. de legib. & c. Proposuit, de conceſſ. preb. sunt tamẽ obligati ad seruandas conuentiones cum eis initas virtute præcepti; quod est lex naturalis, & inter Ecclesiam, & ministros ipsius, negotia CHRISTI procurantes, & populum christianum, qui ei tanta bona contulit, fuit (vt suprà d. q. monit. XXVII. probatum est) conuentio saltem tacita, quæ tantum valet quantum expressa. l. Labeo, & l. Item quia. ff. de pact. vt ministri eius, id quod superest eis, accepta sua, quæ honesta sit, sustentatione, tribuerent pauperibus vel aliis operibus piis. Cui consequens est, necessarium esse, vt eis, & non aliis tribuantur. Cùm autem palàm sit, consuetudinem contra ius naturale aut diuinum nihil valere, esseque corruptelam per c. Quæ contra. & c. Mala. 8. distinct. palam quoque erit, eam de qua loquimur, esse (vt Caietanus dixit) corruptelam & hæresim, vel illi proximum, dicere illam valere, vt Petrus Sotus relatus in d. 1. q. nu. 38. significauit, & satis Archid. ibidem etiam relatus expressit. Tertia, quòd etiam transgreditur hæc duo præcepta, & leges naturales, qui re in alium 5
vsum accepta, vtitur in alium: sicut qui mulam in Salmanticam commodatam, ducit Burgos. §. Furtum, de oblig. quæ ex delict. At beneficiarij, qui opinione contraria receptę vtuntur, hoc faciunt: quandoquidem reditibus in alium vsum datis, in alium vsum longè diuersum vtuntur. Quarta, quòd etiam dicta duo præcepta transgreditur, qui quod debet, non soluit ei cui debet; & qui se non exonerat iniuncto ei onere, quando & quomodo tenetur. Quoniam in effectu est alienum accipere aut retinere, cap. Sæpe, de restit. spoliat. & Thom. in Sec. 2. q. 62. art. fin. & probat totus titulus. ff. de condit. & demonstrat. l. 1. & 2. C. de donat quæ sub modo. At qui præfata superflua detinet, aut non tribuit pauperibus, aut donat diuitibus ratione cognationis, amicitiæ, vanitatis, aut vitij; non se exonerat, neq; soluit cui debet; quandoquidem, ea ex quibus colliguntur, collata sunt ei cum onere dandi pauperibus. Tertio probatur, quòd non valeat præfata consuetudo: quia ex fine c. 2. & principio cap. 5. Actorum, adiuncto c. Videntes, 12. q. 1. ex vna parte, & c. Futurã, ead. caus. & quæst. ex altera, ex Clemẽte in locis supra. q. 1. mon. XXIIII. & LXXVII. citatis, colligi-

colligitur sententiã communem esse traditionẽ Apostolicã & Ecclesiæ, vt ministri primũ, deinde pauperes fide-
6 les alantur. Et omnis traditio Apostolorũ, à successoribus eorũ veluti per manus suscepta vel obseruata, pro diuina institutione tenẽda est. c. Ecclesiasticarũ, & c. In his. 11. distin. Quartò, probatur idẽ, eo quòd bona ecclesiastica sunt bona CHRISTI, & non Prælatorũ Ecclesiæ, etiã iure naturali & diuino, vt irrefragabiliter probatũ est in mon. XXIIII. q. 1. Et per supra proximè dicta probatũ est; quòd traditione Apostolorũ declaratũ est, intentionem D. N. IESV CHRISTI fuisse, vt illa in sola opera pia impendãtur. Ergo iuris diuini est, vel ei ęquipollentis, ne ea in alios vsus quàm pia opera impẽdantur. Quintò, quod ad hoc est casus in c. Relatũ. 2. de testam. quẽ post & ante alios multũ cõmendat Rochus vbi supra: quatenus ibi Innoc. III. declarãdo conciliũ Lateranẽse, quod in c. Cũ in officiis eod. tit. habet, quæsita per clericos ex bonis ecclesię, post mortẽ eorũ pertinere ad eorũ ecclesias, siue moriantur testati, siue intestati, ait, procedere illud tã in mobilibus, quã in immobilibus: subdens tamẽ, non esse cõsuetudinis improbãdę, vt aliqua mobilia pauperib⁹, & religiosis locis, & illis qui viuenti seruierant, siue sint consanguinei siue alij, aliqua iuxta seruitij meritũ conferantur. Per quod clarè significat, eam solã testãdi consuetudinẽ de reditibus ecclesiasticis valere, per quam relinquuntur bona in pia opera, vel in iustam obsequiorum remunerationem.
7 Neque obstat, quòd præfatus N. velit intelligere illum textũ de ipsis bonis stabilibus ecclesiasticis, & non de reditibus eorum, ad administrationem rectoris eius pertinẽtibus. Tum, quia hoc est velle nouare omnia recepta. Tum, quòd vna constitutio interpretans aliam, intelligẽda est in terminis interpretatæ. Auth. Hæc cõstitutio. §. Hęc igitur coll. 6. & c. Cũ in officiis, eiusdem tituli; quod ibi declarat Innoc. loquitur de reditibus Ecclesiæ pertinentibus ad eius rectorẽ. Tum, quod ipsemet Innoc. in d. c. Relatum. Vers. Cęterũ, clarè demõstrat; se de reditibus Ecclesiæ loqui, & non de bonis aliis stabilibus Ecclesiæ; quatenus ait, ea quæ prędixit, non esse intelligẽda de his quæ ex hæreditate, vel artificio, aut doctrina proueniunt: quoniã illa distribuẽtur pro arbitrio decedẽtis: Palàm ponens differentiam inter quęsita ex bonis Ecclesiæ, & alia aliũde quæsita. Itaque in effectu probat, valere cõsuetudinem testãdi de quęsitis ex bonis Ecclesiæ in opera pia; nõ autẽ in alia. Quæ, vt postea dicemus, est vera conclusio, & resolutio. Sextò, idem probatur, quòd Papæ sunt 8 omni lege humana superiores, neque obligantur ea quatenus est humana. c. Cuncta per mundum. 9. q. 3. c. Proposuit, de concess. præb. l. Princeps. ff. de legib. At Papæ ligantur lege de non testando ad profana de reditibus Papatus: quia non permittit Ecclesia, neque successores eorũ talia testamenta exequi. Imò præfata eorũ bona deferuntur ad eum, quem Camerarium, seu Camarlengum vocant: cuius officium morte Summi Põtificis non finitur, Clem. Ne Romani. §. eo prouiso, de elect. vbi bona glo. in propositũ nostrũ. Ergo lex de non testando ad profana de reditibus ecclesiasticis, non est tantum humana, sed etiam naturalis vel diuina. Neque obstat dicere ex aduerso, quòd Paparum

siue

siue Pontificum Maximorũ testamẽta, non admittũtur, etiam ad pias causas facta; vt ipsemet dixi in præfato libello. q. 3. & quòd ita hoc argumentum non probat plus de cõsuetudine testandi ad profana, quã ad pia. Et ipse fateor in præfata q. 3. legẽ de non testãdo de reditibus ecclesiasticis ad pia opera, solùm esse humanã, & non naturalem, neque diuinam. Non, inquã, hoc obstat. Tum, quòd sufficit in eo proposito, quòd probet legẽ de non testãdo ad profana esse diuinã vel naturalẽ. Tum, quòd alia ratione impeditur executio testamentorũ Pontificum Maximorũ ad profana; & alia testamẽtorũ ad pia: quia illa impeditur, eo quòd sunt cõtra legẽ naturalẽ, vel diuinã; hęc verò, quia omnia relicta in pios vsus de reditib° ecclesiasticis potest vertere Papa in alios. Clem. Quia contingit, de relig. domib. & ita successor potest bona relicta à prędecessore in vnũ vsum pium, conuertere in aliũ; & lõgè facilius quã ea, quæ laici relinquũt de bonis suis profanis. Quoniã relicta ab his nõ posset siue iusta causa, vt satis declarauit conciliũ Tridẽt. sess. 25. cap. 5. de reformat. Relicta verò Papæ posset cõuertere pro volũtate sua, vel certè pro longè minori causa: quia sunt relicta de bonis suapte natura piis vsibus dedicatis. Septimò facit, quòd cùm in antiqua, & parte decisa. c. Ad hęc, de testam. vt refert Io. And. in Mercurial. reg. Nemo plus, de regul. iur. lib. 6. erant quædã verba, quibus significabatur, valere huiusmodi consuetudinẽ; quę tamẽ in hac, quã habemus, authentica cõpilatione, sublata fuerũt, & non alia ratione, quã quia illud quod illa verba significabãt, licet fortè non probarent, erat contra legẽ naturalẽ, vel diuinã, per prædicta. Nam ratio, quã N. reddit, scilicet; quòd illa consuetudo, de qua ibi, erat aliqua particularis, & ne amplius serperet, & ne per illã daretur occasio eam extendendi, & alias generandi; fuerunt sublata illa verba. Quia fatetur, legem meliorẽ esse, nõ testari clericos, quã testari. Illa, inquam, ratio nihil valet. Tum, quia est mera diuinatio, & somnium, vt ex se patet. Tum, quia leges prouidere quidẽ solent, ne cõsuetudines prauæ, quæ sunt contra leges naturales vel diuinas, oriantur: non tamen ne orirẽtur illæ, quæ sunt rationabiles, licet sint contra leges humanas, & non tam vtiles ac illæ. c. final. de consuetud. Et ita cùm, ipso fatente, prouisum fuerit in decidendo præfatũ capitulum, Ad hęc, ne orirẽtur aliq huiusmodi cõsuetudines; palam colligitur hanc esse prauam, & directè vel indirectè cõtra legem naturalem vel diuinã, ac per consecutionem inualidam. Tum, quia si N. opinio esset vera, videlicet; quòd beneficiarij perinde possint disponere in vita & in morte de reditibus ecclesiasticis, ac de patrimonialibus, rationabilior profectò esset consuetudo testãdi pro libito, quàm contraria. Quare neque illa opinio est vera: & ratio tollendi verba præfata, fuit; quia contra legem naturalem vel diuinã erat cõsuetudo significata per ea, & ita nullatenus tolerabilis. c. Sunt quidam. 25. q. 1. c. Quæ contra 8. distinct.

SVMMARIVM.

Consuetudo, vt beneficiarius percipiat fructus vnius vel alterius anni post mortẽ, valida. nu. 1. Et quomodo intelligenda remissiuè. nu. 2.

Consuetudo derogat legi, quatenus est humana, non quatenus est naturalis, vel diuina. nu. 3.

Consue-

Consuetudo Clericorum testandi ad libitũ à Papa, non toleratur in Italia, nec alibi. nu. 4.

Nec approbari potest ab vlla potestate humana, cùm esset cõtra diuinam auctoritatem. nu. eod.

Permissio duplex, altera quæ probat; altera quæ tantum non punit. huius speciei esse illam, qua permittitur alicubi consuetudo clericorum testandi ad libitum, & quæ de causa. nu. 5.

Consuetudo testandi etiam ad pia, non est in Hispania Episcopis: videtur autẽ esse inferioribus, quæ tamen nec illis est in Italia, nec in multis partibus Galliæ, sine facultate Episcoporum. nu. 6.

III. Moneo, nihil etiam obstare pro-
1 ximi moniti cõclusioni illa quinque, quæ in præfata q. 3. nu. 11. etiam ipsemet mihi opposui. Primũ est Extrauagans, quę incipit. Suscepti, Io. XXII. quæ est in tit. de elect. inter Extrauagantes eius, & in tit. Ne sede vacan. inter Extrauagantes communes; quæ approbat consuetudinem, vt beneficiarius percipiat post mortem reditus beneficij, primi aut secundi anni. Secũdum est, quòd videtur Innocentius approbare in c. Cum tibi, de verb. signif. præfatæ consuetudinis valorem; quod ibidem Panor annotasse dicitur. Tertiũ est, quòd cõsuetudo potest legem abrogare humanam. c. fin. de consuet. l. 2. C. Quæ sit longa consuetudo, qualis videtur esse hæc, prohibens beneficiariis hanc testamenti factionẽ; & quod cõtra eam est generalis cõsuetudo. Quartũ, quòd beneficiarij videntur domini suorum redituũ. c. 1. de cleric. non residẽt. lib. 6. per locum à contrario sensu; & quòd dominus cuiusq; rei potest pro libito de ea disponere, atq; testari. l. Si quis vi. §. Differentia. ff. de acquir. possess. l. 1. ff. ad l. Falcid. l. 1. C. de Sacros. Eccle. Quintum, quòd summus Pontifex cùm non puniat beneficiarios testamenta faciẽtes, satis videtur legem id prohibentem abrogare velle, cùm alioqui peccarent. arg. c. Qui negligunt. & c. Resecandæ. 23. q. 4. c. Qui consentit. 83. distinct. Ad quæ argumenta parũ vrgentia si crespondetur: Ad primum quidem eodem omnino modo, quo respondimus supra quęst. 1. mon. XLVIII. defendendo non probari per illam valere consuetudinem disponendi ad libitũ de redituũs ecclesiasticis inter viuos, neq; testando. Ad secundũ respondemus, Primum quod Innoc. in allegato c. Cùm tibi, de verb. signif. non asserit esse vllam consuetudinẽ testandi clericorũ; neq; de potestate testandi loquitur, sed de potestate ordinandi, quam ordinationem glos. in eod. c. refert ad ordinationem inter viuos faciendam, iuxta constitutionem Alex. III. positam in d. c. Ad hæc. Deinde, quòd quamuis 2
Innocentius ibi eam consuetudinem præsupponeret, intelligendus tamen foret de cõsuetudine testandi in pios, & non in profanos vsus, iuxta supradicta in responsione argumẽti primi, remissa ad monitum XLVIII. quęst. primæ. Ad tertium respondemus, pri- 3
mo fatendo consuetudinem posse indubiè derogare legi humanæ, quatenus est humana. c. fin. de consuetud. sed non quatenus illa complectitur legem naturalem, aut diuinam. c. Quę contra mores. 8. dist. & larè Fely. in c. 1. de treug. & pac. Et subinde fateor, consuetudinem posse beneficiariis concedere facultatem testandi in pios vsus, cùm id lege tantum humana prohibeatur: sed non testandi in vsus profanos; cùm id lege naturali com-

comprehensa in septimo præcepto sit interdictum, vt probatum fuit suprà q.1. monit. XXI. & XXXIX. Secundò, respōdeo, negando planè id quod hoc argumentum supponit, videlicet; Cōsuetudinem generalem vbiq; vigere, vt beneficiarij ad libitū testari possint: contrarium enim efficaciter monstratum fuit suprà ead. q. mon. II. & q. 1. monit. L. Ad quartum respondemus, inficiantes apertè; beneficiarios esse dominos redituum ecclesiasticorum, saltē liberos, & absolutos, sicuti sunt redituū suorū patrimonialiū, & quasi patrimonialiū, & vt laici suorū bonorum; sed solum dispensatores, vel domini astricti & obligati, vt victu sibi honesto retento, quæ superfluunt elargiantur pauperibus: quia supra q. 1. mon. XXIIII. efficacissimè probatū fuit, solum IESVM CHRISTVM D. N. esse verum dominum omnium bonorum ecclesiasticorum, non solū ea generali ratione, qua Domini est terra, & plenitudo eius, Psal. 23. & c. Quo iure. 8. dist. sed etiam speciali, qua alius quilibet est iure gentium rei suæ dominus; & per eum immediatè concessam esse administrationem eorū Ecclesiæ vel Papæ, & mediatè aliis Prælatis, & beneficiariis, per titulos canonicos supra dicto modo restrictā.

Ad quintum, negamus primo; summos Pontifices tolerare vbique præfatam consuetudinem: quia palam est non tolerare illam in Italia, vt latius monstramus in commentario. c. Non liceat Papæ 12. q. 2. quem cum hac Apologia componimus. Secundò, etiam negamus, videri summos Pontifices voluisse legem prædictā abolere, ex eo quòd beneficiarios testamēta facientes non punierint. Primū, quia superior non videtur legē à se latam, à subditisq; receptā abrogare, eo quòd transgressores eius nō puniat. c. Cùm iam dudum, de præben. glo. c. Omnis, dist. 3. & latè Felyn. in c. 1. de treug. & pac. supr. gloss. illius singularis vers. Noua lex. & constat hanc legem cōmunem, fuisse receptissimā. Item, quia legē naturalem, aut diuinā positiuam, nequeunt superiores, vt maximè id velint, ac expressim caueāt, tollere. Quia legem maioris, minor nō tollit. Clem. Ne Romani, de elect. cap. Cùm inferior, de maiorit. & obed. Neque etiam circa eam indulgere seu dispensare sine iusta causa. glos. c. Non est, deuoto, & c. Quanto, de iure iuran. Notatur latè in c. Quæ in ecclesiarum, de constitut. Et lex prohibens testamenti factionem de reditibus ecclesiasticis in vsus profanos, est naturalis, comprehensa in septimo Decalogi præcepto, vt eā superius explicuimus in hac ead. quæst. 3. monit. II. & latius q. 1. mon. XXI. & XXXIX. Et subinde, nec tacitè nec expressè hanc legem superiores tollere possunt; nec circa illam dispensare sine iusta causa, vt luculenter Panor. docet in repet. c. Cùm esses. nu. 29. de testam. Quæ dispensatio rectè facta, declaratio effectu ipso iudicanda est, iuxta Thom. Quodlib. 4. art. 13. & Quodlib. 9. art. 15. & Maior. in 3. distinct. 24. quæst. 12. & melius in 3. distinct. 37. quest. 12. vbi Scotus subtiliter de duplici dispensatione. Negamus item id, quod insinuatur in fine præfati quinti argumenti, scilicet; 5 summos Pontifices, aliosque prælatos permittentes testamenta beneficiariorū, non facta prius abrogatione huius legis, peccare. Primùm, quia non illa permittunt approbando, sed solum nō puniēdo, ad alia maiora damna euitanda;

tanda; & alios fines bonos: quod fieri potest, iuxta gloss. celebrem ab omnibus receptam in c. Omnis. 3. dist. & in c. Meretrices. 32. q. 4. & Io. And. in Mercurial. c. Peccatũ. de reg. iu. lib. 6. receptus vbique, qui has duas species permissionis expressit. Qua etiã ratione Ecclesia, multa obscœna in carnispriuio fieri impunè permittit. c. Denique 4. dist. multãq; prostibuli, seu lupanaris fornicationẽ impunitã omittit: sed non ideò isthæc approbare cõsetur, d. c. Meretrices; nec si vellet, posset, cõtra iuris diuini prohibitionem. c. Sunt quidam. 25. q. 1. & hac ratione non sunt dicendi perperam agere superiores, huius legis transgressores non plectendo, ad euitanda plura & maiora damna litium, iurgiorum, inimicitiarum, & sumptuum, quę in dies oriuntur; exquirendo, an & qualiter, ac quatenus circa prædicta beneficiarij excesserint; & mouẽdo lites aduersus eorum hæredes. Quod profectò esset litibus, & scandalis implere orbem, cum paruo commodo; eo quòd multis modis se possent hæredes defendere, allegando multas rationes, quibus disponere potest beneficiarius, tam in morte, quàm in vita, ad libitũ de omnibus reditib° sui beneficij; vel de aliqua eorum parte, quæ colligi potest ex præfato libello q. 1. à num. 48. vsque in finem. & in hoc suprà q. 1. à mon. 1xxv. vsque in finem tangũtur, & resumuntur infrà mon. vlt. Quare multò satius est cõmittere ista omnia conscientię beneficiariorum, vt rationẽ ipsi debitã ineant, & illã reddant Deo, qui indubiè petiturus est eam exactè istorum redituum suę administrationi commissorum. Ad quod etiam respexit lex Regia Hispaniæ in petit. 87. in curiis seu comitiis Vallisoleti, anni 1533. ibi. (*y sobre las herencias de los clericos, mandamos que se guarde la costumbre, que en esto se ha tenido; y desde agora se den las prouisiones, que fueren necessarias para que se guarde la dicha costũbre*) respexisse, inquam, videtur, quatenus præcipit seruari clericis consuetudinem, quam circa testamenti factionẽ obtinent. Nec enim mens eius latoris fuit, vt omnia passim testamenta beneficiariorum tueretur; nec si ea fuisset, iusta foret: sed tantum voluit quieti Reipub. consulere, & seminaria & fomenta litium iurgiorum, & scandalorum prudentissimo consilio submouere, ac ipsorum testamentorum conditores, suæ ipsorum conscientiæ relinquere, vt eorum Deo reddant rationem, exactè eam reposcituro. Qua ratione audio etiam fere. Pium IIII. vt infrà mon. ix. tangemus, & latius declarauimus super ipsiusmet Extrauaganti in Comment. c. Non liceat. 12. q. 2. quem cum hac Apologia tanquam rem ad eam pertinentem componimus, statuisse, ne testamenta clericorum in Vrbe decedẽtium, in ius vocarẽtur, sicut ante eum vocari solebant. Sit itaque hæc conclusio; quòd consuetudo non concesserit, neque etiam possit cõcedere beneficiariis testandi facultatem de redditibus ecclesiasticis in profanos vsus, licet in pios sic; quamuis nec in pios Episcopis Hispanis concesserit; & si par sit credere cõcessisse illam ad pios vsus, aliis minoribus clericis sæcularibus, & beneficiariis in Hispania: quoniam in Italia id non esse consuetudine concessum, palam constat ex prædicta Extrauag. & alijs quas Paulus III. Iulius III. Paulus IIII. Pius IIII. & S. D. N. Pius V. ediderũt; quarum tenores qua parte huc pertinent,

nent, in prædicto c. Non liceat, à nobis transcribuntur. In aliquibus etiam partibus Galliæ non consueuerũt clerici sine Episcoporum facultate, vel aliquorum aliorũ obseruatione etiam ad pia testari.

SVMMARIVM.

Episcopi, qua ratione in Hispania non testantur. num. 1.

Beneficiarij minores Episcopis etiã simplices, qua ratione non testantur. num. 2.

Beneficiarius, etiam Episcopus, potest relinquere testando cui voluerit tantum quantum de patrimonialibus dedat gratiosè. nu. 3.

IIII. Moneo, inferri ex prædictis, Primũ; quòd bona pars rationis, qua quotidie Summus Pontifex per suos collectores in Hispania accipit omnia spolia, seu bona Episcoporũ, quæ relinquũt tempore mortis de redditibus ecclesiasticis, omnibus reiectis testamentis, est; quia Episcopi non possunt de illis iure testari, per prædicta; & per textum in hoc singularem in c. Quia Ioannes. 12. q. 5. Dixi, bona pars rationis, quia non est tota; est enim pars eius, quòd per ius antiquum scriptum, vel non scriptum, id est consuetudinem antiquam, vel per nouas Extrauagantes, sunt reseruata ipsi Papæ; vt latius diximus in Commentario præfati c. Nõ liceat Papæ. 12. q. 2. Hæc eadem ratio est, quare Summorum Pontificum testamenta à successoribus suis non recipiuntur, quò ad reditus ecclesiasticos; quando saltem eos ad alios quàm pios vsus relinquunt. Quin omnia prædicta eorum bona deferuntur ad Camerarium: cuius officium morte Summi Pontificis non finitur. Clem. Ne Romani. §. Eo prouiso, de elect. vbi bona glossa in propositum nostrum, vt prædictũ est suprà ead. q. mon. 11. Dixi, saltem quò ad alios vsus, quàm pios: quoniam alia ratione opus est ad ea infringenda, cùm eos in pios relinquerent, quę posita est in mon. 11. huiusmet quæst. Infertur itẽ, quòd nullus omnino beneficiarius testari potest de his rebus, quas non liceret ei donare inter viuos diuitibus propinquis, & amicis, sine respectu pietatis, aut paupertatis. Nã ex supradictis liquet, quò ad illas omnes, prohibitam esse beneficiariis testamenti factionem; & minorem potestatẽ eos habere testandi, quàm donandi. c. Ad hæc. adiuncto c. Relatũ 2. de testam. & c. Quia Episcopus. 12. q. 5. vbi glossa memoranda. Infertur 2
item, verum esse id, quod Panor. in c. Cùm esses, de testam. nu. 23. latè ac efficaciter probat cum communi, cõtra glossam in c. Presenti, de offic. ord. lib. 6. videlicet; nullum beneficiariũ, quamlibet simplicem, posse de redditibus eius testari. Primùm, quia iura pontificia id prohibentia, generaliter de omnibus beneficiariis loquuntur, & ita generaliter sunt intelligenda. l. De pretio. ff. de public. cap. Solitæ, de maiorit. & obed. Deinde, quia expressim quędam illorum iurium prohibent simplicibus beneficiariis testamenta facere, videlicet. c. Relatum 2. de testam. & c. Episcopi. & c. fin. 12. q. 1. quæ id prohibẽt canonicis, quos esse beneficiariós simplices in confesso est. Tertiò, quia eadem ratio dictat adimendam esse vtrisque beneficiariis simplicibus & curatis testamẽti factionem, cùm vtrorumque beneficiorum simplicium & curatorũ reditus sint ecclesiastici, & bona ecclesiastica: habeántque subinde onus adiunctum tacitè vel expressè erogandi illorum superflua pauperibus, vt su-

perius abundè dictum est in quæst. 1. vbi etiã monito XXVII. & XXXIX. docuimus, reditus simpliciũ beneficiorum nequaquàm liberius erogari
3 posse, quàm reditus aliorum. Infertur etiam ex prædictis ratio concilij Agathensis. c. Si Episcopus. 12. q. 5. permittentis Episcopo, vt quantum de bonis suis patrimonialibus Ecclesiæ contulerit, tantundem possit decedens propinquis, aut quibus maluerit relinquere: quia, scilicet, tunc æquipollenter seu virtualiter de reditibus suis patrimonialibus effectu inspecto testatur. Et de æquipollentibus idem est iudiciũ. l. fin. ff. mandat. c. Licet ex quadã, de testib. Infertur etiam, quòd beneficiarius, qui rebus suis patrimonialibus, aut quasi patrimonialibus, quodpiã pauperibus donauerit, posset tantundẽ ex testamẽto cui voluerit relinquere ex reditibus ecclesiasticis, per præfatũ c. Siquis Episcopus. 12. q. 5. & tradit Perus. in rub. de testam. col. 32. Sicuti etiam beneficiarius aliquid donans Ecclesiæ inter viuos ex bonis patrimonialibus, potest deinde tantumdẽ sibi ex bonis Ecclesiæ assumere, c. Si quis qualibet. 12. q. 2. vt suprà dictum est, q. 1. monito LXXV. & tradit. Perus. vbi suprà. Quod temperandum est, iuxta Panormitani doctrinam in cap. 1. de rerum permutat. & in repet. cap. Cùm esses, de testam. num. 31. pulchrius. Quo multi excusari possunt, & imputare reditibus ecclesiasticis omnia, quæ in eleemosynã expendunt ex bonis suis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, vt tantundem cui velint sana conscientia relinquere possint.

SVMMARIVM.

Beneficiarij diuina lege prohibentur testari de reditibus beneficij ad profana; humana verò ad pia. num. 1.

Concordia negantium & asserentium, consuetudine posse induci vt beneficiarij testentur. num. 2.

V. Moneo, inferri etiã ex prædictis; 1
quòd licet beneficiarij, dum bene valent, imò & cùm ægrotant, possint & debeant inter viuos omnes suos reditus superfluos, & quæsita ex eis, pauperibus & piis operibus donare. iuxta hoc c. Hieronymi. & c. Cassellas. & c. Episcopi. 10. q. 2. vt iã superius dictum est in q. 1. mon. XXVII. & seq. per testamentum tamen & vltimã voluntatem nequaquàm possunt, neque ægroti neque sani. Infertur etiam quòd alia lege ac ratione prohibentur beneficiarij testari de reliquis suorum redituum in profanos vsus, & alia lege ac etiam ratione in vsus pios. Nam testamenti factio in vsus profanos interdicitur lege naturali diuina comprehensa in septimo Decalogi præcepto: & etiam in ratione, quæ dictat repugnare legi naturali vti re aliena in aliũ vsum ab eo in quẽ accepta sit: & quod est debitũ vni, alteri soluere. Id quod latè monstratum est suprà in eadem q. mon. III. & q. 1. mon. XXI. & XXXIX. Quorum vtrumque facit beneficiarius, dum reliqua istorum redituum debita pauperibus, vult ex testamento in profanos vsus relinquere, per latè in prædictis monitis adducta. Testari verò in pios vsus haudquaquàm hac lege & ratione beneficiariis prohibetur. Cùm testando in pios vsus, in eum vsum in quem acceperunt, his reliquis vtantur, & soluant eisdem, quibus debentur. Prohibentur autem testari lege canonica, intendente; vt beneficiarij reliqua ista inter viuos, in pia opera impendant, & vt illorum desiderium abiiciant.

Quæ

Quæ fuit ratio ſcopúſque huius prohibitionis, ſuprà in hac q.mon. 1. de-
2 claratus. Infertur etiam ex his, deciſio illius perobſcuræ quæſtionis, à multis quidem propoſitæ, à nemine tamen hactenus radicitus explicatæ; An ſcilicet, conſuetudine induci poſſit, vt beneficiarij teſtari valeant de reditibus beneficiorum, abrogando ius commune contrarium. Et reſpondemus; nullam omnino conſuetudinem inducere poſſe iſtam teſtandi factionem, contra iuris communis prohibitionem, in quantum ea in ſeptimo continetur præcepto, ac legi concordat naturali in eo comprehenſę. Quãdoquidem conſuetudo contra legem naturalẽ, & diuinam nulla eſt. c. Quæ contra mores. & c. Mala cõſuetudo. 8. diſt. & conſequẽter nequit præſtare facultatem teſtandi in profanos vſus, cùm aduerſetur hoc, vt proximè & in III. monito diximus, ſeptimo præcepto, & legi naturali in eo comprehenſæ. Poteſt autem conſuetudo introducere, vt in pios vſus beneficiarij teſtentur; cùm hoc lege humana tantum prohibeatur, & non naturali, cui derogare poteſt conſuetudo. c. fin. de conſuetud. l. 2. C. Quæ ſit longa conſuet. vt proximè explicuimus. Qua radicati, vt ita dicam, declaratione, conciliari poteſt opinio improbantiũ iſtam conſuetudinem permittentem teſtamenta cõdere beneficiariis, quam ferè omnes amplectuntur; ex quibus multos retulit de more D. Didacus in d. c. Cùm in officiis, de teſtam. nu. 9. cum opinione contraria paucorum, quos idem retulit ibidem. Cui tamen non accedit Hoſtien. in c. final. de pecul. cleric. Solum enim ait id eſſe verum ſecundũ quoſdam. Neque Diuus Anton. 3. par. tit. 10. §. 14. ſolum enim ait, id fieri, non tamen dicit bene fieri; quamuis quidam putant eos eſſe in illa paucorum opinione.

SVMMARIVM.

Papa, quanto difficilius poteſt facere facultatem teſtandi ad profana, quàm ad pia. num. 1.

Papa, An, & quomodo teſtari poſſit pluſquàm alij clerici. num. 2.

Teſtandi facultas de reditibus eccleſiaſticis intelligitur ad vſus pios, etiam ſi, &cæt. num. 3.

Priuilegium ita interpretandũ, vt operetur aliquid contra ius commune; ſed dato aliquo tali effectu, reſtringendum; ne alia, præſertim maiora operetur. num. 3.

VI. Moneo, inferri etiam ex prædictis; quòd concluſio Panormitani in c. Cùm eſſes, de teſtam. nu. 30. aſſerentis; ſummum Põtificem non poſſe concedere facultatem teſtandi de reditibus eccleſiaſticis abſque iuſta cauſa, reſtringenda eſt quò ad facultatem teſtandi in profanos vſus; quia hæc eſt contra legem naturæ. Et ideò tanta cauſa in hoc requiritur, quanta in diſpenſatione & relaxatione legum naturalium. Non autem eſt extendenda, quò ad facultatem teſtandi in vſus pios: quia hæc legi tantum humanæ aduerſatur; & ideo hæc ſanctè dari poteſt ex cauſa longè minori: & ſi fiat ſine vlla cauſa, in vtroque foro valebit; licet quò ad forum conſcientiæ peccaretur, ſaltem venialiter. Quia contra legem ſuam poteſt ſummus Pontifex ſine iuſta cauſa diſpenſare, ad effectum, vt valeat diſpenſatio: imò & ad effectum non peccandi mortaliter; imò & ad effectum non peccãdi venialiter, ſi aliqualis cauſa iuſta putata ſubeſſet; vt ſatis colligitur ex vtroque Thoma Prima 2. q. 96. art. 5. & Sec. 2. q. 187. art. 3. Et ſi quis dili-

gentius expendat argumenta Panormitani, intelliget per illa nil aliud probari. Quæ sanè noua, aperta, &
2 optimè fulcita declaratio est. Infertur etiã ex prædictis multo certior & clarior decisio illius quæstionis; An summus Pontifex testari possit, quàm illa nonnihil confusa Perusini in rubri. de testam. col. 32. & 33. dicentis; Posse Papã, sicut & reliquos simplices clericos. secundum glos. sing. in l. Cùm hæredes. C. Qui testament. face. poss. Est enim clarior & profundior respõsio; non posse testari eum de reditibus ecclesiasticis ad vsus profanos: quoniam hoc est prohibitum per legem naturalem inclusam in septimo præcepto Decalogi. Posse tamen testari ad vsus pios: quia hoc est prohibitum per solam legem humanã, cui Papa subiectus non est; saltem quò ad coactionem. c. Proposuit, de concess. præb. & c. Cuncta per mundum. 96. q. 3. & vterque Thom. Prima 2. q. 96. art. 5. Non obstat id quod audio, scilicet; Pontificum summorum successores, prædecessorum testamenta minimè admittere solere, etiam si sint ad vsus pios facta: quia respõderi potest per ea quæ respondimus ead. quæst. mon. III. scilicet; quòd possunt efficere, non quidẽ vt præcessorũ suorũ testamẽta in pia opera facta nõ valeant, sed ne in illa impendãtur, in quæ reliquerũt; sed in alia quæ eis videbuntur cõuenientiora. Non autẽ possunt iustè efficere, vt illa in vsus insumãtur profanos: quia id lege naturali vetitũ est,
3 per supradicta in ead. q. mon. III. & q. 1. mon. XXXIX. Infertur etiã ex prædictis, facultatem testandi à summo Põtifice prælatis, & aliis beneficiariis ecclesiasticis concessam, intelligendam esse in dubio concessam ad vsus pios, & non ad profanos, vt decidit Barbat. de præstant. Cardinalium. part. 1. q. 4. col. 3. per ea quæ ipse allegat, quę paulò plus nos superius digessimus. Et quia licet omne priuilegium debet ita intelligi, vt aliquid operetur cõtra ius commune. c. In his, de priuil. & l. 1. ff. ad municipal. dato tamẽ aliquo quod operetur, in reliquis debet restringi. c. Porro, de priuileg. l. si quãdo. C. de inoffic. testamen. c. 1. de rescript. vbi pulcherrimè Deci. col. 5. Vnde, cùm prædicta facultas sit priuilegium, & operari possit effectum testandi ad vsus pios contra ius cõmune, nõ debet alium maiorem effectũ operari, scilicet, testandi ad profanos. Idem quoq; asseruimus de priuilegio testandi ad quoslibet vsus cõcesso nõ exprimẽdo profanos eadẽ ratione. Et quia faciẽs facultatem generalẽ, quæ ex proprietate verborũ potest cõprehendere ea quæ sunt delicta, & non sunt delicta; non debet præsumi, velle delinquere, vel mandare delictum. l. Si procurator. ff. de cõdict. indeb. c. 2. de reg. iur. l. Merito. ff. pro socio. Dicere autem facultatem illam generalem extendẽdã esse ad vsus profanos, nil aliud est, quàm in dubio profiteri Papam peccare, causamq; peccandi prestare: quia vt mox dicetur, peccat concedendo id absque iusta causa. Facit à simili, quòd Papa derogando iuri patronatus, non videtur derogare iuri patronatus laicorum, etiam si dicat se derogare iuri quorumcunque patronorũ, vt probat Fely. in tract. Quando litteræ Apostolicæ. Infertur etiam ex prędictis, peccare illũ, qui priuilegio aliquo munitus, è reditibus ecclesiasticis ad vsus profanos testatur: quamquam id sit Apostolicum, & in eo exprimatur, vt possit testari ad vsus profanos, si absque

si absque iusta causa ei cōcessum fuerit. Quia illa est dispensatio contra legem naturalem diuinam, contra quā priuilegium concessum sine iusta causa nemini prodesse potest, saltem quò ad forū interius. glos. adiuncto textu c. Non est, de voto. & c. Quando, de iureiur. Et hanc existimo esse causam, quare ego nullam hucusque viderim facultatem particularem, in qua summus Pōtifex expressè concedat alicui, vt de bonis ecclesiasticis in diuites & vsus profanos, sine paupertatis aut pietatis intuitu, testari possit: quamquam vidi aliquas facultates, quibus testandi simpliciter & quomodocunque voluerit, potestatem cōcedit. Verùm ad vsus profanos huiusmodi dispensationes extēdendæ non sunt, per superius dicta. Dixi, particularem facultatem: quia posteaquàm scripsi præfatum libellum, & in Vrbem veni, vidi Extrauagantem Pij IIII. datam Nonis Febr. anno 1560. cuius tenorem transcribo in comment. cap. Non liceat Papæ. 12. q. 2. Qua clericis apud Sedem Apostolicam residēntibus, fit facultas testandi de bonis suis, etiam ex reditibus ecclesiasticis quæsitis in cognatos & extraneos, diuites & pauperes. Quæ tamen facultas, vt super ead. extrauag. annoto, intelligenda est quò ad forum exterius tantùm: quia facta fuit, vt audio, ad tollendas grauissimas illas molestias, quæ fiebant per ministros à Camera deputatos, omnibus clericis ægrotis; annotando, etiam antequàm morerentur, bona, quæ habebant vndecumque quæsita; ne morientibus illis, cognati, hæredes, & famuli absconderent, vel amouerent à domibus eorum ea spolia, quæ post mortem eorum, Cameræ Apostolicæ debebantur, vt paulò latius dicam super dicta Extrauag.

SVMMARIVM.

Testamentum testantis per priuilegium valet, nulla de tali priuilegio facta mēntione. num. 1.

Interpretatio in dubio, facienda ita, vt actus valeat. num. 2.

Princeps regulariter non præsumitur in dubio vti potestatis plenitudine, nisi cùm alias actus non valeret. num. 2.

Iudicis sententia fundata in causa minus sufficienti, sustentatur per aliam sufficientem. num. 3.

Iudex fungens duplici potestate, præsumitur vti efficaciore. num. 3.

Donatio à Rege filio facta, valet; etiam si non exprimat se in id potestatis plenitudine vti. num. 4.

VII. Moneo, id in quo inter præfatum N. & me conuenit; valere testamentum eius, qui habet priuilegium testandi, etiā si testetur non exprimendo se virtute illius testari. Primò quidem per l. 3. ff. de milit. testam. quatenus habet; militis testamentum valere, priuilegio militari, etiam si iure communi voluit testari, & non adhibuit omnia in id requisita. Deinde, quòd in dubio interpretatio debet fieri, vt actus valeat. l. Quoties, de verb. oblig. & l. Quoties in actionibus, de reb. dub. & in c. Abbate Sancti, de verb. signif. cum simil. ibi allegatis in glossa, in verb. Valere. Tertiò, quòd licet princeps nō præsumatur in dubio vti plenitudine potestatis, vt notat Innoc. in cap. Innotuit, de elect. tamen, si aliter actus non valeret, præsupponitur ea vti, ad hoc vt actus valeat; vt notat Paul. de Castro in l. Ex imperfecto C. de testam. & Alex. in l. Quāquam C. de testamen. milit. Quartò, quòd sententia fundata in aliqua lege

parum faciente, sustentatur per aliam melius facientem, secũdum Panorm. in c. Cùm ex officij, de præscript. quẽ sequitur ibi Fely. col. 13. ver. Quarta conclusio, qui superius in 6. conclusione probauerat, iudicem qui duplicem potestatẽ habet, in dubio procedere virtute efficacioris. Non obstat, quòd Bald. dixerit in c. 1. §. Item sacramenta, de pace iuramen. firm. col. penul. nu. 19. Donationem factã
4 à Rege proprio filio, non valere, nisi expressè dicat, se potestate Regia id facere. Nam licet eum sequatur Fely. in c. Qualiter & quan. 1. col. 2. de accusat. & Hippolyt. alios referens in sing. 196. non est verum. Tum, quia licet iure communi donatio inter patrem & filium in potestate constitutũ non valeat. l. Donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxorem. & l. Frater à fratre. ff. de cõdict. indebit. tamen id fallit in donatione, quæ fit à Rege filio vt ipsemet Bald. dicit vbi supra; & alij plures, quos allegat Tiraquell. in tract. de nobilit. cap. 37. nu. 45. arg. l. penul. C. de donat. inter virum & vxorẽ: & quòd quæsitum ex tali donatione fit quasi Castrense peculiũ. iuxta l. Cum multa. C. de bonis quæ liber. & vt supra dictum est, quando Princeps facit aliquem actum, quem non potest facere nisi vtatur plenitudine potestatis, etiã in dubio videtur illa vti.

SVMMARIVM.

Testandi facultas, non moritur morte illam concedentis. num. 1.

Licentia eligendi confessarium, non expirat morte illam concedentis. num. 1.

Gratia facta non expirat morte illam facientis. num. 1.

Indulgentia morte concedentis eam, non moritur. num. 2.

Mandatum morte mãdãtis re integra moritur. num. 3.

Sententia, præceptum sine cognitione latũ moritur morte ferentis. num. 3.

Licentia non residendi morte concedentis non moritur. num. 4.

VIII. Moneo, dixisse in dicto libello q. 3. à nu. 22. id, in quo etiam inter
1 præfatum N. & me conuenit, scilicet, facultatem siue licentiam testandi non mori morte concedentis: licet contrarium tenuerint aliqui, de quibus est Marianus Soccinus iunior, cons. 89. vol. 1. quod neruosius quàm ipse, & alij per ea quibus in c. Placuit, num. 35. secuti Palud. contra quosdam alios in 4. dist. 7. q. 3. probauimus, ab hinc circiter viginti octo annos; potestatem eligendi confessarium à Papa vel Episcopo factam, non expirare morte concedentis. Primo quidem, quòd gratia facta non expirat morte concedentis illam; vt est casus. c. Si cui, de præb. lib. 6. quatenus habet potestatem alicui collatam ad conferendum aliqua beneficia, nulla persona expressa, non expirare morte concedentis: quia potius est gratia, quàm mandatum. Deinde, quòd c. Si super gratia, de offic. deleg. lib. 6. habet non solùm gratiam durare post mortem eam facientis, sed etiam mandatum eius executorium simul cum ea factum. Tertio, quòd glos. memorabilis in Clem. dudum, de sepult. §. Statuimus. Ver. Ac deinde, in Verb. Concesserunt, habet licentiam fratribus præsentatis concessam, non expirare morte concedentis. Pro qua est text. in Extrauaga. Inter cunctas. §. Duos, de priuil. Quarto, quod glos. illa celebrata. c. Cùm ex eo, de elect. lib. 6.
Verb. Septenniũ, & singularis putata 2
à Romano, sing. 517. habet; dispensa-

tionem

tionem ab Episcopo studij causa factā parocho ad septennium de non residendo, reuocari per eum non posse; & à fortiori per eius mortem non reuocari: cùm reuocatio expressa sit potentior tacita, quæ fit per mortem. l. 4. ff. locat. Quinto, facultas ordines accipiendi à quocũq; malueris Episcopo, nõ expirat concedentis morte, secundum Card. receptum in Clem. fin. de elect. q. 5. Et quòd licentia concessa cuipiam celebrandi in domo sua, non expirat morte concedentis. Rota in antiq. decis. 580. Camerarius. Sexto, quòd gratia à Papa facta, simulac ipsius manu signatur, perfecta est; & non expirat morte ipsius. per citata à Fely. in rub. de constit. col. 4. Septimo, Innoc. receptus ait in c. Quod translationem, de offic. deleg. Indulgentias à legatis concessas, finita eorum legatione durare. Non obstat,
3 quòd mãdatum re integra morte mãdantis moritur. c. Gratum. & c. Relatum, cum ibi annotat. de offic. deleg. l. Mandatum. C. eod. Quia aliud est in mandato de faciendo aliquid, de quo illa iura loquuntur: aliud de gratia, licentia, vel facultate cuipiam facta, de qua nos agimus. Non obstat, quòd sententia, qua excommunicantur omnes furtum committentes, expirat morte illam proferentis. glo. recepta in c. A nobis. 1. de sent. excom. Quia aliud est de sententia pœnali, & conditionaliter sine causæ cognitione lata: aliud de concessione fauorabili, & gratia; vt expressè annotat Panor. in illo. c. penul. de cleric. non resid. Hoc ipso modo diluitur & l. fin. ff. de pœn. quæ habet; Inhibitionem artis exercendæ alicui factam, morte vel depositione inhibentis expirare. Loquitur enim de iudicis præcepto inhibitorio sine causæ cognitione lato, quod inhibentis officio finito, ip- 4
sum quoque finitur. Non obstat etiã glos. penul. de cleri. nõ resident. quatenus videtur habere, quòd licentia cuipiam de non residendo concessa, morte concedentis expirat. Quia primò illa ipsa in fine videtur in contrarium inclinare, dum ait; eiusmodi licentiam de nõ residendo ab Episcopo concessam, posse per successorem reuocari; & ita innuit, eã morte concedentis non esse reuocatam. Et quia illa glos. quatenus contrarium sentire potest, reprobatur per Io. And. Card. Panor. & communem ibidem.

SVMMARIVM.

Testandi facultas non finitur per primum testandi actum. nu. 1.
Dispositio secũdũ materiã intelligẽda. n. 2.
Verba de primo actu tantum esse intelligenda, quomodo limitatur. num. 3.
Regula l. Boues. §. Hoc sermone. ff. de verb. signif. quomodo intelligitur. nu. 3.
Testamẽto nil iuris quæritur ante mortem. numero 4.

IX. Moneo, tenuisse me etiam in di- 1
cta quæstione. 3. à nu. 22. Facultatem testandi à Papa concessam, non consumi per primum testãdi actum, contra sententiã Philippi Decij in cons. 512. quem sequuntur aliquot recentiores, & in his Tiraquel. in l. Boues. §. Hoc sermone. ff. de verb. signif. col. final. num. 78. qui dicunt, testamentum primum valiturum, & non secundum: & contra quandam postillam prefati cõsilij; quæ habet, neutrum valere, non quidem prius, quia testator nõ perseuerat in eo: neque posterius, quia testandi facultas intelligẽda erat de primo testamento; quas opiniones refellimus ibi. Primo quidem, quia videntur magis fundatæ in rigore ver-

borum, quàm in intentione gratiam & facultatē concedentis, contra cap.
2 Intelligentia, de verborum signif. Secundò, quia dispositio debet intelligi secundum naturam materię super qua fit. arg. l. In contractibus. §. fin. C. de non numer. pecun. l. Si vno. ff. Locat. sed natura testandi est deambulatoria atque mutabilis vsque ad mortem. c. Vltima voluntas. 13. q. 2. cap. Cum Marthæ, de celeb. miss. Tertiò, quia in confesso est, eum qui eiusmodi facultatem habet, posse primum testamentum reuocare; alioquin nō esset tam testamentum, quàm contractus. l. Sicut ab initio. C. de action. & obligation. & sequeretur, quòd posset quis legem ponere in testando, à qua non posset ipse recedere contra l. Si quis in principio. ff. de legat. 3. vbi communiter concluditur, id nō posse fieri etiam per iuramentum. Quartò, quòd qui facit testamentum, in quo non perseuerat vsque ad mortem, intestatus videtur decessisse. argumen. l. 2. §. Testamentum. ff. quemadmodum testam. aperi. ibi; Testamentum autem propriè illud dicitur, quod iure perfectum est, & quod cōtinet supremam voluntatem. Instit. de hæredit. quæ ab intestat. defer. in princ. ibi; Sed & qui testamentum fecit, si eius hæreditas non est adita, vel ruptum vel irritum est testamentū, intestatus non impropriè dicitur de-
3 cessisse. facit l. Intestatus. ff. de verb. signif. Neque obstat regula illa. l. Boues. §. Hoc sermone. ff. de verb. signif. quæ Decium & alios mouit, videlicet, verba promittentis aut concedentis, non comprehēdere nisi primum actum: quia multis modis, eisdémque firmissimis, vbi supra respondimus, quos summatim hic repetimus. Respondi quidem, primum; regulam illam intelligēdam esse, quando dispositio est nimis onerosa, aut odiosa, vt diximus in c. Placuit. nu. 68. de pænit. distinct. 6. qualis non est facultas testandi de reditibus ecclesiasticis ad vsus pios: quandoquidem concessum est, vt ecclesiasticis bonis ad debitum modum vtamur. Secundò, quòd illa regula non habet locum, nisi quando primus actus est validus, & aliquando produxit effectum. argumen. glos. memorabilis in cap. Ex tenore, de rescript. quæ non tantum agit de contractu inualido, sed etiam de valido; elidibili tamen, vt ait Tiraquel. vbi supra limit. 1. nu. 5. probās; oportere actum primum esse validum & vtilem, ac talem, qui sit sortitus effectum aliquem: sed testamentum, quo vsque testator vita decedat, nullum producit effectum, & simulac reuocatur, nihil manet. Tertiò, quòd illa regula non habet locum, quando per primum actum, intentioni concedētis vel promittentis minimè satisfit, vt pulchrè annotauit Fely. in cap. Sicut 2. de treug. & pa. colum. penult. ver. Fallit quinto; & paulò amplius dilatauit Tiraquel. in limit. 61. Sed constat eum, qui primum testamentum facit, quod post modum reuocat, non satisfecisse intentioni gratiam testandi concedentis, nisi aliud faciat: quia illa fuit vt cum testamento decederet. Quartò, quòd dicta regula non habet etiam locum, quando causa & ratio quibus est concessa facultas, durat post primum actum, secundum Ludouicum Roman. cons. 504. Fely. vbi supra, fallen. 4. & Tiraquell. limit. 10. quæ in nostro casu durant: quādoquidē causa & ratio concessæ gratiæ, fuit; vt ille cui facta est, decederet cō-

tentus,

tentus, eo quòd eius vltima voluntas impleatur. l.1. C. de Sacrof. Eccles. Quintò, quòd illa regula locum non habet, quando contrarium æquitas suadet, vt ait Salycet. in l. Dotis prouisio. ff. de iure dot. Quæ in hoc casu euidens est, attenta concedentis per-
4 sona, & fine in quem conceditur, & natura actus concessi, & nummis quibus constitit. Sextò, quòd dicta regula non habet locum, quando per primum actum, nihil iuris alicui quæsitum est: id quod latissimè confirmat Tiraquel. limit. 23. & patet, quòd per testamentum, quousque testator vita defunctus sit, nullum ius cuiquã quæritur. c. Cum Marthæ, de celeb. missar. & c. Vltima voluntas. 13. q. 2. & ita credo solitum fieri ab eis qui huiusmodi facultatem habent. Concludo itaque illum, qui talem facultatem habet, posse testari; testamentumque reuocare semel, & pluries dum viuit, ita vt vltimum sit efficax.

SVMMARIVM.

Testari qui potest, potest codicillari, & donare causa mortis. num. 1. Plus continet in se minus in causa odiosa. nu. 2.
Dispensatio ad quæ accessoria, & quæ minora extenditur. num. 2.

1 X. Moneo, etiam esse verum id, in quo inter præfatum N. & me conuenit contra Deciũ in præfato cons. 512. videlicet; Eum cui testandi facultas est, posse donare causa mortis, & facere codicillos; quod neruosius quàm ipse defendo. Primò quidẽ, quia qui potest testari, potest hęc facere. l. Marcellus. ff. de donat. caus. mort. & l. Conficiuntur. ff. de iure codicill. &; Cui conceditur quod est plus, conceditur vtique quod est minus. c. Cui plus, de reg. iur. lib. 6. & reg. In eo quod plus. ff. eod. cum alllegatis in eis. Quod procedit in omni materia etiam odiosa. l. Nec in ea. ff. ad l. Iul. de adult. l. In suis. ff. de liber. & posthum. etiam ipsomet Decio confitente, in locis mox infra citandis. Se- 2
cundò, quòd non obstat id, quo maximè nititur Decius, scilicet; quòd in dispensationibus non valet argumentum à maiori, secundum Host. receptum communiter in c. Postulasti, de rescript. vt latè trad. ibi Fely. col. 12. verb. circa tertium; quia eius dictum non procedit, quando illud minus est accessorium, vt sentit glo. memorab. c. Quia in tantum, de præb. iuxta glo. c. Si quis in clero. 7. q. 1. & glo. c. Non potest, de præben. lib. 6. Sed quia replicari potest contra hoc, quòd illæ glossæ sunt intelligendæ de accessoriis, quæ necessariò consequuntur dispensationem, & non de aliis, sine quibus dispensatio potest prodesse. iuxta glossas illas solemnes Clem. 2. de ætate & qualit. verb. In eadem. & c. Statutum. de rescript. lib. 6. verb. Canonicis: & facultas testandi prodesse potest etiam si non comprehendat facultatem, donationem causa mortis vel codicillos faciendi. Ideo respondeo secundo, & melius; illud Hostien. esse limitandum, vt procedat solum in materia mandatorum, iuxta c. Cui de nõ sacerdotali, de præb. lib. 6. eo quòd eorũ fines diligenter sunt seruandi. l. Diligenter. ff. mandat. vel cùm non militat eadem vel maior ratio in minori, & non alias; vt irrefragabiliter probat ipsemet Decius, contra quem arguimus in d. c. Quia in tantum, à nu. 5. per c. Per venerabilem. qui filij sunt legit. & alia; cõcludendo idem esse in dispensationibus, quod in aliis odiosis, & restringẽdis: quod tenet in l. Non debet. ff. de reg. iur.

iur. lib. 6. & antea in c. At si clerici. §. de adulteriis. nu. 7. sed neruosius, in d. c. Quia in tantum.

SVMMARIVM.

Testari multominus potest religiosus quàm clericus sæcularis. num. 1.

Monachus, quicquid acquirit, acquirit monasterio vel beneficio. num. 1.

Religiosus, an testari possit cum Papæ priuilegio. num. 2.

Papa dispensare potest cum iusta causa, super voto substantiali monachi. num. 2.

Dispensatio super voto paupertatis, non est necessaria religioso quò testetur. nu. 3.

Religiosi quadruplices quò ad testandi potestatem. num. 4.

Religioso cui iustum morale, vt concedatur vltimæ voluntatis dispositio. num. 5.

XI. Moneo, inferri etiam ex prædictis; beneficiarium, si est religiosus professus, multominus testari posse,
1 quàm clericus sæcularis. De reditibus enim ecclesiasticis eadem ratione qua clericus testari non potest: de aliis verò bonis, quæ secum detulit in monasterium, vel post ingressum quæsiuit per hæreditatem, donationem, aut alium quemcumque modũ, multominus testari potest: quia non est, neque potest esse dominus alicuius rei. c. Non dicatis. 12. q. 1. & c. Cùm ad monasteriũ, de stat. monach. Auth. Ingressi. C. de Sacros. Eccles. Tradimus latè in rubr. de statu monach. & suprà q. 1. mon. IX. & octo sequent. & LVI. & LXII. immò verò, quicquid acquirit, acquirit monasterio, vel beneficio. cap. Multos. cap. Cùm olim. 2. de priuil. & c. In præsentia, de probat. At nemo de rebus alienis testari potest, cap. Filius. de testamen. l. Cùm alienam. C. de legat. ad effectum vt dominus teneatur eas dare. Et sanè hoc habet locum, quãuis sit Abbas, vel is factus sit Episcopus aut Archiepiscopus. c. 1. 18. quęst. 1. d. cap. Cùm olim. 2. de priuil. Hi enim neque ad pia opera testari possunt. Panormit. receptus in rubr. de testamen. sub finem, & Bart. receptus in l. 1. C. de Sacrosan. Eccles. verb.
Tertio. q. 10. Addo autem primùm, 2
quòd est adeò magna difficultas; An religiosus potest cum priuilegio Papæ testari, vt nonnulli hoc Summo Pontifici remittant decidendum, vt Perus. in rubr. de testam. col. penul. Alij verò affirmant non posse; quoniã videtur eis, quòd Papa non potest eũ absoluere à voto substantiali paupertatis, per finem. c. Cùm ad monasterium, de stat. monach. Alij verò opinantur posse propter aliquam magnã causam. Hi enim videntur assentire communi opinioni Innocẽ. Io. And. & aliorum in d. c. Cùm ad monasterium, quæ habet; Papam posse absoluere monachum monachatu ex magna causa: in qua opinione eadem perstat Perus. in d. rubr. col. penult. Secundò addo, vtrosque plurimum errare, existimantes esse necessarium euellere à monacho monachatum, & reddere eum sæcularem, vt ei priuilegium testandi prestari possit: quia sat est efficere, vt sicut potest monachatum non relinquendo, aliquorum bonorum & eorum redituum liberam habere administrationem, vt de illis per cõtractus inter vi- 3
uos possit disponere; ita etiam habeat liberam facultatem, vt in vltima volũtate de eisdem bonis disponat. Quam quidem facultatem, tametsi religioso cõcedere non potest Abbas, neq; alius præter Papam; Papa tamen potest ei facilè eam concedere, licet eum à voto paupertatis nõ absoluat. Hoc enim non

non est monachum alicuius rei dominum facere; sed solùm efficere eum executorem atque dispensatorẽ, qualis etiam iure communi esse potest religiosus. c. 2. de testam. lib. 6. nisi fuerit ordinis minorum. Clem. Exiui. §. Proinde, & §. Verum, de verb. signif. quales quotidie fiunt à testatoribus, & illo munere sanctè vtuntur; nec ob id voto paupertatis contraueniunt.

4 Tertiò, addo; quòd quantum ad hãc rem attinet, quadruplices sunt religiosi. Quidam enim sunt beneficiarij. Alij sunt simplices religiosi, qui in Conuentibus perfectæ communitatis residẽt, & nullam rem sæcularẽ habent peculiarem separatam. Alij sunt, qui beneficia quidem non habent, sed neque in perfecta communitate viuunt: imò habent cum superiorum licentia certam quantitatem panis, vini, pecuniæ, ac aliarum rerũ victui suo necessariarum: ita vt si quid eis desit, id aliunde quærant; si quid verò superest, sibi & suis necessitatibus obseruent. Alij denique sunt cum licentia Summi Pontificis, aliáve sufficienti extra monasteria degentes. Hi quidem eis bonis aluntur, quæ industria sua, labore, aut eleemosynis quęritant; quorum nil reddunt suis monasteriis; neque ab eis quicquam recipiunt. Quartò, addo; Sũmum Pontificem huiusmodi priuilegium primis, hoc est, beneficiariis religiosis quotidie cõcedere solitum: quoniam nihil incommodi monasterio neque beneficio infertur, eo quòd ipse, ea quæ in vita donare potest, in morte relinquat. Immo ex hoc sæpe monasterio commodum euenit: quoniam aliquot non donant in vita, & parcius viuendo quærũt, quæ iuxta suum priuilegium in morte relinquant: quod minimè fecissent, si id priuilegij à Papa non habuissent. Postea verò decedunt intestati, & succedit eis monasterium, vel suum beneficium. Quinimo aliquibus militaribus ordinibus facta est iam facultas generalis, vt Cõmendatarij eorum, è fructibus & reditibus ecclesiasticis Commendarum licitè testari possint; dummodo certã quandam summam, suo magno Magistro vel Commẽdatario maiori soluant. Quintò, addo; quòd secundis, hoc est, simplicibus religiosis, qui in perfecta communitate degunt, facultatem hanc testandi, Papa minimè dare consueuit. Non quia concedendo hanc facultatem, videatur eos bonorũ proprietarios facere; sed quia non habent, neque habuerunt vmquam in vita rem aliquam vel in proprietate, vel in administratione: & non decet vt quis disponat in morte de his bonis, in quibus in vita neque proprietatem, neque possessionem, neque administrationẽ vllam habuit. Quamuis si aliquis religiosus cùm ingressus 5
est monasterium, vel post ingressum, aliquam hæreditatem, vel donationes magnas bonorum monasterio quęreret, aut si magna sua industria, & labore multa bona lucrifaceret; honestum videretur, vt superior eius, aut certè Papa, facultatem ei faceret donandi in vita, vel relinquendi in morte aliqua nonnullis cognatis, amicis, aut aliis, non quidem diuitibus, sed pauperibus; vel aliqua Missarũ sacrificia, aut alia opera pia in eius memoriam instituendi. Quod frequẽter solet fieri in eorum remunerationem, & ad exhortandum alios, vt idẽ faciant, inspicientes ita suas pias intentiones iuuari. Tertiæ speciei religiosis cõsueuit Papa huiusmodi facultatem concedere:

cedere: quia hoc nihil aliud est, quàm administrationem bonorum prorogare; vt quemadmodum habent eam in vita de superiorum licētia expressa vel tacita; ita quoque habeant tempore mortis. Quartus, eadem quoque ratione qua tertiis, & maiori, testandi facultatem concedere solet: quia licet bona quæ vtrique habent, monasterij sint, quò ad proprietatem & possessionem, Auth. Ingressi. C. de Sacros. Eccles. c. 2. de testam. Tamen, ea quæ tertij habent, quærunt è bonis eiusdem monasterij, cui subsunt, parcius viuendo: quarti, ex aliis bonis atque aliis modis. Quamquam scio S. D. N. Pium V. id cuidam monachæ huius quartæ speciei, etiam à multis rogatū & flagitatū, noluisse cōcedere.

SVMMARIVM.

Commendatores ordinum militarium non posse testari, nisi ad hoc; & hoc modo. num. 1. Et clausulæ bullæ Pij V. per quā adimuntur militaribus ordinibus, & quibusdam aliis facultates testandi. num. eod.

XII. Moneo, ex præcedēti monito, & aliis suprà positis in monito V. inferri, esse difficile defensu; Cōmendatarios ordinū militarium testari posse, quoquo modo voluerint, veluti aliqui testantur, videlicet, relinquendo bona sua diuitibus in vsus profanos. Primo, quia sunt religiosi, vt ostendimus in rub. de stat. monach. & supra. q. 1. mon. LVI. & LXII. Deinde, quia si ipse Summus Pontifex de suis reditibus ecclesiasticis pro libito testari non potest, vt superius ead. quest. monit. VI. diximus, sine aliquo respectu paupertatis aut pietatis; multo minus poterunt Commēdatarij, qui eius innituntur priuilegiis. arg. c. Cùm in cunctis, de elect. Auth. Multo magis. C. de Sacros. Eccles. Quocirca, dico primo, neque cum priuilegio, neq; sine eo, posse eos testari de reditibus suarum Commendarum, sine intuitu paupertatis aut pietatis, per dicta supra ead. q. mon. VI. Secundò, neque etiā posse testari eos sine priuilegio è bonis quæ habuerunt ante professionem, neque de his quæ post professionem quæsierunt; neque de reditibus eorum, quia sunt religiosi: & religiosi non testantur. cap. 2. de testamen. & dicta Authent. Ingressi. & quia nihil habent proprium. Omnia enim quæcunque habent, sunt Commēdarum, & ordinum eorum. Quoniam omnia ea, quæ habent religiosi ante professionem, fiunt propria monasterij, & ordinis, quem profitentur. Authen. Ingressi. C. de Sacrosan. Eccles. & cap. In præsentia, de probat. Et quemadmodum quicquid seruus acquirit, domino acquirit. §. Item nobis acquiritur. Inst. per quas person. & l. Placet. ff. de acquiren. hæredit. Ita quicquid religiosus querit post professionem, acquirit monasterio, vel beneficio. cap. Cùm olim. 2. de priuileg. vbi hoc Innocentius ab omnibus receptus ait; & consequenter non potest plusquàm seruus testari, præd. Auth. Ingressi, & c. 2. de testam. Tertio dico, eos de supradictis bonis testari posse cum priuilegio, dummodo pauperibus, saltem non habentibus sufficiētia ad decenter viuendum, & operibus piis, & non profanis vsibus relinquant: sunt enim illa omnia bona ecclesiastica, & è patrimonio IESV CHRISTI, & suo proprio nomine nihil aut dominij, aut possessionis in eis habent. præd. §. Item nobis acquiritur, & præd. cap. In præsentia. & c. Cùm olim. 2. cū ei annot.

de

de priuileg. & latius diximus ſupra eodem lib. quæſt. 1. monit. 1x. & octo ſequent. & quæſt. 2. monit. x x. Quartò admoneo id, quo monitũ hoc plurimum confirmatur, ſcilicet; S.D. N. Pium V. Anno D. 1568. quinto Id. Septembris in Bulla reuocationis quorundam priuilegiorum, militibus teſtandi facultatẽ in hæc verba abſtuliſſe. Preterea, omnes & quaſcunque licentias & facultates teſtandi, & aliàs quomodocunque diſponendi, etiam ad certam & quantumuis modicam ſummam & quantitatem, de rebus fructibus & bonis immobilibus, mobilibus, & ſe mouentibus, ad magiſtros, priores, præceptores, milites, fratres, & perſonas militiarum & hoſpitalium prædictorum ratione illorum; necnon præceptoriarum, hoſpitalium & beneficiorum eccleſiaſticorum, etiam ſæcularium, & aliorum ordinum regularium, ac penſionum & fructuum quorumcunque prouenientes; necnon facta hucuſque, non tamen effectum ſortita vigore licentiarum & facultatum prædictarum, teſtamenta, & alias diſpoſitiones huiuſmodi, etiam ſi per eaſdem licentias, & facultates diſponatur, quòd dimidia vel alia pars rerum & bonorũ prædictorum militibus, hoſpitalibus, domibus, & locis vnde illa prouenerint, aut aliis piis locis relinquantur. Decernentes omnes & ſingulas reſeruationes, aſſignationes, tranſlationes, vniones, annexiones, incorporationes, ſuppreſſiones, applicationes, appropriationes, teſtamenta, donationes, & alias diſpoſitiones quaſcunque, quas prætextu priuilegiorum, facultatum, diſpenſationum & indultorum prædictorum ſic reuocatorum; ac contra præſentium tenorem per quoſcunque etiam dicta Apoſtolica auctoritate fieri vel factas perſequi contigerit, tanquàm ſubreptas & extortas, nullius prorſus roboris, vel momenti eſſe; nec per eas ius, aut titulum, etiam coloratum, cuiquam acquiri; nec quemquam quocunque tempore, quauis cauſa reſtitutionem in integrum, reductionem ad terminum iuris, aut quoduis aliud gratiæ, vel iuſtitiæ remedium impetrare, aut etiam ab alio vel aliis impetratis, aut motu ſimili conceſſis, vti; nec præſentes litteras, de ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, vel alio quopiam defectu notari, vel impugnari; nec ſub vllis reuocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus, ſimilium, vel diſſimilium reuocationum, & ordinationum ab ipſa Sede, quandocunque & quomodocunque emanandis, comprehendi: ſed ſemper ab illis exceptas; & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum & validum ſtatum reſtitutas, & plenariè reintegratas eſſe, & cenſeri: ſicque in his & omnibus & ſingulis aliis ſupradictis per quoſcunque iudices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, & Sanctæ Romanę Eccleſiæ Cardinales in quauis cauſa & inſtantia, ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi & iudicandi facultate & auctoritate, vbique interpretari, iudicari & diffiniri debere; necnon irritum & inane quicquid ſecus per quoſcunque quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter cõtigerit attentari. Volumus autem ſimilium priuilegiorum diſpenſationum, facultatum, & indultorum conceſſionem noſtris explodi temporibus,

ribus; & quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus. Non obstantibus &cæt. Per quæ tolluntur latissimè omnia contraria; & muniuntur prædicta contra quascunque derogatorias litteras.

SVMMARIVM.

Commẽdatoribus non licet ita primogenia siue maioratus testando instituere, ac clericis sæcularibus. num. 1.

Commendatorum militarium status, cur non adeo desiderandus. num. 2.

1 XIII. Moneo, ex supradictis inferri; quòd licet clerici prædicti sæculares possunt instituere maioratus magnos, & paruos è suis bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, & aliis de quibus disponere possunt, perinde atque de supradictis, & vel diuitibus, vel quibuscúque noluerint relinquere quemadmodũ laici, vt supradictũ est, in 1. quæst. mon. XXI. XXII. XXX. & seq. & in hac quæst. monit. 1. Nullus tamen Commendatarius professus potest huiusmodi maioratus facere pro diuitib⁹: quia illi dominiorum & possessionũ sunt capaces. c. Quia nos, de testam. cum ibi citatis. Hi verò quia religiosi, nequaquam. cap. In pręsentia, de probat. & c. 2. de testam. Et quoniam tractauimus in præfata rubr. de stat. monach. an Commendatariorum filij sine peccato possint bona libera, quę parentes eorum ante professionem habuerunt ex testamẽto, vel ab intestato sibi tanquam hæredes quærere; & an idem sit dicendũ de bonis post professionem quæsitis, & alia his cõformia: & quia hęc Apologia creuit inter manus plus quàm putaram, nil de hac re aliud dicã, præter id quod ante multos annos Salmãticę, cùm essem gymnasta & cathedrarius illius celeberrimæ Academiæ dixeram, nempe iure mirãdum; quòd tot viri adeò nobiles, & illustres, & sanguine clarissimo creti, ab omníq; labe defecato prognati, adeóq; Christiani, etiam habentes aliunde, quo se honestè alant, tanta cura & opere in hos militares ordines cooptari, assumíque satagãt, ob vmbraulem illum, quem habitus eorum præstat, honorem; vel ob commendarum reditus, quos postea quàm fuerint cooptati, adipisci sperant. Cùm tamen sciant, aut certè scire debeant; facere hoc, esse facere se religiosos, vt in præfata rubr. de stat. monacho. & suprà quęstione 1. mon. LVI. & LXII. probauimus, secuti Thom. Sec. 2. q. 188. artic. 3. Esse prauifacere quoddam opus adeò heroicum & sublime, quod rectè factum, quoddam martyriũ est, remissionémq; à culpa & pœna præstat, auctore Thoma Sec. 2. q. 189. artic. 3. ad 3. Esse omnibus voluptatibus venereis renunciare, exceptaconiugali; ídque per dispensationem, eodem auctore, eadẽ Sec. 2. quæst. 186. artic. 4. Esse refutare omnes honores, & omnia bona sæcularia, fieríque illorum incapaces, etiam eodem auctore, ibidem. Esse volũtatem suam omnino abnegare, & eam alienæ submittere. c. Nullus. c. Religiosus, de elect. lib. 6. Esse grauiter peccare, cùm vel honores, vel reditus in præcipuũ scopum & finem tanti operis appetant. Quãdoquidem, non solùm hoc tam grande opus, verùm & quodlibet cuiusque virtutis, cui pro fine præcipuo pręfiguntur temporalia bona, est prauum & peccatum, saltem veniale: cùm non liceat maiora in minora ordinare, vt nuper probauimus in cap. Cùm minister. 23. q. 5. nu. 30. & olim probaueramus in repet. c. Inter verba. 11. q. 3.

q.3.nu.150. secuti Adrian In Quodlib.10.col.4. Esse item velle sibi contraria secumque pugnantia, contra l. Vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Est enim velle per paupertatem sæcularem, magnas diuitias sæculares acquirere; & per submissionem mundanã, sublimitatem mundani honoris quærere. Esse liberam facultatem sibi tam in vita, quàm in morte disponendi adimere, ad maiorem & liberiorem consequendam. Esse mille sese implicare scrupulis, qui sibi oborientur in vtendo alienis, perinde ac si essent sua. Esse denique abuti quodammodo religionis statu, omnium (excepto Episcopatu) perfectissimo; docẽte id Thoma Sec.2.q.184.art.7. Imo, & nonnullam dare ansam murmurandi Lutheranis, qui dum abusus religionum damnare, eas verò ipsas laudare deberent, damnant has propter illos impudenter. Adde, quòd religiones militares nõ fuerunt institutæ ad indulgendum genio, neq; ad diuitias & honores sæculares, quibus sui professores renunciant, quærendos; vt latè Thom. docuit. q.188. art.3. ad 4. Institutæ enim fuerunt, vt fidem catholicam armis defenderẽt: quod fieri posse probat idem auctor ibidem art.3. viuentes in castitate, quæ salutem & vires auget. Est enim castitas, vt quidam ait, omniũ virtutum viror, & smaragdus; sicut è contrario venus squallor & mollities eneruis, quæ, vt alius ait, vires eneruat: vtque vtentes abstinẽtia & sobrietate, quæ ingenia exacuunt, stratagemata bellorum acrius, & altius penetrarent. Sicut enim cæcitas mentis nascitur ex luxuria, docente Thoma vbi supra.q.154.art.5. & hebetudo mentis ex gula, secũdum eundem ibidem.q.148.art.5. sic ex castitate, abstinentia, & sobrietate nascuntur claritas, acumen, & serenitas mentis: quia contraria operantur contraria. c. Sciendum.8.q.1.& l. Et si contra tabulas. ff. de vulg. & pupill. Vtque efficerent corpora laboribus, cæterisque malis bellicis perpetiendis habilia. Equidem, ipse, vt iudico miseros eos, qui præcipuè ob caducos honores, diuitiásque fallaces, sese præfatis ordinibus ingerunt, & addicunt: ita felices arbitror illos, qui iuxta CHRISTI consilium, abnegantes semetipsos, & spretis venereis aliísque bonis temporariis, eius Maiestati se, suáque omnia cum vita deuouentes, in præfatos heroicos fines religionũ militariũ, cruces & insignia obtinere procurant; conantúrque plus coram Deo & hominibus, sanctum sempérque duraturum honorem, æternáque bona quærere, ob clara gesta, & vitam Euangelicam; ad quod cruces quas gestant in pectoribus obligant: quàm caducum, diuitiásque fugaces, quæ earum sola vana gestatio parit. Idq; in gloriam D. N. IESV CHRISTI, qui nos omnes sua misericordia seruet æternum, Amen.

ADMONITIO CONFESSARIORVM, ET CONSULTORUM super peccato malæ impensæ redituum ecclesiasticorum.

SVMMARIVM.

Confessarios, & consultores beneficiariorum, quæ animaduertere oporteat ad absoluendum, vel damnandum peccati mortiferi ob impensam redituum suorũ. num.1.

Beneficiarij & laici impensa omnis inordinata, peccatum: sed illa clerici regulariter mortale; hæc verò laici regulariter veniale. num.2.

Beneficiarij prodigalitas & auaritia, qua parte peior quam laicorum. num. 1.

Beneficiarij regularis impensa quomodo resarcienda. num. 2.

Beneficiarij impensa quibus casibus iudicanda ordinata; & quibus censenda inordinata. num. 3.

1 DEcimo quarto & vltimo, Moneo ex omnibus in hac Apologia decisis, inferri; admonendos esse confessarios & consultores beneficiariorum, ne facilè peccati mortalis, & restitutionis damnent, vel absoluant beneficiarium confitentem malã bonorum suorum impensam: imò maturè considerent, Primùm, omnem impensam quorumcunque bonorũ, à quibuscunque quocunque modo factam, si est inordinata, hoc est, contra rectam rationem naturalem, diuinam vel humanam; omnem item retentionem inordinatam, esse peccatum, saltem veniale; quia illa est prodigalitas, hæc auaritia: hæc est contra virtutem liberalitatis per defectũ, illa contra eandem per excessum; & ita vtraque mala, & peccatum, saltem veniale. Quod probat Thom. Sec. 2. q. 118. art. 1. & 119. art. 2. Inter impensam autem prodigam, & retentionem auaram beneficiariorum de reditibus ecclesiasticis ex vna parte, & similem de reditibus laicis ex altera, hoc distare; quòd hæc regulariter est venialis, illa verò mortifera, vt diximus suprà quęst. 1. monit. xxxix.

2 post Thom. in d. q. 119. art. 2. Deinde, animaduertant; an sit regularis, vel sæcularis. Et si est regularis, eadem censura censeant impensam factam ex aliis bonis, quoquomodo quæsitis ante vel post professionem, ac de reditibus ecclesiasticis: quia illa omnia sunt ecclesiastica, eò quòd quicquid habebat ante professionem, fit per eam monasterij vel ordinis. Auth. Ingressi. C. de Sacros. Eccles. c. In præsentia, de probat. & quicquid post eam quærit, acquirit eisdem. c. Cùm olim. 2. de priuil. & dictum est suprà. q. 1. monit. x. & tribus seq. & LVI. & LXII. & modum restituendi malè impensa, pono suprà. q. 2. mon. xx. Si autem est sæcularis, consideret cuius speciei sint bona illa, quæ impendit; & non censeat eum mortaliter peccare magis quàm laicum, si bona illa erant patrimonialia, vel quasi patrimonialia, per posita in monit. XXII. Quorum 3
de numero sunt etiam ea, quæ rationem dignitatis clericalis missando, prædicando, confessiones audiendo, & alia sacra ministrando qua fierit; vt ibidem, & in monit. LXXIX. probatur. Idem si erant ecclesiastica, sed reliquata ex illa eorum parte, quæ illi ad decentem vitam erat cõueniens, per monit. xxx. & duo sequentia. q. 1. & mon. LXXVII. ead. q. etiam si auarè fuerint reliquata, siue residua facta; præfato mon. XXXI. & seq. Idem si ea beneficiarius ipse sit commeritus ex obsequiis Ecclesiæ præstitis, vltra ea quę tenebatur præstare inseruiendo mediocriter suo beneficio per posita in q. 1. monit. LXXVIII. vel si tantundem dederit Ecclesiæ suæ, vel pauperibus ex bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, quantum de reditibus ecclesiasticis impenderit, mon. LXXVII. Ita quòd tantundem potest pro patrimonialibus habere de reditibus beneficij, quantum in eleemosynas & alia opera pia impenderit, postquàm beneficium fuit adeptus, per idem monitum: quod est maximè notandum.

Iudicet

Iudicet etiam bene impensum, quod datum fuerit pauperibus quibuscunque etiam alienigenis, & locis piis extra suam parochiam, vel episcopatum sitis, per d. monitum LXXVII. etiam si non fuerint data in necessitatem naturæ, sed tantùm decentiæ personę, per monitum LXXVII. Idem faciat, si fuerit impensum in decentiam, aut vtilitatem Ecclesiæ immediatam, vel mediatam, hospitio suscipiendo Regem, proceres, & iudices eius; litteratos item, & alios amicos, & etiam aliquando inimicos, vt loco & tempore opportunis prosint, vel non noceant Ecclesiæ, vel iuribus eius, vel litigando, pro iuribus Ecclesiæ, vel pro sua electione vel prouisione, per monitum LXXVII. & monitum LXXVIII. quæstione I. Idem si fuerit impẽsum in remunerationem obsequiorum à cognatis, amicis, vel famulis ei præstitorum, per monitum LXXXI. eadem q. Idem iudicet, de verè irreuocabilitérque donatis ad quæuis opera pia, etiam in articulo mortis, per d. monitum LXXXI. & seq. d. q. I. Idem etiam de illo superfluo beneficiarij, quod seruat in pia opera etiam futura, modò probabiliter sperentur; per monitum LXXVI. Nec putet malè impensum, eo quòd beneficiari malè viuat, & ob id perdat fructus, modò aliàs canonicè possideat, per monitum LXXIX. Idem item iudicet de quæsitis, per distributiones, quod de aliis redituibus, per monitum LXXIX. & de quæsitis per pensiones, per monitum LXXX. Pro malè verò impenso, iudicet retentionem superfluorum, sine iusta causa, & sine proposito impendendi piis operibus, saltem futuris probabiliter speratis, per monitum LXXV. Beneficiarium autem, qui fuerit confessus, se impendisse notabilem quãtitatem de redituibus ecclesiasticis malè, vanè, aut profanè, extra casus, & modos sub prædictis cõprehensos, peccasse mortaliter, teneríque ad restituẽdum, qua parte poterit, illam piis operibus. Iudicet item diuitem, qui gratuitò contractu recipit à beneficiario aliqua, sciens nõ esse patrimonialia, vel quasi patrimonialia, neque ob causas prædictas largita, peccare mortaliter; teneríque ad restituendum vel procurandum, quod donans restituat; & restituere, si ille id nõ fecerit, iuxta monitum LXXXI. quæst. I.

QVONIAM subsequens S. D. N. PII PAPÆ V. Bulla, nondum erat typis excusa, quando excudebatur monitum LXXIX. Quæstionis primę, non fuit in eo tenor eius insertus. At quia sub finem excussionis huius Apologiæ fuit excusa, & illius cognitio atque lectio plurimum est vtilis & necessaria beneficiariis, ac pensionariis: ideò hic eam duximus subiiciendam.

PIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI, AD PERPETVAM REI MEMORIAM.

EX proximo Lateranensi Concilio pia & salubris sanctio emanauit; vt quicunque habens beneficium ecclesiasticum, cum cura, & sine cura; si post sex menses, quàm illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo cessante impedimento, non dixerit; beneficiorum suorum fructus pro rata, omissionis officij & temporis, suos non faciat, sed eos tãquam iniustè perceptos, in fabricas ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Veruntamen multorum animi suspensione tenentur, cuiusmodi ratæ prædictæ ratio sit habenda. Nos huic rei euidentius atque expressius prouidere volẽtes: Statuimus, vt qui horas omnes Canonicas vno vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij seu beneficiorum suorum fructus, qui illi vel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur: qui verò matutinum tantùm, dimidiam: qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam: qui harum singulas, sextam partem fructuum eiusdem diei amittat: tametsi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis Canonicis, cum aliis præsens adsit, fructúsque & distributiones fortè aliter assignatas, sola præsentia iuxta statuta, consuetudinem, fundationem, vel alias sibi lucrifecisse prætendat: Is etiam præter fructuum, & distributionum amissionem: Item, ille qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusauerit, graue peccatum intelligat admisisse. Declarantes præstimonia, præstimoniales portiones, & qualiacunque alia beneficia, etiam nullum omnino seruitium habentia, obtinentes, cum prædictis pariter contineri. At quicunque pensionem, fructus, aut alias res ecclesiasticas vt clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum; & pensionum, fructuum, rerúmque ipsarum amissioni obnoxium. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, declarationis, & decreti infringere; vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ, Apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo septuagesimo primo, Duodecimo Kalend. Octobris. Pontificatus nostri Anno Sexto.

PROPVGNA-

Manet in bibliotheca
TAMBVRIN in Sacrosanctum NAVARRI de Tenitibus ecc. Tom. E.III 30.b.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PROPVGNACVLVM APOLOGIÆ LIBRI DE REDITIBVS ECCLESIASTICIS DOCT. MARTINI AB AZPILCVETA NAVARRI,

AD

S. D. N. GREGORIVM XIII.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MOTV prop. &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctore Nauarro Cathedræ primæ functionis sacrorum Canonum inclitæ Vniuersitatis Conymbricen. iampridem rude donato in Rom. Cur. nostrus, sacræq; nostro in foro conscientiæ Pœnitentiariæ obsequius residenti. Nuper à fœ. rec. Pio PP. V. prædeces. nostro, emanarunt litteræ tenoris sequentis: Dilecto filio Martino ab Azpilcueta, Decretorum doctori, Pius V. Dilecte fili, salutem & Apost. ben. &c. Dudum à fœ. rec. Paulo PP. III. prædec. nostro, emanarunt litteræ tenoris subsequentis: Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariã cathedram Iuris Canonici in vniuersitate studij Conymbr. actu regenti, Paulus PP. III. Dilecte fili, salutem & Apost. ben. &c. Cùm (sicut nobis exponi fecisti) vt aliis iuxta traditum tibi à Deo talentum, prodesse posset; nonnullas lecturas super voluminibus Decreti, & Decretalium, non sine maximis laboribus & vigiliis, ad laudem diuini nominis, cuius ope litterariæ rei, & Christianæ Reip. consuluisse & & profecisse credis, scribendo composueris, & compilaueris; easque de proximo, tuis propriis expensis, in lucem edere, & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatũ, vt tibi, quòd lecturæ huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint, vt tuarum vigiliarum effectu lateris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos volentes te specialis gratiæ fauore prosequi; huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod ad septennium à die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, computandum; nullus alius per vniuersum orbem Christianum constitutus, lecturas ipsas vel earum aliquam partem imprimere aut imprimi facere; vel impressas in sua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono, vel alias donare possit; auctoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus. Districtius inhibentes in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, eo ipso si fuerit contrafactum incurrenda, omnibus & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis etiã Apostolica auctoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem constitutis, ne lecturas huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso consensu & licentia, septennio prædicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut vendere seu donare præsumant. Non obstant. constitutionib. & ordinationib. Apostolicis, ac quarumcunque prouinciarum, & locorum statutis & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostol. vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuilegiis, indultis & litteris Apostolicis quibusuis Prouinciis, & illarum personis ac vniuersitatibus & collegiis, etiam per nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, vel alias quomodolibet concessis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumq; totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum; non autẽ per clausulas generales id importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes; illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expresse derogamus: cateríque contrariis

quibuscun-

quibuſcunque. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. ſub annulo piſcatoris. Die VIII. Ian. M. D. XLIII. Pont. noſtri Anno IX. L. de Torres. Et deinde Cum ſicut nobis nuper exponi feciſti: tu, qui (ſicut aſſeris) rogeris à multis, vt opera tua tam prius edita, quam nondum edita, quæ ſuper iure Pontificio, & ſuper pertinentibus ad declarationem illius, habes compoſita, typis excudi faceres, idque facere proponas (vita comite, & Deo iuuãte) impẽſis tuis, & te præſente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter ſupplicari feciſti, vt in præmiſſis opportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ fauore proſequi volentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium, declaramus, intentionem noſtrã eſſe, vt dicti Pauli Prædeceſſoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locũ in aliis Commentariis, libris & tractatibus, quæ tu edideris ſuper his quæ pertinẽt ad præfati Iuris Pontificij declarationem, non obſtantibus omnibus ſupradictis, quæ idem Paulus prædeceſſor in dictis præinſertis litteris voluit non obſtare, Dat. Ro. apud Sanct. Pet. ſub annulo piſcatoris Die XVIII. Maij. M. D. LXXI. Pontific. noſtri anno VI. P. Tarus. De Caſtro. Nos eundem Martinum ſpecialibus fauoribus & gratiis proſequi volentes, ſtatuimus, prædictoq; Martino concedimus Motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia, litteras fœ. re. Pauli III. & Pij V. prædeceſſorum noſtrorum præinſertas, locum habere, & ſe extendi in his quæ de lecturis & aliis loquuntur in quibuſcunque Cõmentariis, & tractatibus quæ idem Martinus ediderit ſuper prædicti iuris Põtificij declaratione & interpretatione, & præſertim ſuper MANVALI CONFESSARIORVM ab eo prius lingua Hiſpana edito, nunc recognito, auctõ, Latinitatéque donato, non obſtantibus omnibus, quæ prædicti prædeceſſores voluerunt non obſtare: præſentiſque noſtri Motus proprij ſolam ſignaturam ſufficere, & vbique fidem facere in iudicio & extra, regula contraria non obſtante. volumus & mandamus. Et inſuper quia difficile foret, præſentem noſtrum Motum propriũ ad quæcunque loca deferri, volumus, & Apoſtolica auctoritate decernimus ipſius tranſumptis, vel exemplis, etiam in eiſdem libris, lecturis, Commentariis, Manuali, & aliis operibus huiuſmodi impreſſis, plenam & eandem prorſus fidem vbique in iudicio & extra adhiberi, quæ præſenti originali adhiberetur.

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanct. Petrum, Non. Nouemb. Anno I.

S. D. N. GREGORIO XIII. PONT. OPT. MAX.

MARTINVS AB AZPILCVETA DOCTOR NAVARRVS, PERPETVAM IN ISTA SVA MIRA GVBERNANDI VIGILANTIA PERSEVERANTIAM.

QVAM humillimè beatissime Pater supplico S. V. vt qui crederis dignatus fuisse legere quandam Antipologiam tibi dicatam, & aduersum me scriptam, digneris quoque & si non legere, saltem audire, vel certè summam relatam cognoscere huius epistolę subiectæ quam ad pium lectorem scribo, precatus Deum Opt. Max. vt cuius diuina prouidentia mirabiliter ad istam maximam monarchiam electus fuisti, cuiúsque consilio mirabilius eam gubernas, in terris; eiusdem immensa bonitate mirabilissimè olim regnes in cælis. Amen.

SIMONIS MAGNI RAMLOTÆI BELGAE I. V. D.

Ad pium lectorem Elegia.

QVANTA sit immoti stabilísque potentia Veri,
Nos passim, Lector, pagina sacra docet.
Quin etiam varios ἐμπειρίαι docta per vsus,
Quæ dici rerum certa magistra solet.
Nam solidum quamuis marmor consumat, & æra
Longa dies, dura singula fauce terens,

Regna

TAMVHIN in Eccl. Pract. NAVARR. de Testibus ex. E.III. 30.b.

Regna Semiramidis, Romana Palatia, Nili
Pyramides, Solymi fana superba Dei:
Splendida Luculli, & radiantia tecta Neronis,
Mausoli, & Triuiæ marmora rara Deæ:
Maius opus Verum, quod nec dissoluere possunt
Sæcula, nec rauco fulmina iacta sono.
Non hoc conficiunt Martis fera bella ferocis,
Nec caua lorato scuta gerenda sinu.
Non galeæ, non hasta teres, gladiúque micantes,
Spicula, tela, arcus, lancea, funda, manus.
Per medias sed fixa acies, mediósque tumultus,
Ἀλήθεια manet, fundit & vsque dolos.
Atque suis iugulat sinuosa sophismata technis,
Quas struit errorum perniciosa lues.
Scilicet accepto vt florescit vulnere virtus,
Sic magis hæc, fuerit si exagitata, micat.
Quod probat exemplo doctrina hoc tradita libro,
Quæ micat illato mastige multò magis.
At contrà, occasu fallax doctrina perenni
Commentis propriis ludificata ruit.
Haud secus ac validis magalia peruia ventis,
Sarmento fragili rustica structa cadunt.
Nil itaque est mirum, illustris si scripta NAVARRI
Perstant, repperias vix quibus vtilius:
Nam pia de vultu conatur sumpta Tonantis
Scribere, ab hoc solo præmia percupiens;
In quod non auium, legum sed consulit exta,
Quas natura tulit, Prodeus, atque Deus.

Scuto circundabit te veritas eius, Psalm. 90.

PIO LECTORI MARTINVS AB AZPILCVETA, DOCTOR NAVARRVS, S. IN DOMINO PLVRIMAM.

RESPONSVRVS quam breuissimè cuidam Antipologiæ scriptæ in me, & S. D. N. dicatæ, præmoneo te pie Lector, scripsisse me sermone Hispano, in Hispania abhinc circiter octo annis quendam libellum, de redituibus Ecclesiasticis super c. fin. 16. q. 1. quem Regi nostro Philippo II. Catholicissimo nonnullis de causis dicaui, & posteà latinitate donatum in Latio, fel. record. Pio V. ob alias nuncupaui: in quem quidam N. (huius nomen causa honoris & amoris, taceo,) genere & munere illustris, alium eiusdem tituli librum me præsente, & nullatenus præmonito, in Vrbe editum eidem Pio dedicauit, spiritu non satis (vt quibusdam etiam Illustrissimis viris visum fuit) amico, cùm ante triginta annos Salmanticæ fuisset mihi multis nominibus amicus, quando ego primæ functionis canonum Cathedram, post multorum annorum prælectionem regebam, & nondum ipse illos audire cœpisset, & de quo in Vrbe bene mereri studui, etiam in quibusdam suæ conscientiæ scrupulis contundendis, cui profectò non respōdissem, nisi intellexissem aliquot auditores meos antiquiores illo vtriusq; Iuris professione, in Vrbe & in Hispania, voluisse respondere, & timuissem, nè in ea re pro sua in me maxima beneuolentia, modū excederent, & ne plurima vera quæ sarta tecta remanere Reipub Christ. intererat, iusto patrocinio destituerentur. Quare, ipsemet debita cum modestia, & tacito nomine, causa prædicta, Apologiam eius compositam eidem Pio nuncupaui, reputans fore, vt ei satisfaceret: contra tamen euenit, quoniam licet suum librum iterum, vt ipse testatur, in Hispania imprimi fecerit, & multa vt audio mutauerit, Antipologiam tamē prædictam clam me misit ad Vrbem, quę nudiustertius x. Kal. Nouemb. huius an. M. D. LXXIII. quo finem editioni Latinæ Manualis Confessariorum ponebam, in manus meas venit: cui Antipogiæ eisdem de causis quibus Apologiam scripsi, hoc quoque, ceu eius auctariū 20. Responsis digestum, sub censura tamen sanctæ Sed. Apost. & cuiuslibet alius rectè sentientis, subiicio: precatus imprimis D. IESVM, de cuius patrimonio Christianè impendendo agitur, vt suæ gloriosissimæ Virginis matris interuentu, spiritu recto nos donet, & principali confirmet, quò dicenda omnia ei placeant. Amen.

SVMMA-

Manet in bibliotheca
TAMEN in Secretario NAVARRI de redituibus ecclesiasticis
E.III 30/6

SVMMARIVM.

Auctor cur iustè commotus condonet, & cur ei senium malè improperatur. nu. 1.

1 IN primis igitur, fateor me pro fragilitate mea, prima eius lectione paulũ fuisse commotũ, quòd viderem me falsitatis, mẽdacij, philautię, detractionis, adulationis & senectutis, tum clara, tũ fucata oratione argui, subsannari, & irrideri: imò & religionis ergo despici, & qualis antea fuerim oblitũ esse prædicari, sed re altius sedata mẽte pẽsata, animaduerti mearũ partium esse, imitari eum qui cùm maledicerẽtur, non maledicebat, & senectutis opprobriũ pro beneficio ducere, quippe quod est magna mihi occasio gratias agẽdi Deo Opt. Max. quòd adeò sanã mentẽ quoad naturalia in corpore sano, dedit, vt octogesimũ annũ agens, post tot labores, in tot Academiis exantlatos, nullo corporis morbo laborẽ, ieiunia, ac officij mei munera, tam suaue ac vnquã feram, & ea vi memoriæ, & intellect⁹ vigeã, vt clarè intuear nunquã mihi fuisse minus ineptã euboliã, nec minus obliquã synesim, nec voluntatẽ minus passionum nebulis subiectam: cuius rei argumenta sunt Commentaria in c. Cùm minister 23. q. 5. & in c. Nõ liceat, 12. q. 2. & prædicta Apologia, quicquid ipse solus ei obiiciat, & traductio Manualis Confessariorum adeò repurgata, aucta, & reformata, quæ hoc triennio edita, & iis quæ antea ediderã collata id palàm demõstrãt. Quod ipsum faciũt respõsa quotidiana tã in sacræ Pœnitẽtiariæ Prætorio, quã extra illud à variis variarũ orbis plagarum petita, & à nobis in dies reddita, cõparata iis quæ antea respõdere solebamus. Quæ non ad iactantiam sed ne opuscula nostra, quæ quamplurimis prodesse audio, nominis mei iactura, desinant eis esse vtilia, commemoramus (Deo teste) cui essemus ingrati, & mentiremur, si secus diceremus, & ea omnia ei adeò accepta non ferremus: vt nil nisi errata, & minus dolata, nobis adscribamus.

Secundò, quòd duæ sunt cõclusiones principales quibus ego in Cõmẽtario c. fin. 16. q. 1. digesto in tres quęstiones, respõdi ad duas earũ primas. Altera, quòd beneficiarius vanè vel profanè dispẽdẽdo fruct⁹ redituũ beneficij, peccat mortaliter. Altera, quòd non solùm peccat, sed etiam ad restitutionẽ qua parte potest, tenetur. Ad quas defendẽdas scripsi principaliter præfatam Apologiã, cõtra prædictum librum N. licet multa alia ad eas pertinentia quæ mihi visa fuerunt in suo libro digna censura, addiderim, & vt cõfusione, tædio, labore, & impensa te pie lector leuarẽ, inserui ei oĩa quæ in libello N. & meo, ad eas pertinẽtia cõtinebãtur, simul cũ his quæ nouè addebã. Quo fit, vt immeritò cẽties reprehẽdar ab N. quòd dicta in illo cõmẽtario, repeto in Apologia, cũ in Epistola ad te in eius principio data, pmisisse, & protestatus essem, me id in rem tuam facturum. SVMMARIVM.

Beneficiariũ peccare mortaliter disponendo vanè vel profanè iam nũc N. fatetur; et sic non absoluitur volens id facere, vel non reuocans factum si potest, contrarium tamen eum dixisse in priore libello monstratur 22. & amplius locis, nu. 2.

II. Tertiò gratias ago Deo Opt. Max. & ob amorem eius cõdono N. omnia improperia suæ responsionis, quatenus me, vt priuatam personã tãgũt, eo quòd tandẽ planè confiteatur priorẽ præfatarum cõclusionum, puta beneficiarium peccare mortaliter, vanè,

vanè, vel profanè impendẽdo fructus ſui beneficij, etiã quando laicus ſimili modo impendendo ſuos, non ita peccaret, quod tamen non fecit vſque ad pag. 23. in qua, ſuperatus (ni fallor) argumentis meis, reſpondens Mon. 40. id cõfeſſus eſt ſemel, & poſtea iterum ad Monit. 7. q. 2. pag. 58. gratias, inquam, ago Deo; tum, quia placet ei veritatem præualere, tum quia multi Vrbis reſipiſcent qui opinioni cõtrariæ, tanquam laxiori, & appetitui ſuauiori, adhęrere cœperant, dicentes, ſatis eſſe ſibi, vt bona conſciẽtia poſſent impendere ſuos reditus beneficiales in profana, perinde ac patrimoniales liberè pro ſuo libito: habere pro ſe opinionem tanti Doctoris, qui auſus fuerit Doctori NAVARRO in faciem reſpondere, edito libello, & dicato fœl. rec. Pio V. Pont. Max. ignorantes quid ſua Sanctitas reſpõdiſſet. Tum quia iam ſuper ea nulla erit cõtentio. & illa tanquam conſtituta, & confeſſa, ad confirmationem alterius aptiſſimè vti poterimus. Quam vt nemo tot fulcris fulciuit quot nos fulcimus in præfata Apologia q. 1. Monito 27. & 38. & ſeq. Ita nemo eam tot modis reſtrinxit: vt enim ſategi vias malè dandi obſtruere, ita conatus fui vias bene dandi aperire, ampliando & probando multas dandi intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis, & iuſtitiæ, non ſolùm obligantis de præcepto, ſed etiam de conſilio, vel honeſtate, vt videre eſt in prędicta q. pręſertim à Mon. 77. Quę res omnibus beneficiariis debet eſſe gratiſſima, quippe qua ars bene dandi, docetur. Stat igitur concluſio ab omnibus & etiã ab N. confeſſa, quòd beneficiarius impendens quantitatem notabilem redituum ſuorum beneficialium, vanè, vel profanè, id eſt, ſine iuſto reſpectu pietatis, paupertatis, remunerationis, vel iuſtitiæ, quæ ipſum ad id obligat, ſaltem de conſilio, vel honeſtate, peccat mortaliter. Huic cõcluſioni eſt conſequẽs, non poſſe abſolui à confeſſario illum beneficiariũ qui habet propoſitũ impendendi notabilem quantitatem redituum ſui beneficij in profana, vel vana exceptis modis prædictis, niſi deſiſtat ab eo, quoniã eiuſmodi propoſitũ eſt peccatũ mortale, cũ velle facere id quod eſt peccatũ mortale, ſit mortale, c. Vouẽtibus 17. q. 1. c. periculosè. & c. ſi cui, de pœnit. diſt. 1. & is quem non pœnitet omnium peccatorum mortaliũ, nequit abſolui, c. Defleat, de reg. iur. & c. fratres, de pœnit. diſt. 5. Conſequitur item quòd qui beneficiarius, teſtatus eſt, vel legauit, vel aliam diſpoſitionem quam iure reuocare poteſt, de redituibus beneficialibus, in profana fecit, tenetur pœnitere, & cõſequenter reuocare illa, vt quidã maximus Prælatus Hiſpaniæ cùm propinquus morti legaſſet vni nepoti ſupellectilem ſuam valoris plus quàm centum millium ducatorum, monitus à Confeſſario Dominicano, quòd rectà infernum adiret, petito, & accepto remedio, quod vnicum erat, reuocauit illud, & in pia mutauit, precatus nepotem, vt id boni conſuleret, qui non ſolùm boni conſuluit, ſed & ſua omnia obtulit, vt ea piis redderet, ſi ad ſuæ animæ ſalutem, id opus eſſet.

Quartò, quòd perperã me arguit falſitatis, eo quòd in prędicta Apologia dixerim eum in ſuo libro tenere contrarium prædictæ concluſionis, nempe, clericum de fructibus ſuperfluis ſui beneficij ita liberè poſſe diſponere, ac laicum de fructibus ſui patrimo-

trimonij, & ob id non plus peccare mortaliter, vanè, vel profanè disponendo de illis extra pios vsus, quàm illum, & eo magis, quòd multis Apologiæ meæ locis congestis nonnulla iniuriosa verba miscẽdo id faciat, subdens, quòd non citò loca in quibus id ipse teneat, quum notorium sit vrbi, & orbis partibus in quas liber eius in vrbe typis excusus peruenit, eum multis eiusdem, tum directè, tum per firmam consequentiam id tenuisse, primo quidem, fol. 174. pag. 2. ibi: *Opinio S. Thomæ est, quòd Episcopus, & clericus potest disponere de reditibus sui beneficij vel portionis sibi assignatæ, eo modo quo de bonis patrimonialibus.* At in confesso est clericum de suis bonis patrimonialibus tam liberè posse disponere in vita & in morte, ac laicum de suis, iuxta text. cum glos. c. quia nos, de testam. & arg. cap. cùm dilectus, cũ glos. memorabili de iur. pat. ergo per consequentiam necessariam tenet id quod diximus eum ibi tenuisse. Secũdò, in eãdem pagina 1. ibi. *Et ita vult D. Thom. quòd illorum fructuum Episcopus & Clericus sint Domini, & à lege iustitiæ liberi, licet lege charitatis sicut in aliis etiam bonis & clerici, & laici (vt infrà dicemus) non sint soluti.* Nonne hic directo exæquat in hoc clericum laico?

III. fol. 175. pagina 1. ibi. *Quæ opinio S. Thomæ videtur hoc argumento probari, clericus sicut in bonis suis patrimonialibus habet dominium, ita habet in fructibus sui beneficij, ergo eodẽ modo de istis, sicut de illis disponere potest.* Nonne palam dicit clericum esse tam dominum redituum beneficij, ac patrimonij sui? Nonne argumẽtum quod adducit ad probandum opinionẽ quam ipse malè imponit S. Thomæ fundat in hac paritate laici, & clerici, & patrimonij, & reditus beneficiorum? Cùm ergo ipsemet cum omnibus tam Theologis, quàm Canonistis teneat laicum non peccare dispendẽdo bona sua extra sustẽtationem suam, & opera pia, modò ordinatè id faciat, imò nec si inordinatè faciat sine præiudicio tamẽ alterius, plus quàm venialiter, per firmam consequẽtiã cõfitetur clericum idem facientem, de reditu ecclesiastico, non peccare mortaliter, quod nos diximus eum tenuisse.

IIII. fol. 175. inducens pro se cap. Peruenit, de fideiussor. quo respõdet Papa debita beneficiarij soluenda esse de fructibus beneficij illius, Post confutatas aliorum solutiones, subdit hęc verba fol. 176. pag. 2. *Ex quibus de iure, & obseruantia apparet illos fructus non esse debitos pauperibus, alioquin id fieri nõ posset: Iniustum enim esset quòd ex re alteri debita, alteri satisfiat: signum ergo manifestissimum est illos esse fructus proprios ipsius clerici, & eos liberè posse alienare, & hoc ratione maxima nititur; nam iniquum esset, vt clericus possidens beneficium pingue, eximatur à debitis, esset q̃; omnino cõmercium ei interdictum, quod nullo canone factum est, imò permissum clerico est vendere, & emere, dummodo non ita mercetur, vt mercatoris nomẽ, & officium vsurpare videatur. Nec potest dici quòd id contingat, non quia dominus sit, sed quia administrator cum libera, qui licet peccet, nõ tamen in exteriori foro facta ab eo reuocãtur, vt Card. & alij de quibus in sua opinione retulimus.* Hæc ibi. Nonne clarè asserit beneficiarium esse plenum dominum fructuum sui beneficij? Nonne etiam damnat Card. docẽtẽ quòd peccat eo modo quo administrator cum libera peccaret? Nonne ait signũ manifestissimum esse prædictos fructus esse proprios beneficiarij, & ideò liberam

liberam facit ei emptionē & vēditionem eorum sicut laicis, modò mercatoris nomen non vsurpet? Nonne qui hæc ait, directò, & consequenter ait, eū non peccare in his plus quàm laicum? Nonne ait Papæ responsum iniustū iudicandum esse, si tales reditus deberentur pauperibus? quia iuberet soluere creditorib? de eo quod antea erat pauperum, siue debitum pauperibus. Nonne ait clericum posse alienare illos perinde ac laicum? Nonne per hæc clericū æquat laico in dominio redituū suorū? Quid enim aliud denotat verbum (Plenos dominos) cum aliis idem denotantibus?

V. fol. 178. pag. 1. ibi *Ex discursu extrauagantis Suscepti, Apparet manifestè quòd supportatis oneribus, & diuino cultu exhibito, fructus beneficiorum sunt omnino liberi, quod non esset, si omnia quæ supersunt, egentibus & piis operibus essent dispensanda. Imò & ibidē admittitur consuetudo, vt beneficiatus habeat hæredes in fructibus sui beneficij, etiam anni post mortem suam sequentis. Et ita non solùm dominium, & proprietas fructuum viuo conceduntur, sed & mortuo consuetudine deberi possunt, ergo natura fructuum beneficiorum non est talis, vt superflua pauperum sint: nihil enim potest magis superfluum reperiri, quàm quod mortuo reseruatur.* Hæc ibi. Pondera in his verba illa, omnino liberi, & quòd non sunt dispensanda pauperibus, & illa, quibus etiam hæredes permittit.

VI. fol. 178. dum fundans se in effectu diuisionis transferendi in dominum, sic concludit. *Intellige quòd trāsfertur dominium, scilicet vt dominiū, quod antea erat commune, & non diuisum, nunc in ea parte sit proprium, & ab omni communione liberum: quo fit, vt de illius portionis fructibus liberè, tāquam verè dominus, disponere possit: quod enim cōmune erat, proprium est effectum.* Hæc ibi. Pondera singula verba quæ significant clericum habere proprietatem & dominium redituum ecclesiasticorum, perinde ac laicum suorum.

VII. eod. fol. & pag. ibi. *Quod ex prædicta diuisione pauperibus vel pauperi tribuitur, ita fit ipsius pauperis, vt nulla obligatione astrictus sit, & etiam si aliquid sibi supersit, restituere, nec aliquis vnquam pauperis rem sibi datam pleno iure eius effici negauit, ergo idem dicendum est de clerico quoad portionem sibi assignatam, & hoc argumento vtitur frater Dom. de Soto in d libro 10. de iust. & iur. q. 4. artic. 3 in 3. conclus. licet solùm vtatur quoad ea, quæ sub eleemosynæ nomine clericis dantur, tamen ad omnia etiam quæ ex redditibus suæ portionis clericis applicantur, aptari potest; quod probatur, quia cùm portio pauperum, & portio clerici, ex eodem cumulo deducatur, non est cur diuerso iure censeri possit, cùm ab vna eadémq; re proueniat.* Nōne clarè exæquat pauperem acquirentem per eleemosynam, & clericum acquirentem reditus? Nonne ait pauperem liberum dominium quærere in eleemosynis? Nonne superat in hac re Sotum, quem constat tenere quod dico eum tenuisse?

VIII. fol. 179. pag. 2. ibi. *Si miles facit suum stipendium, si suam mercenarius mercedem, quare clericus reditus in stipendium sibi assignatos suos non efficiet? nec in milite neque in mercenario distinguitur, an id quod sibi statutum est, necessarium in victum sit, & vestitum, vel abūdans sit, & superfluat: nam, si vltra laborem dominus mercenario retribuat, liberalitas domini non debet efficere vt nos ob id iniquiores simus.* Hæc ibi. Nonne exæquat dominium clerici in reditibus

suis

ſuis, dominio militis in ſuo ſtipendio? Nonne tam plenum & liberum facit dominium clerici quàm mercenarij? At in cõfeſſo eſt militem & mercenariũ non peccare eo ſolo, quòd ſtipendiũ vel mercedẽ impẽdãt, extra opera pia, ergo fatetur nec clericum idem facientem peccare, præſertim mortaliter, eo ſolo quod idem faciat. Et hoc eſt quod nos dicimus eum tenuiſſe.

IX. fol. 180. pag. 1. ibi. *Si igitur Eccleſia vberes, & abundantes fructus clerico aſſignauit, clericus illius ſtipendij largioris eodem modo dominus eſt, ſicut & iuſti, & neceſſitati ſolt ſufficientis.* Nonne parificat ſuperflua clericorum cum ſuperfluis militum & mercenariorũ, quoad peccandum vel non peccandum per diſpenſionem illorum? At hoc eſt quod dicimus eum tenuiſſe.

X. fol. 182. ibi. *Manifeſtũ ergo conſuetudines prædictas excuſare à peccato mortali, & liberare à lege iuſtitiæ, aliàs malè faceret eccleſia eos ita tolerãdo, quod dicere eſſet impium, & inſanum.* Nonne palam fatetur non peccare mortaliter clericum liberè ſuos reditus extra pia inſumendo?

XI. fol. 183. pag. 2. ibi. *Melius eſſet, vt conſuetudine induceretur, vt quæ ſuperſunt omnes in pauperes largirẽtur; ſed licet optandum id ſit, non tamen imperandum.* Nonne palam tenet clericũ non teneri de præcepto, niſi conſuetudo aliud dictet, ad erogandum ſuperflua pauperibus? Ergo conſequenter dicit eum iure non peccare mortaliter, imò nec venialiter, quũ conſilia non obligent etiam ad veniale, niſi ob cõtemptum gloſ. ſing. in c. Quis autem, 10. diſt. quod eſt plus quàm quod nos dicimus eum tenuiſſe.

XII. fol. 187. pag. 2. ibi. *Ergo & portio clericorum à lege iuſtitiæ, licet ſuperfluat, eſt ſecura.* Nonne concludit non peccare clericum plus quàm laicum in diſtributione ſui patrimonij? At laicus nõ peccat mortaliter, nec venialiter ob id ſolũ, quòd nõ det ſuperflua pauperib⁹, excepto neceſſitatis articulo, ergo conſequenter idem ait de clerico quoad reditus eccleſiaſticos.

XIII. fol. 190. pag. 2. copioſius adhuc ibi. Card. *Zabarell. his anguſtiis conſtitutus, exiſtimauit hos canones eò pertinere, vt clerici peccati rei conſtituantur, ab illis verò adeò adminiſtrationem cum libera ſibi facultate cõceſſam, vt quicquid de bonis in vita ſtatuerint, rata, firmaq; habeantur, nec reſtitutionis neceſſitate obligentur, poſſe tamen eis adminiſtratione interdici, interim tamen geſta retractari non poſſe: ſic igitur vult peccare eos, qui ſuperflua non dant pauperibus, ad reſtitutionem tamen obligari noluit. Quæ opinio licet videatur in S. Thomæ opinionẽ aliquo modo incidere, in multis tamen differt, cùm Card. clericos non dominos, ſed adminiſtratores efficiat, & eorum poteſtatem in ſuis fructibus nolit eandem eſſe, quã in bonis propriis poſſũt exercere. At S. Thomas eos dominos conſtituit, & idem ius eis in portione ſibi aſſignata quod in patrimonialibus propriis bonis habent, concedit. Item interdici his bonorum adminiſtratione ſi abutantur, vult Card. ſed S. Thomas non magis horum bonorum interdictionem admittit, quàm propriorum, cùm eiuſdem rationis ea eſſe cenſeat.* Hæc ibi. Nonne clericum facit plenum, & liberũ dominum redituum ſuorum? Nonne æquat patrimonialia clerici cum reditibus beneficij? Nõne expreſsè damnat Cardin. eò quòd dicat eum peccare diſpendendo in profana, licet diſpenſio valeat, & licet poſſit ei interdici? At hæc plura ſunt quàm quæ ego dico eum tenuiſſe.

XIIII.

XIIII. fol. 192. pag. 1. ibi. *Thomas in sua opinione nullam constituit differentiam, inter Episcopum & alios clericos; nã vt ex eo apparet, eiusdẽ rationis existimat portionem Episcopo assignatam, & portionem assignatam clerico, & vtriusque portionis fructus bonis patrimonialibus æquat.* Nonne idem hic etiam confirmat?

XV. fol. 139. pag. 1. ibi. *S. Thomas vult naturam horum bonorum non distare à bonis patrimonialibus, vt apertis verbis dicit.* Nonne etiã idem hic confirmat?

XVI. Eodẽ fol. pag. 2. ibi. *S. Thomas dixit ex natura bonorum nihil differre portionem assignatam clerico, à bonis patrimonialibus, & posse de ea sicut de patrimonialibus disponere.* Nonne etiam hic idem copiosius dicit?

XVII. fol. 195. ibi. *Sit itaque conclusio, Clericus, etiam Episcopus de fructibus portionis sibi assignatæ, si naturam rerum, vel personarum respicias, potest ita disponere, sicut laicus de bonis patrimonialibus posset.* Nonne ipse ait se Thomam cui suam opinionem falsò imponit, sequi? Et nonne ait, Thomam æquare portionem de fructibus ecclesię assignatam clerico bonis patrimonialibus eius? & ita disponere posse ac laicum de suis patrimonialibus? Quid ergo tam audacter negat quod ego dico eum dixisse, quòd non peccat magis mortaliter clericus dispendendo reditus sui beneficij, quàm laicus reditus sui patrimonij?

XVIII. fol. 201. pag. 2. ibi. *Clerici de his bonis, vt de patrimonialibus, sicut per consuetudines permissum est, disponere possunt, & à lege iustitiæ sunt liberati, & multo magis ab eadem lege iustitiæ soluti erunt hæredes clericorum, quibus ex testamento, vel ab intestato hæreditas est delata dictis consuetudinibus permittentibus.* Nonne etiam hic idem confirmat?

XIX. fol. 208. pag. 1. ibi. *Clericus quoad legem iustitiæ satisfacit in expendẽdo fructus sui beneficij si obseruet id, quod in erectione sui beneficij à Pontifice facta statutum reperitur, quòd si nihil reperiatur, seruando consuetudinem illius prouinciæ, in qua existit tale beneficium, satisfacit tam quoad disponendum inter viuos, quàm in vltima voluntate.* Nonne hic addit quòd non solùm donando, sed etiam testando potest de reditibus ecclesiasticis idem facere, quod de suis patrimonialibus, & laici de suis?

XX. fol. 222. pag. 1. ibi. *Et ita tam laici quàm clerici, tam mares quàm feminæ, cuiuslibet conditionis, sub peccati mortalis præcepto eleemosynam facere tenentur, &c.* Adiungendo illa præcedentibus, expressè ait beneficiarium non teneri ad eleemosynam lege iustitiæ, sed solùm lege charitatis, sicut quilibet alius laicus mas, vel femina, tenetur eam facere de superfluo. Rogo te igitur lector: Nonne qui hæc dicit, nunc clarè, nunc per consequentiam, affirmat eum in impendendo suos reditus extra opera pia non magis peccare, saltem mortaliter, quàm laicum impendendo extra ea? At ipsemet, & omnes tam theologi, quàm canonistæ confitentur laicum nullatenus peccare impendẽdo extra pia, modò id ordinatè faciat, nec plusquam venialiter, licet inordinatè, sine tamen alterius præiudicio id faciat, ergo fatetur clericum, non peccare plus mortaliter in impendendo suos reditus, profanè, quàm laicum in impendendo suos; quod ego verè dico eum dixisse, & ipse id malè negat.

XXI. Quod in nulla parte sui libri dixit beneficiarium ob solum vanum vel profanum vsum fructuum sui beneficij peccare mortaliter, cùm

tamen

tamen in suprà dictis 20.locis,& aliis, equauerit in hoc clericos laicis,& fructus beneficiorum bonis patrimonialibus beneficiarij, & in confesso sit apud omnes clericum, in vsu vano vel profano sui patrimonij secularis, non peccare plus saltem mortaliter, quàm laicum in vsu vano vel profano sui.

XXII. Quod etiã in hac responsione, adeo id ægrè confitetur, quod vsque ad 40. Monit. quod tangit pag. 23. id non fecerit, imò contrarium per bonam consequentiam tacitè aiat pag.18. ibi. *Postquam cuilibet clericorum est assignata sua portio, & per erectionem beneficiorum pars cuiuslibet est separata, ex illo enim tempore, & lege iustitiæ, quilibet clericus suam portionem, tanquam propriam liberam possidet, nam solùm quo ad legem iustitiæ attinet, clericos in parte sua liberos efficio, & non quo ad legem misericordiæ.* Et pag. 59. ibi. *In consumptione autem quo ad legem iustitiæ, pares essent decuriones in suis salariis, & clerici in suis reditibus; licet quo ad legem misericordiæ longè distent.* Nonne per hæc Reditum beneficij facit proprium beneficiarij, & exæquat patrimonio eius? & facit liberum à lege iustitiæ, sicut laici patrimonium? & solùm subiicit legi misericordiæ, vt laicum? & in locis suprà citatis omnes, laicum & clericũ pauperem, & diuitem æquè lege misericordiæ teneri? ergo consequenter negat iterum quod affirmat clericum ob solùm vanum vsum vel profanũ peccare mortaliter, cùm ille vsus sola lege misericordię non sit maius peccatum, quàm vsus vanus & profanus laici. Idipsum significat in replicando solutionibus à me datis ad c.1. de cler. non resi. lib.6. Mon. 44. & in replicando ad intellectum c. peruenit de fideiuss. à nobis nouè aptatum in Mon.46. dũ conatur facere clericos plenos dominos fructuum suorum, & pauperes tam liberare à dando superfluo eorũ, quàm laicos; quæ etiam debentur eis lege misericordię qua sola dicit eis deberi clericorum. Nihil autem excusat eum, id quod refert se dixisse in c.1. prima par. sui libri, scilicet, clericum magis peccare impendendo reditus ecclesiasticos vanè vel profanè, quàm laicum idem faciẽdo. Primò quidem, quia adeò non exprimit eum peccare mortaliter ibi, quod nec nunc relatis ad literam quæ ibi scripsit fassus est illud vsque ad Monit.40. vt prædictum est, & ob hanc conclusionem quam tenebat contrariam priori prædictarũ duarum. Et quia tenuit clericum tam liberum habere dominium in reditibus ecclesiasticis, quã in patrimonialibus, & consequenter quàm laicum in suis laicis, dixi ego post Concil. Trid. eum tenere conclusionem proximam hæresi, quam ante illud eruditissimus, ac pientissimus Petrus Sotus ibi à me citatus, dixit esse talẽ, & non eo quod tenuisset alteram conclusionem, licet contra communem, quam nos sequimur, scilicet, quòd clericus quamuis in hoc peccet mortaliter, non tamen tenetur ad restitutionem, quod ex fragmentis mei libri ab eo ad literam recitatis, palam est. Secundò, nil eum illud excusat, quia id dixit in principio libri quod postea in 4. parte, quia illũ horis succisiuis vt (ipse ait) & opus demonstrat, composuit, potuit obliuisci, & ego illud ei ad memoriam reuocaui, & opposui eius prædictis dictis in 4. parte, non quidem eo quòd ibi exprimeret contrarium eorum quæ in viginti, & amplius locis præcitatis 4. partis tenet, sed quod ex eo eliciebatur, hoc illo forti argumento videlicet

tu asseris ibi. Quòd clerici magis peccãt non erogãdo superflua in eleemosynas, quã laici, & non potest dari alia ratio, quàm quia lege iustitiæ ad id tenentur, quia lege charitatis laici æquè ac illi in id obligantur, vt tutè latè fateris in d. 4. parte c. 5. in princ. Ergo &c. Excusat tamen eum hæc plana confessio à peccatis alienis eorum qui responsione hac visa concipient non posse tam pro libito, & liberè impendere in quæcunque profana vellent, quàm perlecto suo libro conceperant; & ita cessabunt à nimium libera in profana dispensatione.

SVMMARIVM.

Beneficiarium teneri restituere malè impensa, confirmatur num. 4.

Cæsar Costa Archiepiscopus Campanus laudatus num. 4.

Franciscus Turrianus magnum Societatis Iesu ornamentum, num. 4.

V. loco demiror eum cui irasc ũtur
4 aliqui viri pietate, eruditionéq; clari, quòd in ipsa Epistola nuncupatoria ausus est affirmare opinionem meam quę habet beneficiarios ecclesiasticos vanè, vel profanè suos redit° profundẽtes, peccare mortaliter, & teneri ad restitutionẽ, esse omni à veritate alienam, & quæ maximè ecclesiastici status securitatem labefactat. Tũ quòd nõ meminit quòd eam antea in Epistola nuncupatoria ad Pium V. appellauit saluberrimam, & quam reipsa sequi animarũ saluti magis expediat. Tum quòd etiam contrarium tenentes, iudicant eam tutiorem, vt & ipsemet in prædicta Epistola iudicauit. Tum quòd fatetur 2. part. sui lib. c. 1. fol. 76. pag. 2. esse magis communem, quam mox monstrabimus, esse adhuc communiorẽ quàm ipse putet. Tum quia iam priorem illius partem, f. quòd peccat mortaliter, gratia Deo, planè cõfitetur, quæ grãdis gradus est ad alterã, scilicet, quòd teneatur restituere; nam argumentũ omni solutione maius ad concludendũ clericos teneri lege iustitiæ ad dandũ superflua pauperibus, videtur esse hoc, Clerici plus prohibentur suos reditus impendere vanè vel profanè quã laici suos, & magis tenentur dare illos pauperibus quàm laici suos, & non tantùm vtcunque magis, sed sub pœna mortalis peccati: At lege misericordiæ, & charitatis vtrique prohibentur, & tenentur æqualiter, vt ipsemet N. & Sotus confitentur, ergo alia lege fortiore prohibentur, & tenentur ad id clerici, quàm laici, & non alia quàm iustitiæ, ergo lege iustitiæ, ac consequenter tenentur ad restitutionem, quia violans illam, tenetur restituere secũdùm omnes etiã Sotum, præter N. Ergo, &c. Tũ quia non debuit eam adeò traducere siue infamare etiam propter alias multas, & irrefragabiles rationes adductas in d. Mon. 7. Tum quia probatur idem quod ait Ioan. Maior, S. Thom. non fuisse in cõtraria opinione, quẽ etiam Petrus Sotus, vt ibid. dicitur, pro nostra parte allegat. Pro qua etiam Caiet. esse efficaciter cõuincimus. Tum quia ferè omnes antiqui, & maior pars recentiorum eam tenẽt, & adeò quidem, quòd prædictus Maior aiat nullum eorum qui ante ipsũm nati essent, tenuisse contrarium, & Petrus Sotus id hæresi esse proximũ, & Archid. esse hæresim. Et quanquã alia aliis iure placeant, aliis quidem alia ratione, & aliis alia, mihi semper placuit mos ille docendi, dictãdi, & scribendi, quo me audiente Iodocus ille Belga, quem diuus Carolus V. in Hispa-

Hispaniarum Cancellarium promouit, cuiúsq; sunt apostillę multę glossarum Codicis Tholosono more dictatæ, vtebatur dicens, satis esse vnũ vel alterum textum firmum, & vnam vel alteram rationem firmam, cum vno vel altero classico doctore qui putaretur communiter receptus, ad vnum propositum citare, esseque alia vt plurimum superflua, quin & nonnunquam damnosa, quippe quæ inutiliter paucis sentẽtiis occupent horas prælectionis, impleant chartas, & mentem prælegentis, & audientis distrahant, & pectus infrigident, ac fastidiant. Ideóque de industria soleam tacere multos quos sciã vel facilè scire queam, propositam à me sententiam tenere: Quãuis item videar mihi plus satis textuum, glossarum, & auctorũ pro hac sententia in Apologia allegasse, & rectè alia quædam omisisse, addam tamen hîc quæ audio rei tam sanctæ, támque necessariæ persuadẽdæ profutura. Alterum quòd Reuerendissimus Campanorum Archiepiscopus Cæsar Costa, vir omnigena eruditione & virtute clarissimus, lib. 1. ambiguitatum iuris c. 40. in hæc verba scribit: *Ecclesiasticos prælatos vehemẽter errare, et mortali crimine esse obnoxios, si ea quæ præter honestum eorũ victum, de reditibus Ecclesiasticis supersunt, piis operibus non erogent, receptissima est opinio Didaci Couarr. in c. Cùm in officiis, num. 3. de testament. vsque adeò vt contrarium affirmare, non procul ab hæresi distet Prob. in c. Nemo, de elect. lib. 6. num. 73. in addit. ad Io. Monach.*

Sed an de suis tantundem restituere teneatur, magna sanè dubitatio est, & Martinus Nauarrus Iureconsultus clarissimus, pariq; scientia & pietate insignis, duobus editis voluminibus, confirmat abuentes prælatos reliquósque clericos de sua substãtia ad restitutionem teneri, repugnantibus tamen Dom. Soto lib. 10. q. 4. artic. 3. de iust. & iur. Didaco in c. Cùm in officiis, de testam. nu. 3. Zaba in Clem. gratiæ, de rescript. nu. 12. & Sarmiẽto in libello hac de re edito. Ego quidem præter tot canonum auctoritatem quibus Nauarri opinio quæ communis est, vehementer niti videtur, & præter Auct. à Nauarro doctissimè collectos in Apolog. q. 2. Monito 7. Reperio idem sentire Castrens. consil. 337. 1. vol. n. 7. cũ seq. Prob. in c. Nemo, de elect. lib. 6. n. 44. in addit. ad Io. Monac. post Io. de ligna. in tractat. de plurali benefic. q. 11. Bertrãd. consil. 278. 2. vol. ex prima editione Rebuf. in prax. benef. de dispens. ratio. ætat. in verb. Necnon debitis, num. 8. Quin iure quoque ciuili hanc quæstionem determinatam inuenio. Iustinianus in Auth. vt deter. sit num. cleri prope finem, vtrumque affirmat, & peccare prælatos, & clericos non erogantes in pia opera ea quæ præter honestum victum supersunt, & de suo ad restitutionẽ teneri. Ita enim inquit, iuxta Holoandri versionem. Quemadmodũ autem ad ea pertinentes sumptus certa fine descripsimus, ita conuenit vt sanctissimus pro tempore Patriarcha, et Reuerendissimi clerici circumspiciant, ne reliqui sumptus, qui ex ecclesiasticis reditibus fiunt, aliter quàm in pias, & Deo placitas causas, insumantur, & vt in illos conferantur; qui & reuera egent, nec aliunde habent vnde viuant (hæc enim Dominum Deum conciliare solent) non verò per patrocinia, & hominum studia in locupletes distribuant ea quæ ad ecclesiasticos sumptus suppetunt, vt exinde egentes vitæ necessariis defraudentur. Nouerint. n. Dei amantissimi Oeconomi, tam qui nunc, quàm qui olim pro temporibus futuri sunt, quòd si quid in his deliquerint, non tantùm pœnis cælestibus erunt obnoxij, sed etiam de substantia

sua sacrosanctæ ecclesiæ indemnitatem præstabunt. Huiúsque constitutionis meminit Balsamo in Nomocanone tit. 10. c. 1.

Vnde nos ita colligimus, olim Oeconomi Conciliorum veterum decretis in ecclesiis constituebantur, qui præerant dispensationi ecclesiasticarum rerum, qui si erogassent mandato Patriarcharum, & Episcoporum in profanos vsus, non in pia opera, tantundem de sua substantia tenebantur ecclesiæ restituere. Ratióque erat, quia Oeconomus iussiones Episcoporum, quas Balsamo suprà citato loco appellat formas, contra rationem canonum sequi nõ debebat, erant enim nullius roboris, vt inquit Balsamo. Sed eũ hodie Episcopi Oeconomorum fungantur munere, abutentes, & in pia opera non erogantes pari ratione tenebuntur restituere, præter diuinam vltionem, vt Imperator inquit, & pœnas cœlestes, ex quo mortale delictum colligitur, vel etiam ita colligi potest. Cautũ est in Concil. Antiochæno. Episcopum non erogantem ecclesiasticos reditus in pia opera, sed in domesticorum vsus, & commoda, Synodo Prouinciali pœnas daturum, cuius canonis meminit tex. in c. Episcopus. 12. q. 1. & quæ pœna sit cui obnoxius erit Episcopus, videtur per hanc constitutionem Iustiniani declaratum, tantundem scilicet de suo restituere.

Nec dicat aliquis, hoc ius ante diuisionẽ fuisse, aliud deinde ius post assignatam cuique portionem constitutum fuisse, nam diuisio nullum nouum ius tradidit Episcopis, quod antea non obtinerent, hæc enim diuisionis natura non est, sed distinctæ portiones fuerunt, vt Episcopus arceretur à reliquis, non vt in sua maius ius, aut dominium obtineret, & vt iurisconsultorum verbo vtar, non quo magis, sed quo minus haberet, facta est diuisio. Deinde apertissimè apparet ad sumptus Patriarcharum, & clericorum portionem illam, de qua Iustinianus meminit, fuisse assignatam, vt ex verbis facilè colligitur. Hæc ille. Qui latè refellit solutionem eius, qui respondere præfatam Auth. esse Imperatoris cui nulla est potestas statuẽdi de rebus ecclesiasticis c. Bene quidem 96. dist. c. ecclesia de constit. & addi posset illam legem non esse iuris noui constitutiuam, sed antiqui declaratoriam, & quoddam testimonium Imperatoris de mẽte & ratione canonum ecclesiæ ad faciendã fidem quòd ecclesia illo tempore id seruabat, & erat iusta obseruãtia: quod licere Imperatori, nulla dubitatio est.

Alterũ, quòd nonnulli eruditissimi (in quibus est doctissimus Doctor Alfonsus Delgadus Ecclesiæ Toletanæ Scholasticus dignissimus, & Canonicus admodum Reuerendus) quibus hæc communis sententia placet, diligenter quæsierũt multos alios præter citatos à me, qui eandem affirmãt, quos omnes tam quærentes, quàm quæsitos, licet ita suspiciam, vt eorum auctoritas ad tam piam sententiã credendam, mihi pro ratione fuerit: Quę tamen volentem nolentem ad eam tenendam etiamsi nullus recentiorum eam teneret, trahunt & compellunt, sunt textus & rationes irrefragabiles quibus eã præ omnibus qui ante nos scripserunt munisse in prædicta Apolog. putamus, idipsum attestante eruditissimo Doctore Francisco Turriano scriptore diligentissimo, & iudicio emunctissimo: cuius auctoritatem penes me multum auget, quòd Illustrissimæ Societatis Iesu sit professor & insigne ornamentum. At quia fortassis, Pie lector, hęc sola leges, & nõ dignaberis, vel non vacabit præfata quę in Apologia cõgerũtur legere, admoneo te primò rationem illam firmam superius tactam, quod cum clericus prodigẽs in profana reditus suos, pec-

cet

cet mortaliter, non autem laicus idem faciens, consequens est, illum fortiori lege teneri quàm hunc, & cùm vterque lege charitatis, & misericordiæ, peræquè teneatur, consequitur illum teneri lege iustitiæ, ac consequenter restituere, quum secundùm omnium excepto N. sententiam, violans leges iustitiæ, restituere teneatur. Deinde, quod multis ibi probo, quòd ecclesiæ Christianę traditione, canonibus eius & donantium intentione, bonis ecclesiæ est adiectus modus & onus, vt dentur superflua pauperibus: & quòd accipiens aliquid cum onere hoc vel illud faciendi, lege iustitiæ tenetur ad illud. Tertiò, quòd præcipuum fundamentum N. est quod sanctus Thomas teneat id quod ipse, quod tamen non esse verum, per multa ibi probo, & in his quòd Ioan. Maior constãter id affirmat, & multi eiusdem ordinis, puta Caiet. eius defensor acerrimus in loco proprio, scilicet, 2. 2. q. 185. art. 7. communem effectu tenendo, & declarando expresè Thomam, quatenus quodlib. 6. artic. 12. significat contrarium intelligendum esse de his quę plus minus sunt necessaria ad suã honestam sustentationem, & non de aliis. Addens non posse cadere in sapientis sensum, quòd tam grandes reditus tantum illa necessaria excedẽtes concedantur Episcopo sine onere & obligatione distribuẽdi eos pauperibus: nam scimus alicubi 30. alibi 60. & 80. imò & 100. & circiter 200. millium aureorum annuorum summam excedere. Et quod Petrus Sotus eiusdem ordinis, & illius sectator gratissimus, eum pro nostra parte citat. Et f. Ioan. Bromiardus eiusdẽ etiã ordinis in concionãdo exercitatissimus, in summa prædicantiũ litera P. XIII. an. 41. non solùm asserens beneficiarios vanè & profanè impẽdentes, teneri ad restitutionem, sed etiã latè affirmat accipientes ab eis non solũ pro actu vitioso, vt meretrices & lusores, sed etiam pro actu alioqui bono vt cognati & affines quo ditiores, & nobiliores fiant, ad idem teneri. Quin & subdit, experimẽto (quod & certè nos testari possumus) compertissimũ, eas domos quæ huiusmodi largitionibus crescunt, citò & grauiter corruere: & feminas quæ talibus reditibus splendidè dotatæ longè altioris ordinis viris nubunt, tandem despici, odio haberi, deseri, & pœnas pro dotantium peccatis, præsertim post eorum mortem dare.

Sed & Pirrhus Tarus Iureconsultus clarissimus, & cum primis vrbis conscientiæ recti cum sciẽtia consummata coniũctę nomine celeberrimus, etiam antequam ob id à S. D. N. Gregorio XIII. in illustrem Vicarium Illustrissimi Reuerendissimique Cardinalis sui Vicarij maximi deligeretur, testatur acriter fuisse olim se præsente coram fel. rec. Paulo III. hac de re disputatum, & tandem in sententiam cuiusdam præcellentis Magistri Dominicani (cuius permagna tũc erat auctoritas) communem opinionem firmiter astruentis, conuentum. Cùm igitur hæc ita sese habeãt, viderit N. an satis modestè in Epistola sua nuncupatoria, ad summũ CHRISTI Vicarium omni iustitia & veritate præditum, dixerit præfatam communem sententiã omni à veritate alienam, & quæ statũ Ecclesiasticæ disciplinę labefactet. pręsertim quum eam in altera ad Pium V. epistola appellauerit saluberrimam, & animarum saluti magis expedientem.

SVMMARIVM.

Testandi de consuetudine, quid Auctor senserit. num. 5.

Auctor proluxitatis nomine malè notatus. num. 5.

Don Didacus Couarruuias Præses Illustrissimus laudatus nume. 5.

5 VI. Frustra videtur conati N. me exosum facere Illustrissimo suprémi Regis Consilij Præsidi, eidémq; Reuerendiss. Episcopo Segobien. Dominóq; meo peculiarissimo omni laude maiori Don Didaco à Leyua & Couarruuias, ob ea quæ de consuetudine testandi in prędicta Apologia dico. Tum quia Vrbs & orbis palàm nouit, quo sim erga eum affectu, reuerentia & officio. Tum quia non est facilè crediturus, me in hac ætate, & opinione, incidisse in eam omnes carpendi libidinem, quã mihi impingit, quem longè iuniorem & xenodochiæ illecebris magis illectũ probè nouit, etiam meorum æqualium, etiam auditorum, largum laudatorem, & maiorum reuerentem cultorémque, extitisse, & adeò quidem vt ob hoc malè auditem apud reputantes memet nimiũ subhiscere apud quos me oportuit in Epistola ad te in Manuali meo data purgare, nouitque notũ esse toti orbi Hispano cui ipse præest, quod quamuis ab omni animi hoste intus coram Deo tota mea ætate tentatus fuerim, ambitio tamen, auaritia & detractio adeo rarò me insigniter triumpharunt, vt fortè pluries de nimio illarum contemptu, & nimio laudandi alios officio fuerim notatus. Tum denique quòd cùm dignatus fuerit legere, vel ab alio lecta audire quæ scribo in locis ab N. citatis scilicet, q. 1. Monit. 40. & Monit. 50. & seq. & q. 3. Monit. 2. facilè pro suo singulari, & sereno ingenio colliget me non dicere nullibi esse vllam testandi consuetudinem, imò expressè aio in Hispania esse aliquã & lege Regia iussam seruari, & quòd credo illam esse validam etiam in foro conscientiæ, quoad testandum, intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis & debiti solutionis, sed aio nullam esse consuetudinẽ præscriptam & validã, testandi pro libito in profana sine aliquo prædictorum intuitu, quamuis in multis Regnis, & Prouinciis extra Italiam, & in aliqua eius parte, iustè in foro exteriori toleretur consuetudo, ne testamẽta clericorum ob hoc in iudicium deducantur, & seruari iubeatur ad obuiandum frequentissimis litibus quæ alias orirentur. Quæ fel. recor. Pius V. admonitus antequàm licentia imprimendi fieret, respondit esse iustam, & sanctam opinionem. Quin & ipsemet N. ni fallor, satis illud fatetur in 3. par. suæ huius responsionis ad Monit. 1. pag. 68. ibi. *Si ius permitteret simpliciter clericis testari, præsumendum propterea nõ esse, profanè eos testaturos, sicut & in vita disponere permittit: non tamen possumus dicere ad hoc permittere, vt vanè & profanè (vt verbis Domini Martini vtamur) clerici disponant: quia cùm lex misericordiæ debeat eorum actus dirigere, neque lex iustitiæ in hoc disponat, eorum conscientiæ relinquitur.* Hęc ille. Nonne qui ait iure permittente testari, non licere ad profana testari, satis ait, sola consuetudine contra ius permittente, licitum non iri? Intelliget etiam eius Illustrissima Dominatio, quòd licet vsu captum sit nequa quæstio in foro exteriori super hoc fiat, non tamen cõstare id esse legitimè vsucaptum quoad forum cõscientiæ, eo quòd maior pars ecclesiasticorum id faciat, quandoquidem

maior

maior pars est pauperum, vel non habentium vltra suam honestam sustentationem necessariam, & aliorum bona pars est Episcoporum, & Superiorum, & Abbatum, & Religiosorum qui de tali superfluo non testantur, & aliorũ magna pars plus debitorũ quàm quæsitorũ relinquit, & aliorũ, multi solùm intuitu pietatis, paupertatis, & remunerationis de suo reditu Ecclesiastico testãtur, & nõ sine scrupulo, vt mihi per aliquorũ quę sita cõstat, & multi solùm de patrimonialibus, & per industriã suã, & per munera, & dona Principũ, & aliorũ diuitum, aut cognatorũ quæsitis. Ita quòd paucissimi sint collatione aliorũ, qui testẽtur ad profana de superfluo solius reditus ecclesiastici, extractis iis quæ ad se sustentandũ fuerint necessaria, & omnibus aliis in pia etiã eleemosynis minutis, & remunerationibus iustis factis simul cũ his quæ sunt eis debita ob seruitia facta ecclesiæ vniuersæ, vel particulari vltra ea ad quæ ratione sui beneficij tenebatur, quæ omnia esse substrahẽda à superfluo de quo inhibetur testatio, ibi probauimus. Quare multum adducor ad opinandũ, quòd esto consuetudo testãdi ad pia de reditibus ecclesiasticis sit prę̃scriptibilis, & præscripta in Hispania, vt credo, consuetudo tamen testãdi ad profana prohibito, neque est præscriptibilis, nec si esset talis, esset præscripta, quia paucissimi vtũtur ea. Equidem prædico ipsimet N. quòd quam mortis articulus eum presserit, non facilè audebit testari ad profana de reditu ecclesiastico qui ei superfuerit, demptis ex eo omnibus prædictis, quicquid nunc satis iuuenis alios docere tentet. Quòd autem iniuria me prolixitatis, superfluæ repetitionis, & desiderij augendi libri accuset, inde colligas, quòd licet alij eruditione, aliisque orationis virtutibus me præcellant, breuitate tamen dictandi omnes meæ professionis æquales meos Gymnastas Hispanos anteuertisse Salmantica, & Conimbrica testantur. Et quod Deus & amanuenses mei nouerunt iustos tractatus de eleemosyna, & de spoliis clericorum, quos interserere Apologiæ, ceu valde pertinentes ad eam, decreueram. Alterum in Commentarium c. Non liceat, 12. q. 2 quem iam edidi. Alterum in Commentarium c. Quiescamus 42. dist. quem propediem edam, relegaui, ne nimium Apologia crescret. Et quod, vt supra dixi, transcriptionem multorum in libello defenso contentorum cuius me accusat, feci, quia id promisi facere in Epistola ad te data, quo te leuarem labore, confusione; & impensa legendi tres libros, vnum illius, & duos meos, quorum trium summam, ad argumentum nostrum præcipuum pertinentem cum potioribus neruis in vnum collectam facilè habere, legere, intelligeréque posses. Et quidem facilè prudens lector iudicabis, quantum præcellam eum breuitatis ergo, si eius librum superfluis & vulgatis in re clara citationibus, & parergis, ostentationis causa parum ad rem propositam pertinentibus distentum, & in multas partes & capitula dissectum contuleris cum Apologia mea his omnibus defæcata, præter vnam digressionem in defensionem Regis nostri Philippi II. magna de causa ei insertam. Quæ & si non sit, vt ipse me carpendo ait, sententiis & aliis tanti Regis historia dignis ornata, fuit tamẽ opportunè scripta, & tanta fide recepta, ob opinionẽ quę de auctore habe-

batur etiam à primi ordinis viris qui eam ignorabant, vel non aduertebant, vt multi etiam suæ Maiestati deuoti, longè magnificẽtius de illo post eam lectam sentiant, quàm antea sentirent, & multi qui palàm obloquebantur, nunc etiam secretò laudent: vera enim magis dicẽtis fidem quàm verborum lenocinium exigunt: vtinam in cęteris ita de Rege cælorũ meterer, vt in hac re de eodem, & de Rege terræ bene meritum fuisse credo, satis mihi præmij esse ducens, muneri, & pietati qua erga eum esse debebam, satisfecisse.

SVMMARIVM.

Paulus Manutius cum Aldo filio laudatus. num. 6.

Reditus simplici d. scribendum. num. 6.

6 VII. Ad id quod de verbo, reditus, an simplici, an duplici d. sit scribendũ tam prolixè & parum necessariò congerit, hoc solum respondeo. Quod Paulus Manutius quem ille meritò appellat doctissimũ, & orthographiæ obseruantissimum, ego verò multis etiam aliis nominibus iure suspicio, in suo Calepino vbi ex professo suam expressit sententiam cum simplici d. scribendum censet. Quin & nunc interrogatus, & admonitus quòd N. pro sua opinione contraria eum in Concilio in officina sua impresso citat, ingenuè respondit, quòd in suo Calepino scripsit sentire, mirariq; quod N. contrarium ei adscribat ob errores fugiẽtes Correctorem à Populo Romano deputatum in opere cuius correctioni minimè ipse intendebat, nec intendere tenebatur. Quin & citauit filium suum Aldum, virum profecto pro ætate cum primis eruditũ, patris, auíque decus eximium, idem tenentem in suo libro de ratione orthographiæ, valdè elaborato, & eruditionis re cõditæ plenissimo, sub litera R. Et iure quis meretur, eum qui me nimię prolixitatis arguit, tanta cura inutili, tot errores in Concilio Romæ impresso quæsisse, & eis atque aliis parum necessariis lectorem occupasse. Ad ea verò quæ inutiliter super auctore c. fin. 16. q. 1. inuoluit, inutile duco respondere.

SVMMARIVM.

Nobilitas, quæ per religionem amittitur, & aliud esse nobilem, aliud nobili parente natum, &c. num. 7.

VII. Quod si eius inutilem pro- 7
lixitatem in respondendo ad Monit. 6. q. 1. imitari vellem, multa possem respondere his, quæ tum laudando, tũ vituperando, de nobilitate, eruditione, & virtute mea, quam noui esse tenuissimam, & extollendo discipulos meos, quæ gloria mea est, iuxta illud, Filius sapiẽs gloria patris, profundit, sed satis duco respondere primò me iniustè ab eo quadam tenus despici, quòd sim Canonicus Regularis, & quòd incautè suggiller ab eo, quòd cùm sim Canonicus regularis, me significauerim nobilem, tum quia non dixi me nobilem, sed tantum ex vtroque parente nobili antiquissimę familiæ, licet non adeo diuitis, nullo damnatæ sectæ sanguine infecto, natum, quod iure me potuisse dicere, non obstante religione, nemo vnquam negauerit, nisi qui non animaduertit, vt N. aliud esse dicere quem esse nobilem, & aliud dicere quem esse natum ex nobili: imò, & aliud esse natum ex nobili, & aliud natum ex vtroque parente nobili, imò & aliud ex vtroque parente nobili, aliud ex vtroq; parente nobili nullo damnatæ sectę sanguine contaminato, quod non quilibet nobilis, etiã Illustris & laicus verè, & iure

iure dicere potest. Tum quia licet nobilitas politica per religionis professionem perdatur, iuxta glos. vulgatas cap. 1. de purg. canon. c. Ea quæ, de stat. monac. & c. scripsit 27. q. 1. Nobilitas tamen naturalis hoc est sanguinis, non potest perdi, arg. l. ius agnationis ff. de pact. quam in hoc citat Lud. Rom. sing. 37. & alij alibi. Secundò, quòd non debuit infamare me dixisse, nullum discipulum inueniri doctiorem suo magistro, qui agnoscā me ab aliquot discipulis meis eruditione, & aliis animi dotibus longè superatum, quod magnæ gloriæ duco: Licet verum sit illud Magistri Magistrorum Math. 10. Non est discipulus supra magistrum, in quantum talis, ex mente Thom. & aliorum ibidem.

SVMMARIVM.

Votum circa solemne paupertatis, hæc multa exorbitantia dixit N. num. 8.

8 IX. Quod licet ipse in bono sensu dixisset omnes teneri ad seruanda consilia mentaliter, & ego idipsum dixerim in Monit. 7. quæst. 1. tamē verba ipsius bis repetita secundum propriam, imò & communem acceptionem, vt accipi deberent siue barbara sint, siue latina c. ex literis de spons. & l. Labeo de supell. leg. non habent bonum sensum, quod nec ipse nunc negat. Nec satis excusatur, quòd aliquod eorum sit barbarum, quo se ipse excusat, nam etiam barbara secundum communem significationem per eadē iura accipi debent: & ideò visum fuit nobis expedire, vt lector id admoneretur. Et quidē qua in eum sum charitate, & obseruantia, doleo eum adeò adhuc perstare in multis à via communi exorbitantibus, quæ ego efficaciter confutaui, à Monit. 8. vsq; ad 19. vt etiam aliqua periculosiora nunc adiiciat. In quibus sunt quòd Apostoli, esto, vouerint statum perfectionis ad se perficiendum, non vouerunt paupertatem. Quòd vouens votum solemne paupertatis, non fit inhabilis ad dominium quęrendū. Quòd Apostoli per Apostolatum, & monachi per Episcopatum absoluuntur à voto solēni paupertatis pręcedētis. Quòd Petrus & monachi post votum solēne sunt domini etiam in speciali, vestium, panis, & eduliorum. Quòd dominiū rerum temporalium est necessarium prælatis ad administrandum. Quòd dominium verum bonorum stabiliū ecclesię habēt pręlati & clerici. Quòd Franciscanus in particulari est dominus vestium, & cibi ad vescendum donatorum. Quòd Monachus quærit sibi dominium vestium; & ad vescendum sibi datorum, nō autem seruus. Et consequenter quòd seruus & monachus non æquiparantur in acquirendo, ille suo domino, & hic ordini suo, vel Monasterio: vel certè Deo speciali ratione; & quòd paupertas seruilis maior est paupertate euangelica. Quòd ridiculum est dicere Monachum non esse dominum eorum quæ vestit, & edit. Quorum omnium diffinitionem Illustrissimis ac Reuerendissimis ac aliis causarum fidei cognitoribus, debita cum submissione ac reuerentia relinquo; satisfecisse me muneri meo ratus, quòd recepta & secura pium lectorem admonuerim, & ipsa quicquid ille respondeat, efficaciter probauerim.

SVMMARIVM.

Bona donata Deo, non esse illius priuatiuè vt donata proximo, sunt illius, periculosum, contra Concilium Tridēt. num. 9.

X. De-

X. Demiror quòd perlecto meo
9 Monito 24. pertinaciter doceat clericos esse veros dominos, non solùm fructuum bonorũ immobilium ecclesiæ, sed etiam eorundem immobilium, perinde ac pupillus, & minor rerum suarum, & primogenitus, & fideicommissarius rerum restitutioni subiectarum: Et consequẽter quòd Concilium Trident. definiens sess. 25. c. 1. de Reform. bona Ecclesiæ esse bona Dei, solùm definiat, esse ipsius tãquam generalis domini omnium aliorum, iuxta illud Psalm. Domini est terra, & c. relat. in cap. Quod iure 8. distinct. cumulatiuè, & non ita priuatiuè, quòd ipse solus sit verus, & particularis dominus, & non alius, cùm ratio, mens, & verba ipsius Concilij, & fundamẽta irrefragabilia quibus ad id moueri potuit, posita in d. Monito 24. sint ei contraria. Quin & ipsa ratio naturalis qua probatur Deum & si non amplius, saltem æquè fieri dominum specialem priuatiuè rei specialiter sibi à fidelibus suis oblatæ, & donatæ, ac alius homo fit rei sibi donatæ, & quòd Deus cui res ita donata est, habet dominium illius rei priuatiuè, & non cumulatiuè, vt haberet ali' homo cui illa donaretur, adeò quòd nullus alius etiam ecclesiasticus, etiam ipsemet Papa sit dominus illius, sed solùm administrator. Papa quidem vniuersalis, & immediatus, alij autem particulares, & mediati, quæ est Catholica conclusio, quam in illo concilio determinari, per sacram Illustrissimorum Reuerendissimorũmque Cardinalium illi interpretando deputatorum congregationem definitum iri arbitramur.

SVMMARIVM.

Repetitionis inutilis N. & non Auctor carpendus num. 10.

XI. Iam tertiò miror, quòd me millies ad Mon. 25. & alias carpit, eo 10
quòd multa ex libello meo de Reditibus meæ Apologiæ in eam transtulerim, cùm in epistola in principio eius ad te data, legerit iustam causam ob quam id me facturum promisi, & non aduertit, quanto iustius reprehẽdetur, & leuitatis arguetur ab omnibus, quod sine vllo exemplo tertio quoque verbo, me nominat tribus & aliquando pluribus verbis, scilicet Reuerendus Dominus Doctor Martinus ab Azpilcueta Nauarrus, contra illud glos. celebr. Rubr. ff. quòd met. caus. gaudent breuitate moderni. Quod toties ita facit, vt bona parte libellus eius minueretur, si id non fecisset. Peius autem & durius est, quòd me reprehendit eo quòd in 1. q. Monito 30. cum plerisque omnibus ea de re tractantibus, teneo illam quæ beneficiariis est consolationis plena conclusionem, scilicet id quod beneficiarius per parsimoniam sibi facit reliquũ de fructibus sui beneficij quos honestè in suam sustentationem impendere potest, fieri ei quasi patrimoniale, de quo perinde liberè ac de aliis patrimonialibus, in vita & in morte, disponere potest, per friuolas, & è longinquo petitas ratiunculas. Tum quòd nemo vsque ad eum contrarium dixit, tum quòd omnes qui ea de re loquuti sunt, id probant: nam & vltra ibi citatos, id tenet Franciscus à Platea grauissimus Auctor, de Restitut. num. 130. Doctor item celebris Iohan. Bachonus in 4. dist. 21. quæst. 1. art. 2. Tũ quia omnia quæ per suam industriam sibi

quærit

quærit clericus, fiunt ei patrimonialia, c. Quia nos, de Testam. At qui clericus per parsimoniam sibi aliqua reliquat, per industriam id facit, & non per qualem qualem, sed pœnosam, & suo genere Deo acceptam. Tum quòd famulus cui herus daret 100. ad aliquod negotium, ea lege quòd non teneretur ad plus dandum, nec famulus ad reddendum quod ex eis parcius viuendo reliquaret, suum faceret, ex mente omnium. Tum per alia in Apologia citata. Et ita N. videri potest contrarium dicere, vt non solùm mihi aduersetur in his quibus clericorum facultatem angusto, sed etiam in his in quibus amplio, malè significans quòd ego velim eos in illo residuo liberare à lege misericordiæ, quum certum sit, ei & omnibus, me non liberare eos ab illa plusquam in patrimonialibus, quum illis illud exæquem, sed à lege iustitiæ qua tenentur dare pauperibus alia quæ ad suam decentem sustentationem non sunt necessaria. Non autem abs re declaro præfatum dictum Innoc. habere locum etiam in illo beneficiario, qui iusta de causa, puta iustæ legationis Regiæ vel similis legitimè abest à suo beneficio, & lucratur aliquod salarium, potest enim viuendo de fructibus beneficij lucrifacta de salario quasi patrimonialia sibi facere, perinde ac faceret legata, & donata sibi ea legatione fungenti, quia nulla eorum sunt intuitu Ecclesiæ quæsita, sed omnia sunt industria vel alia ratione seculari parta, & ita eadem ratio facit, vt illud dictum in omnibus habeat locum argum. l. Illud. ff. ad leg. Aquil. & c. Dudum 2. de Elect. An autem idem dici possit de absente sine iusta causa, maioris quæstionis est, posset tamen idem responderi si debitas horas recitaret, & non abesset taliter, nec tali de causa, nec tali casu quo ipso iure perderet fructus, quia ex eo quòd peccaret per absentiam iniustam, non sequitur quòd perderet facultatem impendendi fructus per iustum titulum sibi quæsitos, quo minus se de illis honestè sustentare posset, quia à diuersis non fit illatio. l. Papinianus, ff. de Minorib. c. Ad audientiam de decim. & per alia quę gratia breuitatis omitto: omnino tamen optans & exhortans, ne quis ita absit. Cæterùm miror quòd aiat me Monito 32. adulationis causa laudasse fel. recor. Pium V. de sancta parsimonia qua vitabat sumptus in aulæis, conuiuiis honestis, musicis, & aliis quibus animi causa, & paterni erga conuiuas, & assistentes affectus pro sua summa dignitate vti potuisset, quasi id nequiuisset honestè facere, cùm videamus honestissimè medio inter vtrumque delecto S. D. N. Gregorium XIII. mediocritatis iuri diuino, & humano consonæ obseruantissimum, aliquid horum amplius quàm illũ admittere, iuxta illud: Inter vtrumque vola, medio tutissimus ibis, relatum à gloss. c. 1. de off. custod. & ea quæ habentur in textu & gloss. §. Hæc autẽ sub c. Charitas est aqua, de pœnit. distinct. 2. Idque facit præfatus N. non aduertens se falli, præsupponendo omne quod in opera virtutum expenditur, in opera pia censeri impensum: quasi omnia opera fortitudinis, magnanimitatis, magnificentiæ, obseruantię, & aliarum huiusmodi, longè alius speciei quàm misericordia, & religio, sint pia de quibus in hac materia

materia agitur, contra omnium sententiam probatam in Monito 1. q. 3. quod se non intelligere ibi fatetur.

SVMMARIVM.

Pauper de quæsitu per eleemosynã, non tenetur plus quàm alij diuites ad eã. nu. 11.

Empta à clerico nomine suo, non fiunt Ecclesiæ, præsertim immediatè, & quoad possessionem quod N. dixerat. num. 11.

Diuisio non omnis trãsfert dominiũ. nu. 11.

XII. Gaudeo quòd ad Monit. 34.
11 clarè agnoscat pauperem non teneri ad faciendam eleemosynam de quæsitis per eum, plusquã alios laicos diuites, cuius cõtrarium eius verba mihi significare videbantur: quæ confessio plurimum commodat responso meo 3. suprà posito quatenus æquiparando clericorum quęsita ex fructibus ecclesiasticis quæsitis pauperum, & horum quæsita quæsitis laicorum, per bonam consequentiam dixit clericos non peccare mortaliter impendẽdo illa in vsus profanos, quod eum dixisse ibi probare intendimus. Gaudeo item quòd ad Monitum 35. confiteatur ex opinione Archid. non sequi beneficiarios esse reputãdos vsuarios, quod ego dixi eum significare in 3. part. c. 1. Et nihil eorum quæ ad id congerit eum excusat, quia ipse dixit ex ea sequi beneficiarium esse instar vsuarij, qui solùm quotidianum vsum habet, allegando prin. instit. de vsu & habitatio. Gaudeo etiam quòd agnoscat ad Monitum 37. empta de fructibus beneficij nomine beneficiarij non quæri ecclesiæ immediatè, & minus possessionem eorum, quorum posterioris contrarium nemo ante illum asseruit. Quod autem ipse id dixerit in suo libro, palàm est legenti eum c. 2. 3. part. num. 28. nec ipsemet nũc directè negat, licet rem multis inuoluat. Quod verò posteà ad Monit. 41. præsupponit per omnem diuisionem bonorum diuidentes fieri plenos dominos suarum partiũ, manifestè falsum est, cùm passim fiãt diuisiones quoad administrationẽ tantùm, & non quoad alios effectus quã constituendos dominos plenos, vt ex cap. Edoceri, cum lat. not. ibi per Pan. Dec. & alios, & per deducta à nobis in q. 1. Mon. 41. per eum citato palã est in theoria: cuius rei vnum ex multis exemplis in praxi est diuisio Roncæuallis inter priorem & capitulum eius. Argutias autem quibus nititur fraudare pauperes eleemosynis sibi adeò debitis de superfluo beneficiariorum, quòd impendendo illud in profana ipsomet confitente peccatur mortaliter, remitto D. N. IESV CHRISTO pauperum patri.

SVMMARIVM.

Beneficiarius regularis similis in hoc sæculari, num. 12.

Mater N. splendidè dotata reditibus ecclesiasticis, num. 12.

Restituit quis debitor sibi, vt pauperi, nu. 12.

XIII. Quod an secum pugnantia implicet, dum replicat ad solutiones datas à nobis Monit. 44. ad cap. 1. de cler. non resid. lib. 6. & idem faciẽdo Monito 46. contra intellectũ à nobis nouè aptatum c. peruenit, de fideiuss. ipse viderit, nobis enim id visum est. Cæterùm quã studiosus nouitatũ velit apparere noster N. facilè colligas ex eo quòd sine vllo textu & ratione reprobat dictũ Cardinalis à toto orbe Christiano vsu receptum, & à nemine in theoria reiectum, textúque ac ratione ab eodem & à nobis Monito 45. fundatum de beneficiario regulari, quòd ratione sui tituli canonici possit disponere de fructibus suis perinde

de ac secularis clericus de suis in pia Clem. 2. §. sed & tales, de vit. & honest. cler. Quod omnino tenendum est. Tum quia nemo ei cõtradicit. Tũ, quod §. ille Sed & tales, probat illud quatenus iubet regularẽ qui epitogio nimis breui seu foderato vtitur, si est beneficiarius, det illud pauperibus; si autẽ careat beneficio, tradat illud superiori, qui illud suo arbitrio operi alicui pio impendat. Vides differentiam inter regularem simplicem & beneficiarium in impendendo, quæ nulla ratione alia nititur, quàm quod hic sine alius consensu potest reditus beneficij administrare, ille verò non ea quæ à suo Monasterio accipit. Tum quòd omnis titulus canonicus beneficij dat illũ habenti facultatẽ dispendendi reditus in sui honestam sustentationem, & opera pia. At omnis secularis & regularis cui canonicè collatũ est beneficium, habet canonicum titulum, quia canonicè tenet illud, & beneficium sine canonica institutione obtineri non potest, cap. 1. de reg. iur. lib. 6. Tũ quia iure quilibet regularis potest in suam sustentationẽ, & opera pia suos reditus impendere. At secularis non potest in alios suos secundum omnes absq; peccato, ergo vtrique est par potestas iustè dispendẽdi. Tum quia alioquin sequerentur duo absurda. Alterũ, quòd nulla esset differentia inter religiosum simplicẽ habentem peculium, & habentẽ beneficium: cùm vterque possit suã sustentationem honestam accipere, & neuter posset in aliud impendere. Alterũ, quòd nullus regularis factus Abbas, Episcopus vel Archiepiscopus posset dispendere suos reditus sine superioris licentia, quæ sunt absurda, & ita non audienda I. Nam quod absurdum. ff. de oper. libert. Quare me malè notat suspicionis, quòd ego id sequar eo quòd sum regularis, quum ego probabiliore fortè coniectura dicere possem, eum tenere has nouas opiniones, eo quòd mater eius splendidè dotata fuit bonis intuitu ecclesiæ quæsitis. Arbitror autem quòd vt multi viri eruditissimi, & pissimi probarunt, ita quoque probasset N. si absque stomacho scripsisset illam cõclusionem quam ego infero Monit. 46. & in Manual. latino c. 25. nu. 123. scilicet pauperem qui tenetur restituere pauperibus, posse sibi tamquam vni ex eis aliquid retinere, præsertim in foro conscientiæ, saltem de consilio confessarij, vel Episcopi vt Anchar. consil. 84. dixit Abbatissam executricem ad distribuendum pauperibus, etiam in foro exteriori posse deligere suum pauper monasterium, quamuis effectu sit eligere se ipsam arg. c. Nullam 18. q. 2. & Cald. consil. 39. posse patentem deligere filios pauperes, quamuis reputentur idem quod pater I. fin. C. de impub. Quod enim præcipuè obstabat apud eos, erat presumptio suspicionis, & fraudis quæ in foro cõscientiæ cessat. Nec obstat quòd inter dantem & accipientem, debeat esse distinctio, quia idem sæpe diuersa ratione vice duorũ fungitur, vt actoris & Rei, in c. ex literis, de prob. & aliorũ in aliis multis citatis per glos. eius. Et ita qui vno respectu est debitor, altero potest esse pauper cui restituatur, præsertim coram Deo, quem latere non potest, quod tanquam verè pauper capiat à se vero debitore, si res ita se habeat. Quam decisionem cum sua ratione cõfirmãt Thom. & Caiet. 2. 2. q. 32. art. 9. ad 3. Thomas quidem decisionem, quatenus ait quod distri-

distributor eleemosynarum in pauperes, potest sibi si est pauper distribuere, sicut & aliis. Rationem autem Caiet. quatenus arguit primo contra Thom. eo quod lege ciuili cauetur, eum cui data sunt centum, vt det cui voluerit, teneri mandati, si ea cõsumpserit, quod habet l. si mandauero 2. §. si tibi centum. ff. mand. quam ipse nõ allegat, & postea respondet. Quod illud est verum, de illo qui non vt distributor, applicaret sibiipsi pauperi, vt alteri, sed absolutè consumeret, nõ autem de illo qui paupertatis intuitu sibi tanquam alteri applicaret. Distribuens enim sibi intuitu paupertatis propriæ, mandatum impleuit, dando cui voluit ratione duce, quæ ipsum non deterioris conditionis esse dictat ex hoc, quod est distributor, quàm si non esset. Stat ergo solida literæ doctrina, quòd distributor liberè institutus potest seipsum in pauperes referre, si est, & absque fraude tantum sibi distribuit. Debet enim se vt extraneum cõputare, & in persona donantis distribuere. hæc ille. Quid verò sentiendũ esse de consuetudine testandi clericorũ censeam, dixi suprà in respõso 6. per vbi dicta tollũtur omnia quæ replicat ad Monit. 50. & 51.

SVMMARIVM.

Clericorum aliqua mala impunita permittit ecclesia licet ea non probet, num. 13.

XIIII. Quod ego nõ dixi in Monit. 53. Ecclesiam permisisse vel permittere impunitos clericos sacris ordinibus initiatos, vsurarios, vel concubinarios, quod alicui videri potest mihi imponi ab N. quicquid tamen ille dicat, verum est Ecclesiam permisisse ac permittere multa peccata impunita clericorum licet plura laicorum, non enim videmus eam punire clericos primæ tonsuræ, nec minorum ordinum beneficio carentium ad meretrices accedentes, nouit enim N. quòd omnes ferè scholastici Salmanticæ, & Pinciæ ætate nostra erant minorum ordinum, vel primæ tonsuræ, & palam multi eorum accedebant ad meretrices, quorum nullum vnquam vidimus ob hoc solum punitum. quod ipsum etiam in reliquo orbe seruari videmus, & audimus. Pluralitatem item beneficiorum simplicium tanto tempore permisit impunitam, quòd licet illa esset à principio illicita, quia quodlibet eorum requirebat residentiam personalem iuxta c. Conquerente de cler. non resid. facta est consuetudine permissiua tanti tẽporis licita iuxta multas gloss. & multa iura, & resolutiones communes doctorum in c. Extirpandæ §. qui verò, de præb. & alibi sæpè. Item tota nostra ætate, etiam nunc post Concil. Trid. quo nouè prohibita fuit pluralitas beneficij ei qui haberet vnum sufficiens, vidimus, & videmus impunitos vixisse ac viuere habentes plura quorum vnum sufficit. Et quicquid ille dicat non trahuntur in iudicium triẽnales possessores, siue iustè, siue iniustè teneant beneficia, nisi in casibus expressis, neque qui in carnis priuio multa leuia peccata, & notoria, etiam in Vrbe committunt, nam c. Denique 4. dist. perinde seruatur in clericis ac laicis saltem quo ad leuiora, & alia multa quibus confunditur eius opinio constantius quàm oportebat asserta, scilicet, quòd Ecclesia nulla mala clericorum ad euitandum maiora permittat impunita, licet non probet ea. Quod etiam in hac ipsa specie, fecisse & facere sentit Caiet. 2. 1. q. 185. art. 7. ibi per patientiam

TAMBVRIN in Sacrosanctum NAVARR. E.III 30.b.

tiam &c. Cæterùm ea quæ verbosissimè adducit contra Monit. 54. diluuntur vno verbo, quod nec Papa, nec alij qui diuiserunt, & erexerunt beneficia Ecclesiastica, id fecerunt animo exonerandi illa, onere dandi superflua piis operibus cui antea suberant, nec interuenit iusta causa id faciendi per ea quæ ipse in Monit. 41. irrefragabilia induxi.

SVMMARIVM.

Religione de militari multa absurda respōdet N. num. 14.

D. Samartinus Caruaial licentiatus laudatus. num. 14.

Religiones militares esse verè religiones, & eorum professores veros religiosos, gauderéque priuilegio Canonis & fori. nu. 14. & 15.

Commendas militum religionum vera beneficia regularia esse, num. 14. & 15.

14 XV. demiror de N. quòd tot audeat de religionibus militaribus, & professoribus illarum directè, vel indirectè dicere, & quidem, mea sententia, periculosa, & iuri, & facto contraria. Primò, nullam religionem militarem, esse veram religionem contra Thom. & omnes in Apolog. Monit. 15. & sequentibus citatos. Secundò, quòd nec Commendatores illorum nec vlli alij profitentes eas ad exercendam militiam vel alia munera temporalia aliena à diuinis officiis, & contēplatione, gaudeant priuilegio canonis. Si quis suadente 17. q. 4. contra c. Non dubium, de sent. excomm. & alia ibi citata. Per quæ constat etiā conuersos quarumcunque religionum nullo ordine insignitos, & ad alia munera, quam diuinorum officiorū profitentes eo gaudere, etiam fœminas, c. de Monialibus, de sent. ex. & contra multa infra deducenda. Tertiò, quòd nō gaudeat priuilegio fori, imò iudicentur à iudicibus laicis in quorū territorio degunt, cùm non solùm iure, sed etiam consuetudine totius Hispaniæ inuiolabiliter obseruata nullus eorum iudicetur ab alio quàm à Rege, vel ordinum consilio, quod ipsum repræsentat, vel à Priore: à Rege, inquam, non tanquam Rege, sed tanquam administratore Magisteriorum supremorum illorum ordinum, ita quòd nec ipse nec consilium eius iudicat eos auctoritate laica, sed ecclesiastica quā olim magistri habebāt, & nunc habet Rex, non vt Rex, sed tanquam administrator constitutus à S. Sede Apostolica Magisteriorum illorum quæ fuerunt Regię Coronę adnexa, siue vnita, ante quod nullus rex Hispaniarum exercuit in illos vllam iurisdictionem amplius quàm in clericos, vt constat per Historiam & per praxim qua in hunc diem sola ecclesiastica iurisdictione iudicantur. Et ideo vbicunque delinquant, nullus ibi si nō adest Rex ipse, vel prior, vel consilium præfatum punit eos, vtpote priuilegio fori exemptos ab omni iurisdictione laica, etiam Regia quatenus est laica. Et ita quatenus habet iurisdictionem ecclesiasticam per quam non infligitur pœna sanguinis. Quæ est vna præcipua causa quare tantoperè appetitur militia horum ordinum quæ suos professores omnes à timore pœnæ sanguinis liberat, sicut ordo sacer, vnde præsides, & consiliarij consilij prædictorum ordinum non possunt esse laici, sed oportet vt sint religiosi ordinum illorum, quod esse notissimum, & visitatissimum mox demonstrabitur. Quartò, quòd nullus vnquā dixit prædictos commendatores

datores siue milites ordinum militarium esse personas ecclesiasticas, cùm, vt ego probo, sint etiam religiosi, & multis suis bullis vt infrà subiiciam, Pontifices Max. appellẽt eos non solùm ecclesiasticos, sed religiosos: & eo nomine laude & fauore dignissimos. Quintò, quòd negat consequẽter professores præfatorum ordinum etiam qui vocantur de Alcantara, & Calatraua, qui profitentur regulam sancti Benedicti vel Cistercien. esse ecclesiasticas personas, motus eo quòd videntur sibi nõ vouere castitatem & paupertatem, eo quòd verbis suarum professionum id non exprimunt, non aduertens quòd omnes religiosi tam sancti Benedicti quàm Cistercienses, qui eandem regulam seruant, simili modo profitentur, & per illam professionem fiunt veri religiosi: non aduertens item, quòd vouens obedientiam secũdùm aliquam regulam monachalem à sede Apostolica approbatam videtur vouere castitatem, & paupertatem quas regula illa iubet seruari: etiam si nullam aliam expressiorem de illis mentionẽ faciat, & per id fit verus religiosus, secundùm Innoc. recept. in cap. consuluit, de Regul. Non item aduertens quòd etiam conuersi regulæ sancti Benedicti, & Cistercienſis quam prædicti milites (vt dictum est) profitentur, etiam Sutores, Latomi, Carpentarij, & Agricolæ sint Ecclesiasticæ personæ, imò religiosi, & gaudeant priuilegio canonis, & fori secundum omnes in dd. cc. & in c. 2. de for. cõpet. & vbique. Sextò, quòd soli & omnes deputati ad militiam vocantur Commendatores, cùm propriè nulli præter eos qui habent Commendas sint Commendatarij, nec appellentur in regula tales, & vulgò tam professi ad diuina officia, quàm ad arma, appellentur Commendatarij, vt palam est in Hispania, adeò quòd Salmanticæ collegia eorum qui student inibi litteris (quod soli professi ad diuina, siue chorum faciunt) appellentur Collegia Commendatariorum: & in Vrbe Reuerendus admodum licẽciatus Sa Martinus de Caruaial, & prudentissimus idémque ob maxima quę in ordinem suum sancti Iacobi cõtulit officia, & peregit negotia, Regi summo sui ordinis Magistro acceptissimus, & professus ad chorum, imò presbyter nullo alio nomine vulgò appellatur, quàm *El Commendator Caruaial*. Septimò, quòd negat eos integrum votum paupertatis emittere, contra quod vltra illa quæ adduxi in prædicto Monito 35. & seq. adduco 3. cap. prima tit. 9. *de la Regla y establecimientos de la Caualleria de la orden de Santiago*: in quorum primo omnes professores illius tam milites, quàm clerici iubentur manifestare semel in anno omnia bona mobilia, & immobilia quæ habent peculiaria, & petere licentiam tenendi ea, exprimendo valorem cuiuscunque illorum in specie, quod tẽperatur per secundum, quo aliquibus de iustis causis stabilitum fuit, vt sufficeret militibus manifestare bona sua in genere sine expressione valoris eorum in specie. Clericis autem non, quamuis vtrique incurrerent pœnam ablationis eorum quę celarent. In tertio verò scribuntur hæc verba: *Los bienes immobiles que dexaren los frailes de nuestra orden que muriessen sin hijos legitimos, que queden libres, y essentos para la dicha nuestra orden, y dellos ny alguno dellos no puedan mandar, ny testar ny disponer à persona alguna que sea en ninguna manera:*

manera: porque todo lo que el religioso adquiere, a su orden lo adquire.

Quod postea fuit relaxatũ ex parte ab Innocentio 8. vt ibidẽ refertur in c.4. sed nuper fel.rec. Pius V. omnia priuilegia testandi professoribus ordinum militarium concessa reuocauit, per bullam cuius tenorem huc pertinentem transcripsi in prædicta Apologia q.3. Monito 12. Qua ratione Papa hæc priuilegia posset dare, & tollere, daret, & tolleret professoribus prædictis, si non essent verè professi paupertatem? & quomodo Regia Maiestas ferret vt tot Illustrissimi, Illustres & nobiles viri alioqui laici penderent à nutu Papæ quoad dispositionem bonorum temporalium in suis Regnis sitorum? quum non patiatur, vel minimum agricolam laicũ, suorum Regnorum pendere ab eo etiam quoad dispositionẽ vnius prædioli secularis. Octauò, quòd Commendatariorum præfatorum cõmendæ nõ sunt beneficia ecclesiastica, nec regularia, sed secularia, quæ conclusio inaudita est in theoria, & in praxi adeò inusitata quòd nullatenus sine dispensatione Apostolica (quam nescio hactenus esse concessam) possunt conferri aliis quàm religiosis professis eorundem ordinum, ita quòd Rex quatenus est solùm Rex, nihil potest disponere de illis, & quatenus est magister Commendatarius à sede Apostolica deputatus, non potest cõmendam vnius ordinis conferre militi alterius, sine dispensatione Apostolica per quam fiat facultas transeundi ad alium, qui fiat capax illius, quod frequenter factum ad Regias preces scimus, & super valore facultatis consulti sumus, & non aduertit, quòd conueniat ei tota definitio beneficij ecclesiastici, quam diligenter collectam præsertim ex Cald. Fel. & aliis in c. postulasti de rescript. & Anch. in cap. 1. de reg. iur. lib. 6. latè declaramus in rubr. de præb. & retulimus in commentario c. non liceat, 12. q. 2.

SVMMARIVM.

Don Michael à Marañon licẽtiatus laudatus num. 15.

Religiosos milites non posse moraliter seruare castitatem in Curia sui Magistri durè dictum, num. 16.

XVI. Quòd prædicti Commendatores gaudeant priuilegio prædicti canon. Si quis suadente, & fori, vltra supradicta & adducta in Apologia, allego fragmenta sequentia tractatus nuper editi à nobilissimo viro; eodẽque doctissimo Licentiato Don Michaele à Marañon, non vno nomine mihi suspiciẽdo, qui fiscalis omnium ordinum munere apud prædictum consilium Regium in præsenti fungitur: cuius propositio prima sic habet: *Que las milicias y ordenes de Santiago, Calatraua, y Alcantara (las quales juntamos por ser casi vna orden) sean perfetas religiones, y los caualleros y personas de ellas verdaderos religiosos y exemptos de la jurisdicion seglar assi en lo cibil, como enlo criminal, no tiene duda alguna, y muchas causas ay y razones de que manifiestamẽte se concluye la dicha religion, y exempcion delas dichas ordenes y personas. Y porque seria largo traer las aqui todas, se diran en summa las que basten para mostrar ser verdad lo dicho. Y las demas y estas y solution de contrarios se podra ver copiosamẽte con sus allegaciones en derecho, y Theologia enel libro, que de la origen y religion, y exempcion de estas milicias tengo escripto, diuidido en siete capitulos por mas distinta y particularmente esmenuzarlo y traer lo todo: al qual remito al lector.* 15

Primeramente que las ordenes de Santiago, Calatraua, y Alcantara, y personas de ellas, sean religiosas. No recibe duda pues consta, y es notorio que professan expressamẽte, y con todas las cerimonias de religion los tres votos substantiales, y bastantemẽte para religion perfecta. Y que son ordenes aprobadas por la sede Apostolica de Roma por el Papa Alexandro tercero, y Innocentio tercero, y Honorio tercero, y Lucio tercero, y Iulio segundo, y Leon decimo. Y otros muchos summos Pontifices, con muchos encomios y loores verdaderos de entera y perfeta religion. Y que la orden de Santiago es de la orden de sant Augustin, y como à tal fue dada la regla y orden de biuir à los clerigos, religiosos de la dicha orden, conforme a la de sant Augustin. Y los otros caualleros de la dicha orden diputados para la Militia y defensa corporal de la fe y nombre Christiano, fue asi mismo dada su manera de rezar y viuir en todo conueniente, à caualleros religiosos, y à estado militar religioso. La qual orden de sant Augustin nadie duda ser de las mas antiguas de Christianos y exempta, y la orden de Calatraua y Alcantara, es de la ordẽ de Cistel. Y la misma sin tener otra differencia, mas de ser estas militares instituida para la dicha defension de la fe. Y en todo siguen la regla de Cistel, y biuen debaxo de su obediencia, y se gouernã por sus diffiniciones, Reciben el habito con las mesmas solennidades, y le traen de continuo de dia y de noche. laqual ordẽ de Cistel es de las mas celebres del Christianismo, y por leyes dela partida muy loada, y todas dichas tres ordenes y personas de ellas, son visitadas por personas de su orden nombradas en sus capitulos generales que cada vn año son obligadas à celebrar, Confiessan sus peccados à persona de su ordẽ. Puedẽ ser absueltos por los superiores de su orden de excommunion y irregularidad si en ellas incurren, como los de mas religiosos de otras religiones. Pagan sus decimas los de Santiago à su orden y los de Calatraua y Alcantara à nadie de sus labores y grangerias conforme al priuilegio de Cistel incorporado con en derecho. Gozan todos del Canon, si quis suadente del qual no gozarian ni delo arriba dicho a no ser religiosos. Mueren como religiosos, entierranse como tales. Y en suma que tomemos el principio, medio y fin de su orden de todas tres milicias y miremos entrada, vida y muerte de las personas de ellas ninguna cosa les falta para ser perfectas religiones y las personas verdaderos religiosos. Y asi como religiones, se puede passar à ellas del estado Clerical, y de ellas no à estado otro alguno, ni religion. Por donde tambien claramente se conuence ser religiones, y no de menos perfecion que qualquiera de las otras. Porque à serlo, podriase passar de ellas à las otras como à mas perfetas conforme à derecho.

Antes se puede cõ verdad dezir que estas Religiones exceden en cierta manera à las otras. Porque las otras consisten las mas en obras de la vida contemplatiua, y de la actiua tienen poco à lo menos en respecto de estas. Y estas comprenden perfectamente entrambas vidas. Por que los clerigos de estas Religiones exercen, como es notorio, en los conuentos de la orden muy cumplidamente las obras de la vida contemplatiua en los diuinos officios: y en rezar, y en muy grande contẽplacion y apartamiento del mundo, y en los de mas exercicios de la vida contemplatiua. Y aun los caualleros que no son clerigos, tambien cumplen perfectamente las dichas obras en el entre tanto que estan en los deuotos conuẽtos: porque son obligados à assistir, y assisten à ellas iuntamente con los dichos Clerigos de la orden. Y los vnos y los otros no pueden salir, ni salen de los conuentos sin pedir licencia, mas que los Religiosos de otras Religiones. Y si fuera de los cõuentos

quando

quando de ellos salen los dichos caualleros con licencia, como dicho es hecha su profession, no cumplen las obras dela vida cõtemplatiua, es porque no se compadecen las mas de las dichas obras, o no conuienen con la milicia como vemos en los frayles predicadores, que por predicar no se occupan en el choro, y en otras obras que impiden el studiar, o predicar. La qual milicia tambien en estos caualleros va endereçada derechamente al mismo fin que las obras dela vida contemplatiua. Porque su fin desta milicia es el ensalcamiento de la fe verdadera de DIOS. Que es el mismo immediato amor de DIOS en quien consiste tambien el fin de la vida contemplatiua. Y aun para este fin, es el medio en esta milicia el mas perfecto de todos. Por que es por medio de la muerte y martirio. Por lo qual bien à proposito dize el Cardenal Alberto: en la regla de Santiago enel capitulo de los ayunos ser cosa mayor y mas graue, y pesada, dificultosa, y trabajosa poner la persona à peligro de muerte, y à tantos trabajos y peligros, como estos caualleros la ponen cada dia enla guerra cõtra Moros por defensa y aumento de la fe catholica, que no estando en paz y sossiego, afligir el cuerpo con abstinencias, disciplinas, y otras macerationes Que son los exercicios de otras Religiones, por los quales pretenden exceder à la Religion destas ordenes. Y CHRISTO nuestro Saluador por S. Iuan lo dize, que nadie puede tener mayor amor à otro, que es poner la vida por el. Y la vida actiua y sus obras se cumplen en estas ordenes, perfectissimamẽte, y muy mas largamente sin contradicion que en las otras Religiones de obra, y no solamente de palabra. Porque tienen mas bienes para cumplirlas, y estan dedicados para ellas muchos hospitales con grandes rentas sin otras infinitas limosnas, y rescates de captiuos que se haze en estas ordenes por obligacion, sin las limosnas voluntarias. Y en general todos los demas bienes de estas ordenes se gastan en obras pias en la dicha guerra contra Moros, y en monesterios de monjas y sustentar otras gentes que la orden manda. Y no solamente los bienes (que es el primer grado de charidad con el proximo) ponen estos caualleros por sus proximos: pero tambien ponen el trabajo corporal y vida, que son los otros dos grados de la charidad del proximo. Y en conclusion cumplen todas las obras de misericordia, como elegante y verdaderamente lo dize el dicho Cardenal en el dicho capit. de ayunos. Et post multa quib⁹ probat auctoritate Alberti Card. & eius rationibus super regula S. Iacobi perfectionem illius religionis subdit hæc. Y no dexan de ser Religiones perfectas, por no exercitarse tam principalmente en las obras de la vida contemplatiua, como otras Religiones, porque segun Sancto Thomas, y los demas Theologos, y canonistas, muy bien se puede instituyr Religion para obras de la vida actiua. Y segun el mismo S. Thomas la vida de los Apostolos de CHRISTO (que fue el retratto y dechado dela perfecion de Religion) consistio principalmente en la predicacion del Euangelio, laqual pertenece segun el mesmo Sancto Thomas a la vida actiua. Y entre las obras de la vida actiua, se puede instituyr Religion y aun deue (dize el mismo Sancto Thomas) para la milicia, o guerra en defension de la fe. Como es la de estas ordenes. Y creo para mi que quando Sancto Thomas dixo que podia instituyrse Religion y deuia (como dicho es) para la dicha guerra, estando la fe en peligro por falta de los Principes Christianos, que quiso entender por estas ordenes, que no mucho antes del tiempo de Sancto Thomas se confirmaron todas tres por el Papa Alexandro tercero. Y se hizieron Religiones por la misma causa y razon de estar la fe Christiana en gran

peligro en España por la discordia y guerras de los principes Christianos de España entre si. Como a la letra lo dize la regla de la orden del bienauenturado Santiago, poniendo la razon y causa de su institucion. Y por el mesmo peligro testifica el Arçobispo don Rodrigo, que fue instituyda la orden de Calatraua, cuya filiacion es Alcantara.

Et paulò pòst. Y mas se ha de aduertir, que en el voto de la obediencia que es el principal de los tres votos, excedẽ estas Religiones à las otras, porque se vota en estas ordenes la obediencia en todo y por todo, y comprehende el martyrio, y se padece cada dia en esta Milicia. El qual excede a toda otra perfection Christiana, y a la Virginidad, segun Sancto Thomas y Theologos. De donde se sigue, segun el mesmo sancto Thomas, que puesto que estas inclytas Religiones fuessen en los otros dos votos, inferiores a las otras Religiones, se hauria de compensar con este excesso de estas sanctas Religiones a las otras en el voto de la obediencia que comprehende tambien el martyrio, como dicho es, y excede a toda otra perfectiõ. & infrà: Y considerando creo esta summa perfection destas sagradas Religiones esta prohibido por las bullas Apostolicas de la cõfirmacion de estas ordenes que de ellas no se pueda passar a otra alguna Religiõ de qualquier calidad que sea. Y nadie que sin passion quiera juzgar, y aya visto la regla, y bullas, y priuilegios de estas ordenes, negara ser perfetas Religiones. Y los que lo contrario han dicho sin auer las visto, (porque si las vieran no lo dixeran) no pudieron bien juzgar, ni escriuir de lo que no vieron, ni por pretender que no se guardaua la Regla, negar la Religion. Que es error manifiesto.

Et paulò pòst: Y que mas aprouacion de la Religion destas ordenes es menester, de que su Mag. y los Catholicos Reyes de Castilla, los posseen y tienen con titulo de administracion del Papa como a cosa religiosa y ecclesiastica? Y cada dia supplican al Papa por ellas, como por ordenes y religiones. Y los Papas si estas ordenes no fueran religiones ecclesiasticas, como, o para que las auian de eximir de la jurisdicion ecclesiastica de los obispos, y otros como las eximen y les dan otros muchos priuilegios? Y las llaman religiones en muchas bullas. Y si algun texto vuiera en derecho que las llamara expressamente religiones, nadie dubdara de su religion: pues porque mas se a de dubdar llamando las el summo Pontifice religiones fuera de texto? Pues el mismo poder se tiene el Papa no haziendo texto, que haziendole. Y el poder destos Pontifices que llaman a estas ordenes religiones, es el mismo que el de los otros que hizieron los textos del drecho Canonico. Y aun que mas frequentemẽte las llamen ordenes, lo mismo importa que llamarlas religiones, ansi en drecho como enel comun hablar. Y si contra lo arriba dicho de la religion de estas ordenes, replicare alguno que no es su regla de este tiempo la que yo he pintado, o almenos no se guarda, ni se exercitan los caualleros dellas, en la Milicia sino los mas en todo lo contrario de su regla y profession, Argumento fue este y error. Primeramente de Wiclef, y Iuan Hus reprouado enel Concilio de Costancia, y renouado en nuestros tiempos por su discipulo en los errores Martin Lutero, para deshazer la orden y potestad ecclesiastica por los abusos, transgressiones, excessos, y males de los ecclesiasticos. Y es de los Moros para reprouar nuestra ley Christiana por los pocos que dizẽ que las guardã de essos pocos que la siguen. Como que la ley no por si sino por los que la siguẽ, o guardã se vuiesse de juzgar ser buena, o mala: A loqual todo y a lo de matrimonio, y a otros defetos y objetos que contra la religion destas nobles ordenes opponen algunos, Respondo largamente en el dicho libro en el capitulo quinto, donde copio-

copiosamente se trata este articulo de la religion de estas Milicias, y se puede ver. Por manera que siendo estas nobles ordenes religiones, y las personas de ellas religiosas, que dubda puede auer: para no sèr exemptas en todo de la iurisdicion seglar? Y que hombre de juyzio podra negar que las personas destas ordenes no se aten muy bien por los votos que hazen y se obliguen a la religion. Et paulò pòst: Y por concluyer con exemplo sacado del mismo echo y caso que tratamos notoriamente se ve cada dia, que si vn clerigo, o sacerdote toma el habito de alguna destas ordenes, se exime de la jurisdicion ecclesiastica a que estaua subjeto. Y es juzgado solamente por su orden. Y esto sin contradicion de nadie, y mandandolo su Magestad. Luego la orden destas Milicias y religiones, pues atrae assi à su jurisdicion reglar al clerigo y sacerdote que era de la jurisdicion y estado ecclesiastico. De donde tam bien se sigue, y necessariamente que pues la jurisdicion de estas ordenes es mas poderosa que la ecclesiastica, y la ecclesiastica que la seglar, que lo sera tābien mas que la seglar. Y que la ecclesiastica sea mas poderosa que la seglar, es notorio. Porque si vn lego se haze clerigo, se exime de la iurisdicion seglar, a que estaua subieto, y passa a la ecclesiastica. Et post pauca: Item parece que no tiene dubda la dicha exēpcion por la ley 12. tit. 16. lib. 2. ordina. echa por los Reyes Catholicos en Toledo anno de 1480. Por laqual declaran por religiosos a los caualleros de estas tres ordenes, y de la de sant Iuan, ygualādo los a todos, y comparando los con los demas religiosos de otras ordenes. Y como a tales religiosos y exemptos de la jurisdicion seglar, los inhabilita para oficios seglares, y la causa de hazerse a quella ley fue don .... de Guzman cauallero de la orden de Calatraua, corregidor que fue de ciudad Real, el qual en la residēcia fue acusado de cierto homicidio, y por el habito se eximio de la jurisdiciō seglar. Por lo qual los dichos señores Reyes hizieron a quella ley para los caualleros de las dichas quatro ordenes, y en general para todos los religiosos de qualquier orden. Et post pauca: Que en Madrid siendo fiscal el Bachiller de la Torre, por todo el Consejo Real presentes sus Altezas de los dichos señores Reyes Catholicos, se declarò por la exempcion de Calatraua, de quien sus Altezas se querian informar, y por consiguiente de Alcantara, que es cosa annexa de Calatraua, y vna misma orden y la de Santiago esta ygualada quanto a este articulo, ala de Calatraua por la dicha ley 12. del ordinamiento y tambien ay declaracion expressa de summos Pontifices a quien esta declaraciō pertenece, por depender principalmente de ser, o no estas ordenes cosa religiosa y ecclesiastica, De la orden y caualleria de Santiago, ay declaracion y bulla del Papa Innocentio, y del Papa Martino V. de la orden de Calatraua y Alcātara, ay declaraciō del mismo Innocentio IIII. y Innocentio VIII. y Leon X y assi quando el Señor Rey don Iuā el segundo hizo degollar a don Aluaro de Luna maestre de Santiago hizo despues traer de Roma para si, y los demas que auiā interuenido en la muerte del maestre, absolucion de la excommunion en que auian incurrido por auer puesto manos violentas enel dicho maestre, como lo testifica il Doctor Montaluo glossador de las partidas, y del consejo del mismo Señor Rey Don Iuan.

Hæc ibi. Per quæ omnia constat quā aliena à facto, & iure N. responderit ad Monit. 35. Quare quicquid ipse & Dominic. Sotus auctor alioqui grauissimus, & multis nominibus mihi suspiciendus, collegáque meus olim in Academia Salmanticensi eruditione quidem, & ætate me longè prior, loco verò posterior, in hac re dicant, 16

mihi, vt in prædicto Monito 56. dixi, videtur iniuriam omnibus Ecclesiasticis & laicis agentibus vitam cœlibem in Curiis Pontificum Maximorum & aliorum Ecclesiasticorum & Regum ac Principum secularium, imò & in aliis vrbibus extra septa Monasteriorum, dicere, quòd milites præfatorum ordinum obsequentes Regi Magistro suo, non possunt moraliter loquendo seruare votum castitatis, quia non est difficilius eis seruare illam, quàm aliis sacris initiatis suã, & aliis cœlibibus, sextum decalogi præceptum extra septa Monasteriorum habitantibus, quamuis certum sit, cæteris paribus, facilius esse illam seruare intra illa quàm extra.

SVMMARIVM.

Cõmendatarius cur vocatus Auctor. nu. 17. Religionem militarem dicere nõ esse veram, piaculum, & eius professorem habere proprium, peius, num. 18.

XVII. Quod incautè imponit
17 mihi quòd ego Monit. 80. q. 1. nu. 5. appellaui canonicos Regulares Roncæuallis, & S. Isidori Legionensis Commẽdatarios, quod nec per somnium vnquam venit mihi in mẽtem, non enim ego appello ibi canonicos Commendatarios, sed prælatos quibus eorum præfecturæ in Commendam conferebantur, quorum altera scilicet prioratus Roncæuallis sic collata fuit quatuor præcessoribus eius qui nunc est Reuerendissimus Illustrissimæ familiæ Don Antonius Mãricus in Episcopum Pamp. à Regia Maiestate nominatus dominus meus quam colendissimus, & altera scilicet Abbatia S. Isidori commendata fuit multis vsque ad præsentem, de quo nescio an fecerit professionem, & acceperit in titulum, nec ego me appellaui Commendatorem, eo quòd sim canonicus simplex Roncæuallis, sed quia Commenda del Villar, prope Villagran Legionensis diœcesis, cui iurisdictio temporalis meri, & mixti imperij inest, illius ordinis mihi fuit collata à Priore generali, & per Sedem Apostolicam confirmata anno 1524. An verò periculosè significet in responsione ad 57. Monit. non 18
esse veram religionem quæ ad militandum instituitur, ipse viderit, mihi ego piaculum censerem, per prædicta in 15. responso, satis autẽ miror, quòd audeat dicere, quòd ego exæquo regulares clericos, secularibus, eo quòd dixerim vtrisque eandem facultatem disponendi de fructibus beneficiorum, quasi per hoc concesserim quòd regulares possint habere patrimonialia propria sicut seculares. Caueat autem ipse an periculosè dicat cõtra religionem Christianam, quòd Commendatores post votum paupertatis solemne possint habere propria patrimonialia, quòd etiam generalius ante dixisse notauimus in 9. responso, non aduertens, quòd omnes illi etiã de more se expropriant, vt in 15. Responso prædixi.

SVMMARIVM.

Commendatores ordinum militarium Hispaniæ habent Ecclesias separatas commendatas, quæ aliis non conferuntur, num. 19.

Beneficiarius licet non teneatur reficere ecclesiam priusquàm sumat necessarium ad se alendum secundum qualitatẽ beneficij, secus tamen de necessario sibi secundum aliam qualitatem extrinsecam. num. 19.

XVIII. Quod alia quæ subiicit 19
vsque ad secundam partem non sunt digna quibus respondeatur, nisi vt

aduertat, an sibi constet, an verò secum pugnet affirmando exertè supra ad Monit. 40. quod clericus peccat mortaliter insumendo fructus beneficij vanè, vel profanè, quod ipsum repetit in secunda parte ad Monit. 7. & quod non parificauit clericos laicis quoad dispendendum reditus suos; & nunc parificat eos quatenus facit eis liberam facultatem disponendi de eis, & absoluit eos ab omni lege, præterquam misericordię, qua secundum eundem etiam tenentur laici, qui tamen secundum eundem non peccant mortaliter sic sua impendẽdo: si enim hoc est verum, quomodo illud non est falsum? & è contrario, legens verò ea quæ ad 82. respondet, fateor me valdè tentatum ad retaliandum, nisi me condonatio suprà facta, & missa quam nunc indignè feci, ab eo retraxisset. Quis enim ferat tam frequentem, & duram reprehensionem transcriptionis eorum quæ in libello defenso continentur factã ab eo, qui nouit me lectori iam inde à principio in Epistola ad eum dati ob vtilitatẽ eius id facturum promisisse? Quis item ferat audire Commendatores ipsos non habere Ecclesias, quarum decimas ipsi recipiunt, quæque ideò non habent Rectores principales, quia sunt vnitæ ordini, & ab ordine commendatæ commendatoribus, & ideò solum ponũtur in eis Vicarij perpetui vel temporales quos ipsi præsentant? Quis item ferat audire ordines prædictos non habere Ecclesias quæ nõ conferuntur presbyteris ordinum, & quod reparatio ecclesiarum quæ non habent reditus separatos à mensa Cõmendatarij, non debeat fieri ab eo? Quorũ contraria sunt notoria Hispanis, & eorum testis omni exceptione maior est in Vrbe prædictus Cõmendator Don Samartinus de Caruaial Visitator S. Iacobi frequenter designatus cum aliis eius rei conscijs. Cæterùm assertio quòd filius Regis Parochiam mille aureorum habens, nõ teneatur reparare, & ornare illam necessariis si illis mille eget ad suum statum quasi Regium decenter sustentandum, licet ipsa non habeat reditũ separatum, ad se conseruandum, & quòd potius Parochiani tenentur illam reparare, indigna est quouis canonum perito, præterquam ipso ad contradicẽdum mihi adeò propenso.

SVMMARIVM.

Legem nullam quæ nititur æquitate esse iustitiæ, non dixit Auctor, num. 20.

Actus vnus & idem vario respectu ad varias virtutes & varias leges pertinere potest, num. 21.

Lege iustitiæ non obligatur quicunque iudicis officio cogi potest. num. 22.

Officium iudicis nobile non est actio, & frequẽter datur contra obligatum alia lege quàm iustitiæ, num. 22.

Legale debitum multiplex, & quæ legalis iustitia pariat actionem, & quæ officiũ iudicis, & quæ neutrum, num. 23.

Lex subsidiaria regaliter parit actionem, quicquid N. dicat, num. 24.

Necessitatem extremam patientis nõ fiunt ipso iure ei necessaria, licet sit danda, & ab eo possint accipi, num. 25.

Dominium rerum Ecclesiæ est apud Deum specialiter & priuatiuè, num. 26.

Gloriam per iustitiam, & eius opera quæri, num. 27.

Iustitia vt maxima virtutũ moraliũ, n. 27.

Beneficiarius successor cum præcessore, vt diuidit fructus remissiuè, num. 28.

XIX. Quod quia satis suprà in Responso 5. dictum est, quoad alteram cõclusionem principalem, in qua 20

teneo beneficiarium, non ſolum peccare mortaliter impendendo vanè & profanè fructus ſui beneficij, ſed etiã teneri ad reſtitutionem, circa quam verſantur omnia quæ ego dixi in ſecunda quæſtione Apologiæ & ipſe dicit in ſecunda parte ſuæ Antipologiæ non reſpõdeo ſingulatim multis quæ ſine certo ſcopo diſputando verboſè inuoluit, & dilatat ſuperfluis allegationibus, & parergis, quicquid venit in buccam effundendo, & tertio quoque verbo errorem, Iuris principiorum ignorantiam, incogitantiam, obliuionem, aut ætatis defectum improperando, alia noſtra non intelligens; alia nolens, aut nõ potens intelligere. Quæ omnia Deus Opt. Max. ei condonet, vt ego iam condonaui, & quidem animo non ficto, ſed pro antiqua inter nos amicitia, & charitate, ad obſequendum ei quibus in rebus mea tenuitate voluerit parato, ſolum adiiciam hæc pauca, & nuda confirmationibus, & confutationibus, quibus cum in iuſtum creſcerent librum, & auctarium fieret maius aucto. Primum, quòd ipſe qui improperat mihi tranquillam ſenectutem, fortè per præcipitis iuuẽtutis ardorẽ, ait in principio, ambiguum ſibi fuiſſe an mea prima quæſtio proponeretur de peccato tantum beneficiarij malè impendentis, an etiam de obligatione reſtituendi. Quilibet enim ſenex, imò & adoleſcens, ſine tumultuario feruore, tenorem quæſtionum legens, præſertim adeò ſeriò ac ipſe, clarè id vidiſſet, cùm, vt patet, ex 2. Mon. 1. q. prima quæſtio habeat, an talis beneficiarius peccet mortaliter. Secunda, An eſto peccet mortaliter, teneatur reſtituere? Nonne qui cœcus non eſt, videt in prima quæſtione non quæri de reſtitutione, ſed ſolùm de peccato mortali? Item quod mirum eſt virum iuuenem, diligentem, & adeò apud ſe ſapientẽ, non intellexiſſe, quod ego ei non impono in meo primo Monito, quod ipſe dicit ad illud, ſed tantũ quòd non omne id ad quod quis cõpelli poteſt, debetur iuſtitiæ ſpecialis lege, in quo ipſe lapſus eſt in ſuo libro, & fallitur in hoc ipſo Monit. & ſequenti, dum putat omne id propter quod ad iudicium venitur, eſſe debitũ iuſtitiæ ſpecialis, cuius contrariũ ego in Monit. 1. q. 2. irrefragabiliter probo, monſtrando multas leges, & præcepta multarum virtutum aliarum à iuſtitia ſpeciali eſſe, ad quarum obſeruantiam quis à iudice compelli poteſt, licet non ſint præcepta, & leges virtutis iuſtitiæ ſpecialis, ſed vel noluit intelligere, vt bene ageret, Pſalm. 68. relat. in cap. Ideò 37. diſt. aut certè credo ei dicẽti ſe non intelligere, quia nondum peruenit ad hanc (quæ non eſt trivialis) cognitionem. Secundò, quod miror eum putare, vel fingere me moueri illa doctrina Thomæ quã in fauorem meum allegat, tacitè me ignorantiæ illius notando ad Monit. 2. meum quam poſtea contra me opponit, non enim facit pro me, licet ipſemet (vt ait) non intelligens id falſum putet, & inſinuet me dicere nulla lege iuſtitiæ in nullo caſu teneri patrem filio, vel maritum, vxori, neque econtrario, & falſius imponit mihi quod dixerim leges quæ ſtatuũtur ob æquitatem, & fundantur in ea, non pertinere ad iuſtitiam ſpecialẽ, quod legiſta inſenſatus non dixiſſet, & ipſo teſte ad 6. Monit. allegem. l. Si & me & Titium. ff. de reb. cred. ad probandum actionem ob ſolam æquitatem dari, & contra id mihi falsò impoſitũ opponit,

opponit, nullum finem arguendi faciens, multa quæ cuique iurisperito ad manum erant, ego enim id solum dixi de lege quæ tantum ex pietate, misericordia, vel charitate descendit, & non de descendente ex æquitate, cui omnes ferè leges nituntur, auctore Celso qui relatus ab Vlpian. in l.1. ff. de iust. & iur. ait ius esse artē boni, & æqui, & iurisconsultos philosophos
21 æquū ab iniquo separātes. III quod non intelligit aut certè non aduertit, quòd vnus & idē actus vno respectu potest esse vni⁹ virtutis, & altero alterius, vt actus alēdi filium vel parentē, est actus virtutis pietatis quatenus ex solo amore naturali, vel charitate procedit, sed quatenus pacto, promissione, legato vel iusta lege tenetur alere, siue amet siue non, & alere sic vel sic, & illo, & illo tempore, velit, nolit, actus specialis iustitiæ est, & ita fieri potest, quòd actus qui nō parit actionem, nec restituendi obligationē quatenus est actus vnius virtutis vel vitij, pariat eas quatenus est alterius, sicut passim apud Theologos inuenias actū suapte natura indifferentem, fieri actū alicuius virtutis, vel vitij, ob legē præcipientem, vel vetantem illum. Imò & actum vnius virtutis, fieri alterius, ob diuersum finem vel diuersum præceptum, vel legem, sicut vnus, & idem actus, lege naturali vel diuina, & humana præceptus, vel vetitus, vno respectu pertinet ad legem naturalē, & altero ad humanam, vt est pulchrum
22 in re graui exēplū apud Caiet. in tract. 19. q.3. Non item intelligit, aut certè non aduertit, quòd aliud est obligari quem ad aliquid lege iustitiæ, & aliud obligatū lege alius virtutis compelli posse officio iudicis nobili ad implendam illā, potest enim quis cogi officio iudicis ad faciēdū quod iubet lex misericordiæ, pietatis, charitatis, religionis, māsuetudinis, vel ali⁹ virtutis quæ est multiplex, vt ex Thom. recep. probo in d.1. Mon. adiūctis illis quę tradunt post alios. Fel. in c.1. de off. iud. & Ias. in princip. de Act. super glos. in verb. Ius, & citati ab eis, & alij alibi de officio iudicis nobili, quod non est propriè actio, quod est misericorditer implorandū, quòd per illud prouidetur pauperi de aduocato, & fratribus minoribus, de eleemosyna eis relicta, & cogitur diues aliquādo facere eleemosynā, &c. quamuis enim ad multa quæ debētur lege iustitię specialis, cogi possit quis officio nobili sine actione, nō tamen omnia ad quæ quis illo cogi potest, debentur lege iustitię, per proximè dicta, & mox dicenda, quod & Caiet. 1. To. tract. 9. q.3. dixit de cōpulsione ad implendū votū officio Episcopi sine actione facienda. Nec 23
itē intelligit, aut certè nō aduertit duplex esse debitū etiam legale, alterum quod debetur de honestate, & nō de præcepto, qualia sunt aliqua debita virtutis liberalitatis, & gratitudinis, ad quod non datur actio nec officiū iudicis, & eā frāgēs, nō cogitur restituere. Aliud est debitū legale, quod debetur de præcepto, necessariò faciendū, & hoc rursus est duplex. Alterum, quod debetur lege iustitiæ specialis, & ad hoc vt plurimū datur actio, saltē iure canonico, & violator cogitur restituere. Alterum, debitū de præcepto lege tantum alius virtutis, & ad hoc quatenus ab ea tantum præcipitur, nō datur actio, nec coactio, ad restituendū, sed officium tantū iudicis nobile, ad cogendum ad illud implendum. Exemplū primi, debitum à diuite patienti necessitatem non extremam, nec adeò

magnam, illud enim obligat de honestate tantùm, & non parit actionē, nec obligationem restituendi, nec officium iudicis ad compellendum. Exemplum secundi, est debitum ex contractu, vel quasi, delicto, vel quasi, vel vltima voluntate quod parit actionem & restituendi obligationem. Exemplum tertij, debitum quod quis debet egenti extremè, quod non parit actionem, nec obligationē restituendi, sed officiū iudicis nobile, quo potest ad id compelli, & ita pertinet ad iustitiam generalem legalem, quæ nō parit actionem, nec restitutionē, quando non concurrit, cum iustitia speciali, & tunc sic, nec officiū iudicis, quādo non concurrit cum virtute, quæ illud parit, & tunc sic. Per quæ nondum fortè hactenus ita declarata sunt cōponēda dicta Alex. Halē. S. Thom. S. Ant. Caiet. Adria. Panor. Turrec. & aliorum multorum, quæ primo aspectu secū pugnare videri possunt. Quę & alia posita in meo Monit. si N. intelligere voluisset, non se frustrà torsisset, fingēdo scopos in quos sagittas mitteret, vidissetq; propugnacula qui-
24 bus Adria. Sot. & ego quos carpit, defendimur, & laudari meremur. Sextò, quòd ego efficaciter probaui verum esse regulariter, & simpliciter, eos qui lege subsidiaria tenentur, obligari ad restitutionem, quod est contrariū eius quod ipse simpliciter dixit, & nunc meis argumentis coactus limitat, per
25 quod an satisfaciat ipse viderit. Septimò, quòd vim facio mihi patienter ferendo illa quæ ad Monitum 4. respondet de dominio rerum existentis in extrema necessitate, asserēs me non intellexisse doctores, quos, gratia Deo, adeò antequam fortè ipse nasceretur intellexi, vt audeam dicere nullum vnquam tā verè, clarè, resolutè, & ad praxim appositè ea de re dixisse, ac ego scripsi in Man. Confes. c. 17. à nu. 60. nam & ipse inde fortè didicit quæ dicit me non intelligere, & non aduertit secū pugnare, asserēdo egentem extremè fieri dominum eius rei quam apprehendit, ad se conseruandum necessariam; & mox argumento meo conuictus, dicit teneri ad restituendū vestē pretiosam, sine qua prehēsa periisset. Octauò, quòd insulsè,
ne dicam, periculosè, iterum confun- 26
dit dominiū speciale quod Deus habet in re speciali donatione, vel dispositione, hominis sibi dicata, cum dominio generali quod habet in omnibus, etiam laicis. Tum quia significat Deum esse minus capacē ad quærendum dominium, quàm proximum. Tum quòd parum obseruat Patres Concilij Trid. dum reputat eos dicētes bona Ecclesiastica esse bona Dei, & ob id statuentes reditus eorū non esse donādos diuitibus, intellexisse de dominio generali quod habet etiam in bonis laicis, & nō de speciali quod habet priuatiuè, vt dictum est suprà in 10. respōso, & resoluitur infrà nu. 31. iuxta profundam & hactenus nullibi sic traditam resolutionem Apologiæ Monito 24. 1. q. Nonò, quòd licet desiderare in eo memoriam vel diligentiam, dum ait se non meminisse vbi arguat de dominio militis super suo stipendio quæsito ad dominium clerici in suis fructibus, cum multis verbis id faciat 4. part. c. 1. post n. 4. fol. 179. Desiderare licet etiam circum-
spectionē, dum incautè, peruertendo 27
sensum gloriosi c. gloria Episcopi. 12. q. 2. ait ad Monit. 10. non quæri gloriam per opera iustitiæ, sed misericordiæ, & alias indebita, contra illud, Iustus

Monet in 6. [illegible]
TAMBVRIN in Sacr. [illegible] NAVARR. de restitut. [illegible]
E.III 30.6.

ſtus vt palma florebit, & alia mille loca Scripturæ, & contra illud Thom. recept. 2. 2. q. 183. art. 3. Chriſtiana perfectio eſſentialiter conſiſtit in præceptis, & inſtrumentaliter in conſiliis, & cõtra expreſſam eiuſdem determinationem ab omnibus recept. 2. 2. q. 58. art. 12. qua iuſtitiam præfert liberalitati, & omnibus aliis virtutibus moralibus etiam miſericordiæ, quatenus eſt triſtitia alienę miſeriæ, ratione regulata, vt ſubtiliter docet Caiet. ibidem. Quod tamen eſt intelligendũ de aliis virtutibus ordinatis ad ſe vel proximum, & non de religione quæ ordinatur in Dei honorem, quæ eſt prima moralium ſecundùm eundẽ 2. 2. q. 81. art. 6. Probat autem Thom. hoc per illud Tullij 1. offic. In iuſtitia virtutis ſplendor eſt maximus, ex qua boni viri nominantur. Et per illud Ariſt. 5. Ethic. Præclariſſima virtutũ eſt iuſtitia, & neque eſt Heſperus, neque Lucifer, ita admirabilis. Quod ait, pcedere non ſolùm in iuſtitia legali, ſed etiam in ſpeciali, duplici ratione, & pondera in dicto Cic. verbũ Splẽdor, & in Ariſt. verba Heſperus & Lucifer, quibus ſignificatur gloria quæ ab Ambroſio definitur eſſe clara cũ laude notitia, vt latè monſtramus in c. Inter verba 11. q. 3. & eſt contra totã Eccleſiam Chriſt. quę tribuit lauream glorię martyribus, non ſolùm quibus ſe ad id, cùm non tenerentur, obtulerunt, ſed etiam his qui quæſiti tenebãtur id pro fide CHRISTI ſubire. Quin & contra ſapiẽtiam Ethnicorũ, qui ob iuſtitiam egregiè ſeruatam, alij Traianum, alij Ariſtidẽ, alij alios eius maximos cultores, Glorioſiſſimos appellarunt. Decimò, quòd ſufficit eum exæquare maritum, & beneficiarium quoad diſpoſitionem fructuum dotaliũ, & beneficialiũ, ad hoc vt dicatur malè illos exæquare, quod nos prętẽdimus, quum teneat, beneficiariũ diſpendendo vanè, vel profanè, peccare mortaliter, & tenere debeat maritum, id faciendo non ita peccare per prædicta. Item quod vt doleo totam ferè vrbem concepiſſe librum eius contra me fuiſſe ſcriptum, ita gaudeo eum dicere rem ipſam non ſic ſe habere. 28
Item quòd non fuit viſa nobis iniqua diuiſio fructuum inter præceſſorem & ſucceſſorem beneficij inſtar diuiſionis inter maritum & vxorem; ſed quòd illa non eſt iure communi ſtatuta, nec vſu antiquo recepta, cùm in Monito 13. q. 2. dico, nulla gloſ. neque doctor ordinarius antiquus meminerit talis conſuetudinis contrariæ opinioni communi, quàm noui non fuiſſe ante 1525. annum, in Regno Nauarræ, nec Caſtellæ veteris, vbi mihi quoq; tunc collata fuit Cõmenda ſupradicta, ſicut ipſe ait ſe nunc habere pingue curatum in Regno Caſtellæ Nouæ ſiue Toletano. An autem ea tunc ſeruaretur ibi, ſicut nunc ſeruari ipſe teſtatur, neſcio, quamuis ſciam, quod & ipſe non ignorat, non eſſe iuſtam cauſam cur impingatur mihi eius ignorantia, eo quòd fuerim in vtroque iure Gymnaſta 50. (vt ipſe ait) annis, ſiquidem vbique terrarum ad Gymnaſtas Academiarũ ſuper iuris vtriuſque dubiis concurritur. In reliquis autem quæ reſpondet vſque in finem, parua diuerſitas eſt, vel conuenimus.

SVMMARIVM.

Beneficiarius poteſt ſibi facere patrimoniale de ſuo reditu, quantum impertit pauperibus de ſuo patrimonio, num. 29.

Diſcere poteſt quiuis etiam ſenex à iuuene, num. 30.

Bonorum sacrorum & laicorum differentia quo ad dominium, administrationem, impensionem, & peccatum. nu. 31.

29 XX. Quod ad ea quæ respondet Monitis meis 3. quæst. solum replico, primũ, quòd gaudeo eum ad primum dicere, non posse clericos iustè testari ad profana, esto iure simpliciter cõcederetur, vt possent testari, quia nec in vita ita possunt disponere, in quo conuenimus: Quod satis perpensum, magnus gradus est ad meã conclusionẽ, quod nõ valet consuetudo testandi ad profana de quęsitis ex reditibus beneficiorũ. Secundò, quòd nihil ego impono ei quod non dicat ipse in suo libro directè, vel indirectè per necessariã consequentiã, vt in multis articulis suprà monstraui. Tertiò, quòd qui legerint suum librum & meũ, iudicabũt meũ (ni fallor) longè præcellere suum methodo, breuitate, claritate, & resolutione. Quartò, me mirari, quòd quũ sit largissimus in cõcedẽda clericis facultate dispendendi, neget posse iustè beneficiariũ impẽdere in profana tanquam patrimoniale tantundẽ de reditibus beneficij, quantũ impenderit de suis patrimonialibus, in opera pia in quæ illi reditus poterãt impẽdi, quod ego affirmaui Monit. 4. q. 3. per c. si Episcopus. 12. q. 5. & meritò, quia videtur quis soluere in causam duriorem, & potius quod debet, quã quod non debet l. 1. ff. de solut. & l. cum de indebito. ff. de probat. Et consequenter qui clericus debet dare superflua redituum beneficialium pauperibus, in dubio, actu, vel virtute vult potius dare de his quæ debet, quàm quæ nõ debet, & consequenter dare quæ dat de patrimonialibus in compẽsationẽ eorum quæ retinet, vel accipit de reditibus beneficiariis per præfatas leges, & multa similia quæ facilè adduci possent, nisi quũ expressè in onus sui patrimonij id faceret, quia tunc secus esset, arg. l. continuus. §. cum ita de verb. Quintò, quòd meã de commendatoribus ordinũ militariũ, doctrinã cõtra quam ipse multa scripsit directè, & consequenter approbauit Pius v. in bulla quã dicit legisse insertã Monit. 12. & alia multa adducta suprà responso 11. Vltimò, quod ipse viderit an modestè dicat ab eo me didicisse quasdam leges Iurisconsultorum & Codicis satis profectò vulgatas, quas antequam ipse nasceretur, iam prælector docere poteram, qui eo improperante 50 annis fui Gymnasta in Academiis, & me sciente, & Deo gratias agente, circiter 40. An item modestè dicat me indicãte se nouisse Aluarum Pelagiũ, quem ante 20 annos in Manuali confessariorum Hispano non semel citaui. Quæ non dixerim pie lector, vt significẽ putare me adeò senem non posse, vel non esse paratũ 30
ab eo iuuene discere multa diuina, & humana, græca, & latina, Pontificia, & Cęsarea, possum enim & paratus sum, discere etiã ab alio lõgè inferiori, imitatus Patriarchã illũ meũ maximum Augustinum relatum in c. si habes 24. q. 3. & Pomponiũ 78. annorũ dicentẽ in l. Apud Iulianum. ff. de fideicom. libert. non pigere se alterum pedẽ in tumulo habentem, aliquid addiscere: vt qui iam pridem certius quàm ille Ethnicus noui sententiam gloss. c. nisi cum pridem, de renunc. super illo, Spiritus vbi vult spirat, hoc disticho contentam.

Tu spiras vbi vis, tua munera diuidis, vt vis.
Scis cui des, quod vis, quantum vis, tempore quo vis.

Sed ne mea opuscula & respõsa multis

tis vtilia, eius improperiis desinãt esse talia, & vt apud se reputet, an id damni reficere teneatur. Et quod fortassis inter nos quoque est locus illi apud Hieronymũ parœmiæ, Bos lassus fortius figit pedem. Et quòd non rarò senilis cantio est Cygnea Numine Dei; qui nos ambos, & omnes sua sanctissima pace conciliatos in terris, æterna tandem gloria donet in cœlis. Amen.

31 Coronis itaq; resolutoria sit, quòd quicquid blãdiamur nobis beneficiarij tam seculares quàm regulares, veritas cõsistit in his octo. Primum, quod omniũ bonorũ pecuniariorũ sicut & aliorum omniũ verus & summus dominus est Deus Opt. Max. illa sua dispositione generali, qua ipsius est terra, & plenitudo eius, tam quo ad naturã, quã quo ad vsum, vt declarat Thom. in neutro libro ad hoc citatus 2. 2; q. 66. art. 1. Secundò, quòd horũ bonorum quædam sunt communia, & nullius, ita quòd neque sunt Dei, neque hominis singulariter, neque hominũ cõmuniter vlla dispositione humana in id sufficienti, sed capientium fiunt, quales sunt lapides in littore maris, & pisces eius l. 1. ff. de acquir. rer. dom. Alia verò sunt diuisa quæ aliqua dispositione humana sunt alicuius, & hæc sunt duplicia, quædã Dei tantum, quæ etiam appellantur nullius in §. sacræ, & §. nullius, instit. de rer. diuis. alia tamen ratione quã superiora, scilicet, quia nullius hominis singulariter neque hominũ vniuersaliter sunt, sed Dei tantum, secundũ gloss. recept. ibi, & in l. 3. ff. de acq. rer. domi. qualia sunt omnia Ecclesiastica & Deo dicata per humanam oblationem, donationem, conuentionem, delictum, vel vltimam voluntatem, iuxta c. sunt qui opes 17. q. 4. & c. Res, cum gloss. 12. q. 1. & alia multa præsertim c. 1. de refor. sess. 25. Concil. Trid. & l. Nulli & l. Id quod & l. siquis ad declinandam. C. de Episc. & cler. cuius gloss. in verbo, minui, probat posse Deum instituí hæredem, & ei donari & legari. Quæ omnia dicuntur sacra alicuius ex quatuor speciebus sacrorũ, secundũ Thom. recept. 2. 2. q. 99. ait 3. & probatur in iuribus prædictis, licet alia sint aliis sacratiora, vt probatur in Apolog. q. 1. Monit. 24. Alia verò sunt hominis, vel hominum singulariter, vel vniuersaliter, qualia sunt omnia profana & laica, siue sint publica, siue priuata, iuxta §. vniuersitatis, & §. singulorum instit. de rer. diuis. Tertiò, quod hęc cõsequitur, solum Deum, & nullũ hominẽ esse verũ dominũ bonorum ecclesiasticorũ, & ita ecclesiasticos, siue seculares, siue regulares disponẽtes de illis, disponere de alienis: bonorum autem profanorũ esse veros dominos laicos, & clericos seculares singulos, vel vniuersos ad quos ea humana dispositione ad id sufficienti pertinent. Et ita eos disponentes de iis, disponere de suis. Quartò, quòd vniuersalis omnium bonorũ ecclesiasticorum tã mobilium quàm stabiliũ, quæ sunt Dei, administratio, siue ius administrandi ea nomine ipsius pertinet ad Pont. Max. per concessionem immediatè factã ei, vt suo summo vicario. Particularis verò mediatè, vel immediatè ab eodem Pontifice concessa inferioribus beneficiariis secularibus, vel regularibus pro sua cuiusque institutione, & titulo, ita quòd nullus eorũ etiã ipsemet Papa, est verus dominus eorum, sed solùm administrator rerum alienarum: Papa quidẽ summus, sed immediatus, alij verò particulares, & mediati. Quintò, quod

quòd inter beneficiarium ſecularem, & regularem hoc diſtat, quòd ille poteſt habere verum dominium rei pecuniariæ profanæ vnà cum iure adminiſtrãdi hæc vel illa bona eccleſiaſtica per hunc, vel illum titulum beneficiarium canonicum à Papa ſibi mediatè, vel immediatè conceſſum, & quicquid acquirit intuitu ſuæ perſonæ, acquirit ſibi quo ad verum dominium: quicquid verò acquirit intuitu ſui beneficij, acquirit Deo quoad verũ dominium, & Papæ quoad adminiſtrationem vniuerſalem, ſibi verò, quoad particularẽ: Regularis verò quicquid acquirit tam intuitu ſuæ perſonæ, quã ſui beneficij, acquirit Deo quoad verum dominium, & Papæ quoad adminiſtrationẽ vniuerſalem, & immediatã, ſuo verò beneficio, & ſibi quoad particularem mediatam. Sextò, quòd inter clericum ſecularem non beneficiarium, & regularem ſimplicem non beneficiarium, hoc diſtat, quòd ille ſiue ſit ſacris initiatus, ſiue non, quicquid iuſtè acquirit, ſibi acquirit quoad tã verum dominium quàm laicus, ea quæ ſibi acquirit, hic verò nihil penitus acquirit ſibi quoad verum dominium, nec veram poſſeſſionem, neque vſumfructum, neque vſum iuris, ſed quicquid acquirit, acquirit primũ Deo quoad verum dominium, & Papæ quoad vniuerſalem adminiſtrationem immediatã, & quoad particularẽ mediatam ordini ſuo, vel Monaſterio ſi eſt capax talis iuris adminiſtrãdi; ſin autem, remanet illud apud Papam, & ſola adminiſtratio facti apud ordinem ſuum, vel monaſterium dum Papa illis eam permittit, & etiam propriam ſuæ perſonæ dum Papa, vel ſuus prælatus eam ſibi iuſtè permittit. Septimò, quòd tam Papa quàm omnes alij beneficiarij, ſiue ſeculares, ſiue regulares, debent adminiſtrare prædicta bona Dei, tanquã adminiſtratores alienorum bonorum, ſcilicet Dei, ſecundum voluntatem eius declaratam per ſacras literas, traditiones Apoſtolicas, & Canones Eccleſiaſticos Conciliorum vniuerſalium, & Pontificũ Max. Octauò, quòd voluntas Dei, & D. N. Ieſu CHRISTI declarata per præfata, eſt quòd Papa, & omnes alij miniſtri inferiores beneficiarij poſſint ſe alere decenter ex reditibus ſuorũ beneficiorum, & quòd ſuperflua naturę, & decentiæ, diſtribuant in pauperes quos elegerint, ſiue mendicos, ſiue alios, indigentes tamen ſaltem ad ſe decenter ſuſtentandum, vel in alia pia, vel iuſtæ gratitudinis officia, & non theſaurizent ea etiam ad mutandũ ſtatum inferiorem in altiorem, nec donent illos diuitibus, etiam cognatis, vt ditiores, vel nobiliores fiant, & quòd contrafacientes, in notabili quantitate, peccant mortaliter, ceu vtentes rebus alienis contra voluntatem Domini, & tenentur ad reſtitutionem, quia violant legẽ iuſtitiæ, non ſolùm ipſi, ſed etiam qui accipiunt ab eis, niſi excuſentur per aliquod eorum quæ nos colligimus in Apologia q. 1. Monit. 77. Cœptum 8. Kal. Nouembr. finitum, eiſdem Kal. manu extrema donatum, die ſacro B. Martino Apoſtolorũ pari, cuius vt interceſſione contra omnia aduerſa muniamur, cum tota Eccleſia oramus. Amen.

Laus Deo.

FINIS.

INDEX.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INDEX PRÆCIPVARVM MATERIARVM, QVÆ IN PRÆSENTI OPERE CONTINENTVR: IN QVO Q. QVÆSTIONEM, M. MONITUM, n. numerum, p. paginam significat.

A.

ABSTINENTIA cõtinentiæ nutrix. q. 1. m. 30. n. 5. p. 34.

Academia Caturcensis à Io. 22. erecta. q. 1. m. 50. n. 3. p. 68.

Actione subsidiaria qui tenetur ad tantam restitutionem tenetur ad quantam, qui principaliter. q. 2. m. 5. n. 2. p. 129.

Actio vel officium iudicis datur quoties æquitas id suadet. q. 2. m. 6. n. 1. p. 129. & 130.

Actus vnus et idem vario respectu ad varias virtutes & varias leges pertinere potest, n. 21. p. 217.

Alfonsus Castrensis laudatus. q. 2. m. 5. n. 1. p. 129.

Alfonsus Delgadus doctor laudatus. n. 4. p. 190.

Aliena quærens sua perdit, vt totum, qui quærit totum. q. 1. m. 38. n. 6. p. 44.

Alienum capere, & retinere parum differunt. q. 1. m. 39. n. 4. p. 51.

Alternatiuam proferens, cuius altera pars est vera, non est carpendus. q. 1. m. 3. n. 1. p. 4.

Apostolos non habuisse dominium in speciali, esse contrarium Extrauag. Cùm inter, incautè dixit Aduersarius. q. 1. m. 8. n. 1. p. 8.

Apostoli si vouerunt omnia necessaria ad perfectum statum, vouerunt & paupertatem contra Aduersarium. q. 1. m. 9. n. 1. ibidem.

Argumentum à contrario sensu inualidum ad probandum id, cuius contrarium iure exprimitur. q. 1. m. 44. n. 2. p. 62.

Argumentum à simili soluitur per dissimile datum in proposito in quo sit. q. 2. m. 13. n. 3. p. 140.

Auarè quærenti frequenter licet, quod non licet nolenti, sic quærere. q. 1. m. 33. n. 1. p. 37. & 38.

Auaritia, quæ non est speciali virtuti iustitiæ contraria, nec acquisitionem impedit, nec ad restitutionem obligat. q. 1. m. 33. n. 1. p. 38.

Auarus deterior est prodigo. q. 1. m. 75. n. 6. p. 96.

Auaritia non est, partem aliquam congruã redituum necessitatibus verisimiliter futuris obseruare. q. 1. m. 76. n. 5. p. 98. Neque vel numos paulatim congerere magnis & piis operibus: & quid tunc fieri debeat. ibidem nu. 6. Ne mors inopina nobis intercedat. n. 7. p. 99.

Auctor cur iustè commotus cõdonet, & cur ei seniũ malè improperatur. n. 1. p. 187.

Auctor huius epist. an fuerit Hieronymus. q. 1. m. 1. n. 1. p. 1. & 2.

Auctor Salmanticensem cathedram canonum primariam regebat, cùm nondum N. eos audire cœpisset. q. 1. m. 5. n. 1. p. 5.

Auctor prolixitatis nomine malè notatus. n. 5. p. 198.

Auctor putat non fuisse animum N. minuendi nomen eius. q. 1. m. 5. n. 2. p. 5.

Auctoritatem externis bonis augeri. q. 1. m. 6. n. 1. p. 5.

Auctori consultum ne nudus externis cum ornato eisdem in arenam ascendat: & quibus se ornare posset. m. 6. n. 2. p. 6.

Auctorem audiuit totum vnum annum canones Emanuel à Costa insignis doctor, quẽ insigniter laudat aduersarius, cùm gymnasia

gymnasta magno salario ius ciuile interpretaretur. q.1. m.6. n.4. p.6.
Auctor protestatur seruaturum se semper merito Aduersarium. q. 1. m. 6. n. 5. ibidem.
Auctoritas summorum Pontificum necessario obseruanda. q.1. m.2.n.3.p.22.
Auctor commẽtarium de spoliis clericorum vnà cum hac Apologia componit in C. Non liceat Papæ. 12. q.2. q.1. m.50. n.4. p.68.

B.

BEneficiarios non esse vsuarios nec vsufructuarios, sed maiore facultate quã illi, & minore quàm hi. q.1. m.24. n. 13. p.25.
Beneficiarius potest se honestè alere de reditibus sui beneficij, etiam si habet patrimoniũ seruando illud, & eius reditus quibus voluerit. q.1. m.30. n.1.p.33.
Beneficiarij Ecclesiastici lege naturali tenentur operibus piis erogare superflua. q.1. m.75.n.1.p. 95.
Beneficiarij minimè retineant auarè, quæ eis supersunt. q.1. m.75. n.4. ibid.
Beneficiarij quæ parcè viuendo de suo honesto victu detrahunt, faciunt sua.q.1. m.77. n.1. p.99.
Beneficiarij satisfaciunt erogando ea quæ sibi supersunt quibuscunque pauperibus, aut piis operibus, quæ delegerint. q.1. m.77. n.2. & seq. p.99. & 100.
Beneficiarij de prouentibus ecclesiasticis insumere possunt pro libito tantum quantum in ecclesiam suam ac pauperes de patrimonialibus impẽderint.q.1.m.77. n.7. p.101.
Beneficiarij nequeunt insumere ob solam liberalitatem nec humanã amicitiam. q.1. m.78. n. 1. ibidem. Possunt tamen in colligendos honestè hospites, qui eorũ Ecclesiæ, vel beneficio prodesse valent. nu.102.
Beneficiarius sæcularis potest cuilibet largiri id quod meretur ob maiora obsequia quàm quæ suum beneficium requirit. q.1. m.78. n.3. p.102. & 103.
Beneficiarius non amittet suos fructus eo solo quòd malè viuit, contra Adrianum: nec etiam non celebrando, horas amittebat, vsque ad Concilium Lateranens. q.1. m.79. n.1. p.104.
Beneficiarij minores, mediocres, & Episcopi quò ad hoc æquales. q. 1. m. 79. n.2. ibidem.
Beneficiarius pro voluntate sua disponit de rebus quæsitis sui ordinis ratione, puta, per cõfessiones & cæt. q.1. m.79. n.4. p.105.
Beneficiarius successor cum præcessore, vt diuidit fructus remissiuè, nu.28.p.219.
Beneficiarius licet non teneatur reficere ecclesiam priusquam sumat necessarium ad se alendum secũdùm qualitatem beneficij, secus tamen de necessario sibi secũdùm aliam qualitatem extrinsecam, n.19. p.220.
Beneficiarium peccare mortaliter disponẽdo vanè vel profanè, iam nunc N. fatetur; & sic non absoluitur volens id facere, vel non renocans factum si potest; contrarium tamen eum dixisse in priori libello monstratur 22. & amplius locis. n.2. pag.187.
Beneficiarium teneri restituere malè impensa confirmatur num.4. pag.190.
Beneficiarius regularis similis in hoc seculari, n.12.p.204.
Beneficiarius de suo beneficio viuere potest, & alia sua bona seruare cuicunque voluerit. q.1. m.80. n.2. p.106.
Beneficiarius & pensionarius quò ad hoc non differunt. q.1. m.80. n.3.p.106. & 107.
Beneficiarius tam ægrotans, quàm bene valens, donandi facultatem habet, & si testari non potest. q.1. m.81.n.1.p. 109. & lepida ratio, quare beneficiarij testari

testari prohibentur, & non donare. q. 1. m. 81. n. 2. ibidem.

Beneficiarius religiosus qui ægrotat, an donare possit pauperibus, & piis operibus. q. 1. m. 81. n. 3. p. 110. & 111.

Beneficiarius remuneret famulos. q. 1. m. 82. n. 6. p. 113. & 114. & quantum, n. eodem.

Beneficiarius non solùm potest expendere id quod est ei opus, quatenus est beneficiarius, sed etiam quatenus est nobilis, aut graduatus. q. 1. m. 82. n. 7. p. 114.

Beneficiarius prius potest sibi prouidere quã Ecclesiæ, quò ad vnum finem, & non quò ad alium. q. 1. m. 82. n. 8. p. 114. & 115.

Beneficiario ab aliquo qui recipit, an peccat. q. 1. m. 83. n. 4. p. 121.

Beneficiarius impendendo vanè, vel profanè beneficij reditus, non solùm peccat mortaliter; sed etiam tenetur ad restitutionem. q. 2. m. 7. n. 1. p. 131. quod etiam tenuit Thom. n. 2. ibid.

Beneficiarius, secundùm omnes, tenetur magis quàm laicus ad eleemosynas; ergo alia lege quàm laicus. q. 2. m. 7. n. 8. p. 134.

Beneficiarius qua lege mortaliter peccat abutendo suis reditibus, eadem tenetur restituere. q. 2. m. 7. n. 6. p. 133. & 134.

Beneficiarius qua lege ante diuisionem tenebatur restituere profanè impensa, eadem & post eam tenebitur, quia diuisio quò ad hoc nihil nouauit. q. 2. m. 7. n. 10. p. 135.

Beneficiarij prodigitas etiam de parte sibi à communi separata sacrilegium dicitur à S. Bernardo. q. 2. m. 7. n. 13. p. 136.

Beneficiarij non sunt suorum redituum domini absoluti, quoniã habent onus dandi superflua pauperibus. q. 2. m. 8. n. 1. ibidem.

Beneficiarij reditus, non æquari stipendiis præsidum probat Concil. Trident. q. 2. m. 9. n. 1. p. 136. & 137.

Beneficiarij propter diuisionem bonorum olim vel recens factam non eximuntur ab onere superflua pauperibus erogandi. q. 2. m. 11. n. 1. p. 138.

Beneficiario non est tam lata facultas vtẽdi reditibus sui beneficij, quanta marito reditibus dotis. q. 2. m. 12. n. 1. p. 138. & 139.

Beneficiario non est tantum iuris in rebus beneficij, quãtum marito in rebus vxoris: nec sustinet onera tam grauia quã maritus. q. 2. m. 13. n. 3. p. 140.

Beneficiarius facit suos fructus à solo separatos etiam nondum reconditos. q. 2. m. 14. n. 1. p. 141.

Beneficiarius quantum pro se sustentando egeat arbitrarium est. q. 2. m. 18. n. 1. p. 143.

Beneficiarij magis obligantur ad largiẽdas eleemosynas quàm laici. q. 2. m. 19. n. 1. p. 144.

Beneficiarius non soluitur ab obligatione restituendi male impensa propter impotentiam, & potest illo & illo modo restituere, etiam si sit monachus. q. 2. m. 20. n. 1. p. 145.

Beneficiario ab aliquo accipiens aliquid de reditibus eius, an & quando peccet. q. 2. m. 26. n. 1. p. 148.

Beneficiario ab aliquo dotatam, qualis ducens peccet, & teneatur restituere. q. 2. m. 26. n. 2. p. 150.

Beneficiario ab aliquo qui aliquid malè accipit, cui restituet. q. 2. m. 26. n. 3. ibidem.

Beneficiarij debita an solui possint ex debitis eius non perceptis ante mortem. q. 2. m. 26. n. 4. p. 151.

Beneficiarios non esse liberos à legibus iustitiæ, per dictum ipsius N. probatur. q. 2. m. 27. n. 1. ibidem.

Beneficiarij nec pro libito, nec ad pia possunt

sunt testari de superfluis redituum beneficiorum. q.3. m.1. n.2. p.154.

Beneficiarij cur in vita possunt erogare superflua pauperibus, & non per vltimas voluntates; ratio aptissima, cuius inaduertentia multi errant. q.3. m.1. n.2. p.155.

Beneficiarij minores Episcopis, etiam simplices, qua ratione non testantur. q.3. m.4. n.3. p.163.

Beneficiarius etiam Episcopus, potest relinquere testando cui voluerit tantum quantum de patrimonialibus dedit gratiose. q.3. m.4. n.3. p.164.

Beneficiarij diuina lege prohibentur testari de reditibus beneficij ad profana, humana verò ad pia. q.3. m.5. n.1. ibid.

Beneficiarij & Laici impensa omnis inordinata, peccatum: sed illa clerici regulariter mortale, hæc verò laici regulariter veniale. q.3. m.vlt. n.1. pag.178.

Beneficiarij prodigalitas & auaritia qua parte peior quàm laicorum. q.3. m.vlt. n.1. ibidem.

Beneficiarij regularis impēsa quo modo resarcienda. q.3. m.vlt. n.3. ibidem.

Beneficiarij impensa quibus casibus iudicanda ordinata, & quibus censenda inordinata. q.3. m.vlt. n.3. ibidem.

Beneficium aut Episcopatum idoneum relinquere ob alium maioris reditus sine aliqua causa, peccatum est. q.1. m.76. n.3. p.97.

Beneficium regulare nūquam sæculari collatum est, neque sæculare regulari in titulum, sed in Commendam sic. q.1. m.80. n.4. p.107. Tantum tamen auctoritatis habent Commendatarij, quàm titulares. 108. & 109.

Beneficia regularia solis regularibus conferenda. q.1. m.56. n.2. p.73.

Beneficij fructus dari ad pauperes sustentandos multis in locis Thom. affirmat. q.2. m.7. n.5. p.133.

Bonū quod ob finem est tale, non est suapte natura malū. q.1. m.32. n.1. pag.36.

Bona clericorum bona sunt pauperum. q.1. m.1. n.2. p.2.

Bona donata Deo, non esse illius priuatiuè vt donata proximo, sunt illius, periculosum, contra Concilium Trident. nu.9. p.202.

Bona externa vix esse nostra. q.1. m.6. n.3. p.6.

Bona quæ nullius sunt, posse occupari à quibusuis, de quibus intelligendum est. q.1. m.17. n.2. p.16.

Bonorum ecclesiasticorum quædam principaliter deputata ministris, quædam aliis piis. q.1. m.20. n.3. p.17.

Bona ecclesiastica iterum duplicis generis. q.1. m.20. n.4. ibidem.

Bona patrimonialia clericorum æquè libera esse illis, ac sua laicis. q.1. m.22. n.1. p.18.

Bona quæsita ecclesiis antequàm conferantur beneficiariis non sunt eorum dispositioni subiecta. q.1. m.22. n.2. p.18. & 19. Et idem de bonis principalius ad sustentanda pia, quàm ministris deputatis, nisi &cæt. nu. ibidem.

Bona quasi patrimonialia annumeranda potius patrimonialibus quàm ecclesiasticis. q.1. m.22. n.3. ibidem.

Bona ex pensionibus quæsita, an censeantur patrimonialia vel Ecclesiastica. q.1. m.23. n.2. p.20. & 21.

Bona quæsita ex pensionibus temporariis quæ in subsidium impensarum dantur Cardinalibus à Papa, censentur patrimonialia. q.1. m.23. n.2. ibidem.

Bona vt censeantur ecclesiastica, non sufficit vt dentur ecclesiasticis ab ecclesiasticis de bonis ecclesiasticis. q.1. m.23. n.3. p.21.

Bona quæsita ratione actuum ecclesiasticorum etiā de reditibus ecclesiasticis alia ratione quàm iuris perpetui percipiendi

reditus

reditus ecclesiasticos, non censentur bona ecclesiastica. q.1. m.23. n.5. ibid.
Bonorum ecclesiasticorum verum dominũ esse Christum Deum irrefragabiliter tenendum. q.1. m.24. n.1. p.22.
Bona omnia sacra sunt Dei, & omnia sacrorum sustentationi deputata sunt sacra; & qui ea furatur aut rapit, sacrilegus. q.1. m.24. n.4. ibidem.
Bona cur, & quo sensu dicuntur nullius, cùm sint Dei. q. 1. m. 24. n.5. p. 22. & 23.
Bona ecclesiastica sunt Dei quo ad verum dominium, ecclesiæ & prælatorum quo ad administrationem, pauperũ & piorum quo ad sustentationem. q.1. m.24. n.8. p.23. & n.11. p.24.
Bona omnia ecclesiæ sacra, licet consecrata benedictione aliis sacratiora; & quo sensu aliqua non sint in hominum commertio. q.1. m.24. n.9. p.24.
Bona donata Deo fieri eius iure naturali, perinde ac alterius donata illi. q.1. m. 24. n.13. p.25.
Bona ecclesiastica esse Dei, & non vllius hominis Concilio Tridentino diffinitum. q.1. m.24. n.14. ibid.
Bonis secundi generis quartæ speciei vtendi facultas liberior facultate vtendi bonis primi generis: sed non adeò vt facultas vtendi patrimonialibus. q. 1. m. 25. n.2. p.26.
Bona beneficiarij præmortui deuoluta in successorem, an sint primi generis, an secundi quartæ speciei. q.1. m.26. n. 1. p. 27.
Bona ecclesiastica subiecta esse oneri & modo, vt superflua piis operibus erogentur. q.1. m.27. n.1. ibidem.
Bona non esse data ecclesiasticis, vt primogenia diuitibus instituantur: nec vt cognati augeãtur. q.1. m.27. n.6. p.30.
Bona omnia ecclesiastica tam tẽpore Apostolorũ, quàm postea donata, sunt eiusdem conditionis, quia sunt vnum patrimonium Christi. q.1. m.74. n.1. p.92.
Bona beneficiorum nouerum, non eximũtur onere antiquo eo solo quòd supponãtur alicui nouo. q.1. m.74. n.4. ibid.
Bona destinata immediatè pauperibus ad quem modum differant à deputatis immediatè beneficiariis. q. 2. m.24. n.1. p.147.
Bona etiam immobilia comparata per beneficiarium ex reditibus beneficij non fiunt ipso iure Ecclesiæ, nisi nomine ipsius quærantur. q.1. m.37. n.1. p.39. et 40.
Bona ecclesiastica esse verè Christi, & ex mente eius subiecta oneri tribuendi superflua pauperibus. q. 1. m. 38. n. 9. p. 46.
Bona ecclesiastica esse Dei, esse dãda pauperibus & non diuitibus: ideoq; non esse æquè libera atque laica Concilium Trident. definit. q.1. m.38. n.14. p.49.
Bonorum ecclesiasticorum impensa vana & profana, non idcò mala quia prohibita; sed prohibita quia mala. q.1. m. 38. n.14. ibidem.
Bonis in ecclesiasticis plus potest Christus, quàm prælati: sicut in bonis Ciuitatis plus potest illa quàm decuriones. q. 1. m.40. n.4. p.53.
Bona ecclesiastica iusta de causa possunt concedi laicis. q.1. m.54. n.3. p.71.
Bona ecclesiastica non esse iustè applicata ordinibus militaribus, malè infertur ex sententia communi. q.1. m. 58. n.1. p.78.
Bona ecclesiastica fiunt profana per alienationem iustam in laicos, & tunc eorum reditus fiunt adeò liberi ac aliorum profanorum. q.1. m.58. n.2. p.78.
Bona empta ex reditibus ecclesiasticis fieri Ecclesiæ; empta verò ex patrimonialibus beneficiarij, non fieri eius necessariò infert non esse eiusdem rationis vtrosque. q.1. m.66. n.1. p.85.

Bona ecclesiastica qui dicit esse iure naturali diuino in opera pia dicata, cogitur fateri, quòd consuetudo impendendi ea in profana, est contra illud & inualida. q. 1. m. 67. n. 1. p. 85. Quidquid ineptè respōdeat Aduersarius. n. 2. p. 86.

Bona ecclesiastica non solùm intentione, sed etiam præcepto, & traditione Christi, Apostolorum, & Ecclesiæ sunt operibus piis deputata. q. 1. m. 68. n. 1. p. 87.

Bonum publicum præferendum priuato. q. 1. m. 71. n. 2. p. 91.

Bonorum Ecclesiæ verus dominus est Christus non solùm generali ratione, quia omnia sunt eius; sed etiam speciali: & ita beneficiarij sunt quidam eius procuratores. q. 3. m. 2. n. 1. p. 155.

Bona Ecclesiæ expressè, vel tacitè oneri dandi superflua operibus pis subiecta. q. 3. m. 2. n. 4. p. 157.

Bulla S. D. N. Pij V. Pontif. Max. in fine libri.

C.

CÆsar Costa Archiepiscopus Campanus laudatus. n. 4. p. 190.

Cardinalatus est beneficium ecclesiasticum. q. 1. m. 23. n. 1. p. 20.

Cardinalis illustrissimus Vermiensis etiam ante purpuram, nomine Hosius, toti orbi clarissimus, Petrum Sotum felicissimè contra Brentium defendit. q. 1. m. 38. n. 3. p. 43.

Christiani Ecclesiæ primitiua ei pretia bonorum dabant Apostolis ad sustentandos egenos. q. 1. m. 27. n. 2. p. 28.

Christum non esse minus liberalem nunc, quando est ditissimus, quàm cùm esset pauperrimus. q. 1. m. 27. n. 5. p. 29.

Christi menti conformius, reliquare aliqua ex his quæ decenter insumi possunt in aliqua opera virtutum, quàm insumere omnia in voluptatem, etiam honestam. q. 1. m. 30. n. 3. p. 33.

Clerici tria genera bonorum habent, scilicet patrimonialia, ecclesiastica, & quasi patrimonialia. q. 1. m. 21. n. 1. p. 18. Quantum ea differant. num. 2. ibidem.

Clericorum bona esse pauperum, vt intelligendum. q. 1. m. 27. n. 3. p. 28.

Clericorum aliqua mala impunita, permittit Ecclesia, licet ea non probet. nu. 13. p. 206.

Charitate sola obligatum ad aliquid, posse ad id compelli. q. 2. m. 6. n. 1. p. 129.

Charitatis lex ex æquo ligat laicos & clericos habentes superflua. q. 2. m. 10. n. 1. p. 138.

Commendas militum religionum vera beneficia regularia esse. num. 14. & 15. p. 207.

Commendatarius cur vocatus Auctor. nu. 17. p. 210.

Commendatores ordinum militarium Hispaniæ habent Ecclesias separatas commendatas, quæ aliis non conferuntur. n. 19. p. 214

Commendatores S. Iacobi de Spata Calatrauæ, & Alcantaræ ac similes, sunt ecclesiasticæ personæ. q. 1. m. 55. n. 1. p. 71.

Commendatores ordinum militarium S. Iacobi Calatrauæ Alcantaræ, & similes esse verè religiosos, latè probatur. q. 1. m. 56. n. 1. & seq. p. 73.

Commendatores prædicti quotannis se expropriant. q. 1. m. 56. n. 3. p. 74.

Commendatores iniustè possidere bona ecclesiastica, non infertur ex sententia communi, cùm contrarium potius inferatur. q. 1. m. 60. n. 1. p. 79. & 80.

Commēdatores reditus suarum Commendarum regularium malè vel profanè vltra suam decentiam impendentes, peccare latè probatur. q. 1. m. 61. n. 1. p. 80.

Commēdatores militarium ordinum æquiparari

parari clericis sæcularibus quoad bona temporalia, latè probatur. q.1. m.62. n.1. & seq. p.81.

Commendatores ordinum militarium caueant ab assentatoribus contra receptissimas sententias. q.1. m.63. n.1. p.82.

Commendatarij professi perpendant periculum malè insumendi suos reditus. q.1. m.83. n.3. p.116.

Communio rerum, solet parere discordiam. q.1. m.41. n.3. p.56.

Commune re potest quis vti ad vsum destinatum multo consorte. q.1. m.72. n.2. p.91.

Concilium Trident. tacitè sensit beneficiarium lege iustitiæ teneri ad dandum superflua pauperibus. q. 2. m. 7. n. 14. p.136.

Concilium Tridentinum quomodo tacitè sentit beneficiarios teneri ad restituenda malè impensa. q.2. m.21. n.1. p.145.

Consilia seruare secundùm præparationem animi, & seruare mentaliter longè differunt. q.1. m.7. n.4. p.7.

Confessarios & consultores beneficiariorũ, quæ animaduertere oporteat ad absoluendum, vel damnandum peccati mortiferi ob impensam redituum suorum. q.3. m.14. & vlt. n.1. p.178.

Consilia pro tempore quo ad sui obseruantiam ligant, præcepta fiunt. q. 1. m.7. n.5. p.7.

Consiliorum contraria volens sine contemptu eorum non peccat. q. 1. m. 7. n.6. ibidem.

Consuetudo, vt beneficiario post mortem cedant fructus primi vel secundi anni, non infert posse illum de illis pro libito disponere. q.1. m.48. n.2. p.65.

Consuetudo vt beneficiarij disponant in vita & morte de redditibus ecclesiasticis pro libito, nullibi gentium esse videtur; & si esset, non valeret: nec hoc debet videri durum. q.1. m. 50. n.1. p.67.

Consuetudo vt legi deroget, debet esse maioris partis, q.1. m.50. n.2. p.68.

Consuetudinem liberè testandi de redditibus beneficiorum, non esse clericis in Italia, constat ex litteris multorum Roman. Pontif. recentiorum. q.1. m. 50. n.4. p.68. & 69.

Consuetudo beneficiariorum disponendi ad libitum de redditibus, non est nota Papæ, imò contrariam esse in Italia, ipsi Pontifices testantur. q. 1. m.51. n.2. p.69.

Consuetudinem disponẽdi ad libitum de redditibus beneficiorum nec esse, nec induci posse. q.1. m.53. n.1. p.70.

Consuetudo non potest contra hanc conclusionem. q.2. m.22. n.1. p.146.

Corona clericorum & monachorum quid significat. q.1. m.1. n.4. p.2.

Concordia negantium, & asserentium consuetudine posse induci, vt beneficiarij testentur. q.3. m.5. n.2. p.165.

Commendatores ordinum militarium non posse testari nisi ad hoc, & hoc modo. q.3. m.12. n. 1. p.174. Et clausulæ Bullæ Pij V. per quam adimuntur militaribus ordinibus, & quibusdam aliis facultates testandi. nu. eodem.

Commendatoribus non licet ita primogenia siue maioratus testando instituere ac clericis sæcularibus. q. 3. m. 13. n. 1. p.176.

Consuetudo vt beneficiarij pro libito testentur de redditibus ecclesiasticis, nullibi est; & si ubi esset, non valeret. q. 3. m. 2. n.3. p.160. Quia contra legem naturalem esset. nu.3.

Constitutio interpretans, in terminis interpretatæ intelligenda. q. 3. m. 2. n. 7. p.159.

Consuetudo vt beneficiarius percipiat fructus vnius, vel alterius anni post mor-

tem, valida. q.3. m.3. n.1. p.160. Et quomodo intelligenda remissiuè, nu.2.

Consuetudo derogat legi quatenus est humana, non quatenus est naturalis, vel diuina. q.3. m.3. n.3. ibidem.

Consuetudo clericorum testãdi ad libitum, à Papa non toleratur in Italia, nec alibi. q.3. m.3. n.4. p.161. Nec approbari potest ab vllo potestate humana, cùm esset contra diuinam auctoritatem, nu. eodem. Consuetudo testandi etiam ad pia, non est in Hispania Episcopis: videtur autem esse inferioribus, quæ tamen nec illis est in Italia, nec in multis partibus Galliæ, sine facultate Episcoporum. q.3. m.3. n.6. p.162.

D.

DEcentia status non est posita in præcepto indiuisibili, sed habet latitudinem, alia maiorem, alia minorem. q.1. m.32. n.2. p.36.

Decimas ante Lateranense Concilium laicis concessas, & alias quas principes habent, non posse iustè ab eis teneri, nõ inferri ex communi sententia, latè probatur. q.1. m.64. n.1. & seq. p.83.

Decimarum fructus, bonaq; alia ecclesiastica iusta causa per Sedem Apostolicam concedi possunt laicis ita, vt eis tãquam profanis vtantur. q.1. m.64. n.2. ibidem. Quamuis Thomas, cui sua tribuit Aduersarius, expressè dixerit, ius percipiendi decimas non posse illis dari, q. ead. nu.3. 84.

Decimæ vel fructus beneficiorum, & alia bona ecclesiastica iustè data in solutum, vel in pretium damnorum impensarum, vel laborum subitorum, vel subeundorũ nobilibus, vel aliis, libera esse videntur ab onere dandi superflua pauperibus, sicut erant bona perdita, vel damnificata, impensæ & pretium laborum, pro quibus sunt data. q.1. m.65. n.1. ibidem. Licet non illa quæ alias ob causas conceduntur. q.1. m.65. n.2. p.85.

Decimæ licet quo ad sustentationem necessariam ministrorum debeantur iure naturali diuino, tamen quo ad quotam debentur iure humano: & ideo Ecclesia iusta de causa posset illam augere, & diminuere. q.1. m.69. n.1. p.87.

Decimæ non debentur etiam si petantur, extante consuetudine præscripta ne soluantur. q.1. m.69. n.2. p.88.

Decimas, primitias, & alia innumera bona habent deputata Christiani cultui diuino, & pauperibus. q.1. m.75. n.3. p.95.

Decimæ, & alia bona ecclesiastica, onus pauperum alendorum habent. q.2. m.7. n.12. p.135.

Didacus à Leyua, siue Couarruuias datus. q.2. m.38. n.8. p.45.

Dispositio secundùm materiam intelligenda. q.3. m.9. n.2. p.169.

Dispositio ad minuendum non operatur augmentum. q.1. m.41. n.3. p.56.

Dispensatio super voto paupertatis non est necessaria religioso quò testetur. q.3. m.11. n.3. p.172.

Diuisionem bonorum ecclesiasticorum inter prælatos & capitula, & alios beneficiarios, non efficere eos liberiores suarum partium dominos, quàm erant prælati omnium ante diuisionem, latè & euidenter probatum. q.1. m.41. n.1. p.56.

Diuisio iustus titulus ad transferẽdum dominium illius specici, qualis erat ante diuisionem, non tamen alterius. q.1. m.42. n.1. p.60.

Diuisio fructuum beneficij inter præcessorem & successorem facienda est, vt fit inter vsufructuarium, & non vt fit inter maritum & vxorem facto diuortio, attenta

tento iure communi. q.2. m.13. n.1. p.139. Licet in Hispania in Episcopatibus, etiam in aliis beneficiis aliquarum diœcesum contra fiat, nu.4.

Diuisio fructuum inter fideicommissarium, & eum cui restituendum est fideicommissum, fit eodem modo quo inter dominum & vsufructuarium. q. 2. m. 13. n.2. p.140.

Diuisio fructuum inter præcessorem & successorem in primogenio, facienda est, vt inter vsufructuarium, & dominũ. q.2. m.15. n.2. p.142.

Diuisio non omnis transfert dominium. n.11. p.204.

Dominus suarum vestium, an esset Petrus post Apostolatum, non est vana quæstio, contra Aduersarium. q. 1. m. 12. n.1. p.10.

Dominium bonorum temporalium, esse necessarium prælatis omnibus, falsum. q.1. m.13. n.1. p.11. Quia sufficit administratio. n.2.

Dominium immobilium rerum temporalium Ecclesiæ, penes prælatos eius esse, nullus Catholicus vsq; ad Aduersarium dixit. q.1. m.13. n.3. p.12.

Dominium rerum Ecclesiæ penes quem sit, confusè tractatum hic, & insolenter alibi. q.1. m.18. n.1. p.16.

Dominium rerum Ecclesiæ est apud Deum specialiter & priuatiuè. num. 26. p. 215.

Dominium vnius & eiusdem rei, non potest esse plurium in solidum, & nõ transit ipso iure in extremè egentem. q. 2. m.4. n.1. p.128.

Dominicus Sotus palinodiam taciùè canere videtur. q.1. m.38. n.10. p.46.

Dominicus Sotus magna ordinis Dominicani gloria. q.1. m.39. n.1. p.50.

Dominus Franciscus à Nauarra stirpe Regia prognatus. q.1. m.41. n.4. p.57.

Donatio beneficiariorum ad pia ante traditionem valida. q. 1. m. 82. n. 4. p.112.

Donationes non omnes tempore mortis factæ ab ecclesiasticis ius testandi non habentibus sunt, nec præsumuntur fraudulentæ. q. 1. m. 82. n. 1. p.111. & 112. & tribus modis firmantur. n.3. ibidem.

Donatio à Rege filio facta, valet etiam si non exprimit se in id potestatis plenitudine vti. q.3. m.7. n.4. p.168.

Don Didacus Couarruuias Præses illustrissimus laudatus. n.5. p.198.

Don Michael à Marañon licentiatus laudatus. n.15. p.209.

E.

Ecclesiastici etiam Episcopi mensa simplici & apparatu paupere vtantur. q.1. m.38. n.11. p.47.

Ecclesiarum prælati & Ciuitatũ decuriones qualiter in hoc sunt pares, vel impares. q.1. m.40. n.3. & 5. p.52. & 53.

Ecclesiarum reditus non erant tempore S. Thomæ tam grandes sicut nunc: & cur Episcopatus Italiæ & Galliæ non sunt adeo opulenti ac Hispaniæ. q.1. m.40. n.6. p.54.

Ecclesia non fouet peccata eo solo, quòd ex causa relinquit ea impunita. q.1. m.51. n.1. & 3. p.69.

Ecclesiastico statui non repugnat bigamia nec irregularitas; licet ordini suscipiẽdo, vel eius vsui obstet. q.1. m.57. n.1. p.77.

Ecclesiastica persona sine ordine vllo esse potest. q.1. m.57. n.2. p.78.

Ecclesiam errasse concedendo bona militaribus ordinibus, nullatenus ex communi sentẽtia infertur. q.1. m.59. n.1. p.79.

Ecclesiastici reditus magni, quare minus boni eos habenti, quàm pauci victui

sufficientes. q.1. m.76. n.1. p.96.
Eleemosynæ vt plurimũ liberius datur quàm reditus beneficij. q.1. m.34. n.2. p.38.
Eleemosynarius cum facultate se alendi restituere debet pauperibus quæ vanè impendit, & talis est beneficiarius. q.2. m.7. n.11. p.134.
Elogium verum, quod probatur alicuius dictis, tribui potest etiam si non concipiatur ab eo eisdem verbis. q.1. m.3. n.2. p.4.
Empta à clerico nomine suo, non fiunt Ecclesiæ, præsertim immediatè, & quoad professionem quod N. dixerat, num.11. p.204.
Episcopi qua ratione in Hispania non testantur. q.3. m.4. n.1. p.163.
Extrauagans Cum inter nõnullos. incautè ad hoc applicatur ab Aduersario. q.1. m.15. n.1. p.13.

F.

Facta non præsumuntur. q.1. m.41. n.2. p.56.
Falsa octo ex vndecimo argumento Aduersarij colliguntur. q.1. m.54. n.1. p.71.
Falsum est, communem sententiam consequi reditus ecclesiasticos, & bona vnde illi redeunt nullatenus posse tribui laicis q.1. m.54. n.2. ibidem.
Fide digni viri dicto credens, non peccat. q.1. m.3. n.3. p.4.
Finis præcepti non est in præcepto, nec mortificatio carnis in præcepto ieiunij ad eã præcepti. q.1. m.73. n.2. p.92.
Franciscanos habere dominium rerũ temporalium donatarum, vt illis vescantur & induantur, dicere, est quiddam insolens. q.1. m.14. n.1. p.12.
Franciscus Turrianus magnum Societatis Iesu ornamentum. n.4. p.190.
Fratres minores de obseruantia soli, & Cappuccini hodie, temporalium incapaces in communi. q.1. m.15. n.2. p.14.
Frater Michael Medina laudatus. q.1. m.38. n.3. p.43.
Frater Alphonsus Maldonadus nomine, re ipsa optimè donatus. q.1. m.84. n.1. p.122.
Fructus beneficiario post mortem cedentes, in quæ impendendi. q.1. m.48. n.2. p.65.
Furtum admittit, qui re aliena in alium vsum quàm concessum, vtitur. quæst.2. m.7. n.5. p.133.

G.

Gloriam per iustitiam, & eius opera quæri. n.27. p.219.
Gratia facta non expirat morte illam facientis. q.3. m.8. n.1. p.168. & 169.

I.

Impensa minor sit in victu, cùm reliquiæ cedunt impendenti, & cæt. q.1. m.30. n.4. p.33.
Indulgentia morte concedentis eam, non moritur. q.3. m.8. n.2. p.168.
Ingratitudo semper peccatum. q.1. m.82. n.6. p.113.
Intellectus illius dicti; Stultus non debet esse melioris conditionis quàm sapiens. q.1. m.33. n.3. p.38.
Intellectus iurium, quibus significatur comparata ex redditibus Ecclesiæ, fieri ipso iure eius. q.1. m.37. n.2. p.41.
Intellectus pulcher c. fin. de his quæ fiunt à mai. par. cap. q.1. m.41. n.8. p.58.
Intellectus optimus c. Peruenit, de fideiuß. q.1. m.46. n.2. p.63.
Intellectus nouus, & aptus c. Quod quibusdam, de fideiuß. q.1. m.47. n.1. p.65.

Intelle-

Manet in bi...
TAMQVAM in Sacra pra... NAVARR... de redit... E.III 30.6.

Intellectus Extrauagantis, Suscepit. tit. Ne sede vacante, inter communes. & de elect. inter Io. XXII. q. 1. m. 48. n. 1. ibid.
Intellectus c. fin. de his quæ fiunt à mai. par. cap. q. 1. m. 72. n. 1. p. 91.
Intellectus illius Pauli; Presbyteri qui bene præsunt, & cæt. q. 1. m. 78. n. 4. p. 103.
Intellectus c. Ad hæc, de testam. q. 1. m. 81. n. 2. p. 109.
Intellectus Concilij Trident. q. 2. m. 17. n. 1. p. 143.
Intellectus c. Relatum 2. de testam. ab N. datus, refellitur. q. 3. m. 2. n. 7. p. 158.
Interpretatio in dubio facienda ita, vt actus valeat. q. 3. m. 7. n. 2. p. 167.
Iudicis sententia fundata in causa minus sufficienti, sustentatur per aliam sufficientem. q. 3. m. 7. n. 3. p. 167.
Iustitiæ legem infringens, peccat mortaliter; non autem infringens legem liberalitatis. q. 1. m. 39. n. 2. p. 50.
Iure diuerso non est eadem res censenda. q. 1. m. 74. n. 3. p. 93.
Iustitia speciali non tenetur, quicunque per iudicem cogi potest. q. 2. m. 1. n. 2. p. 125.
Iustitia vt maxima virtutum moralium. n. 27. p. 216.
Iustitiæ specialis legem frangens, tenetur semper ad restitutionem faciẽdam. q. 2. m. 2. n. 1. p. 126.
Iustitiæ specialis debitum quãtum differat à debito aliarum virtutum. q. 2. m. 2. n. 2. ibidem.
Iustitiæ specialis legem frangens, tenetur ad restitutionem; non autem frangẽs charitatis legem. q. 2. m. 7. n. 6. p. 133.
Iudex fungens duplici potestate, præsumitur vti efficaciore. q. 3. m. 7. n. 3. p. 167.

L.

LAus in debitum finem relata, sanctè quæri potest. q. 1. m. 5. n. 2. p. 5.
Legale debitum multiplex, & quæ legalis iustitia pariat actionem, & quæ officiũ iudicis, & quæ neutrum, n. 23. p. 215.
Legem mentaliter seruare, quid? q. 1. m. 7. n. 2. p. 7.
Lege naturali ad pacta, & onera tenemur. q. 1. m. 34. n. 3. p. 38.
Legem naturalem & diuinam, qualis est de sacrificando Deo, de puniendis delictis, & de confitendo presbytero, potest iuuare & determinare lex humana; cui satisfaciens, satisfacit naturali. q. 1. m. 67. n. 3. p. 86.
Legem naturalem non iuuat, sed destruit lex humana, quæ contrarium eius quod illa intendit, statuit. q. 1. m. 67. n. 4. ibidem.
Legem nullã quæ nititur æquitate esse iustitiæ non dixit Auctor nu. 20. p. 215.
Lege iustitiæ non obligatur quicũque iudicis officio cogi potest, nu. 22. p. 217.
Leges generales non solùm veræ & specialis iustitiæ, sed etiam charitatis & aliarum virtutum determinari possunt, imò re ipsa determinatæ sunt legibus specialib. q. 2. m. 27. n. 2. p. 151.
Lege pactorum, quia naturalis est, obligãtur etiam Papæ, & Reges. q. 3. m. 2. n. 4. p. 157.
Lex non obligat ad finem quem intendit, sed ad illud quod in illũ præcipit; nec legis fine vel causa cessante, cessat lex. q. 1. m. 68. n. 1. p. 87.
Lex secundùm rationem & intẽtionem legislatoris ligat. q. 1. m. 73. n. 1. p. 92.
Leges de omnium virtutum actibus ferunt, & ita tam de actibus virtutũ Theologarum, quàm moralium, cardinaliũ, & eis contributarum. q. 2. m. 1. n. 3. p. 125.
Leges de alendis parentibus, vel liberis, nõ sunt leges iustitiæ specialis. q. 2. m. 2. n. 2. p. 126.

Lex quæ iubet succurrere patiẽti extrema, non est lex iustitiæ specialis, sed charitatis, pietatis, misericordiæ, vel iustitiæ generalis. q.2.m.3.n.1.p.127.
Lex subsidiaria regulariter parit actionem, quicquid N. dicat, nu.24.p.215.
Liberalitas Christiana erga pauperes, maxima totius mundi nationum. q.1.m.1.n.3.p.2.
Licentia eligendi Confessarium, non expirat morte illam concedentis. q.3.m.8.n.1.p.168.
Licentia non residendi, morte concedentis non moritur. q.3.m.8.n.4.p.169.
Ludolfus, & Dionysius magnum Cartusiani ordinis decus. q.1.m.75.n.5.p.95.

M.

Mala suapte natura, nullo fine bono fiunt bona. q.1.m.32.n.4.p.37.
Mandatum morte mandantis re integra moritur. q.3.m.8.n.3.p.169.
Mater N. splendidè dotata reditibus ecclesiasticis, num.12.p.204.
Materia superbiendi, ambiendi, & cæt. tollenda. q.1.m.38.n.7.p.45.
Maior pars non præiudicat minori, in rebus communibus vt in singulis, & cæt. q.1.m.41.n.8.p.58.
Monasterium sanctæ Mariæ à Paulari laudatum. q.1.m.78.n.2.p.102.
Monachus factus Episcopus, non testatur. q.1.m.11.n.2.p.10.
Monachus incapax beneficiorum temporalium, non autem spiritualium. q.1.m.11.n.4. ibidem.
Monachus, & seruus in hoc pares. q.1.m.12.n.2.p.11.
Monachus & seruus in hoc æquantur; & vt hic domino, ita ille quærit monasterio. q.1.m.14.n.2.p.13.
Monachus, cùm certum quid impendendũ designatur, potest largiri eleemosynam de reliquatis. q.1.m.30.n.6.p.34.
Monachus, quicquid acquirit, monasterio, vel beneficio acquirit. q.3.m.11.n.1.p.172.
Monasterium S. Crucis Conimbricensis omnium ordinis canonicorum regularium olim opulentissimum, nunc autem etiam reformatissimum q.1.m.41.n.4.p.57.
Moniales tot debent excipi in monasteriũ, quot ali possunt de reditibus monasterij, & non plures. q.1.m.84.n.1.p.122.
Moniales iustè suscipi possunt vltra eas, quæ sustentari possunt de illius reditibus, modò deferant dotes suæ sustentationi sufficientes. q.1.m.84.n.2.p.122.
Mutationes dignitatum dæmonium, & mundus inquirendas nobis procurant. q.1.m.76.n.4.p.98.

N.

Nar rhetorica captauit beneuolentiam, falsa suggerendo. q.1.m.4.n.1.p.4.
Necessitatem extremam patientis non fiũt ipso iure ei necessaria, licet sint danda, & ab eo possint accipi, n.25.pag.215.
Nobilitas, quæ per religionem amittitur, & aliud esse nobilem, aliud nobili parente natum, &c. n.7.p.200.
Nouitates, præsertim relaxantes mores, vitandæ. quæst.1.m.38.n.4.p.44.

O.

Obligatus ad volendum facere, tenetur facere si potest. q.1.m.7.n.3.p.7.
Officium iudicis nobile non est actio, & frequenter datur contra obligatum alia lege quàm iustitiæ, num.22.p.215.
Onus, & modum inducunt dictiones vt, ad, ob,

ob, pro, in, ne, &cæt. quæ addantur dispositionibus, quibus bona data sunt Ecclesiis. q.1. m.27. n.7. p.30.
Opinionum varietate confundit veritatem disputandam Aduersarius. q.1. m.19. n.1. p.17.
Opinio communis, in quam consensus omnium catholicorum concurrit, periculosè in materia fidei & morum relinquitur. q.1. m.24. n.2. p.22.
Opinio N. apud omnes ferè catholicos malè audit. quæst.1. m.38. n.5. p.44.

P.

PApatus est beneficium ecclesiasticum. q.1. m.23. n.1. p.20.
Papa nō est verus rerum Ecclesiæ dominus, & consequenter nec alius Prælatus: & ratio quare aliquando eas alienat. q.1. m.24. n.6. & 10. p.23. & 24.
Papa, licet nulli legi humanæ quò ad vim coactiuam subiiciatur, tamen non permittit sibi vsum opinionis N. q.1. m.38. n.5. p.44.
Papa non solùm laicorum, sed etiam clericorum peccata frequenter relinquit impunita. q.1. m.52. n.1. p.70.
Papa per Papatum ab obedientiæ voto soluitur, sed non desinit esse religiosus. q.1. m.56. n.5. p.74.
Papa super voto castitatis solemni dispensare potest. q.1. m.56. n.7. p.75.
Papa non potest iustè sine iusta causa destinata in vnum vsum pium, conuertere in alium, & nunquàm etiam sine iusta causa statuit, vt bona ecclesiastica in pios vsus destinata, conuertantur in profanos. q.1. m.70. n.1. & seq. p.89.
Papa testari nequit. q.1. m.83. n.3. p.116. & latius infra, quæst.3. m.2. p.115.
Papa legibus humanis exemptus, legi de nō testando pro libito, quomodo subiicitur. q.3. m.2. n.8. p.158.
Papa, quanto difficilius potest facere facultatem testandi ad profana, quàm ad pia. q.3. m.6. n.1. p.165.
Papa, an & quomodo testari possit plusquàm alij clerici. q.3. m.6. n.2. p.166.
Papa dispensare potest cum iusta causa super voto substantiali monachi. q.3. m.11. n.2. p.172.
Paulus Manutius cum Aldo filio laudatus, n.7. p.200.
Paupertatis à voto, nec Apostoli per apostolatum, nec monachi per Episcopatum absoluuntur. q.1. m.11. n.1. p.9.
Pauperum appellatione in hac materia omnia pia contineri. q.1. m.28. n.1. p.31.
Pauper de quæsitis per eleemosynam, nō tenetur plusquam alij diuites ad eam. m.11. p.204.
Pauper ditatus iustè eleemosynis liberè ei factis, non tenetur ad eleemosynam lege iustitiæ, magis quàm alius diues. q.1. m.34. n.1. p.38.
Pauperibus nulla lege ita consultum, ac Christiana. q.1. m.75. n.2. p.95.
Pauperes, qui à testamentario deligendi. q.1. m.77. n.3. p.99. & 100.
Pauper est in hoc, cui pro sua decentia necessaria desunt. q.1. m.77. n.4. p.100.
Pauper efficitur aliquis nimia patrui siue fratris felicitate. q.1. m.77. n.5. ibid.
Pauper liberius expendere potest quæsita per eleemosynam, quàm beneficiarius quæsita per beneficium. q.2. m.25. n.1. p.147.
Pensio non est soluenda ei, qui ante diem solutioni à Papa præfixū, moritur. q.2. m.16. n.1. p.143.
Permissio duplex impunitatis, & approbationis. q.1. m.51. n.1. p.69.
Permissio duplex, altera quæ probat, altera quæ tantum non punit. Huius speciei esse

esse illam, qua permittitur alicubi consuetudo clericorum testandi ad libitum, & qua de causa. q.3.m.3.n.5.p.161.
Persona hominis est ecclesiastica, vel laica. q.1.m.55.n.1.p.71.
Petrus per Apostolatum non fuit solutus à paupertate. q.1.m.12.n.2.p.11.
Petrus Sotus magnum Dominicani ordinis ornamentum. q.1.m.38.n.3.p.43.
Pia opera, quæ radicitus definita & exemplis illustrata. q.1.m.29.n.1.p.31.
Pia quædam in se coram Deo, quæ coram Iudice sunt profana, & è contrario. q.1.m.29.n.2.p.32.
Pietatis virtutis opera nõ dici pia in proposito. q.1.m.29.n.3.ibidem.
Pius Quintus Pontifex Max. sanctissimũ, rarissimum, & admirabile parsimoniæ, modestiæ simplicis, & religiosæ mensæ liberalitatisq; in pauperes exemplum. q.1.m.32.n.3.p.36.
Pium in vsum datum non est commutandũ in alium sine iusta causa; neq; cum illa sine Papæ auctoritate. q.1.m.41.n.5.p.57.
Pius Quintus Papa mirificum hac in re dedit exemplũ. q.1.m.77.n.6.p.101.
Præcepta non posse seruari ab eo qui consilia mẽtaliter non seruat, durè dictum. q.1.m.7.n.1.p.7.
Præcepta Decalogi sunt leges naturales; et consequenter præceptum de non furãdo. q.3.m.2.n.3.p.156. Quod multis modis infringitur. n.4. & 5.p.157.
Præcepta Decalogi sunt leges naturales, et iustitiæ. q.1.m.39.n.2.p.50.
Præceptum septimum Decalogi infringit, qui furatur, qui rapit, qui vtitur re aliena in vsum alium à concesso, qui pactum onus iniunctum non implet. q.1.m.39.n.3.p.51.
Prælatus quidam magnus huius conclusionis magnum dedit exemplum. q.1.m.80.n.1.p.105.
Præsumptio omnis cessat in foro conscientiæ, & præualet veritas. q.1.m.82.n.2.p.112.
Præcepta omnia Decalogi sunt iustitiæ: sex quidem postrema veræ & specialis; quatuor verò primæ partium potentialium eius. q.2.m.7.n.7.p.134.
Priuilegia, licèt ita interpretanda sint, vt aliquod contra ius commune operentur: dato tamen aliquo tali, quoad alia restringuntur. q.1.m.41.n.10.p.59.
Princeps regulariter non præsumitur in dubio vti potestatis plenitudine, nisi cùm aliàs actus non valeret. q.3.m.7.n.2.p.167.
Princeps respondens ad consultationem, secundum ius præcedens videtur respondere. q.1.m.46.n.3.p.64.
Primogenia omnia, siue maioratus sunt dignitates. q.2.m.15.n.2.p.142.
Priuilegium ita interpretandum, vt operetur aliquid contra ius commune; sed dato aliquo tali effectu restringendum, ne alia præsertim maiora operetur. q.3.m.6.n.3.p.166.
Prodigalitas laicorum venialis, clericorum autem mortalis. q.2.m.19.n.2.p.144.
Prouentus item distributionum & alij. q.1.m.79.n.5.p.105.
Puteum quis iustè aperit in suo, cum aliena iactura non intenta. q.1.m.5.n.3.p.5.
Pyrrus Tarus laudatus. n.4.p.197.

R.

Rationes N. enerues sunt contra communem de reliquatis ex iis quæ honestè impendi possunt. quæst.1.m.31.n.1.p.34. & 35.
Ratio efficax à nemine hactenus reddita, cur beneficiarius malè vtens reditibus ecclesiastici

cleſiaſticis peccat mortaliter, non autem habentes primogenia & maioratus. q. 1. m. 39. n. 1. p. 50.

Ratio vnica legis habetur pro expreſſa. q. 2. m. 21. n. 1. p. 145.

Reditus ſimplici d. ſcribendũ, n. 6. p. 200.

Reditus tituli Cardinalatus ſunt bona eccleſiaſtica. q. 1. m. 23. n. 1, p. 22.

Regula l. Boues. §. Hoc ſermone. ff. de verb. quomodo intelligitur. q. 3. m. 9. n. 3. p. 170.

Religiones militares eſſe verè religiones, & eorum profeſſores veros religioſos, gauderèque priuilegio Canonis & fori. nu. 14. & 15. p. 203.

Religioſos milites non poſſe moraliter ſeruare caſtitatem in Curia ſui Magiſtri durè dictum, n. 16. p. 209.

Religione de militari multa abſurda reddet N. n. 14. p. 203.

Religionem militarem dicere non eſſe verã, piaculum, & eius profeſſorem habere proprium, peius, n. 18. p. 213.

Religioſus habens beneficium eccleſiaſticũ, tam latè poteſt impendere de ſuis reditibus, quàm ſecularis de ſuis. q. 1. m. 10. n. 2. p. 9.

Religioſo ab aliquo poſſe auferri violenter panes ei donatos, ſi non ſunt ſui, malè infertur ab Aduerſario. q. 1. m. 17. n. 1. p. 15.

Regularis omnis eſt perſona eccleſiaſtica, & gaudet priuilegio canonis, & cæt. q. 1. m. 55. n. 2. p. 71.

Religioſus, an teſtari poßit cum Papæ priuilegio. q. 1. m. 2. n. 2.

Religioſo cui iuſtum morale, vt concedatur vltimæ voluntatis diſpoſitio. q. 3. m. 2. n. 5.

Religioſus verus eſt, quicunque tria ſubſtantialia vota in religione approbata emittit, regularis item omnis. q. 1. m. 56. n. 2. p. 73.

Religioſus ordo non deſinit eſſe talis propter ſolam facultatis contrahendi matrimonium conceßionem: neque propter tranſgreßiones eius profeſſorum. q. 1. m. 56. n. 4. p. 74.

Religioſus verus non eſt, qui nõ emittit tria ſubſtantialia vota, licet aliquem viuendi modum ad religionem pertinentem voueat. q. 1. m. 56. n. 6. p. 75.

Religiones ob religioſorum vitia non eſſe damnandas. q. 1. m. 56. n. 8. p. 76.

Religioſus ſi, & quid dare poteſt de eo quod parcius viuendo reliquum facit. q. 1. m. 80. n. 6. p. 108.

Religioſus donare poteſt conceßione ſeu conſuetudine iuſta. q. 1. m. 80. n. 7. ibidem.

Remedium ordinarium vtilius quàm extraordinarium. q. 1. m. 80. n. 3. p. 106.

Repetitionis inutilis N. & non Auctor carpendus. n. 10. p. 202.

Reſtituere tenetur quis ea quæ extremæ patiẽs accepit, lapſo illius neceßitatis articulo, niſi & cæt. q. 2. m. 4. n. 2. p. 128.

Reſtituere tenetur, qui ex cõmunibus minus quàm debet tribuit ſingularibus. q. 2. m. 7. n. 3. p. 132. Et qui onus vel modum iniunctum non adimplet. nu. 4. ibidem.

Reſtituit quis debitor ſibi, vt pauperi, n. 12. p. 204.

Rex Hiſpaniæ qui ſuperat omnes prælatos, excepto Papa, in redditibus eccleſiaſticis, poteſt de illis ſuſtentare ſuum regale decus; & quantum debeat abſtinere à diſpendendis illis in diuites, & malos vſus. q. 1. m. 83. n. 1. p. 115.

Rex Philippus ſecundus Hiſpaniæ rex, tardè per Auctorem cognitus, tardius eius heroicæ, ac rariſſimæ virtutes cæteris gentibus agnitæ, parùmq; per indigenas vulgatæ, quæ propriæ ſunt ei, vel in eo maximè præminent, ſine aſſentatione

vlla

vlla insinuantur ab auctore: quia id è Repub. Christiana in publicum omniũ Regum & Regulorum exemplum esse visum est: paucis quæ bello paceq; gessit, temporaria & æterna gloria incomparabili digna, recensitis. q.1. m.83. n.2. p.116.

Ridiculum esse, dicere Monachum non esse dominum eorũ quæ edit, & vestit, malè ait Aduersarius. q.1. m.16. n.1. p.14.

Rõcæuallis monasterium illustre. q.1. m.41. n.4. p.56.

S.

SAcrorum species tres, & rerum sacrarum quatuor. q.1. m.20. n.1. p.17.

Sacrarum rerum species, & quæ, & quartæ speciei duo genera, & aliæ aliis sacratiores. q.1. m.25. n.1. p.26.

D. Samartinus Caruaial licentiatus laudatus. n.14. p.207.

Sententia, Præceptum sine cognitione latum moritur morte ferentis. q.3. m.8. n.3. pag.169.

Seruus non est dominus eorum quæ consumit, & vestit. q.1. m.14. n.2. p.13.

Similis similem quærit. q.1. m.74. n.2. p.93.

Simonia frequenter admittitur à prælatis in ingressu monasteriorum, similiter & à subditis. q.1. m.84. n.3. p.124.

Soluens alij quid alij debet, non satisfacit. q.1. m.46. n.1. p.63.

Status perfectionis duplex, alter ad alios, alter ad se perficiendum. q.1. m.9. n.2. p.8.

S. Thomas sapientiæ & sanctitatis pelagus, dux cum primis auctoru. q.1. m.20. n.2. p.17.

Stipendium militi datur liberum ab onere largiendi superflua pauperibus; non autem Episcopo, vel beneficiario pars deputata ei per diuisionem. q.1. m.49. n.1. p.66.

T.

TEstandi de consuetudine, quid Auctor senserit. nu.5. p.198.

Testandi facultas de reditibus ecclesiasticis intelligitur ad vsus pios etiam, & cæt. q.3. m.6. n.3. p.166.

Testamẽtum testantis per priuilegium valet, nulla de tali priuilegio facta mentione. q.3. m.7. n.1. p.167.

Testandi facultas non moritur morte illam concedentis. q.3. m.8. n.1. p.168.

Testandi facultas non finitur per primum testandi actum. q.3. m.9. n.1. p.169.

Testamẽto nil iuris quæritur ante mortem. q.3. m.9. n.4. p.171.

Testari qui potest, potest codicillari, & donare causa mortis. q.3. m.10. n.1. p.171.

Testari multominus potest religiosus, quàm clericus sæcularis. q.3. m.11. n.1. p.172.

Thomas Aquinas pro communi esse opinione multis ostenditur. q.1. m.40. n.1. p.52.

Thomas à communi non facilè recedit, canones suscipit. q.1. m.40. n.2. ibid.

Traditiones Apostolicæ perinde ac diuinæ seruãdæ. q.1. m.38. n.13. p.48. item q.3. m.2. n.6. p.158.

V.

VErba de primo actu tantum esse intelligenda, quomodo limitatur. q.3. m.9. n.3. p.170.

Verbum, reditus, scribendũ cum simplici, d. q.1. m.2. n.1. p.3.

Vicarium potestate sibi tradita vti debere, iuxta mentem tradentis. q.1. m.27. n.4. p.28.

Votum castitatis relaxari posse monacho, non autem votum paupertatis. q.1. m.11. n.3. p.10.

Votum

Votum castitatis tam facilè potest seruari, ac præceptum sextum Decalogi extra matrimonium. q.1. m.56. nu.9. pag. 76. & 77.

Votum circa solemne paupertatis, hæc multa exorbitantia dixit N. nu.8. p.201.

Votum solemne paupertatis tollit habilitatẽ quærendi dominium rerum temporaliũ, non autem administrandi ea. q.1. m. 10. n.1. p.9.

Votum paupertatis non tantum solemne, sed etiam simplex. efficit ne vouens licitè aliquid sibi quærere, vel quæsito vti possit. q.1. m.61. n.2 p.80.

Votum paupertatis simplex, non videtur impedire acquisitionem rei, sicut nec votum castitatis acquisitionem vxoris: quàmuis vtrumque impediat vsum iuris quæsiti. q.1. m.61. n.3. p.81.

Votum paupertatis non tantum solemne, sed etiam simplex, facit illicitam voluntatem acquirendi temporalia eam vouenti. q.1. m.62. n.2. ibid.

Votum de aliquo dando alicui Ecclesiæ, vel altari, potest commutari per Papam sine vllius consensu. q.1. m.71. n.1. p.90.

Vsum & facultatem vtendi lege humana inuentam, aliam esse à lege & facultate vtendi lege naturali. q.1. m.15. n.3. p.14.

Vsusfructus causalis quid? & quod is nullatenus pertinere potest ad beneficium in bonis beneficij. quæst. 1. m.36. nu.1. p.39.

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manet in bibliotheca

TAMBVRIN
in
Sacrosanctum
NAVARR.
de
Tribunali ecclesiastico
E.III
30/6.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

manet in bibliotheca

TAMPVRIN
in
Sacrosanctum
ALVARE
de
Tedillos Eremitam

E.II
30.6.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Manet in bibliotheca

TAMEVHIN
in
Sacerdoti
NAVARRO
de
Tedifiolis
E.III
30.b.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th
2139

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN